

Τ.Ε.Ι. ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΑΪΚΗΣ
& ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

"Τα μουσικά σύνολα στα μουσικά σχολεία"

Φοιτήτρια: Τζανάκη Ερασμία
Υπεύθυνος καθηγητής: Μάρκος Σκούλιος

Αντί προλόγου

Όταν ήμουν ακόμα μαθήτρια του Μουσικού Σχολείου Ηρακλείου το 2006, το κυρίαρχο πρόβλημα που αντιμετώπιζα τόσο εγώ όσο και οι συμμαθητές μου αφορούσε στο μάθημα των μουσικών συνόλων. Η πλειοψηφία των παιδιών δεν ήταν ικανοποιημένη με το σύνολο στο οποίο συμμετείχε. Η ιδέα λοιπόν για το θέμα της πτυχιακής μου εργασίας γεννήθηκε με αφορμή αυτή την εντύπωση που μου είχε μείνει από το σχολείο. Όταν λοιπόν στα πλαίσια του μαθήματος της μεθοδολογίας μου ζητήθηκε να δηλώσω ένα θέμα για πτυχιακή, βρήκα την ευκαιρία να συνεχίσω τον προβληματισμό που είχε ξεκινήσει τότε.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους άμεσα ή έμμεσα βοήθησαν για την παρούσα πτυχιακή. Αρχικά τον επόπτη καθηγητή μου Μάρκο Σκούλιο για τη στήριξη και καθοδήγηση και τους καθηγητές: Θεοχάρη Ράπτη και Παναγιώτη Γιαννούτσο. Στη συνέχεια τους διευθυντές των Μουσικών Σχολείων, οι οποίοι δέχτηκαν να πραγματοποιηθεί η μελέτη στα σχολεία τους, καθώς και τους εκπαιδευτικούς που μου έδωσαν συνέντευξη. Να ευχαριστήσω επίσης (αλφαβητικά) τους: Βαγγέλη και Γρηγόρη Καζαντζή καθώς και το Σταύρο Μαραγκουδάκη που με βοήθησαν στην συλλογή των δεδομένων. Τέλος τη Βικτωρία και Δήμητρα Τάσκου και την Καλλίνα Τζανάκη για τις παρατηρήσεις και τις διορθώσεις σχετικά με την τελική μορφή του κειμένου.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	5
1. ΕΡΕΥΝΑ	8
1.1 Περιγραφή μεθοδολογίας	8
1.2 Η έρευνα σε χρονολογική σειρά	9
1.3 Οι δυσκολίες της έρευνας	10
1.4 Παρουσίαση των μέσων συλλογής των δεδομένων	12
1.4.1 Ανάλυση των συνεντεύξεων των καθηγητών	12
1.4.2 Ανάλυση των ερωτηματολογίων των μαθητών	13
2. ΜΑΘΗΤΕΣ	17
2.1 Μαθητές Μουσικού Γυμνασίου Άρτας (Σύνολο μαθητών 32)	17
2.2 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Αγρινίου	28
Α. ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 30)	28
Β. ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 23)	37
2.3 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Ιωαννίνων	46
Α. ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 25)	46
2.4 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Λαμίας	53
Α. ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 23)	53
2.5 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Βαρθολομιού	60
Α. ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 29)	60
Β. ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 16)	67
2.6 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Μυτιλήνης	75
Α. ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 24)	75
Β. ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 14)	82
2.7 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Ρεθύμνου	91
Α. ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 14)	91
Β. ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 12)	97
3. ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	106
3.1.1 Μουσικό γυμνάσιο Άρτας	106
3.1.2 Μουσικό σχολείο Αγρινίου	108
3.1.3 Μουσικό σχολείο Ιωαννίνων	113
3.1.4 Μουσικό σχολείο Βαρθολομιού	115
3.1.5 Μουσικό σχολείο Μυτιλήνης	118
3.2 Θεατρική και χορευτική ομάδα	120
Συμπεράσματα	122

Παράρτημα	125
Κατάλογος γραφημάτων.....	140
Βιβλιογραφία	143

Εισαγωγή

Θέμα της πτυχιακής μου εργασίας αποτελεί η μελέτη του μαθήματος των μουσικών συνόλων στα μουσικά σχολεία της Ελλάδας.

Σύμφωνα με το παλιό νομοθετικό πλαίσιο¹, τα μουσικά σύνολα συγκροτούνται από κάθε σχολείο, ανάλογα με τις υφιστάμενες δυνατότητες και οι μαθητές οφείλουν να συμμετάσχουν σε κάποιο από αυτά². Τέτοια σύνολα μπορεί να είναι: α) στον τομέα ευρωπαϊκής μουσικής: χορωδία, ορχήστρα (εγχόρδων, πνευστών και συμφωνική) και μουσική δωματίου, β) στο παραδοσιακό: χορωδία (βυζαντινής-δημοτικής μουσικής) και οργανικά σύνολα ελληνικών μουσικών παραδόσεων³ γ) θεατρική ομάδα. Με βάση το ωρολόγιο αναλυτικό πρόγραμμα, το μάθημα αυτό πραγματοποιείται τρεις (3) ώρες τη βδομάδα και για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου. Επίσης είναι καλό να σημειώσουμε ότι το μάθημα αυτό δεν βαθμολογείται ούτε στο Γυμνάσιο, ούτε στο Λύκειο και μόνο η συμμετοχή ή μη του μαθητή σε αυτά έχει αξιολογική βαρύτητα⁴.

Το καινούργιο νομοθετικό πλαίσιο⁵, περιλαμβάνει αρκετές αλλαγές που αφορούν τόσο τα μαθήματα γενικής παιδείας, όσο και της μουσικής, όλων των τάξεων του γυμνασίου και του λυκείου. Οι αλλαγές όμως που μας αφορούν στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής είναι οι παρακάτω: Αρχικά αλλάζει η ονομασία του μαθήματος και οι ώρες διδασκαλίας του. Πιο συγκεκριμένα στις τρεις τάξεις του γυμνασίου, το μάθημα ονομάζεται μουσικό σύνολο-οργανοχρησία και διδάσκεται δυο (2) ώρες την εβδομάδα. Ενώ στις τάξεις του λυκείου έχει χωριστεί δε δυο διαφορετικά μαθήματα, μουσικό σύνολο (οργάνου επιλογής) και μουσικό σύνολο (μουσικής έκφρασης και δημιουργίας), όπου το καθένα από αυτά είναι δύωρο.

Συνεπώς με αυτή την αλλαγή παρατηρείται μείωση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος για τους μαθητές του γυμνασίου. Από την άλλη, στο λύκειο οι ώρες αυξάνονται και μάλιστα δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να δημιουργήσουν δικά τους σύνολα.

---

¹ Υ.Α.: 97831/Γ7/12-8-2009.

² Βλ. Κυριαζικίδου Παναγιώτα, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Θεσμικό πλαίσιο και σχολική πραγματικότητα*, εκδόσεις παρατήρηση, Θεσσαλονίκη 1998, σελ 22.

³ Βλ. συνέντευξη σχολικής συμβούλου της περιφέρειας ηπείρου.

⁴ Βλ. Ακρίβος Βασίλειος, *Το νομοθετικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας των Μουσικών Σχολείων στην Ελλάδα η περίπτωση του Μουσικού Σχολείου Λαμίας*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2011, σελ 21.

⁵ Βλ. Παράρτημα

Να σημειώσουμε ότι το καινούργιο νομοθετικό πλαίσιο έχει ισχύ από το σχολικό έτος 2011-2012, οπότε στα σχολεία του Βαρθολομιού, του Ρεθύμνου και της Μυτιλήνης η επιτόπια έρευνα πραγματοποιήθηκε με γνώμονα το νέο νομοθετικό διάταγμα σε αντίθεση με της Άρτας, του Αγρινίου, των Ιωαννίνων και της Λαμίας.

Η σημαντικότητα της έρευνας αυτής έγκειται στο γεγονός ότι παρόλο που τα μουσικά σχολεία λειτουργούν από το 1988⁶ η βιβλιογραφία που υπάρχει γι' αυτά είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Πιο συγκεκριμένα υπάρχει μόνο ένα βιβλίο της Κυριαζικίδου Παναγιώτας που έχει γραφτεί για τα μουσικά σχολεία και επτά αδημοσίευτες πτυχιακές του τμήματος μας που όμως καμία δεν έχει σαν θέμα της το μάθημα των μουσικών συνόλων. Έτσι λοιπόν η παρούσα εργασία είναι μια πρωτότυπη έρευνα για το μάθημα των μουσικών συνόλων. Για το λόγο αυτό τα ερωτηματολόγια των μαθητών⁷, δημιουργήθηκαν έχοντας σαν πρότυπο τα ερωτηματολόγια από το βιβλίο της Π. Κυριαζικίδου, προσαρμόζοντας τα όμως στις ανάγκες της παρούσας πτυχιακής, ενώ οι ερωτήσεις για τις συνεντεύξεις των καθηγητών δημιουργήθηκαν από εμένα.

Στο πλαίσιο της πτυχιακής δεν διερευνήθηκαν τα μουσικά σύνολα από μουσικολογικής πλευράς. Αντιθέτως, η εργασία αυτή έχει ως κύριο σκοπό της να δείξει τις διαφορές που παρουσιάζει το μάθημα των μουσικών συνόλων από σχολείο σε σχολείο και τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό.

Όσον αφορά τη δομή της εργασίας, αυτή διαμορφώνεται ως εξής :

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται η περιγραφή της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια της έρευνας, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε. Παρουσιάζουμε επίσης αναλυτικά με χρονολογική σειρά τα σχολεία τα οποία συμπεριλάβαμε στην σφισμομέτρηση. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των μέσων συλλογής των δεδομένων (συνεντεύξεις- ερωτηματολόγια). Αναλύουμε δηλαδή: α) τις θεματικές στις οποίες έγινε αναφορά στις συνεντεύξεις των καθηγητών, καθώς και το σκοπό που επιτελούν αυτές, β) τις ερωτήσεις των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν στους μαθητές.

---

⁶ Τζένος Δημήτριος, *Η διδασκαλία του ακορντεόν στα Μουσικά Σχολεία*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2010, σελ. 15.

⁷ Περισσότερες πληροφορίες για τα ερωτηματολόγια στην ενότητα 1.4

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των αποτελεσμάτων από τις απαντήσεις των μαθητών στα ερωτηματολόγια. Κάθε σχολείο αναλύεται ξεχωριστά με τη χρήση διαγραμμάτων και πινάκων για την καλύτερη απεικόνιση αυτών⁸.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση του τρόπου λειτουργίας του μαθήματος των μουσικών συνόλων με γνώμονα τρεις παράγοντες: συνεντεύξεις καθηγητών, ερωτηματολόγια μαθητών και τη γνώμη που σχημάτισα κατά τη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας στο κάθε σχολείο.

Στη συνέχεια ακολουθεί η σύνοψη των κυριότερων σημείων, καθώς και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν ως αποτέλεσμα της συγκεκριμένης έρευνας.

Τέλος στο παράρτημα της πτυχιακής είναι συγκεντρωμένα τα δυο ερωτηματολόγια κλειστού τύπου που μοιράστηκαν στους μαθητές, ένα ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου για τους καθηγητές και η υπουργική απόφαση που αφορά το νέο ωρολόγιο πρόγραμμα των μουσικών σχολείων.

---

⁸ Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζεται ο κατάλογος των γραφημάτων αυτών, χωρισμένος ανά σχολείο.

1. ΕΡΕΥΝΑ

1.1 Περιγραφή μεθοδολογίας

Η επιτόπια έρευνα και η συλλογή πληροφοριών για το μάθημα των μουσικών συνόλων στα μουσικά σχολεία της Ελλάδας, πραγματοποιήθηκε σε δυο φάσεις. Αυτό συνέβη εξαιτίας της ιδιαιτερότητας της συγκεκριμένης έρευνας. Το μάθημα των μουσικών συνόλων ξεκινάει τον Οκτώβρη⁹ και ολοκληρώνεται στις αρχές Μαΐου. Έτσι η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε διάστημα δυο σχολικών ετών.

Στη πρώτη φάση δηλαδή από τον Μάρτιο μέχρι το Μάιο του 2011 πραγματοποιήθηκε η έρευνα στο μουσικό γυμνάσιο Άρτας και στα μουσικά σχολεία Αγρινίου, Ιωαννίνων και Λαμίας. Ενώ η δεύτερη φάση της έρευνας διεξήχθη τον Νοέμβρη του 2011, στα μουσικά σχολεία Βαρθολομιού, Ρεθύμνου και Μυτιλήνης.

Από τα 42 μουσικά σχολεία της Ελλάδας¹⁰ επιλέξαμε τα παραπάνω με βάση δυο κριτήρια. Το πρώτο αφορά το χρόνο ίδρυσης τους (παλιά και καινούργια σχολεία) και το άλλο τη γεωγραφική τους κατανομή.

Ο λόγος για τον οποίο δεν συμπεριλάβαμε τα υπόλοιπα μουσικά σχολεία στην έρευνα μας ήταν ο περιορισμένος χρόνος, που είχαμε στη διάθεση μας για την πραγματοποίηση της παρούσας πτυχιακής, καθώς και οι πολλές και πολυδάπανες μετακινήσεις που απαιτούσε μια τέτοια έρευνα.

Καλύψαμε τα έξι από τα εννιά γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, δηλαδή Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησο, Βορειοανατολικό Αιγαίο, Κρήτη και Ήπειρο, επομένως το δείγμα μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό.

Η έρευνα για το μάθημα των μουσικών συνόλων στα μουσικά σχολεία βασίστηκε σε δομημένες συνεντεύξεις όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς και στη συμπλήρωση ερωτηματολογίων από τους μαθητές.

Οι συνεντεύξεις προς τους καθηγητές βασίστηκαν σε μια σειρά δομημένων ερωτήσεων, οι οποίες όμως λόγω της προσωπικής επαφής ερευνητή και

---

⁹ Στην περίπτωση που σταλούν εγκαίρως οι αναπληρωτές και οι ωρομίσθιοι καθηγητές που χρειάζεται ένα σχολείο, για να λειτουργήσει το μάθημα των μουσικών συνόλων.

¹⁰ Βλ. Αθανασιάς Βασιλείος, *Το παραδοσιακό βιολί στην εκπαιδευτική διαδικασία των Μουσικών Σχολείων της Ελλάδας: Μέθοδοι διδασκαλίας και σύγκριση με τη διδασκαλία του βιολιού της λόγιας δυτικής μουσικής*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα, Μάιος 2011, σελ. 40.

συνεντευξιαζόμενου, κάποιες φορές χρειάστηκε να τροποποιηθούν. Αυτός είναι και ο λόγος που επέλεξα να υποβάλω τις ερωτήσεις μόνη μου στους καθηγητές. Γιατί μέσω της συνέντευξης μπορεί να γίνει ευκολότερα κατανοητός ο τρόπος λειτουργίας του κάθε συνόλου. Βέβαια υπήρξαν και ελάχιστες εξαιρέσεις όπου οι καθηγητές συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο δέκα ερωτήσεων. Αυτό συνέβη για δυο λόγους. Είτε γιατί οι καθηγητές δεν είχαν χρόνο για να τους πάρω συνέντευξη και τους ήταν πιο εύκολο να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο είτε γιατί η συνέντευξη έγινε εξ' αποστάσεως με την αποστολή του ερωτηματολογίου μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail).

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στο χώρο εργασίας των καθηγητών, πράγμα που κάποιες φορές λειτούργησε αρνητικά γιατί οι συνεντευξιαζόμενοι δεν μπορούσαν να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους, καθώς βρίσκονταν μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι μαθητές ήταν δυο ειδών. Το Ερωτηματολόγιο I απευθυνόταν σε μαθητές καινούργιων σχολείων (δηλαδή σχολείων που είχαν μόνο τάξεις γυμνασίου), ενώ το Ερωτηματολόγιο II συμπληρώθηκε από μαθητές παλαιών σχολείων, δηλαδή σχολείων που είχαν τάξεις γυμνασίου και λυκείου.

1.2 Η έρευνα σε χρονολογική σειρά

Η πρώτη επιτόπια έρευνα πραγματοποιήθηκε στο μουσικό γυμνάσιο της Άρτας τη 1^η Μαρτίου του 2011, οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν 5 και ο αριθμός των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν στα παιδιά ήταν 32.

Η επόμενη επιτόπια έρευνα πραγματοποιήθηκε στο μουσικό σχολείο Αγρινίου στις 11 Απριλίου του 2011, όπου 7 καθηγητές δέχτηκαν να τους πάρω συνέντευξη και συμπληρώθηκαν¹¹ 30 ερωτηματολόγια στο γυμνάσιο και 23 στο λύκειο¹².

---

¹¹ Αναφέρομαι στα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν και επεστράφησαν, γιατί υπήρξαν και κάποια που μοιράστηκαν στους μαθητές, αλλά δεν μου τα επέστρεψαν ποτέ.

¹² Σε όλα τα σχολεία τα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν στους μαθητές του λυκείου είναι λιγότερα σε σχέση με του γυμνασίου, γιατί ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν στο λύκειο, είναι μικρότερος.

Στο μουσικό σχολείο της Λαμίας, συμπληρώθηκαν από τους μαθητές του γυμνασίου 23 ερωτηματολόγια και από μαθητές του λυκείου 10. Αλλά επειδή το δείγμα των μαθητών του λυκείου ήταν ανεπαρκές, δεν συμπεριλήφθηκε στη πτυχιακή εργασία.

Στις 6 Μαΐου του 2011 πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα στο μουσικό σχολείο των Ιωαννίνων, όπου 6 εκπαιδευτικοί μίλησαν για το μάθημα των μουσικών συνόλων. Επίσης συμπληρώθηκαν 25 ερωτηματολόγια από τους μαθητές του γυμνασίου, ενώ στα ερωτηματολόγια του λυκείου υπήρξε το ίδιο πρόβλημα που αναφέρθηκε για το μουσικό σχολείο της Λαμίας.

Στο μουσικό σχολείο του Βαρθολομιού στις 11 Νοεμβρίου του 2011, οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν 4 και ο αριθμός των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν ήταν 29 για το γυμνάσιο και 16 για το λύκειο.

Στο μουσικό σχολείο της Μυτιλήνης, μοιράστηκαν στους μαθητές 38 ερωτηματολόγια, 24 για το γυμνάσιο και 14 για το λύκειο.

Το τελευταίο σχολείο που έλαβε μέρος στην έρευνα ήταν το μουσικό σχολείο του Ρεθύμνου, όπου συμπληρώθηκαν από τους μαθητές του γυμνασίου 10 ερωτηματολόγια και 12 από τους μαθητές του λυκείου.

1.3 Οι δυσκολίες της έρευνας

Οι δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά την διάρκεια της έρευνας ήταν αρκετές, και πολλές φορές μας ανάγκασαν να παρεκκλίνουμε από την αρχική πορεία. Πιο αναλυτικά, η πρώτη δυσκολία που παρουσιάστηκε και άλλαξε την υπόθεση της εργασίας αφορά τους πανελλήνιους καλλιτεχνικούς αγώνες. Σκοπός της εργασίας, μεταξύ άλλων, ήταν η επιρροή των καλλιτεχνικών αγώνων στη διαμόρφωση και τη λειτουργία του μαθήματος των μουσικών συνόλων¹³.

Η επόμενη δυσκολία αφορούσε τη μη συνεργασία των μουσικών σχολείων. Με άλλα λόγια, στείλαμε ένα e-mail στα περισσότερα μουσικά σχολεία της Ελλάδας στο οποίο τους ζητούσαμε να μας ενημερώσουν για τα σύνολα που διδάσκονται και τον

---

¹³ Η διεξαγωγή των καλλιτεχνικών αγώνων έχει σταματήσει και η τελευταία φορά που πραγματοποιήθηκαν αυτοί ήταν το σχολικό έτος 2008-2009.
Βλ. Προκήρυξη καλλιτεχνικών αγώνων 2009.

αριθμό των καθηγητών που συμμετέχουν σε αυτά. Το μόνο σχολείο που μας απάντησε ήταν το μουσικό σχολείο της Λαμίας.

Στη συνέχεια ακολουθούν τα προβλήματα που συναντήσαμε στα μουσικά σχολεία στα οποία πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Υπήρξαν κάποιοι καθηγητές που δεν ήταν πρόθυμοι να βοηθήσουν, ενώ άλλοι, προφασιζόμενοι ότι δεν έχουν χρόνο για τη συνέντευξη, με παρέπεμπαν σε κάποιο συνάδελφο τους. Εν τέλει όσοι δέχτηκαν να μου δώσουν συνέντευξη, ήταν συνεργάσιμοι και η βοήθεια τους ήταν πολύτιμη. Επίσης υπήρχαν και κάποιοι εκπαιδευτικοί που απουσίαζαν την ημέρα που πραγματοποιήθηκε η επιτόπια έρευνα και έτσι δεν μπόρεσα να επικοινωνήσω μαζί τους.

Όσον αφορά τώρα τους μαθητές, οι δυσκολίες ήταν οι ακόλουθες:

Καταρχήν, υπήρχε μεγάλη απροθυμία στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και ειδικά από τους μαθητές του λυκείου. Γι' αυτό το λόγο στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων των μουσικών σχολείων Ιωαννίνων και Λαμίας, λείπουν τα αποτελέσματα του λυκείου. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που επεστράφησαν ήταν μικρός, και έτσι το δείγμα δεν μπορούσε να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό.

Πολλές φορές υπήρξαν μαθητές που δεχτήκαν να απαντήσουν, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, φαινόταν ξεκάθαρα ότι δεν έδωσαν τη δέουσα προσοχή. Άλλες φορές δεν κατανοούσαν κάποια ερώτηση με αποτέλεσμα να τη συμπληρώνουν λάθος. Γι' αυτό μάλιστα, ερωτήσεις τέτοιου είδους δε συμπεριλαμβάνονται στα αποτελέσματα¹⁴.

Τέλος να σημειώσουμε ότι δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για τη εγκυρότητα των απαντήσεων των ερωτηθέντων μαθητών. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ερώτηση, στην οποία ζητείται από τους μαθητές να προτείνουν κάποιο σύνολο που θα ήθελαν να δημιουργηθεί, αναφέροντας πληροφορίες για το είδος, το οργανολόγιο και το ρεπερτόριο του. Σχετικά με το οργανολόγιο ορισμένοι μαθητές πρότειναν όργανα τα οποία δεν συνηθίζονται στο συγκεκριμένο σύνολο, κάτι που δεν ξέρουμε αν οφείλεται σε άγνοια ή καινοτομία.

---

¹⁴ Κατά τη διάρκεια συλλογής των πληροφοριών, έγινε πολλές φορές αναδιατύπωση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, προκειμένου να γίνει κατανοητό ό,τι φαινόταν να είναι δυσνόητο στους μαθητές. Παρόλα αυτά, η τακτική αυτή δεν έφερε αποτέλεσμα.

1.4 Παρουσίαση των μέσων συλλογής των δεδομένων

1.4.1 Ανάλυση των συνεντεύξεων των καθηγητών

Στις δομημένες συνεντεύξεις, η μορφή της συνέντευξης, πραγματοποιείται με κατευθυνόμενη συζήτηση και με βάση προκαθορισμένο σχέδιο και ερωτηματολόγιο (ερωτήσεις), όπως αναφέρει ο κ. Ευαγγελόπουλος στο βιβλίο του¹⁵. Όμως πολλές φορές στις συνεντεύξεις με προσωπική επαφή –όπως άλλωστε συνέβη και στην παρούσα πτυχιακή- μπορεί να γίνει επέκταση του φάσματος των ερωτήσεων και με αυτό τον τρόπο να ξεφύγει ο ερευνητής από το αρχικό διάγραμμα των συνεντεύξεων. Γι αυτό το λόγο, σε αυτή την ενότητα θα αναφερθούμε στις θεματικές που αναδείχθηκαν στις συνεντεύξεις και στους σκοπούς που επιτέλεσαν και όχι στις ερωτήσεις που τέθηκαν στους συνεντευξιαζόμενους.

Πριν προβούμε όμως στην παρουσίαση των θεματικών, να διευκρινίσουμε το βασικό σκοπό των συνεντεύξεων που είναι ο παρακάτω: οι συνεντεύξεις σε συνδυασμό με τα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν στους μαθητές¹⁶ μπορούν να δώσουν με αρκετή σαφήνεια την πολιτική του κάθε σχολείου γύρω από το μάθημα των μουσικών συνόλων.

Στη πρώτη θεματική διερευνούμε ορισμένα σημαντικά θέματα για το μάθημα των συνόλων. Αρχικά αντλούμε πληροφορίες για το ρόλο του υπουργείου παιδείας και της διεύθυνσης, στα είδη των μουσικών συνόλων που δημιουργούνται σε κάθε μουσικό σχολείο. Αν δηλαδή υπάρχει κάποια υπουργική απόφαση που ορίζει τι σύνολα πρέπει να δημιουργούνται στα μουσικά σχολεία ή αν ορίζονται από το διευθυντή ή τέλος, αν εξαρτώνται από τις ειδικότητες των καθηγητών που αναλαμβάνουν να διδάξουν το μάθημα αυτό. Παράλληλα στόχος μας είναι να ερευνήσουμε και τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται οι μαθητές στα σύνολα αυτά καθώς και αν δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να επιλέξουν το σύνολο στο οποίο επιθυμούν να συμμετέχουν.

Στη δεύτερη θεματική οι υπεύθυνοι καθηγητές καλούνται να δώσουν μια σύντομη περιγραφή του συνόλου τους. Στόχος είναι να αντλήσουμε πληροφορίες για τον τρόπο διδασκαλίας που χρησιμοποιεί ο κάθε καθηγητής, για τα μουσικά όργανα που απαρτίζουν το σύνολο και το ρεπερτόριο-ύλη του μαθήματος. Γιατί το όνομα και

---

¹⁵ Ευαγγελόπουλος Σπύρος, Πειραματική Παιδαγωγική με στοιχεία στατιστικής. Μεθοδολογία και μέσα επιστημονικής έρευνας, εκδόσεις Δανάη, Αθήνα 1987, σελ. 140.

¹⁶ Τη λέξη μαθητής την χρησιμοποιώ ως συνώνυμο της λέξης παιδιά. Δεν απευθύνεται σε αγόρια μαθητές. Όταν θέλω να κάνω την διάκριση ανάμεσα στα δυο φύλα το αναφέρω λέγοντας αγόρι ή κορίτσι.

μόνο του συνόλου δεν αρκεί. Χρειαζόμαστε περισσότερες πληροφορίες γι' αυτό, προκειμένου να καταλάβουμε το περιεχόμενο του. Για παράδειγμα η παραδοσιακή ορχήστρα του σχολείου της Μυτιλήνης και του Αγρινίου, είναι δυο σύνολα με τελείως διαφορετικό οργανολόγιο και ρεπερτόριο, οπότε αν είχαμε αρκεστεί μόνο στο όνομα θα οδηγούμασταν σε σφάλμα.

Η επόμενη θεματική αφορά την συμμετοχή των παιδιών στα σύνολα. Οι καθηγητές εδώ εκθέτουν την άποψη τους για το αν πρέπει να συμμετάσχουν τα παιδιά στην επιλογή των κομματιών και στην ενορχήστρωσή τους και σε ποιο βαθμό. Παράλληλα αναφέρονται στα θετικά ή τα αρνητικά που προκύπτουν από τη συμμετοχή των παιδιών ταυτόχρονα σε δυο ή περισσότερα σύνολα.

Στην τέταρτη θεματική γίνεται λόγος για τους πανελλήνιους καλλιτεχνικούς μουσικούς αγώνες. Ένας θεσμός ο οποίος με κάποιο τρόπο συνδέεται στενά και επηρεάζει τα σύνολα. Σκοπός μας λοιπόν εδώ ήταν να «ακούσουμε» τη γνώμη των συνεντευξιζόμενων για τους καλλιτεχνικούς αγώνες.

Η επόμενη θεματική έχει ως σκοπό να αναδείξει την σπουδαιότητα του μαθήματος των μουσικών συνόλων μέσα από τις απόψεις των ερωτηθέντων καθηγητών. Ζητείται λοιπόν εδώ από τους καθηγητές να μιλήσουν για το σκοπό των μουσικών συνόλων.

Η τελευταία θεματική περιλαμβάνει κάποιες σκέψεις για τη βελτίωση του μαθήματος.

1.4.2 Ανάλυση των ερωτηματολογίων των μαθητών

Το ερωτηματολόγιο είναι ένας εύκολος και γρήγορος τρόπος για την συλλογή δεδομένων από μεγάλο αριθμό ερευνώμενων. Ένα ερωτηματολόγιο περιέχει συνήθως ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Η χρήση ερωτήσεων κλειστού τύπου σε ένα ερωτηματολόγιο, διευκολύνει τους ερωτώμενους, να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο και επιπλέον βοηθάει τον ερευνητή στην ταξινόμηση, κωδικοποίηση και στατιστική επεξεργασία των δεδομένων. Αντίθετα, οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου,

δίνουν τη δυνατότητα στα άτομα να απαντήσουν με περισσότερη ελευθερία, αλλά δυσκολεύουν τον ερευνητή στην επεξεργασία των αποτελεσμάτων¹⁷.

Στην υποενότητα αυτή, επιχειρείται μια προσέγγιση του σκοπού που επιτελεί η κάθε ερώτηση ξεχωριστά, όσον αφορά το ερωτηματολόγιο¹⁸ που μοιράστηκε στους μαθητές.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τρία μέρη. Η πρώτη ομάδα περιέχει εννιά ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου.

Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου, ταξινομούνται στις εξής κατηγορίες: α) σύντομης απάντησης: εκεί ανήκουν οι ερωτήσεις 1 και 3, β) επιλογής μίας, μεταξύ δύο ή περισσότερων, αμοιβαίως αποκλειόμενων, προτεινόμενων εναλλακτικών απαντήσεων: σε αυτή την κατηγορία τοποθετούνται οι ερωτήσεις 2 και 4, γ) διαβαθμιστικής επιλογής: 8^η ερώτηση, δ) πολλών επιλογών μεταξύ πολλαπλών, μη αμοιβαίως αποκλειόμενων εναλλακτικών απαντήσεων: 7^η ερώτηση, ε) διευθέτησης πολλαπλών επιλογών σε τακτική σειρά: 6^η, στ) αναγκαστική επιλογής: σε αυτή την κατηγορία δεν ανήκει καμία ερώτηση. Ενώ οι ερωτήσεις 5 και 9 είναι ανοικτού τύπου¹⁹.

Οι πρώτες δυο είναι ερωτήσεις γενικού περιεχομένου και οι υπόλοιπες αφορούν το μάθημα των μουσικών συνόλων.

Στην πρώτη ερώτηση ζητείται από τους μαθητές να αναφέρουν το όργανο επιλογής που διδάσκονται στο σχολείο.

Η δεύτερη ερώτηση έχει ως σκοπό να διαλευκάνει το ποσοστό των μαθητών που είχαν ασχοληθεί με τη μουσική πριν αποφασίσουν να φοιτήσουν στο μουσικό σχολείο. Η ερώτηση αυτή επειδή είναι κλειστού τύπου, δεν μπορεί να διευκρινιστεί το είδος της σχέσης που είχαν οι μαθητές με τη μουσική πριν πάνε στο μουσικό σχολείο.

Στην τρίτη ερώτηση οι μαθητές συμπληρώνουν το μουσικό σύνολο στο οποίο είναι ενταγμένοι και έπειτα όσοι συμμετέχουν σε κάποιο επιπλέον το αναφέρουν και αυτό. Η ερώτηση αυτή είναι πολύ σημαντική γιατί σε συνδυασμό με τις συνεντεύξεις των καθηγητών των αντίστοιχων συνόλων βοηθάει στην εξαγωγή σπουδαίων συμπερασμάτων στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

---

¹⁷ Ευαγγελόπουλος Σπύρος, Πειραματική Παιδαγωγική με στοιχεία στατιστικής. Μεθοδολογία και μέσα επιστημονικής έρευνας, εκδόσεις Δανά, Αθήνα 1987, σελ. 133-134.

¹⁸ Βλ. Ερωτηματολόγιο II (παράρτημα).

¹⁹ Παρασκευόπουλος Ν. Ιωάννης, Μεθοδολογία Επιστημονικής έρευνας, τόμο β', Αθήνα 1993, σελ. 102.

Στην τέταρτη, οι μαθητές δήλωσαν αν είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν το σύνολο στο οποίο είναι ενταγμένοι. Η ερώτηση αυτή έγινε και στους καθηγητές με σκοπό να διασταυρώσουμε τις απαντήσεις, για να ελέγξουμε την εγκυρότητα τους.

Η πέμπτη ερώτηση, αποτελεί προέκταση της προηγούμενης και ζητείται από τους μαθητές που δεν ήταν δική τους επιλογή η συμμετοχή τους στο μουσικό σύνολο, να αναλύσουν τα κριτήρια που οδήγησαν τους καθηγητές στην τοποθέτηση τους σε αυτό.

Στην επόμενη ερώτηση οι μαθητές καλούνται να χαρακτηρίσουν έξι προτάσεις που τους δίνονται, οι οποίες αφορούσαν το μάθημα των συνόλων. Δηλαδή η ερώτηση αυτή λειτουργεί ως ένα είδος αξιολόγησης του μαθήματος. Κάθε πρόταση ο μαθητής την αξιολογεί με 1,2 ή 3. Το 1 σημαίνει ότι ο λόγος αυτός είναι πολύ σημαντικός για εκείνον, το 2 ότι είναι λιγότερο σημαντικός και το 3 ότι δεν είναι καθόλου σημαντικός. Στο τέλος είχε το δικαίωμα να προσθέσει κάτι δικό του και να το χαρακτηρίσει.

Η έβδομη ερώτηση έχει ως στόχο να αναδείξει τις ελλείψεις που υπάρχουν στα σχολεία στο συγκεκριμένο μάθημα. Τα παιδιά λοιπόν καλούνταν να επιλέξουν ανάμεσα σε πέντε επιλογές που τους δίνονταν, ποια ή ποιες από αυτές θα βελτίωναν το μάθημα των συνόλων. Επιπλέον και σε αυτή την ερώτηση είχαν τη δυνατότητα στο τέλος να προσθέσουν μια επιλογή δική τους που θα βελτίωνε τα σύνολα.

Με την όγδοη ερώτηση θέλω να διαπιστώσω τη συχνότητα με την οποία διοργανώνονται εκδηλώσεις σε κάθε σχολείο και τη συμμετοχή των μαθητών σε αυτές.

Η τελευταία ερώτηση της πρώτης ομάδας, έχει ως σκοπό να αναδείξει τις επιθυμίες και τις προσδοκίες που είχαν οι μαθητές για τα σύνολα. Δίνεται λοιπόν η δυνατότητα να αναπτύξουν σε λίγες γραμμές μια πρόταση για το μουσικό σύνολο που θα ήθελαν να δημιουργηθεί στο σχολείο, δίνοντας πληροφορίες για το ρεπερτόριο και το οργανολόγιο αυτού. Βέβαια η ερώτηση αυτή δεν αντιμετωπίστηκε με τη δέουσα προσοχή από τους περισσότερους μαθητές.

Η δεύτερη ομάδα του ερωτηματολογίου περιέχει τέσσερις ερωτήσεις (κλειστού τύπου, κατηγορίας β²⁰) που αφορούν τους διάφορους διαγωνισμούς, όπως για παράδειγμα τους πανελλήνιους καλλιτεχνικούς μουσικούς αγώνες, στους οποίους συμμετέχουν τα μουσικά σχολεία, προκειμένου να αποσπάσουν βραβεία και ειδικές διακρίσεις.

---

²⁰ Βλ. Είδη ερωτήσεων κλειστού τύπου, σελ. 12

Η πρώτη ερώτηση έχει ως σκοπό να διερευνήσει ποια μουσικά σχολεία από αυτά που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα, έχουν στο ενεργητικό τους κάποια συμμετοχή σε διαγωνισμούς.

Στην επόμενη ερώτηση οι μαθητές κλήθηκαν να απαντήσουν αν οι ίδιοι έχουν συμμετάσχει σε κάποιο διαγωνισμό.

Τέλος, μέσα από την τρίτη και την τέταρτη ερώτηση διερευνάται η επιρροή που ασκούν οι συμμετοχές αυτές στην ομαλή διεξαγωγή του μαθήματος των μουσικών συνόλων. Δηλαδή η προετοιμασία για τους διαγωνισμούς αυτούς γίνεται αυτοσκοπός του μαθήματος των συνόλων με το να αφιερώνονται οι ώρες του μαθήματος στις πρόβες για τους διαγωνισμούς;. Επηρεάζονται τα είδη των συνόλων καθώς και το ρεπερτόριο από τους διαγωνισμούς αυτούς;

Η τελευταία ομάδα απευθύνεται μόνο στους μαθητές του λυκείου και περιλαμβάνει τρεις ερωτήσεις κλειστού τύπου, κατηγορίας β', δ' και β' αντίστοιχα²¹. Μέσα από την πρώτη ερώτηση θέλουμε να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν διαφορές στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος από το γυμνάσιο στο λύκειο. Στην επόμενη ερώτηση, που είναι προέκταση της παραπάνω, πληροφορούμαστε για τις αλλαγές αυτές. Δηλαδή, οι μαθητές εδώ έχουν να επιλέξουν μεταξύ πέντε επιλογών που τους δίνονται και στο τέλος να προσθέσουν μια δικιά τους, όπως έκαναν και στις προηγούμενες ερωτήσεις τέτοιου τύπου. Ενώ στην τελευταία ερώτηση εξετάζουμε το σκοπό του μαθήματος των μουσικών συνόλων, όπου οι ερωτώμενοι είχαν να επιλέξουν μεταξύ τεσσάρων επιλογών.

Το ερωτηματολόγιο Ι απευθύνεται στους μαθητές του μουσικού γυμνασίου Άρτας και περιέχει όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ΙΙ της α' ομάδας και μια επιπλέον ερώτηση. Η ερώτηση αυτή έχει ως στόχο τη διερεύνηση των κινήτρων που ώθησαν τους μαθητές να επιλέξουν το μουσικό σχολείο. Οι μαθητές λοιπόν καλούνται να χαρακτηρίσουν τους δώδεκα λόγους που τους δίνονται, με τους αριθμούς 1,2,3. Το 1 σημαίνει ότι ο λόγος αυτός είναι πολύ σημαντικός γι αυτούς, το 2 λιγότερο σημαντικός, ενώ το 3 δείχνει ότι ο λόγος αυτός δεν επηρέασε καθόλου την επιλογή τους να φοιτήσουν στο μουσικό σχολείο.

---

²¹ Βλ. Είδη ερωτήσεων κλειστού τύπου, σελ. 12

2. ΜΑΘΗΤΕΣ

2.1 Μαθητές Μουσικού Γυμνασίου Άρτας

(Σύνολο μαθητών 32)

2.1.1 ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ²²

Σύμφωνα με την κατανομή συχνότητας²³ ανάμεσα στους πολύ σημαντικούς λόγους για τους οποίους οι μαθητές επέλεξαν το Μουσικό γυμνάσιο, ο πιο σημαντικός είναι ο συνδυασμός της γενικής και μουσικής παιδείας που τους παρέχεται (68,75%), γεγονός που διαφοροποιεί τα μουσικά σχολεία από τα άλλα ημερήσια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η δυνατότητα να αποκτήσουν μια πιο ολοκληρωμένη μόρφωση είναι η δεύτερη πιο σημαντική επιλογή των μαθητών (59,37%). Επίσης αρκετοί μαθητές βλέπουν το σχολείο αυτό σαν μια ευκαιρία για να προετοιμαστούν για το επάγγελμα που θα ασκήσουν στο μέλλον (40,62%). Αυτό σημαίνει ότι ήδη από τόσο μικρή ηλικία τα παιδιά έχουν αποφασίσει το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν, όταν τελειώσουν το σχολείο και επέλεξαν το συγκεκριμένο σχολείο προκειμένου να επιτύχουν το στόχο τους.

Ο αμέσως επόμενος λόγος στην ιεραρχία είναι η επιθυμία των γονέων να φοιτήσουν τα παιδιά τους στο μουσικό σχολείο και η παρότρυνση που έκαναν σε αυτά (31,25%).

Το ίδιο ποσοστό (28,13%) έχουν οι επιλογές vii και x της ερώτησης αυτής²⁴. Δηλαδή η ενασχόληση με τη μουσική δωρεάν και οι καλές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ καθηγητών και μαθητών σε σύγκριση με ένα γενικό σχολείο. Ενώ το 21,88% θεωρεί πολύ σημαντική την δυνατότητα μεταφοράς των μαθητών από και προς το σχολείο.

Επίσης έπαιξαν ένα ρόλο όχι και τόσο σημαντικό, το γεγονός ότι το σχολείο αυτό έχει μεγαλύτερο κύρος²⁵, οι συστάσεις από δασκάλους και καθηγητές μουσικής, η

---

²² Από τα αποτελέσματα του γραφήματος στην σελ. 17, επιλέγουμε να αναλύσουμε μόνο τους πολύ σημαντικούς λόγους, δηλαδή το πρώτο μέρος κάθε στήλης.

²³ Βλ. Λόγοι επιλογής μουσικού σχολείου, σελ. 17.

²⁴ Βλ. Ερωτηματολόγιο I, ερώτηση 1 (παράρτημα).

²⁵ Το σχολείο με μεγαλύτερο κύρος ερμηνεύτηκε από τα παιδιά ως καλύτερο σχολείο.

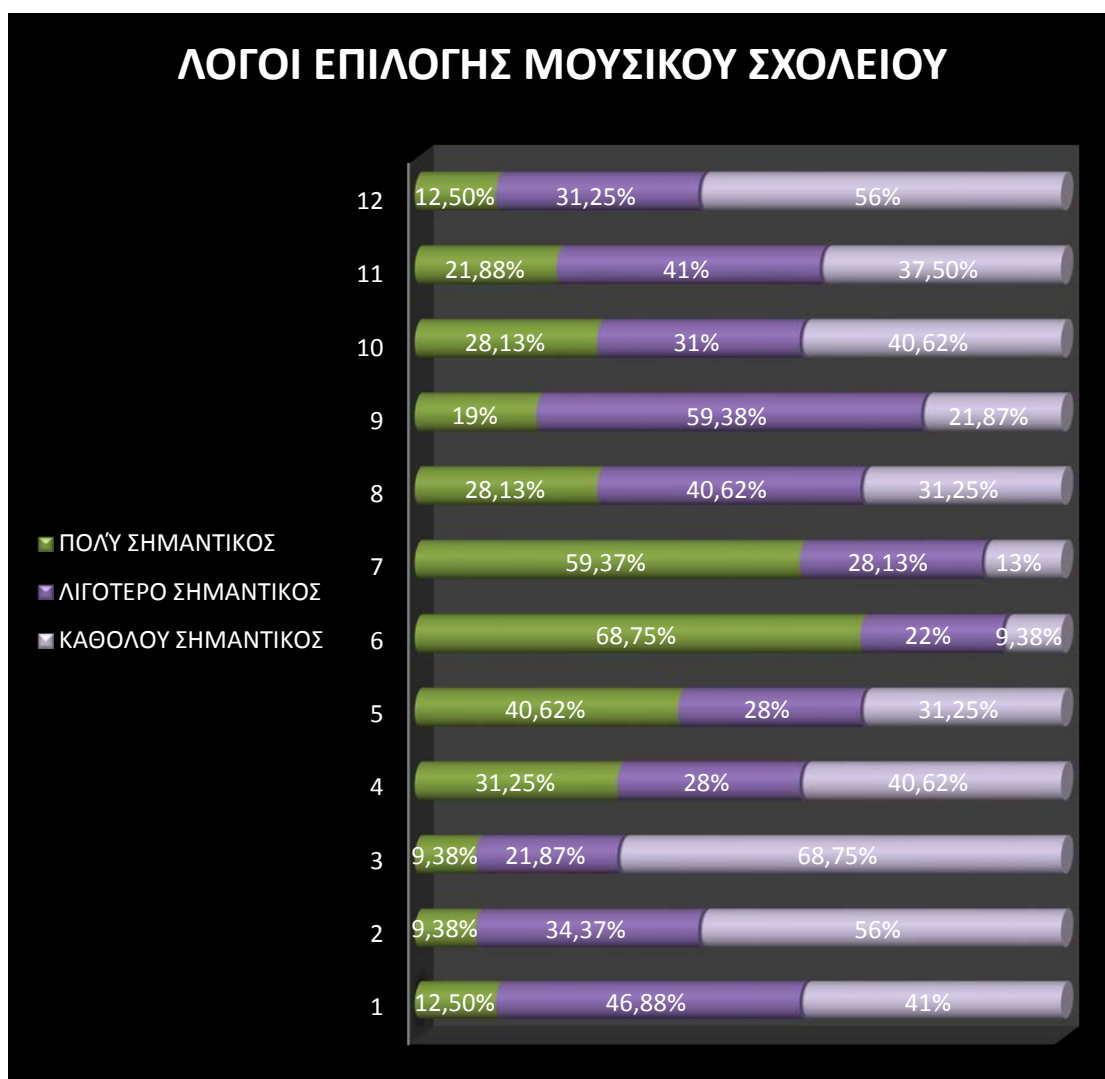
παροχή δωρεάν σίτισης, καθώς και η ενημέρωση γι' αυτό τον τύπο σχολείου από συγγενικά πρόσωπα των μαθητών που ήδη φοιτούσαν ή από ενημερωτικό φυλλάδιο.

Την τελευταία επιλογή της ερώτησης²⁶ αυτής συμπλήρωσαν τέσσερις μαθητές. Το σχολείο αυτό είναι μια ευκαιρία να μάθουν τρία μουσικά όργανα, μαθαίνουν σημαντικά πράγματα γενικά για την μουσική, είναι πιο δραστήριο σχολείο από τα άλλα είναι οι απαντήσεις που έδωσαν.

---

²⁶ Βλ. Ερωτηματολόγιο Ι, ερώτηση 1.

Γράφημα 1:

- 1: Οι δάσκαλοι ή οι καθηγητές της μουσικής μου συνέστησαν να ακολουθήσω αυτό.
- 2: Μέσα από κάποιο ενημερωτικό φυλλάδιο δινόταν θετική εικόνα για το σχολείο και μου άρεσε η ιδέα.
- 3: Κάποιο συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο φοιτούσε και ήταν ευχαριστημένο.
- 4: Οι γονείς μου το επιθυμούσαν και με παρότρυναν.
- 5: Το σχολείο αυτό είναι κατάλληλο να με προετοιμάσει για το επάγγελμα που θέλω να ασκήσω.
- 6: Είναι μια ευκαιρία να συνδυάσω τη γενική με την μουσική παιδεία.
- 7: Πιστεύω ότι σ ένα τέτοιο σχολείο έχω τη δυνατότητα να αποκτήσω πιο ολοκληρωμένη μόρφωση.
- 8: Μου δίνεται η ευκαιρία να ασχοληθώ συστηματικά με τη μουσική δωρεάν.
- 9: Το σχολείο αυτό έχει περισσότερο κύρος.
- 10: Πιστεύω ότι στο σχολείο αυτό οι σχέσεις καθηγητών και μαθητών είναι καλύτερες.
- 11: Η μεταφορά στο σχολείο με λεωφορείο και το ωράριο λειτουργίας βολεύει εμένα και τους γονείς μου.
- 12: Μου παρέχεται δωρεάν σίτιση.

2.1.2 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Στο συγκεκριμένο σχολείο το πιο δημοφιλές όργανο που επιλέγουν οι μαθητές είναι το πιάνο. Αυτό πιθανόν να σημαίνει ότι τα παιδιά δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στη διδασκαλία τριών διαφορετικών οργάνων και έτσι επιλέγουν το πιάνο και ως

όργανο επιλογής²⁷. Η επόμενη επιλογή είναι το μπουζούκι και μετά η κλασσική κιθάρα. Αμέσως επόμενες επιλογές, με ελάχιστους μαθητές η κάθε μια, η ηλεκτρική κιθάρα, το ηλεκτρικό μπάσο, το βιολί, το σαξόφωνο, το σαντούρι, τα κρουστά και το ακορντεόν.

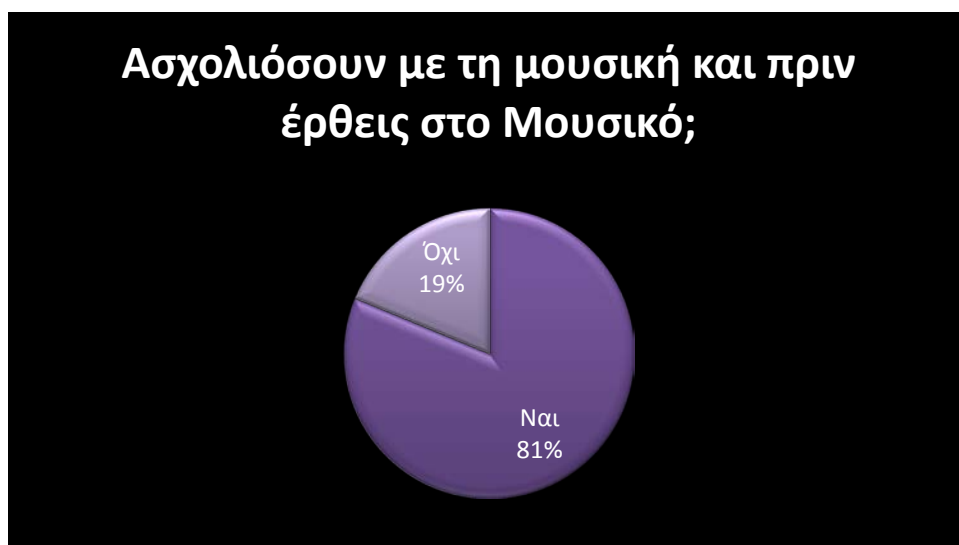
Γράφημα 2:

2.1.3 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Οι περισσότεροι μαθητές είχαν ασχοληθεί με την μουσική πριν αποφασίσουν να φοιτήσουν στο μουσικό σχολείο. Πιο συγκεκριμένα είκοσι έξι παιδιά είχαν ασχοληθεί με την μουσική, δηλαδή το 81%.

Γράφημα 3:

²⁷ Κυριαζικίδου Παναγιώτα, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Θεσμικό πλαίσιο και σχολική πραγματικότητα*, εκδόσεις παρατήρηση, Θεσσαλονίκη 1998.

2.1.4 ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ

Στο σχολείο της Άρτας λόγω του μικρού αριθμού μαθητών που φοιτούν σε αυτό, υπάρχει μόνο ένα μουσικό σύνολο. Το σύνολο αυτό έχει χορωδία και ορχήστρα. Η ορχήστρα αποτελείται από είκοσι μαθητές, η χορωδία από επτά ενώ πέντε συμμετέχουν εναλλάξ και στα δυο.

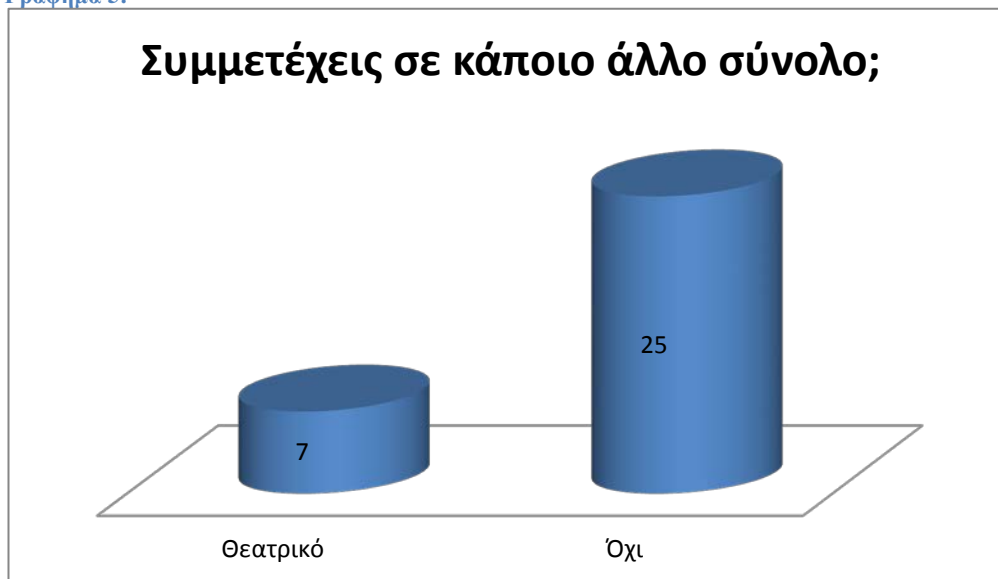
Γράφημα 4:

Εκτός από το μουσικό σύνολο υπάρχει και μια ομάδα θεάτρου στην οποία συμμετέχουν επτά παιδιά. Η ομάδα θεάτρου συμμετέχει και αυτή στις διάφορες εκδηλώσεις που πραγματοποιεί το σχολείο. Όμως δεν υφίσταται ως ξεχωριστό σύνολο στα πλαίσια του μαθήματος των μουσικών συνόλων.²⁸

²⁸ Βλ. συνέντευξη καθηγήτριας Θεατρολογίας.

Γράφημα 5:

2.1.5 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

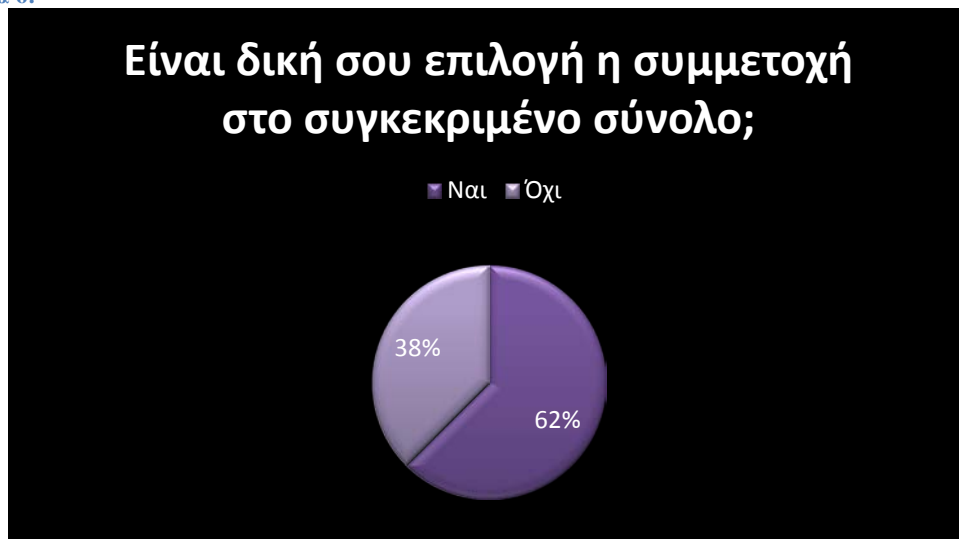
Οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν το σύνολο που θέλουν να ενταχθούν²⁹. Πολλές φορές όμως αυτό δεν συμβαίνει και δημιουργεί προβλήματα τόσο στους ίδιους όσο και στους καθηγητές. Αυτή η ερώτηση λοιπόν έχει ως σκοπό να εξετάσει αν οι μαθητές είναι στο συγκεκριμένο σύνολο από δική τους επιλογή ή όχι.

Δηλαδή στην προκείμενη περίπτωση αν είναι επιλογή τους να συμμετάσχουν στην ορχήστρα ή στη χορωδία. Οι περισσότεροι μαθητές (20) δηλώνουν ότι είναι δική τους επιλογή.

Όσοι θεωρούν ότι δεν είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν, δηλαδή δώδεκα μαθητές, εξηγούν τα κριτήρια που πιστεύουν ότι επιλέχθηκαν στο συγκεκριμένο σύνολο (ορχήστρα ή χορωδία). Τα κριτήρια αυτά είναι βασικά δυο ειδών. Το πρώτο έχει να κάνει με τις γνώσεις των μαθητών και τα μουσικά όργανα που παίζουν και το δεύτερο με την ανάγκη για συμμετοχή όλων των παιδιών στο μάθημα των συνόλων.

²⁹ Κυριαζικίδου Παναγιώτα, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Θεσμικό πλαίσιο και σχολική πραγματικότητα*, εκδόσεις παρατήρηση, Θεσσαλονίκη 1998, σελ 30.

Γράφημα 6:

2.1.6 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Οι μαθητές με κριτήριο την προσωπική τους εμπειρία προχωρούν σε μια εκτίμηση του μαθήματος των μουσικών συνόλων, επισημαίνοντας τα θετικά του μαθήματος αυτού και στην συνέχεια προτείνουν κάποιες αλλαγές για την καλύτερη λειτουργία αυτών.

Σύμφωνα με το παρακάτω πίνακα τα παιδιά θεωρούν πολύ σημαντική τη δυνατότητα που τους παρέχετε μέσα από το μάθημα των μουσικών συνόλων για περισσότερη ενασχόληση με την μουσική (78,13%). Επίσης βλέπουν τα σύνολα σαν μια ευκαιρία να εξελιχθούν στο ατομικό τους όργανο (65,63%). Γιατί εκτός από τις δυο ώρες την βδομάδα που έχουν μάθημα ατομικού οργάνου³⁰, επιπλέον ασχολούνται με αυτό και στο τρίωρο μάθημα των συνόλων.

Η καλή συνεργασία μεταξύ καθηγητών-μαθητών και μαθητών μεταξύ τους καθώς και ο τρόπος διεξαγωγής του μαθήματος και το ρεπερτόριο, φαίνεται να μην ανήκουν στις προτεραιότητες των μαθητών.

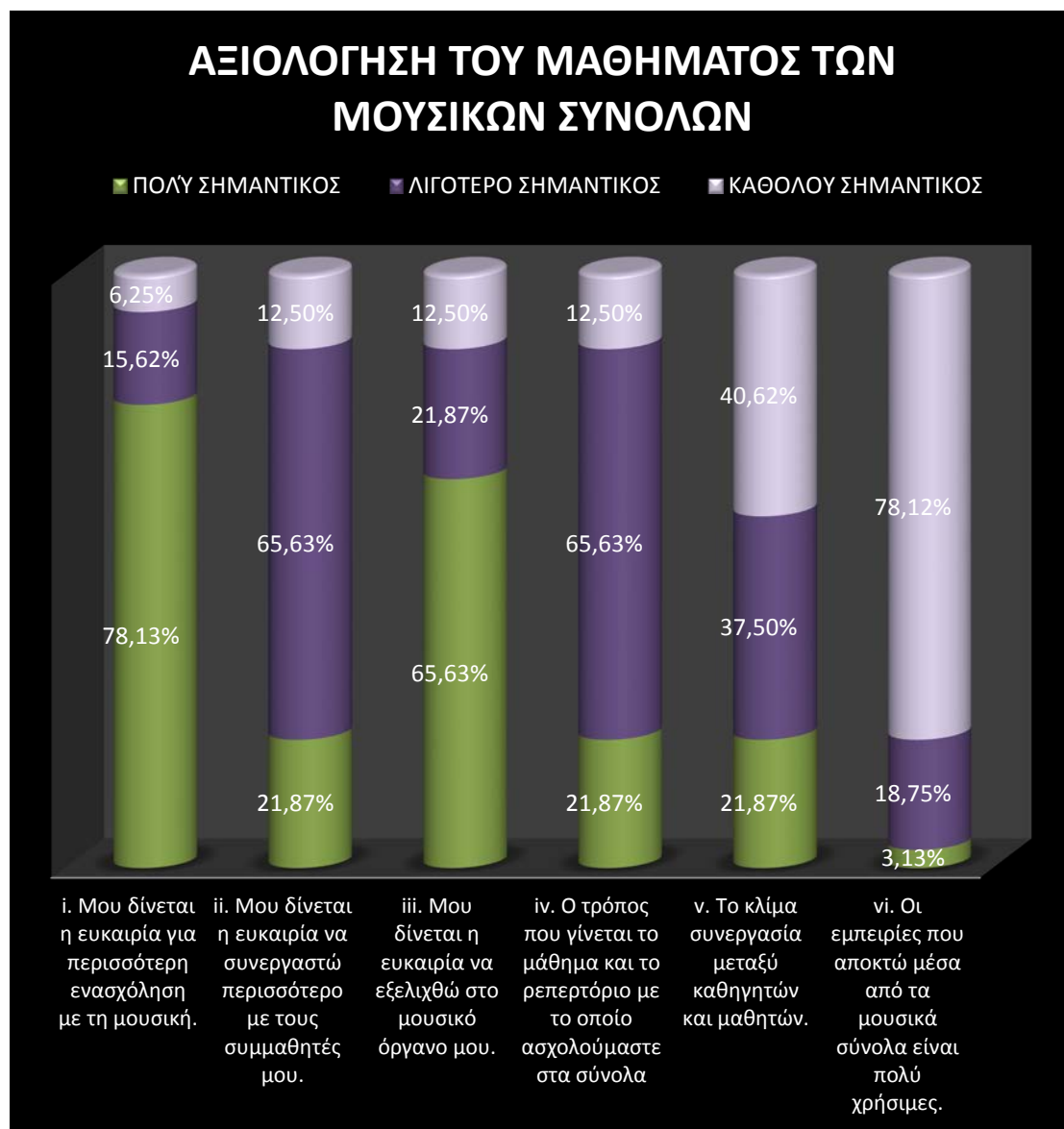
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τελευταία στήλη του διαγράμματος που αναφέρεται στις εμπειρίες που αποκτούν οι μαθητές μέσα από τα σύνολα και οι οποίες είναι πολύ χρήσιμες. Μόλις το 3,13% θεωρεί ότι η απόκτηση χρήσιμων εμπειριών είναι πολύ σημαντική. Το 18,75% βρίσκει το λόγο αυτό λιγότερο σημαντικό, ενώ το 78,12%

30 Κυριαζικίδου Παναγιώτα, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Θεσμικό πλαίσιο και σχολική πραγματικότητα*, εκδόσεις παρατήρηση, Θεσσαλονίκη 1998, σελ 22-23.

θεωρεί ότι δεν είναι καθόλου σημαντικές οι εμπειρίες που αποκτούν από τα μουσικά σύνολα.

Στο τέλος οι μαθητές είχαν την δυνατότητα να γράψουν κάτι δικό τους για το μάθημα των συνόλων και να το αξιολογήσουν, αλλά αυτή την επιλογή δεν την συμπλήρωσε κανείς.

Γράφημα 7:

2.1.7 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Σκοπός της ερώτησης αυτής ήταν να διαπιστώσουμε ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο μάθημα των συνόλων. Την πλειοψηφία των παιδιών(19), ενδιαφέρει περισσότερο το σύνολο που υπάρχει στο σχολείο να κάνει συναυλίες και να συμμετέχει σε όσο το δυνατόν περισσότερους διαγωνισμούς. Μόνο πέντε παιδιά είναι που δίνουν βαρύτητα στο παιδαγωγικό κομμάτι του μαθήματος αυτού χωρίς να τους ενδιαφέρει απαραίτητα η προβολή προς τα έξω της δουλειάς που γίνεται μέσα στο σύνολο. Οι περισσότεροι μαθητές(18) θεωρούν ότι οι τρεις ώρες τη βδομάδα είναι λίγες για το μάθημα των μουσικών συνόλων, πράγμα που επιβεβαιώνουν και οι καθηγητές.³¹

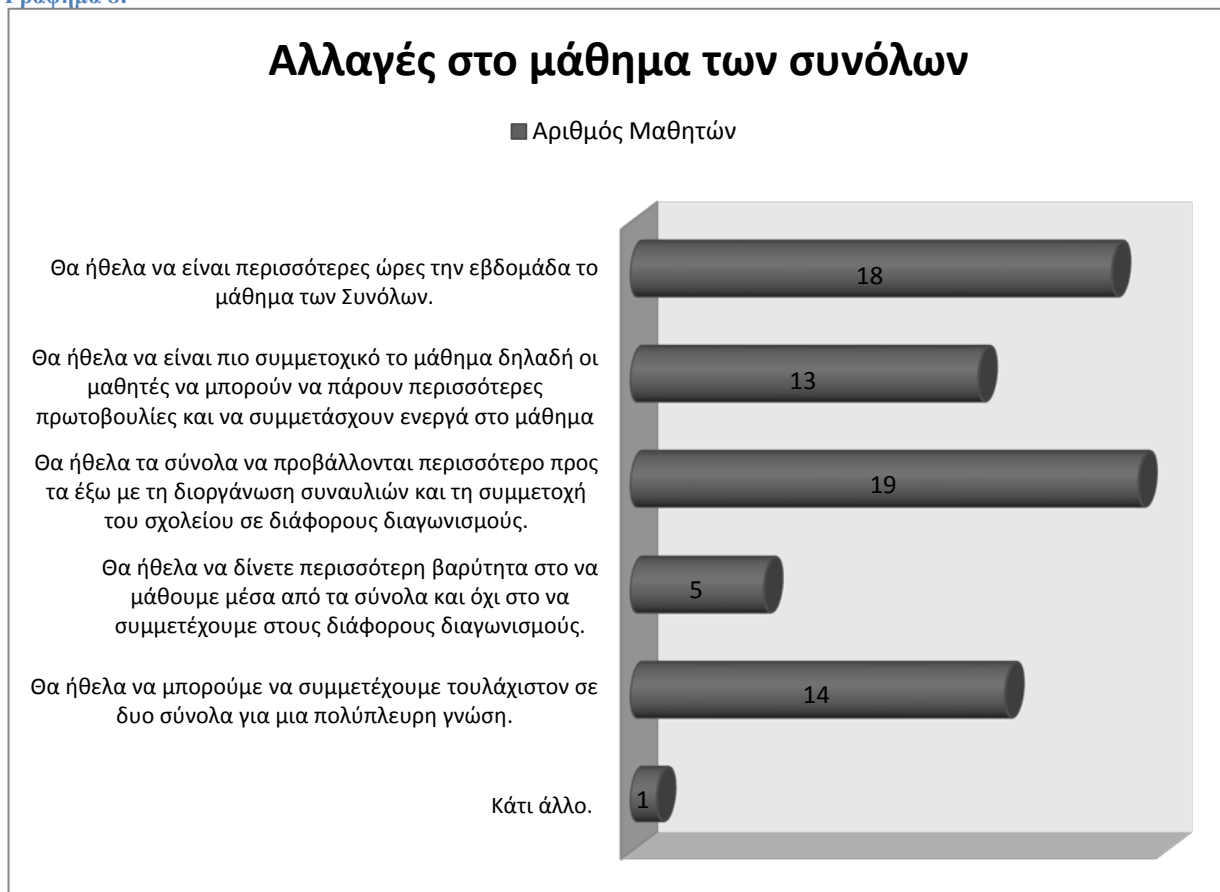
Δεκατέσσερις μαθητές δήλωσαν ότι θα ήθελαν να μπορούν να συμμετέχουν σε δυο σύνολα για πολύπλευρη γνώση. Υπήρξαν μάλιστα δεκατρείς μαθητές που θα προτιμούσαν το μάθημα να ήταν πιο συμμετοχικό και να τους δίνονται περισσότερες πρωτοβουλίες μέσα στο σύνολο.

Τέλος, την επιλογή «κάτι άλλο» συμπλήρωσε μόνο ένας μαθητής που ήθελε τα σύνολα να μην περιορίζονται μόνο σε ένα είδος μουσικής.

---

³¹ Βλ. συνέντευξη υπεύθυνου μουσικού συνόλου στο μουσικό γυμνάσιο της Άρτας.

Γράφημα 8:

2.1.8 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στο μουσικό σχολείο της Άρτας γίνονται αρκετές φορές το χρόνο εκδηλώσεις γιατί είναι ένα καινούργιο σχολείο και μέσα από αυτές γίνεται γνωστό στην τοπική κοινωνία. Έκτος λοιπόν από τις δυο εκδηλώσεις που οφείλει να κάνει το σχολείο κάθε χρόνο,³² αυτοί πραγματοποιούν επιπλέον άλλες τέσσερις εκδηλώσεις. Σε αυτές τις εκδηλώσεις συμμετέχουν τα περισσότερα παιδιά. Μόνο τρία παιδιά δήλωσαν ότι συμμετέχουν σε μερικές από αυτές.

2.1.9 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μετά την επεξεργασία των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές στην τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου Ι, προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα. Στις προτιμήσεις των μαθητών κυριαρχούν τα ροκ και τα κλασσικά σύνολα, ενώ έγινε αναφορά και σε τζαζ και σε λαϊκό σύνολο. Επειδή οι όροι κλασσικό, ροκ, τζαζ και λαϊκό είναι αρκετά γενικοί, έχουν διατυπωθεί και κάποιες ερωτήσεις σχετικά με το οργανολόγιο και το ρεπερτόριο προκειμένου να προσδιοριστούν όσο γίνεται καλύτερα.

³² Μαμασούλας Γιώργος, *Το Μουσικό Σχολείο Αγρινίου. Παρελθόν και παρόν ενός σχολείου- προβλήματα και προοπτικές ενός θεσμού*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2006, σελ 17.

Η πλειοψηφία των μαθητών όταν αναφέρεται στα σχήματα ροκ μουσικής, εννοεί αυτά που έχουν ως όργανα ηλεκτρικές κιθάρες, μπάσο, πλήκτρα, ντραμς και τέλος φωνή.

Στην ερώτηση του ρεπερτορίου, οι μαθητές δεν απάντησαν με συγκεκριμένα κομμάτια αλλά με εποχές και είδη δηλαδή ελληνικό και ξένο ρόκ, παλιό και σύγχρονο ρόκ, ρόκ μπαλάντες και κλασσικό ρόκ. Υπήρξε μόνο ένας μαθητής, ο οποίος ανέφερε ένα γνωστό ροκ συγκρότημα και κάποια κομμάτια του.

Οι περισσότεροι μαθητές επιθυμούν τη δημιουργία ροκ σχήματος στο σχολείο τους γιατί είναι η μουσική που ακούνε και τους εκφράζει και σε σχέση με άλλα είδη μουσικής μπορούν πιο εύκολα να την αποδώσουν.

Όσον αφορά την προτίμηση των μαθητών για τη δημιουργία κλασσικού συνόλου, ο βασικότερος λόγος είναι η ύπαρξη οργάνων (π.χ. πιάνο και βιολί) που θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε μια τέτοια ορχήστρα. Ένας άλλος λόγος είναι ο ρόλος που κατέχει η παρτιτούρα στη δυτική μουσική. Δηλαδή οι μαθητές μέσα από αυτό το είδος μουσική θα μάθουν να διαβάζουν σωστά μια παρτιτούρα κάτι που όπως αναφέρει ένας μαθητής θα βοηθούσε πολύ τα παιδιά του συγκεκριμένου σχολείου.

Οι μαθητές που επιθυμούν να δημιουργηθεί ένα κλασσικό σύνολο δεν προτείνουν κάποιο ρεπερτόριο για το σύνολο αυτό, ενώ τα όργανα που αναφέρουν, είναι όργανα που ανήκουν κυρίως στη συμφωνική ορχήστρα³³.

Η αναφορά που έγινε στη δημιουργία ενός συνόλου τζαζ μουσικής με σαξόφωνο, τσέλο και πιάνο, δεν περιλάμβανε συγκεκριμένο ρεπερτόριο. Αντίθετα ο μαθητής που προτείνει τη δημιουργία ενός λαϊκού σχήματος, αναφέρει ως ρεπερτόριο, κομμάτια του Καζαντζίδη και του Χιώτη, καθότι έχουν αρκετά δεξιοτεχνικά μέρη. Τα όργανα που θα απαρτίζουν το σύνολο αυτό είναι: μπουζούκια, κιθάρες και τουμπερλέκι.

Τέλος υπήρξαν και ορισμένοι μαθητές που δεν πρότειναν κάποιο συγκεκριμένο είδος μουσικής ή ρεπερτόριο. Οι μαθητές αυτοί θέλουν να υπάρξει μια ώρα την εβδομάδα που να δημιουργούν δικά τους σύνολα και να παίζουν κομμάτια που τους αρέσουν.

---

³³ Βλ. Ulrich Michels, Άτλας της Μουσικής (Α) {μτφς. Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής & Ακουστικής (I.E.M.A.)}, Φίλιππος Νάκας, Αθήνα 1994, σελ. 84.

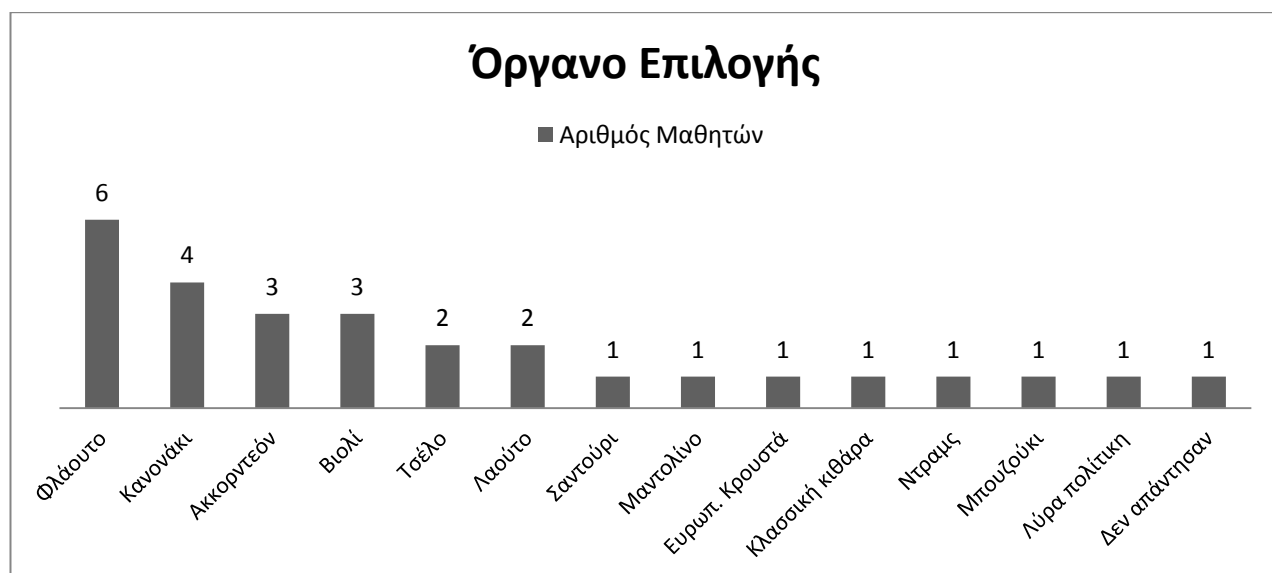
2.2 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Αγρινίου

Α.ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 30)

2.2.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παρακάτω διαγράμματος από το δείγμα των μαθητών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο³⁴, οι περισσότεροι μαθητές έχουν επιλέξει ως όργανο επιλογής το φλάουτο, τέσσερις μαθητές παίζουν κανονάκι, τρεις μαθητές έχουν επιλέξει βιολί και άλλοι τρεις ακορντεόν. Τσέλο, λαούτο και σαξόφωνο παίζουν δυο παιδιά, ενώ στο σχολείο διδάσκονται επίσης μπουζούκι, κλασική κιθάρα, σαντούρι, μαντολίνο, ευρωπαϊκά κρουστά, ντραμς και πολιτική λύρα. Τέλος, να σημειώσουμε πως ένας από τους μαθητές δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Γράφημα 9:

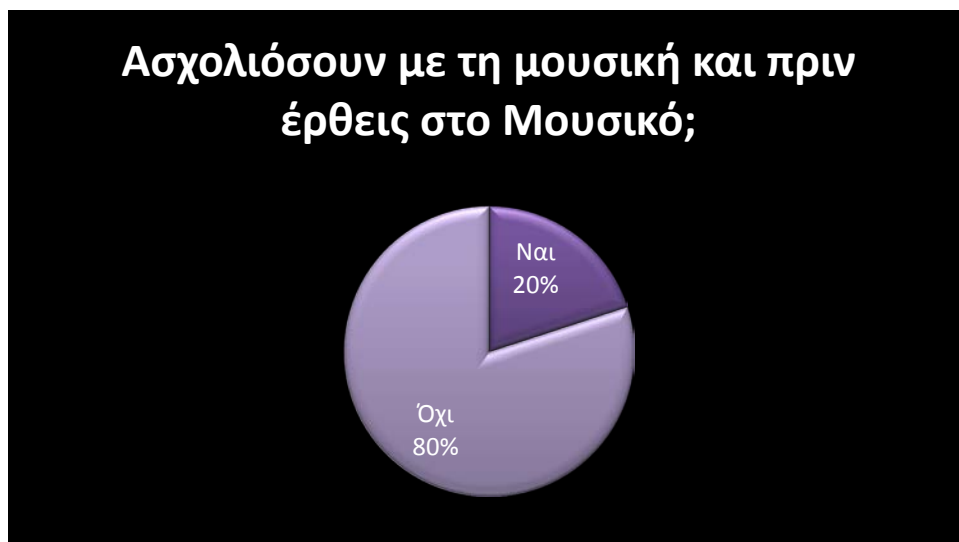

2.2.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Στην επόμενη ερώτηση οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν αν είχαν ασχοληθεί με την μουσική πριν πάνε στο μουσικό σχολείο. Το 80% δεν είχε ασχοληθεί με την μουσική πριν αποφασίσει να φοιτήσει στο μουσικό σχολείο. Δηλαδή μόνο τέσσερα από τα τριάντα (4/30) παιδιά είχαν πάει σε κάποιο ωδείο ή έπαιζαν ένα μουσικό όργανο πριν πάνε στο μουσικό σχολείο, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

³⁴ Βλ. Ερωτηματολόγιο II.

Γράφημα 10:

2.2.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Μετά τις γενικές ερωτήσεις ακολουθούν οι ερωτήσεις που αφορούν καθαρά το μάθημα των μουσικών συνόλων. Στη συγκεκριμένη ερώτηση τα παιδιά αναφέρουν το σύνολο στο οποίο συμμετέχουν.

Τα εικοσιένα από τα τριάντα (21/30) παιδιά συμμετέχουν στη χορωδία Νεφέλη, η οποία είναι μια χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής με παιδιά του γυμνασίου κυρίως. Δυο παιδιά συμμετέχουν στο σύνολο της παραδοσιακής ορχήστρας και άλλα δυο στη μαντολινάτα. Η χορωδία Αλθαία είναι η μεγαλύτερη χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής³⁵ του σχολείου και αριθμεί πάνω από εξήντα άτομα,³⁶ ενώ παιδιά του γυμνασίου συμμετέχουν επίσης και στην παραδοσιακή χορωδία, στην χορωδία Ευτέρπη, στο σύνολο ευρωπαϊκών κρουστών και στην προπαρασκευαστική παραδοσιακή ορχήστρα. Η προπαρασκευαστική παραδοσιακή ορχήστρα λειτουργεί με παιδιά μόνο του γυμνασίου, τα οποία τα προετοιμάζονται για να παίξουν κάποια στιγμή στην παραδοσιακή ορχήστρα.³⁷ Στον παρακάτω πίνακα τα σύνολα που έχουν δίπλα το μηδέν είναι σύνολα που υπάρχουν μεν στο σχολείο αλλά είτε συμμετέχουν μόνο παιδιά του λυκείου, όπως το σύνολο συγχρόνου ελληνικού τραγουδιού, είτε στο δείγμα των παιδιών που επιλέχτηκε για να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο δεν υπήρχαν μαθητές που να ανήκουν στα συγκεκριμένα σύνολα.

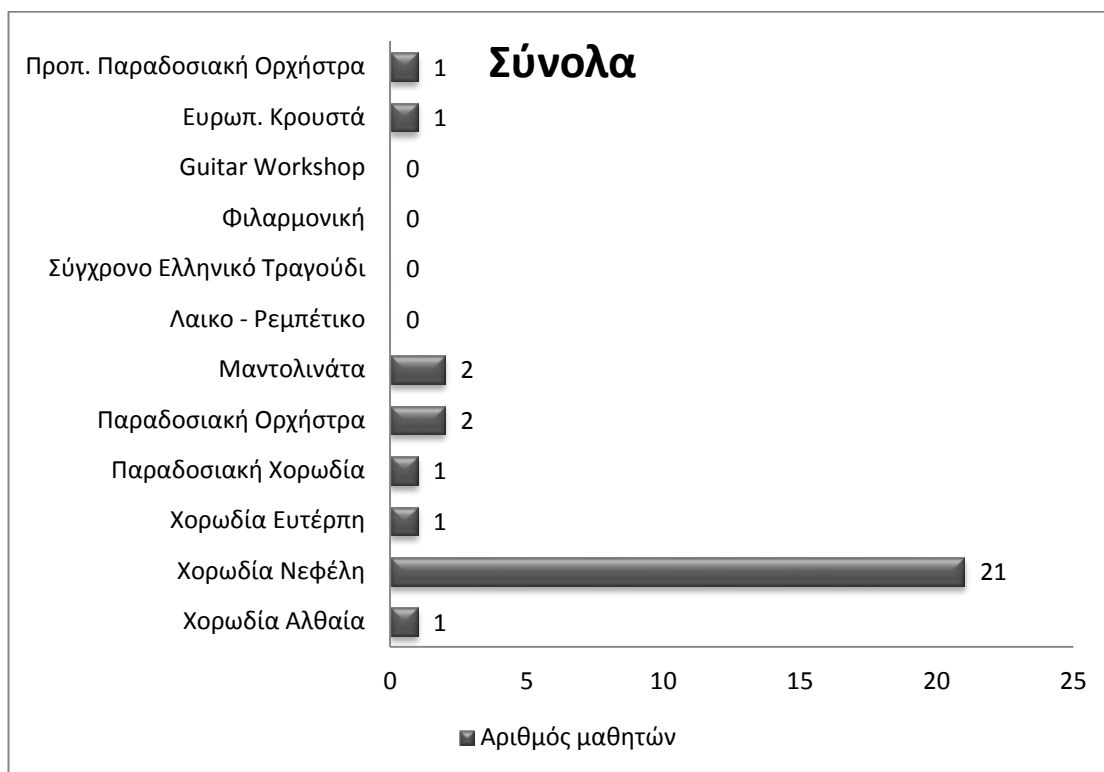
³⁵ Το ρεπερτόριο περιλαμβάνει κομμάτια από Καλομοίρη μέχρι Σούμπερτ.

Βλ. συνέντευξη υπεύθυνης της χορωδίας Αλθαίας, του μουσικού σχολείου Αγρινίου.

³⁶ Βλ. συνέντευξη διευθύντριας μουσικού σχολείου Αγρινίου.

³⁷ Βλ. συνέντευξη διευθύντριας μουσικού σχολείου Αγρινίου.

Γράφημα 11:

Υπάρχουν τρία από τα τριάντα παιδιά (3/30) που συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα³⁸. Το πρώτο ανήκει στο σύνολο της παραδοσιακής ορχήστρα ενώ παράλληλα συμμετέχει στις χορωδίες Νεφέλη και Ευτέρπη. Το άλλο βρίσκεται στην προπαρασκευαστική παραδοσιακή ορχήστρα, στην βυζαντινή χορωδία³⁹ και στην φιλαρμονική, ενώ το τελευταίο στην χορωδία Νεφέλη και στην φιλαρμονική.

Στο μουσικό σχολείο του Αγρινίου το μάθημα των μουσικών συνόλων είναι τετράωρο και έχει χωριστεί σε δυο δίωρα που γίνονται δυο φορές την εβδομάδα. Έτσι οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα. Βέβαια αυτό πολλές φορές δημιουργεί προβλήματα στην ομαλή λειτουργία των συνόλων.⁴⁰

³⁸ Βλ. γράφημα σελ. 29.

³⁹ Στην ουσία εννοούν το βυζαντινό χορό.

⁴⁰ Βλ. συνεντεύξεις καθηγητών μουσικού σχολείου Αγρινίου, ερώτηση 7.

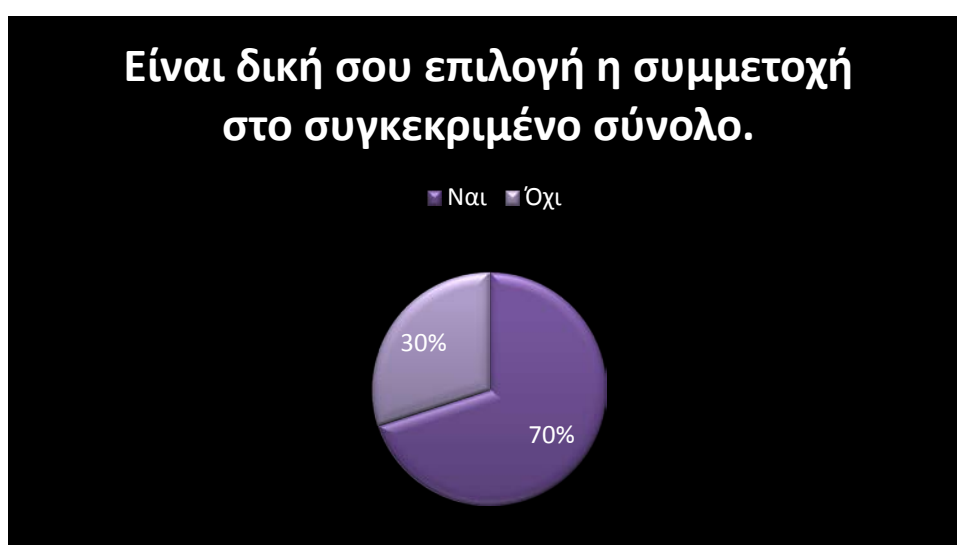
Γράφημα 12:

2.2.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Μόνο το 30% δηλαδή εννιά μαθητές δηλώνουν ότι δεν ήταν δική τους επιλογή η συμμετοχή στο σύνολο στο οποίο είναι ενταγμένοι, κάτι που φαίνεται και στην πίτα με τα στατιστικά που ακολουθεί. Οι λόγοι που θεωρούν ότι επιλέχθηκαν στο σύνολο είναι βασικά τρεις. Λόγω της φωνής τους, γιατί το όργανο που παίζουν είναι απαραίτητο στην συγκεκριμένη ορχήστρα ή γιατί τα προηγούμενα χρόνια ήταν σε κάποιο άλλο σύνολο και τώρα έπρεπε να αλλάξουν.

Γράφημα 13:

2.2.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Από τα αποτελέσματα του παρακάτω διαγράμματος διαπιστώνουμε ότι οι μαθητές αναγνωρίζουν ως σημαντικότερο προτέρημα του μαθήματος των συνόλων τη δυνατότητα που τους παρέχεται για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική (92,50%). Έπειτα ακολουθεί η ευκαιρία που τους δίνεται για να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους (75%).

Μέσα από τα σύνολα τα παιδιά αποκτούν εμπειρίες, οι οποίες τους είναι πολύ χρήσιμες στην γενικότερη διαπαιδαγώγηση τους μέσα στο σχολείο (67,86%).

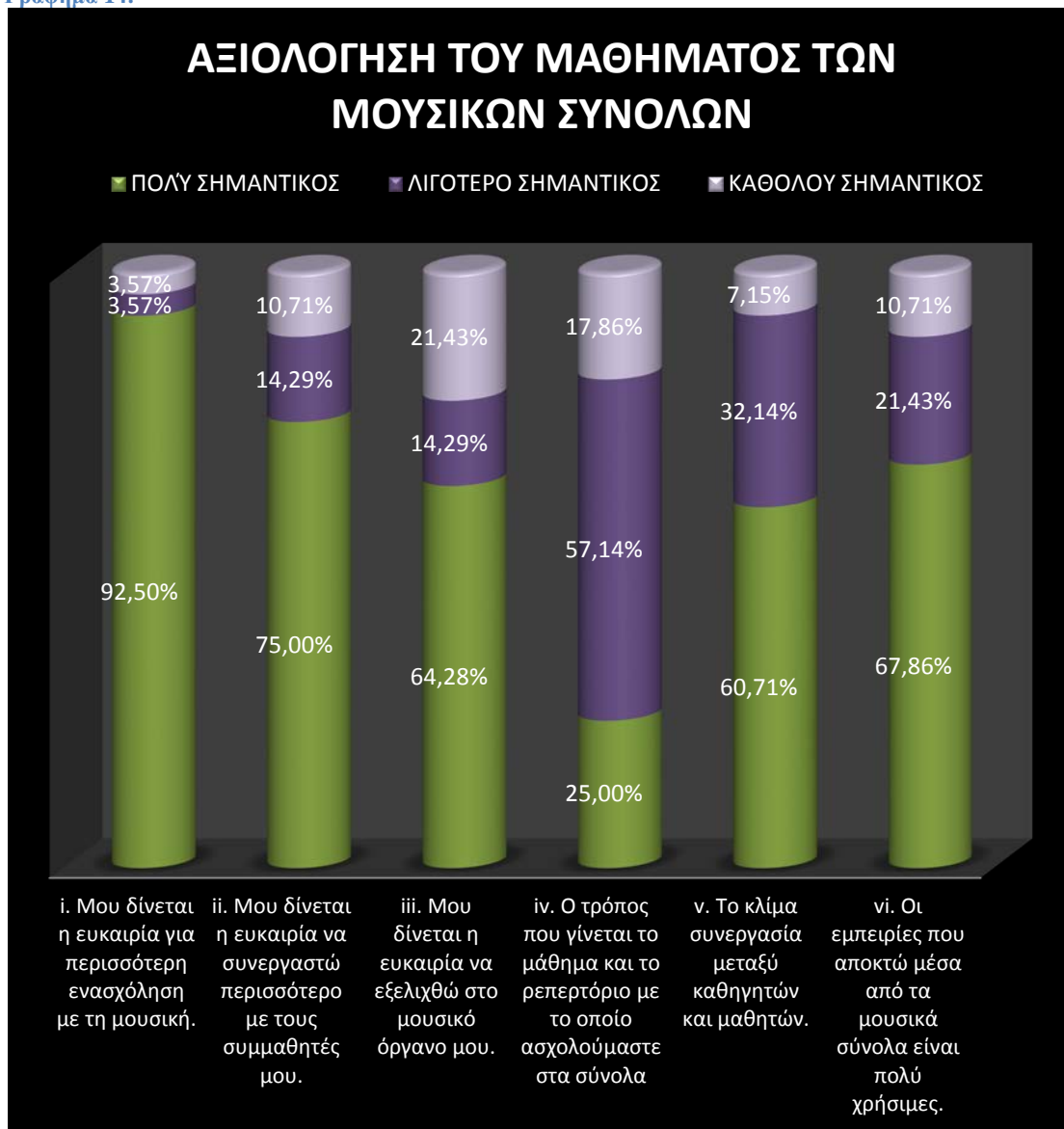
Το 64,28% των παιδιών αντιλαμβάνεται το μάθημα των μουσικών συνόλων σαν ευκαιρία για περαιτέρω εξέλιξη στο όργανο επιλογής τους. Ακόμα το 60,71% επιλέγει σαν πολύ σημαντικό λόγο το κλίμα συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ καθηγητών και μαθητών. Λίγα άτομα όμως δίνουν σημασία στον τρόπο που διεξάγεται το μάθημα και στο ρεπερτόριο (25%).

Εκτός από τις παραπάνω επιλογές τα παιδιά είχαν την δυνατότητα ελεύθερα να προσθέσουν και κάτι δικό τους για το μάθημα των μουσικών συνόλων. Στο υπό-ερώτημα αυτό απάντησαν τρεις μαθητές. Οι δυο από αυτούς αναφέρουν ότι μέσα από τα σύνολα αποκτούν επιπλέον γνώσεις για τη μουσική, ενώ ο τελευταίος αναλύει το πόσο πολύ του αρέσει το μάθημα των μουσικών συνόλων.

Τέλος, την ερώτηση αυτή δεν απάντησαν 2 μαθητές.

Γράφημα 14:

2.2.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Οι είκοσι οχτώ από τους τριάντα (28/30) ερωτώμενους συμπλήρωσαν την 7^η ερώτηση⁴¹ που αναφερόταν στις αλλαγές που θα μπορούσαν να γίνουν στα μουσικά σύνολα. Την πλειοψηφία των παιδιών ενδιαφέρει το σύνολο που είναι ενταγμένοι, να πραγματοποιεί συναυλίες και να συμμετέχει όσο το δυνατόν πιο συχνά σε διαγωνισμούς, ενώ μόνο δυο παιδιά ενδιαφέρονται για τον παιδαγωγικό σκοπό που μπορούν να προσφέρουν τα μουσικά σύνολα.

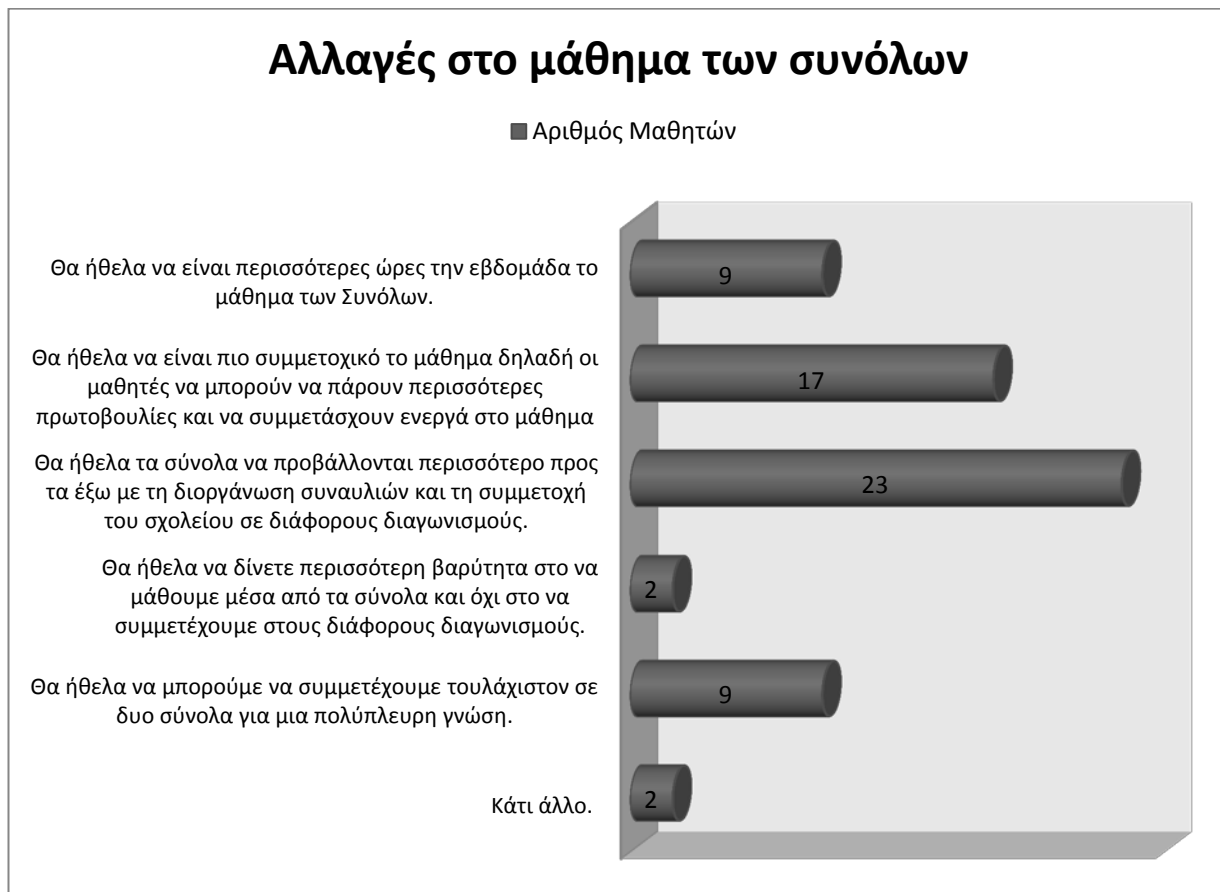
Δεκαεπτά ερωτηθέντοι επιθυμούν το μάθημα να είναι πιο συμμετοχικό, δηλαδή να τους δίνεται η δυνατότητα να συμβάλουν στην επιλογή των κομματιών ή στην ενορχήστρωση. Από την άλλη, εννιά μαθητές υποστηρίζουν ότι τα σύνολα θα

⁴¹ Βλ. Ερωτηματολόγιο II, ερώτηση 7.

πρέπει να γίνονται περισσότερες ώρες την εβδομάδα καθώς και τη δυνατότητα συμμετοχής σε περισσότερα από ένα σύνολα,.

Τέλος υπάρχουν δυο ερωτώμενοι που πρόσθεσαν ότι θα προτιμούσαν να αλλάξουν καθηγητή και να γίνει καλύτερο το κλίμα μαθητών-καθηγητών.

Γράφημα 15:

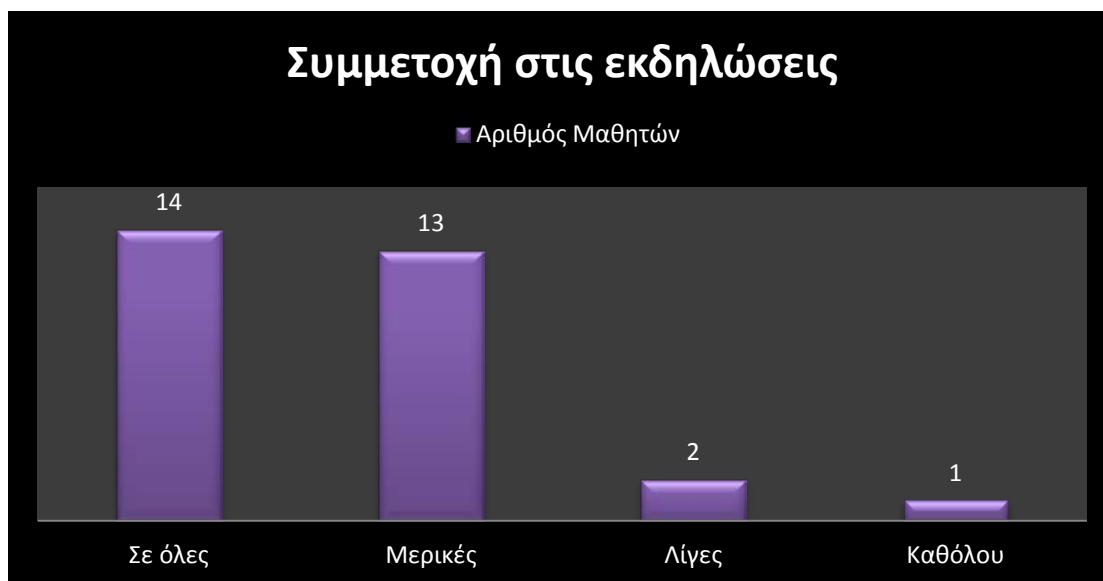
2.2.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Όπως αναφέρεται και παραπάνω, κάθε μουσικό σχολείο είναι υποχρεωμένο να πραγματοποιεί τουλάχιστον δυο εξωσχολικές εκδηλώσεις το χρόνο, των οποίων το πρόγραμμα πρέπει να εγκριθεί από την καλλιτεχνική επιτροπή⁴².

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά, στο γυμνάσιο εκδηλώσεις ανοιχτές προς το κοινό πραγματοποιούνται περισσότερες από τέσσερις φορές το χρόνο. Δεκατέσσερα παιδιά δήλωσα ότι συμμετέχουν σε όλες, δεκατρία σε μερικές, δυο παιδιά σε λίγες, ενώ ένας μαθητής δεν συμμετέχει σε καμία.

⁴² Βλ. Υ.Α.: Γ2/950/27-3-96.

Γράφημα 16:

2.2.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα σύνολα που κυριαρχούν στις επιθυμίες των μαθητών είναι το κλασσικό σύνολο, το σύγχρονο και τα σύνολα μουσικής και θεάτρου. Πριν προβούμε στην ανάλυση των σχημάτων αυτών να επισημάνουμε ότι η ερώτηση αυτή⁴³ απαντήθηκε μόνο από το 1/3 περίπου των ερωτηθέντων.

Με τον όρο κλασσικό σύνολο, οι μαθητές εννοούν, την ορχήστρα που απαρτίζεται από βιολιά, τσέλο, και πιάνο, χωρίς να κάνουν κάποια αναφορά στο ρεπερτόριο που θα έπαιζε ένα τέτοιο σχήμα.

Το σύνολο σύγχρονης μουσικής θα έχει ξένα κομμάτια, ενώ τα όργανα που θα κυριαρχούν θα είναι ηλεκτρική κιθάρα και μπάσο. Σχετικά με το σύνολο θεάτρου δεν αναφέρουν καμία επιπλέον πληροφορία όμως για το σύνολο χορού αναφέρουν απλά ότι θα διδάσκονται παραδοσιακοί, μοντέρνοι και κλασσικοί χοροί.

Τέλος, υπήρξαν και μαθητές που έκαναν κάποιες χρήσιμες προτάσεις, χωρίς να αναφερθούν σε συγκεκριμένα είδη μουσικής.

Πιο συγκεκριμένα, υπήρξαν μαθητές που πρότειναν να διδάσκονται στο μάθημα των μουσικών συνόλων, κομμάτια πιο σύγχρονα που είναι πιο κοντά «στα γούστα τους». Επίσης κάποιοι άλλοι μαθητές πρότειναν τον συνδυασμό μουσικής, χορού, θεάτρου και τεχνολογίας, σε ένα ενιαίο σύνολο, με όργανα διαφόρων ειδών. Το

⁴³ Βλ. Ερωτηματολόγιο II , ερώτηση 9.

ρεπερτόριο του συνόλου αυτού θα ήταν τραγούδια από διάφορες μουσικοχορευτικές παραστάσεις που θα συνδυάζονταν με την προβολή διαφανειών.

Κάποιος άλλος μαθητής πρότεινε το ρεπερτόριο των συνόλων να έχει επιρροές από προηγούμενες δεκαετίες, ενώ ένας τελευταίος μαθητής δήλωσε ότι επιθυμεί ένα σύνολο αποκλειστικά για μαθητές που να μην συμμετέχουν δηλαδή σε αυτό, οι καθηγητές.

2.2.9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το μουσικό σχολείο του Αγρινίου έχει συμμετάσχει αρκετές φορές στους πανελλήνιους καλλιτεχνικούς μαθητικούς αγώνες και έχει αποσπάσει αρκετά βραβεία τόσο περιφερειακά όσο και πανελλήνια.

Από τους ερωτηθέντες μόνο έξι έχουν συμμετάσχει στους αγώνες. Οι υπόλοιποι δεν συμμετείχαν είτε γιατί το σύνολο που είχαν ενταχθεί δεν έλαβε μέρος σε αγώνες είτε επειδή δεν τους πρόλαβαν. Οι καλλιτεχνικοί αγώνες πραγματοποιήθηκαν τελευταία φορά το σχολικό έτος 2008-2009⁴⁴.

Από τους έξι μαθητές που δήλωσαν ότι συμμετείχαν, οι τέσσερις ισχυρίζονται ότι οι προετοιμασίες για τους αγώνες γίνονταν τις ώρες του μαθήματος των μουσικών συνόλων, ενώ οι υπόλοιποι δήλωσαν το αντίθετο. Αυτό σημαίνει ότι οι πρόβες γίνονταν σε άλλες ώρες μαθημάτων ή ότι οι αγώνες δεν επηρέαζαν την λειτουργία του σχολείου, γιατί οι πρόβες πραγματοποιούνταν εκτός σχολείου.

Οι ίδιοι μαθητές ερωτήθηκαν αν οι αγώνες επηρέαζαν τα είδη των συνόλων ή το ρεπερτόριο τους. Δυο απάντησαν καταφατικά και οι άλλοι τέσσερις μας πληροφόρησαν ότι δεν επηρεάζουν την ομαλή λειτουργία του μαθήματος.

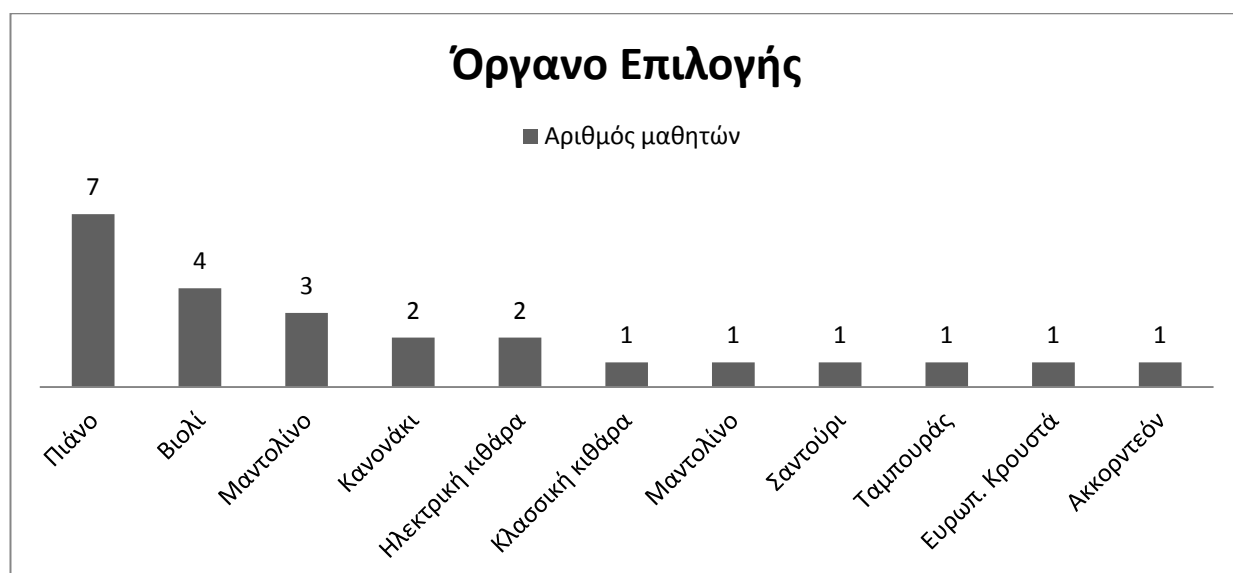
⁴⁴ Βλ. Προκήρυξη καλλιτεχνικών αγώνων 2009.

Β.ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 23)

2.2.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Παρατηρώντας το παρακάτω διάγραμμα συμπεραίνουμε ότι τα περισσότερα παιδιά που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο έχουν επιλέξει ως όργανο επιλογής τους το πιάνο. Τέσσερα από τα είκοσι τρία παίζουν βιολί, τρία μπουζούκι, δυο ηλεκτρική κιθάρα και δυο κανονάκι. Άλλα όργανα που διδάσκονται στο λύκειο είναι κλασσική κιθάρα, μαντολίνο, σαντούρι, ταμπουρά, ευρωπαϊκά κρουστά και ακορντεόν. Σημαντικό στο συγκεκριμένο πίνακα είναι ότι υπάρχουν οχτώ παιδιά που έχουν επιλέξει ως ατομικό όργανο ένα από τα υποχρεωτικά όργανα που διδάσκονται στο σχολείο (πιάνο-ταμπουρά).

Γράφημα 17:

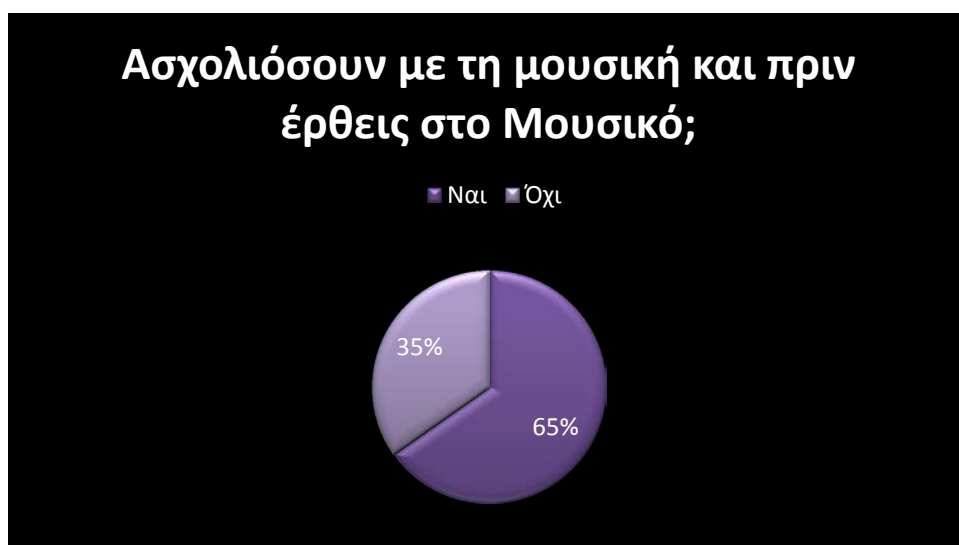

2.2.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Οι δεκαπέντε από τους είκοσι τρεις (15/23) ερωτώμενοι είχαν ασχοληθεί με την μουσική πριν φοιτήσουν στο μουσικό σχολείο. Με άλλα λόγια το 65% απάντησε καταφατικά στην 2^η ερώτηση,⁴⁵ ποσοστό αρκετά υψηλό σε σχέση με τους μαθητές τους γυμνασίου που μόνο το 20% είχε ασχοληθεί με τη μουσική.

⁴⁵ Βλ. Ερωτηματολόγιο II, ερώτηση 2.

Γράφημα 18:

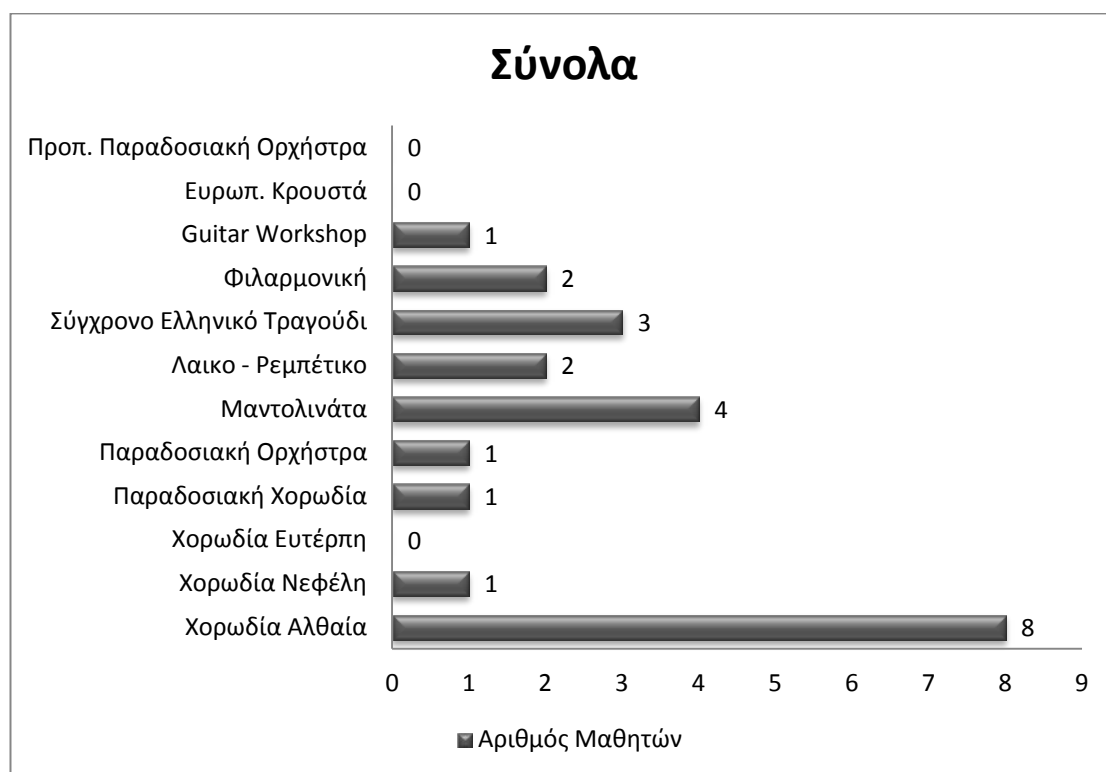

2.2.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Τα περισσότερα παιδιά που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο συμμετέχουν στην χορωδία Αλθαία. Τέσσερα παιδιά είναι στη μαντολινάτα, ενώ δυο είναι στην φιλαρμονική. Το λαϊκό -ρεμπέτικο σύνολο που συμμετέχει ένας μαθητής είναι κυρίως σύνολο που έχει μαθητές λυκείου, γιατί υπάρχει και ένα προπαρασκευαστικό για το ίδιο είδος μουσικής που απαρτίζεται από τα παιδιά του γυμνασίου⁴⁶. Επιπλέον το σύνολο με τίτλο Guitar Workshop και το σύνολο σύγχρονου ελληνικού τραγουδιού είναι και αυτά σύνολα με μαθητές λυκείου. Τέλος, παιδιά λυκείου συμμετέχουν επίσης στην παραδοσιακή χορωδία και ορχήστρα του σχολείου, καθώς και στην χορωδία Νεφέλη.

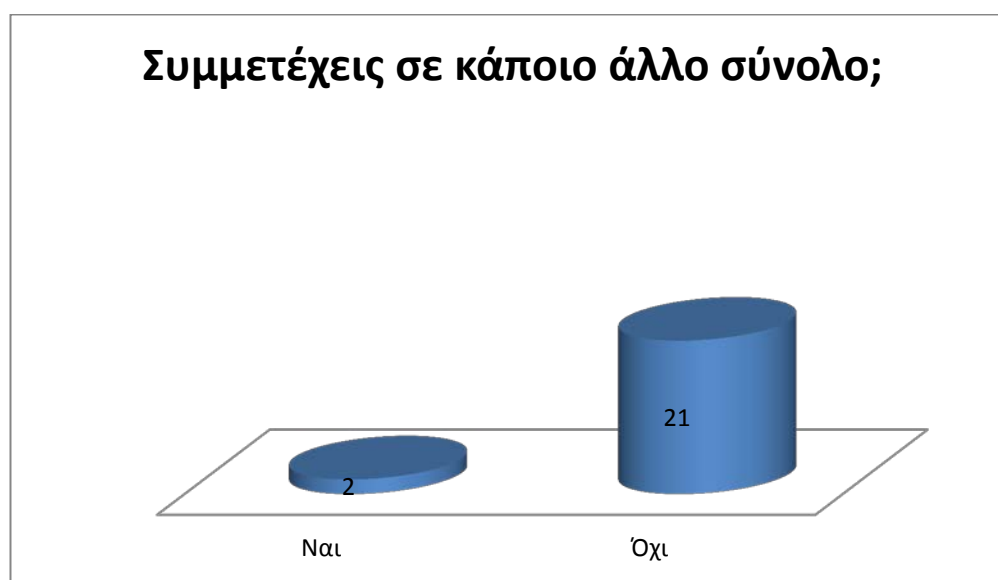
⁴⁶ Βλ. συνέντευξη υπεύθυνου του σχήματος λαϊκού-ρεμπέτικου, του μουσικού σχολείου Αγρινίου.

Γράφημα 19:

Οι περισσότεροι μαθητές δεν συμμετέχουν και σε δεύτερο σύνολο. Μόνο δυο άτομα ανήκουν σε δυο σύνολα. Το ένα εκτός από την μαντολινάτα συμμετέχει και στην λαϊκή ορχήστρα, ενώ το άλλο στη φιλαρμονική και στην χορωδία.

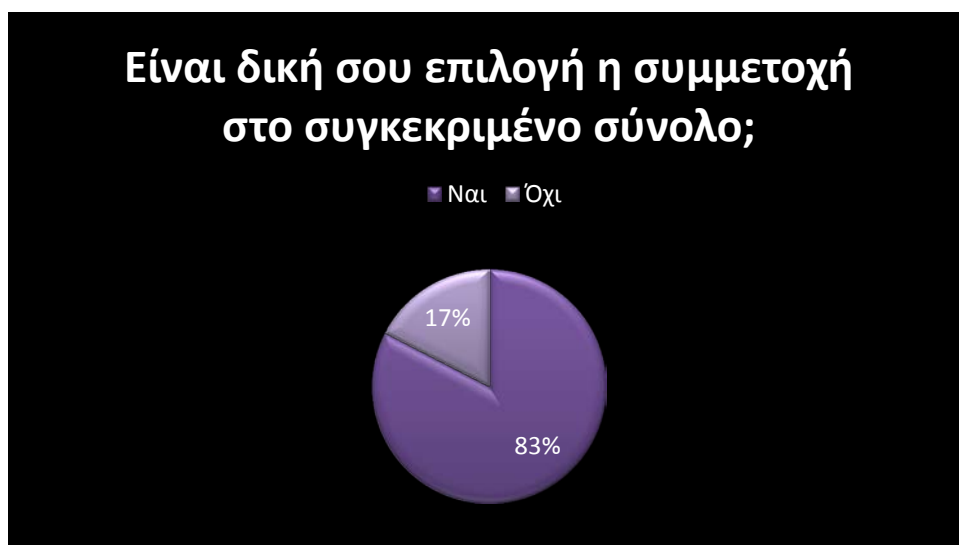
Γράφημα 20:

2.2.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Στο λύκειο μόνο το 17% δήλωσε ότι δεν ήταν δική του η επιλογή για συμμετοχή στο σύνολο, σε σχέση με το γυμνάσιο που το ποσοστό είναι μεγαλύτερο (30%). Οι περισσότεροι μαθητές επιλέχτηκαν με βάση το όργανο επιλογής τους, ενώ υπήρξαν και δυο μαθητές που δήλωσαν ότι δεν ξέρουν για ποιο λόγο έχουν ενταχθεί στο συγκεκριμένο σύνολο.

Γράφημα 21:

2.2.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Στο διάγραμμα που ακολουθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρώτη στήλη. Παρατηρούμε ότι η δυνατότητα που παρέχεται μέσα από τα σύνολα για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική έχει επιλεγεί από όλους τους μαθητές ως ο σημαντικότερος στόχος του μαθήματος (100%).

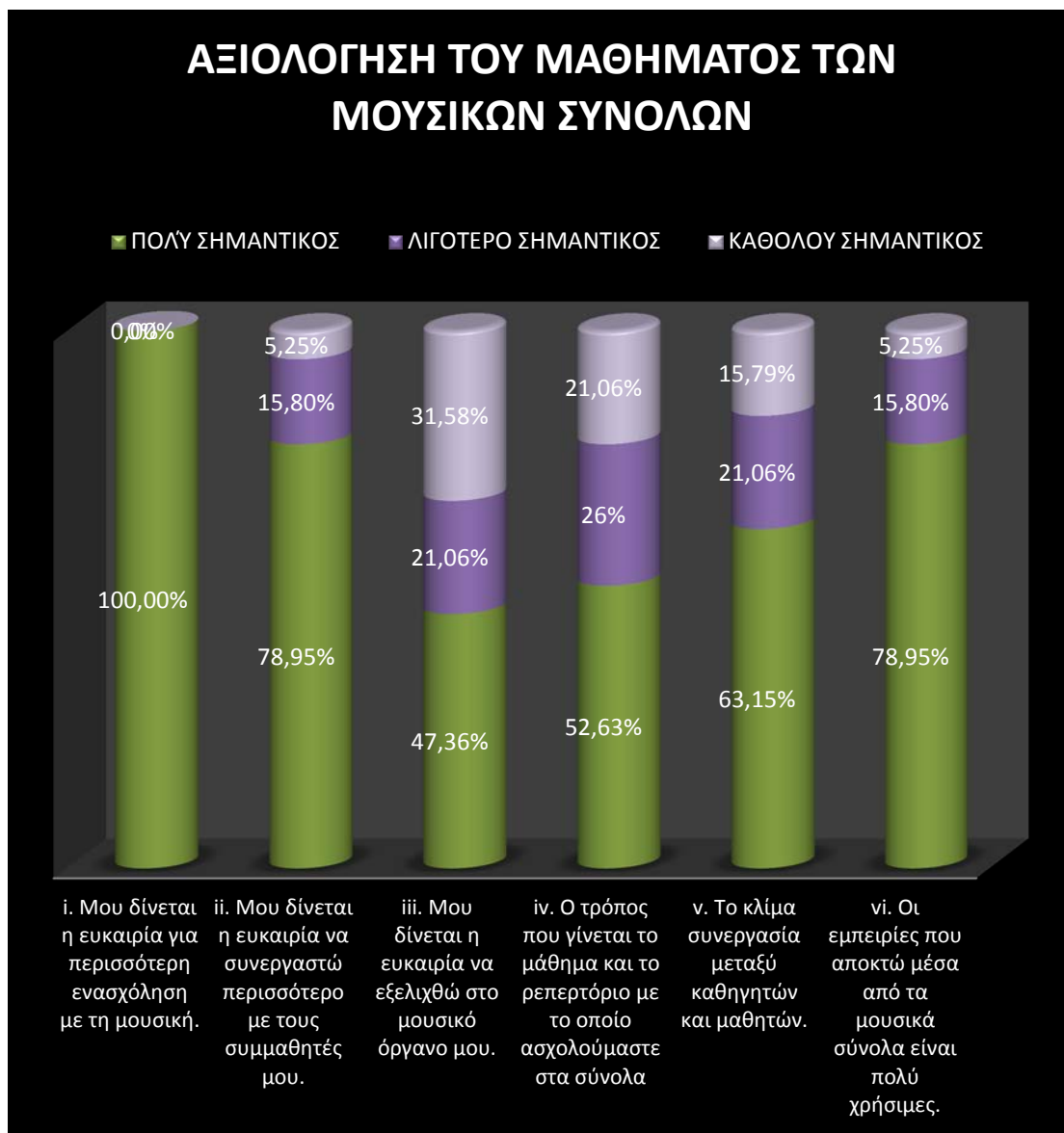
Μετά ακολουθούν οι επιλογές ii και iv, με το ίδιο ποσοστό 78,95%. Οι μαθητές δίνουν μεγάλη σημασία στην δυνατότητα που τους δίνεται μέσα από τα μουσικά σύνολα για να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους, και στις εμπειρίες που αποκτούν από αυτά. Το 63,15% έχει επιλέξει ως πολύ σημαντικό λόγο το κλίμα συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ καθηγητών-μαθητών, ενώ το 52,63% δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται το μάθημα, καθώς και στο ρεπερτόριο που διδάσκεται.

Η ευκαιρία που δίνεται στους μαθητές να ασχοληθούν με το όργανο επιλογής τους φαίνεται να μην ανήκει στις προτεραιότητες τους.

Τέλος, να σημειώσουμε πως τέσσερις από τους μαθητές δεν απάντησαν καθόλου στο ερώτημα.

Γράφημα 22:

2.2.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

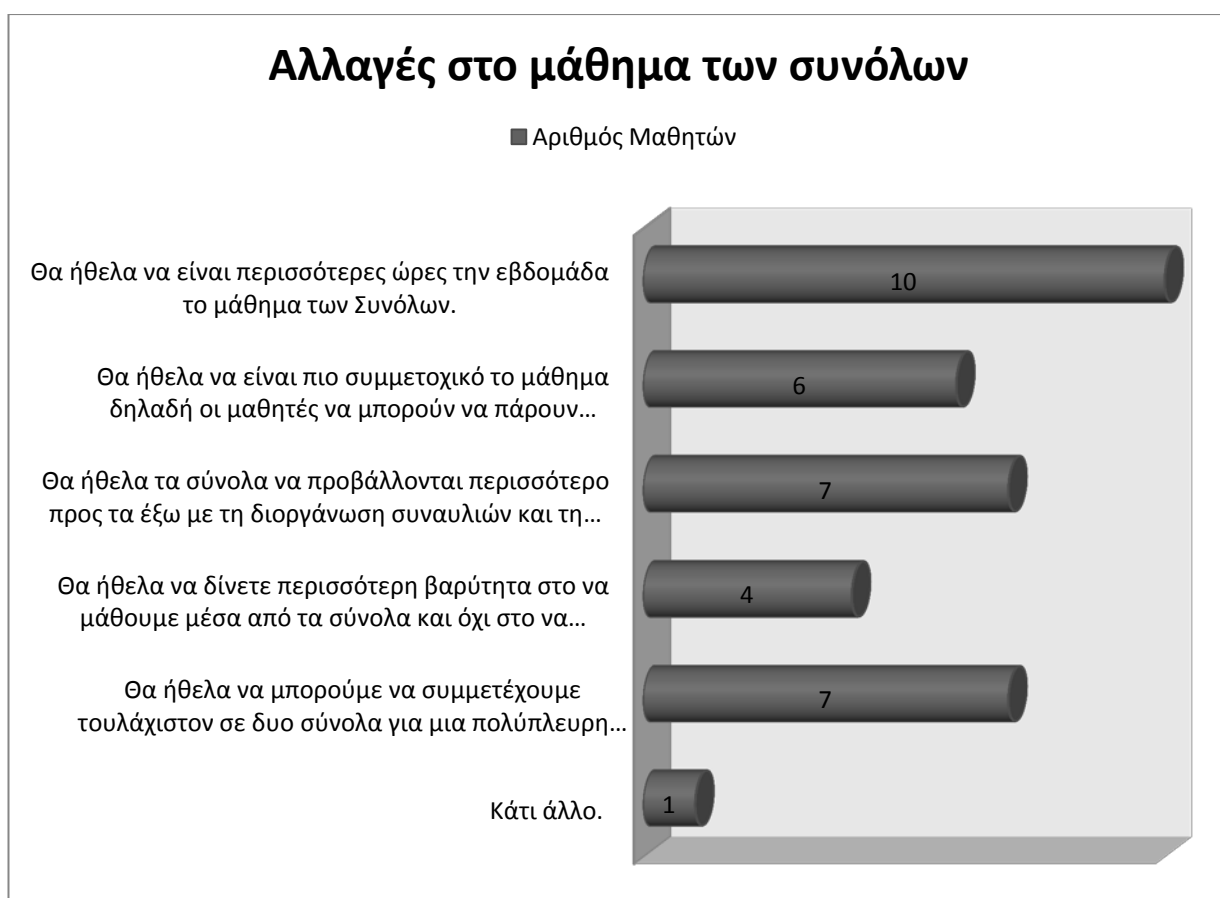
Στο λύκειο το μεγαλύτερο πρόβλημα των μαθητών είναι οι λίγες ώρες των συνόλων, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του γραφήματος που ακολουθεί. Έτσι παρόλο που το μάθημα των συνόλων γίνεται τέσσερις ώρες την εβδομάδα, φαίνεται οι ώρες αυτές να μην αρκούν για τους μαθητές του λυκείου.

Η προβολή του μαθήματος προς τα έξω με τη διοργάνωση συναυλιών και η συμμετοχή σε δυο σύνολα είναι οι αμέσως επόμενες επιλογές των ερωτώμενων.

Στη συνέχεια έξι μαθητές επιθυμούν το μάθημα να γίνει πιο συμμετοχικό, δίνοντας τους πιο πολλές ευκαιρίες ως προς την επιλογή των κομματιών ή την ενορχήστρωση.

Μόνο τέσσερις μαθητές ενδιαφέρονται περισσότερο για το παιδαγωγικό κομμάτι του μαθήματος και όχι για την προβολή τους μέσα από τα σύνολα και τις εκδηλώσεις. Τέλος υπήρξε και ένας μαθητής που πρόσθεσε ότι πρέπει να γίνουν αλλαγές στο ρεπερτόριο και να συμπεριληφθούν σύγχρονα κομμάτια.

Γράφημα 23:

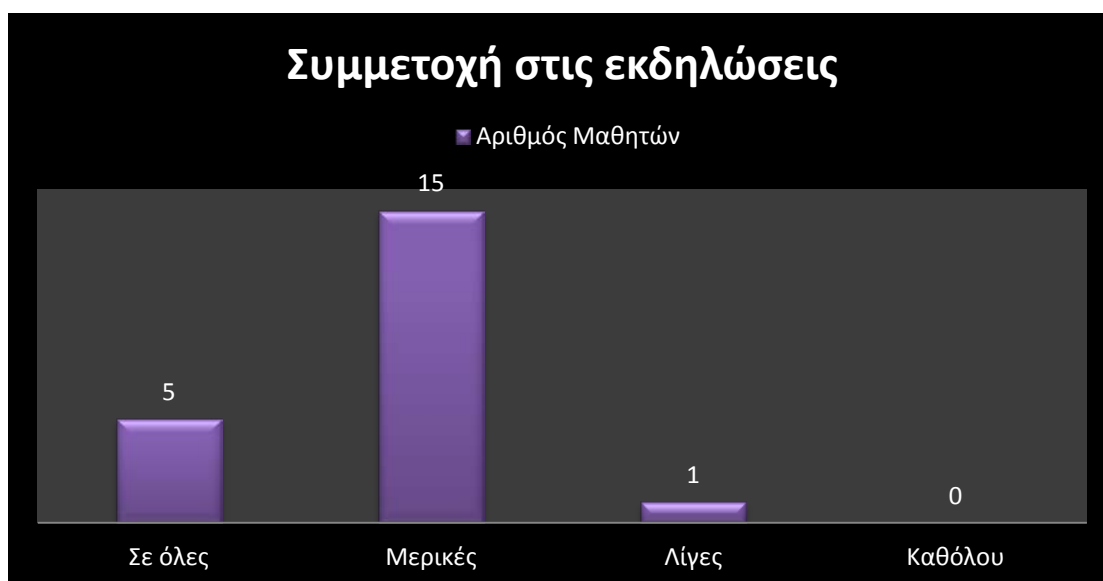
2.2.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στην 8^η ερώτηση⁴⁷ οι απαντήσεις που πήραμε από γυμνάσιο και το λύκειο είναι κοινές. Δηλαδή μέσα σε μια σχολική χρονιά πραγματοποιούνται περισσότερες από τέσσερις εκδηλώσεις, στις οποίες λαμβάνει μέρος όλο το σχολείο (γυμνάσιο- λύκειο).

Από τα αποτελέσματα του παρακάτω διαγράμματος φαίνεται ότι μόνο τα πέντε παιδιά συμμετέχουν σε όλες τις εκδηλώσεις. Τα πιο πολλά συμμετέχουν σε μερικές, ένα σε λίγες και υπήρξαν και δυο ερωτώμενοι που δεν συμπλήρωσαν την ερώτηση αυτή.

⁴⁷ Βλ. Ερωτηματολόγιο II, ερώτηση 8.

Γράφημα 24:

2.2.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μετά την ταξινόμηση των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές του λυκείου⁴⁸, προέκυψαν οι εξής κατηγορίες: σύνολο ροκ μουσικής, σύνολο χορού, σύνολο κλασσικής μουσικής, λαϊκό σύνολο, μουσικοχορευτικό σύνολο.

Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά θέλουν να δημιουργηθεί ένα σύνολο κλασσικής μουσικής γιατί πιστεύουν ότι για να γίνουν «μεγάλοι» δεξιότητες πρέπει να μελετήσουν κλασσική μουσική. Τα παιδιά που πρότειναν τη δημιουργία ενός συνόλου λαϊκής μουσικής, θέλουν στο σύνολο αυτό να διδάσκονται σύγχρονα κομμάτια κυρίως. Το μουσικοχορευτικό σύνολο θα αντλεί το ρεπερτόριο του από τα μιούζικαλ και θα απαρτίζεται κυρίως από μοντέρνα κομμάτια.

Για τα σύνολα ροκ μουσικής και χορού, οι πληροφορίες που μας έδωσαν οι μαθητές είναι ελλιπείς, οπότε δεν μπορούμε να τα αναλύσουμε.

Κλείνοντας υπήρξαν και δυο μαθητές που έκαναν δυο ενδιαφέρουσες προτάσεις χωρίς να αναφερθούν σε συγκεκριμένο είδος μουσικής. Ο πρώτος μαθητής θα ήθελε σε ένα μουσικό σχήμα να συνδυαστούν τα εξής όργανα: ηλεκτρικές κιθάρες, βιολιά, μπάσο, ντραμς, αρμόνιο, βιολοντσέλο και φλογέρα, προκειμένου να επιτευχθεί ένας εναλλακτικός ήχος, ενώ ο άλλος μαθητής πρότεινε στο ρεπερτόριο της χορωδίας να προστεθούν πιο σύγχρονα κομμάτια, για να συμμετέχουν τα παιδιά σε αυτή με περισσότερη «όρεξη».

⁴⁸ Από το δείγμα των είκοσι τριών μαθητών, η ερώτηση αυτή απαντήθηκε από δώδεκα μαθητές.

2.2.9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Από τις τάξεις του λυκείου υπάρχουν πιο πολλοί μαθητές που έχουν συμμετάσχει στους καλλιτεχνικούς αγώνες. Από τα είκοσι τρία παιδιά τα δεκατρία (13/23) δήλωσαν ότι έχουν συμμετάσχει έστω και μια φορά στους αγώνες.

Από αυτούς που έχουν λάβει μέρος οι έξι ισχυρίζονται ότι οι προετοιμασίες για τους αγώνες πραγματοποιούνται στο μάθημα των μουσικών συνόλων, ενώ πέντε δηλώνουν το αντίθετο και δυο δεν απάντησαν στην ερώτηση αυτή⁴⁹.

Τέλος οι περισσότεροι μαθητές ανέφεραν ότι η συμμετοχή του σχολείου στους αγώνες επηρεάζει τα είδη των συνόλων και το ρεπερτόριο.

2.2.10 ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

Να υπενθυμίσουμε ότι σε αυτή την ενότητα κατατάσσονται οι τρεις τελευταίες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, οι οποίες απευθύνονται μόνο στους μαθητές τους λυκείου.

Οι μαθητές που διαπιστώνουν διαφορές στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος από το γυμνάσιο στο λύκειο είναι έντεκα, σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα.

Γράφημα 25:

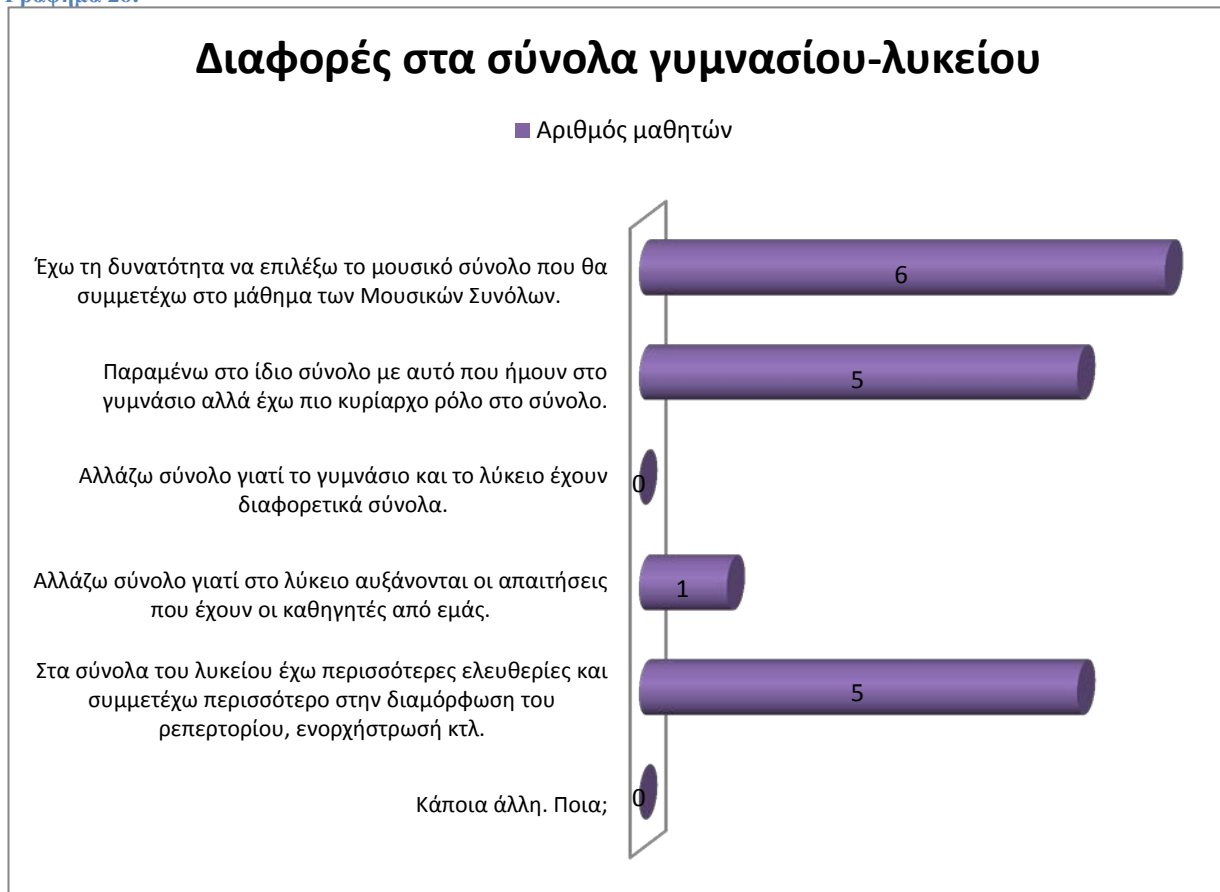
Η σημαντικότερη αλλαγή που διαπιστώνουν οι μαθητές είναι στη δυνατότητα που τους παρέχεται να επιλέξουν το σύνολο στο οποίο θα συμμετάσχουν. Από το παρακάτω γράφημα φαίνεται ότι πέντε μαθητές παραμένουν στο ίδιο σύνολο, αλλά

⁴⁹ Βλ. Ερωτηματολόγιο II, ερώτηση Γ'.

αλλάζει ο ρόλος τους μέσα σε αυτό. Άλλοι πέντε δήλωσαν ότι συμμετέχουν πλέον στην επιλογή των κομματιών και στην ενορχήστρωση τους, ενώ ένας μαθητής αλλάζει σύνολο γιατί αυξάνονται οι απαιτήσεις των καθηγητών στο λύκειο.

Τέλος κανένας μαθητής δεν συμπλήρωσε την επιλογή που ανέφερε ότι αλλάζει σύνολο επειδή το γυμνάσιο και το λύκειο έχουν διαφορετικά σχήματα, ούτε την επιλογή «κάτι άλλο».

Γράφημα 26:

Η παρουσίαση των ευρημάτων από το μουσικό σχολείο Αγρινίου, κλείνει με τα αποτελέσματα της τελευταίας ερώτησης⁵⁰ που αφορά των σκοπό του μαθήματος των μουσικών συνόλων. Οι μαθητές του λυκείου είχαν να επιλέξουν ανάμεσα στα εξής: α) Παιδαγωγικός, β) Αποσκοπεί στην διοργάνωση συναυλιών, γ) Αποσκοπεί στη συμμετοχή σε διαγωνισμούς και δ) Άλλος. Από τα δεδομένα της γραφικής παράστασης που ακολουθεί διαπιστώνεται ότι, από τους είκοσι τρεις μαθητές που αποτέλεσαν το δείγμα, οι δεκαοχτώ επέλεξαν την πρώτη επιλογή, δηλαδή ότι ο σκοπός των μουσικών συνόλων είναι παιδαγωγικός. Ενώ τρεις μαθητές θεωρούν ότι αποσκοπεί στην

⁵⁰ Βλ. Ερωτηματολόγιο II, ερώτηση III.

διοργάνωση συναυλιών, ένας στη συμμετοχή σε διαγωνισμούς και ένας τελευταίος, έδωσε την εξής απάντηση: «στο να βγάζουν λεφτά οι καθηγητές».

Γράφημα 27:

2.3 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Ιωαννίνων

Α.ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 25)

2.3.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Τα περισσότερα παιδιά που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο παίζουν βιολί. Τέσσερα παιδιά ασχολούνται με κλασική κιθάρα, ενώ άλλα τέσσερα παίζουν ντραμς. Τρεις από τους ερωτηθέντες παίζουν φλάουτο και άλλοι τρεις σαξόφωνο. Ενώ σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, στο σχολείο διδάσκονται επίσης κανονάκι, πιάνο, μπουζούκι και ντέφι.

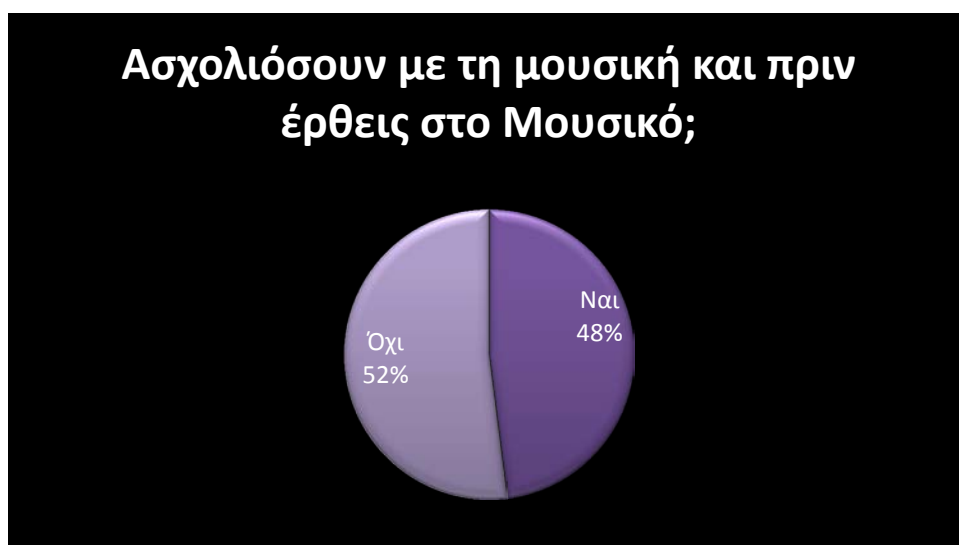
Γράφημα 28:

2.3.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Από τη πίτα που ακολουθεί μπορούμε να συμπεράνουμε ότι σχεδόν τα μισά παιδιά είχαν ασχοληθεί με τη μουσική και πριν πάνε στο μουσικό σχολείο, ενώ οι υπόλοιποι όχι.

Γράφημα 29:

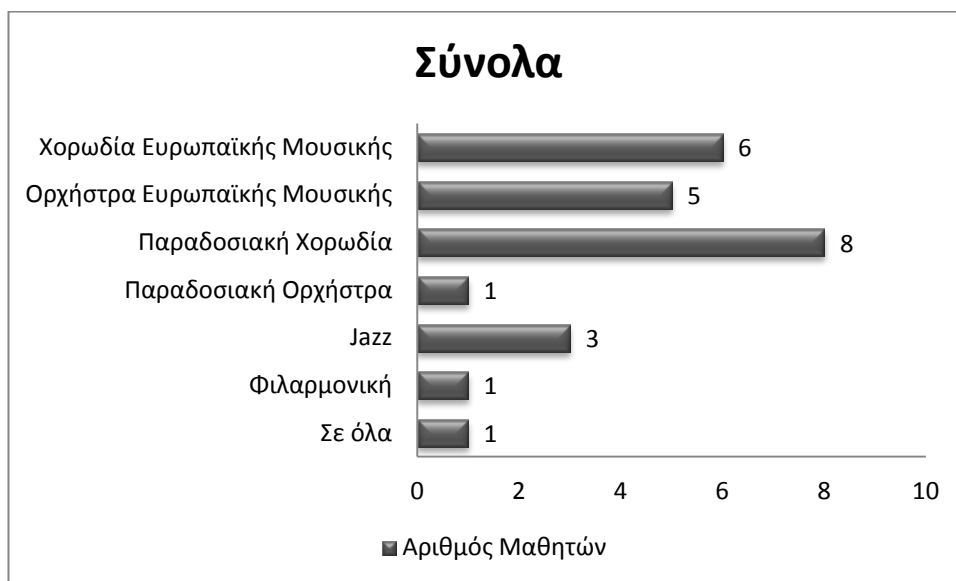

2.3.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Τα σύνολα που υπάρχουν στο μουσικό σχολείο των Ιωαννίνων παρουσιάζονται παρακάτω. Στην παραδοσιακή χορωδία συμμετέχουν οχτώ παιδιά, ενώ στην ευρωπαϊκή έξι. Από τους είκοσι πέντε ερωτηθέντες, πέντε παίζουν στην ευρωπαϊκή ορχήστρα, τρεις στο σύνολο τζαζ μουσικής, ένας στην παραδοσιακή ορχήστρα και ένας στη φιλαρμονική.

Τέλος κάποιος μαθητής δήλωσε ότι συμμετέχει σε όλες. Αυτός πιθανόν να εννοεί ότι συμμετέχει στα σύνολα και ευρωπαϊκής και παραδοσιακής μουσικής.

Γράφημα 30:

Από το παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα περισσότερα άτομα στο σχολείο αυτό συμμετέχουν και σε δεύτερο σύνολο. Συνήθως σε ένα ευρωπαϊκό και σε ένα παραδοσιακό σχήμα είτε ως μέλη της ορχήστρας είτε ως μέλη της χορωδίας. Υπάρχουν όμως και μαθητές που συμμετέχουν στην παραδοσιακή χορωδία και στο έντεχνο σχήμα ή στην ευρωπαϊκή ορχήστρα και στη βυζαντινή χορωδία ή στο σύνολο τζαζ μουσικής και στο παραδοσιακό.

Γράφημα 31:

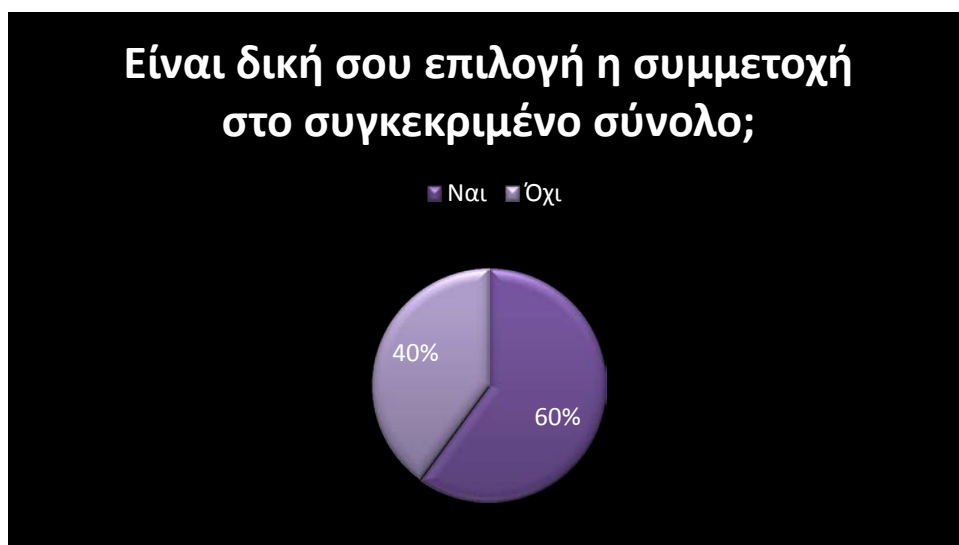

2.3.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Από τα στοιχεία του κυκλικού διαγράμματος, διαπιστώνουμε ότι το 60% του δείγματος (δηλαδή 15 μαθητές), επέλεξε το ίδιο το σύνολο που είναι ενταγμένο. Ενώ το 40% δεν είχε τη δυνατότητα αυτή. Τα κριτήρια που οδήγησαν τους καθηγητές στην τοποθέτηση των υπόλοιπων 10 μαθητών του δείγματος στα σύνολα, είναι τα εξής: λόγω του οργάνου επιλογής τους, λόγω της φωνής τους και λόγω της δυνατότητας που έχουν οι καθηγητές να επιλέγουν τα όργανα που τους είναι χρήσιμα για το σύνολο τους.

Γράφημα 32:

2.3.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

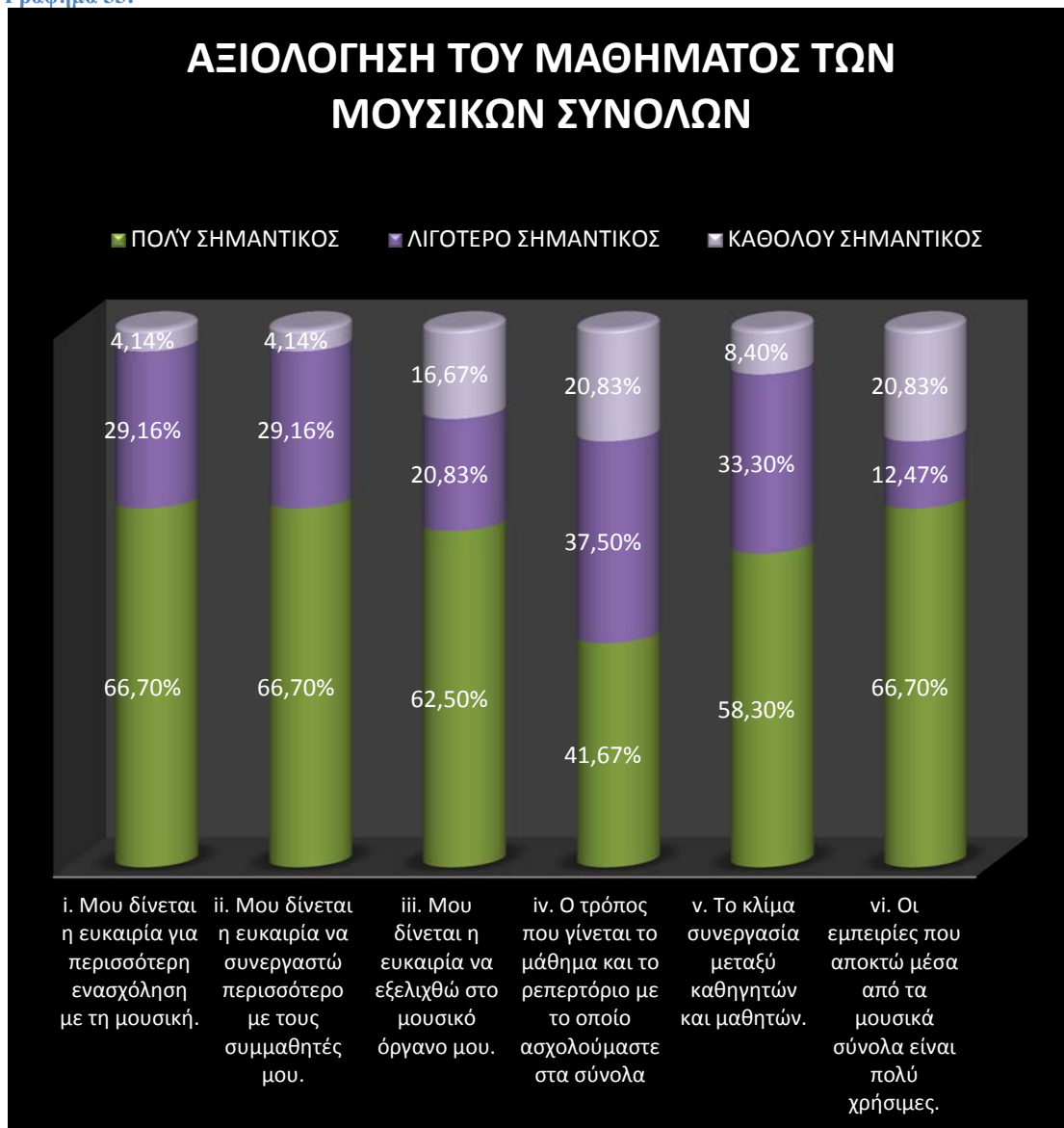
Η ευκαιρία για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική, η συνεργασία με τους συμμαθητές και οι εμπειρίες που αποκομίζουν μέσα από τα σύνολα έχουν επιλεγεί από το 66,70% των ερωτηθέντων, ως οι σημαντικότερες αρετές που αποκομίζουν από τα σύνολα .

Ενώ Το 62,50% έχει ως σκοπό μέσα από τα σύνολα να εξελιχθεί στο μουσικό όργανο που έχει επιλέξει.

Το κλίμα συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ καθηγητών και μαθητών στα σύνολα έχει επιλεγεί από το 58,30% των μαθητών.

Τέλος το ρεπερτόριο και ο τρόπος διδασκαλίας ως σημαντικός λόγος έχει επιλεγεί μόνο από το 41,67% των παιδιών. Να επισημανθεί βέβαια ότι η ερώτηση αυτή απαντήθηκε από είκοσι τέσσερις στους είκοσι πέντε μαθητές (24/25).

Γράφημα 33:

2.3.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Η πλειοψηφία του δείγματος (δηλαδή 19 μαθητές), επιθυμεί τα σύνολα να προβάλλονται περισσότερο προς τα έξω με την διοργάνωση συναυλιών και τη συμμετοχή του σχολείου σε διάφορους διαγωνισμούς. Αντιθέτως, η βαρύτητα στο παιδαγωγικό κομμάτι που προσφέρει το μάθημα αυτό φαίνεται να απασχολεί μόνο πέντε μαθητές.

Η αύξηση των ωρών του μαθήματος αποτελεί και στο μουσικό σχολείο των Ιωαννίνων προτεραιότητα για τους μαθητές αφού δεκαοχτώ από τους εικοσιτέσσερις⁵¹ (18/24) δηλώνουν ότι οι τρεις ώρες τη βδομάδα είναι λίγες.

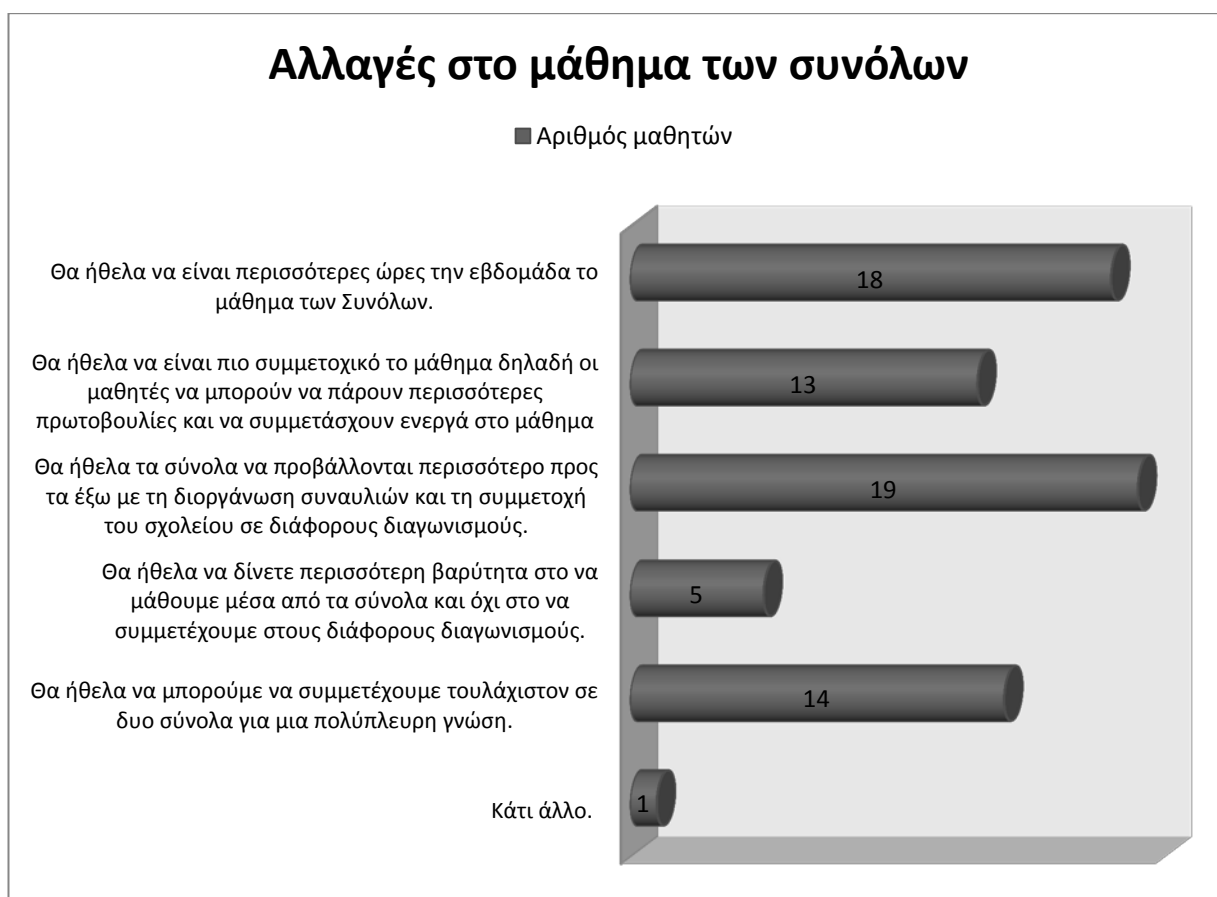
⁵¹ Υπήρξε ένας μαθητής που δεν συμπλήρωσε την συγκεκριμένη ερώτηση.

Αρκετά μεγάλος είναι και ο αριθμός του δείγματος που επιθυμεί να συμμετάσχει σε δυο σύνολα για μια πιο ολοκληρωμένη και πολύπλευρη γνώση (14).

Επίσης δεκατρείς μαθητές δηλώνουν την επιθυμία τους να συμμετάσχουν ενεργά στο μάθημα, με τους καθηγητές να τους δίνουν περισσότερες πρωτοβουλίες μέσα σε αυτό.

Τέλος υπήρξε και ένας μαθητής που συμπλήρωσε την επιλογή «κάτι άλλο» αναφέροντας ότι τα μουσικά σύνολα είναι μια ευκαιρία να μάθουν τα παιδιά να συμπεριφέρονται με επαγγελματισμό.

Γράφημα 34:

2.3.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Το συγκεκριμένο μουσικό σχολείο, διοργανώνει περίπου τρεις με τέσσερις εκδηλώσεις το χρόνο. Τα περισσότερα παιδιά δήλωσαν ότι συμμετέχουν σε μερικές από αυτές. Μόνο οχτώ συμμετέχουν σε όλες, πέντε επέλεξαν την τρίτη επιλογή δηλαδή σε λίγες, ενώ ένας σε καμία. Η ερώτηση αυτή βέβαια δεν απαντήθηκε έναν μαθητή.

Γράφημα 35:

2.3.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές, τα σύνολα που θα ήθελα να δημιουργηθούν είναι τέσσερα και είναι τα εξής: έντεχνο, ροκ, μέταλ και ραπ. Σ ένα έντεχνο σύνολο θα τους ενδιέφερε να κάνουν κομμάτια από το ρεπερτόριο των Θηβαίου και Ιωαννίδη. Το ροκ σχήμα θα είχε ως όργανα: ηλεκτρική κιθάρα, ντραμς, πλήκτρα και φωνή, ενώ στα σχήματα μέταλ και ραπ μουσικής το οργανολόγιο θα ήταν ίδιο, αλλά θα άλλαζε το ρεπερτόριο του κάθε είδους. Αυτές ήταν οι πληροφορίες που δόθηκαν από τους μαθητές για τα σχήματα που επιθυμούν να δημιουργηθούν στο σχολείο τους. Τέλος, να επισημάνουμε ότι η ερώτηση αυτή απαντήθηκε από το 52% των μαθητών του δείγματος.

2.3.9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το μουσικό σχολείο Ιωαννίνων έχει λάβει και αυτό μέρος στους πανελλήνιους καλλιτεχνικούς μουσικούς αγώνες. Αλλά όπως και στα αποτελέσματα από το μουσικό γυμνάσιο του Αγρινίου πολύ λίγοι έχουν συμμετάσχει, για τους ίδιους λόγους που αναφέρθηκαν και παραπάνω .

Πιο συγκεκριμένα από τους είκοσι πέντε ερωτηθέντες μόνο οι έξι έχουν πάει στους καλλιτεχνικούς αγώνες. Τέσσερις από αυτούς δήλωσαν ότι οι προετοιμασίες για αυτούς γίνονταν τις ώρες των συνόλων, ενώ δυο άτομα πιστεύουν ότι πολλές φορές η ύλη του μαθήματος, τα είδη των συνόλων καθώς και ο αριθμός των συμμετεχόντων σε κάθε σύνολο, επηρεαζόταν από τις προκηρύξεις των καλλιτεχνικών αγώνων.

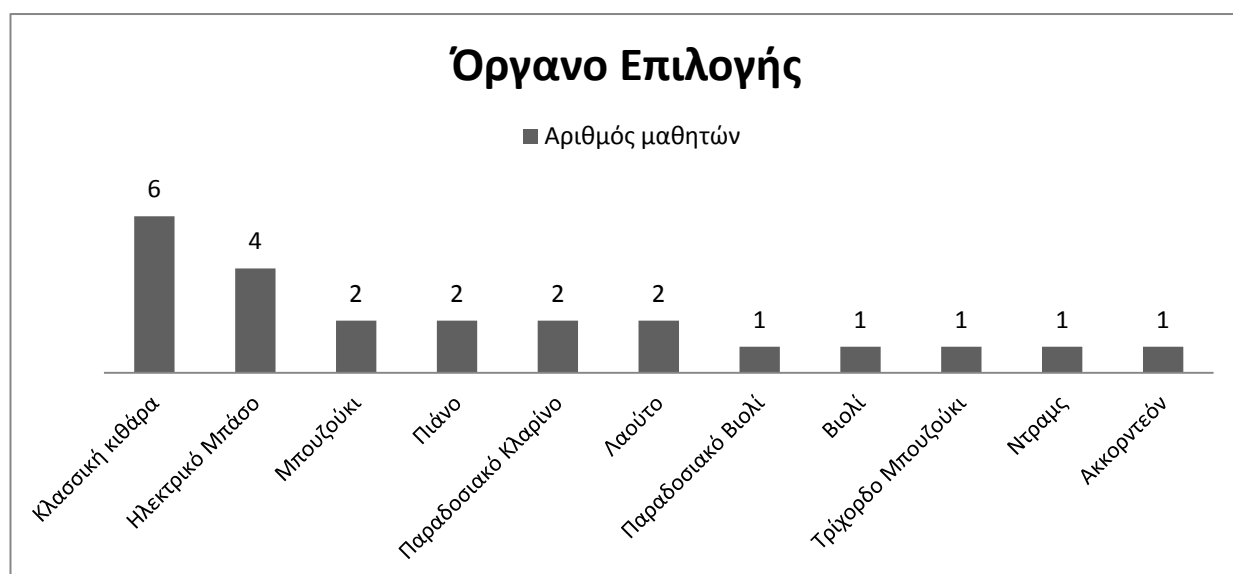
2.4 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Λαμίας

Α.ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 23)

2.4.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Στο παρακάτω γράφημα εμφανίζονται οι απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές του δείγματος για το όργανο επιλογής που μαθαίνουν στο σχολείο. Από τα στοιχεία αυτού προκύπτει ότι έξι μαθητές μαθαίνουν ηλεκτρική κιθάρα, τέσσερις ηλεκτρικό μπάσο, δυο μπουζούκι και άλλοι δυο πιάνο. Στο σχολείο διδάσκονται επίσης τα εξής όργανα: παραδοσιακό βιολί, κλασσικό βιολί, τρίχορδο μπουζούκι, παραδοσιακό κλαρίνο, λαούτο, ντραμς και ακορντεόν.

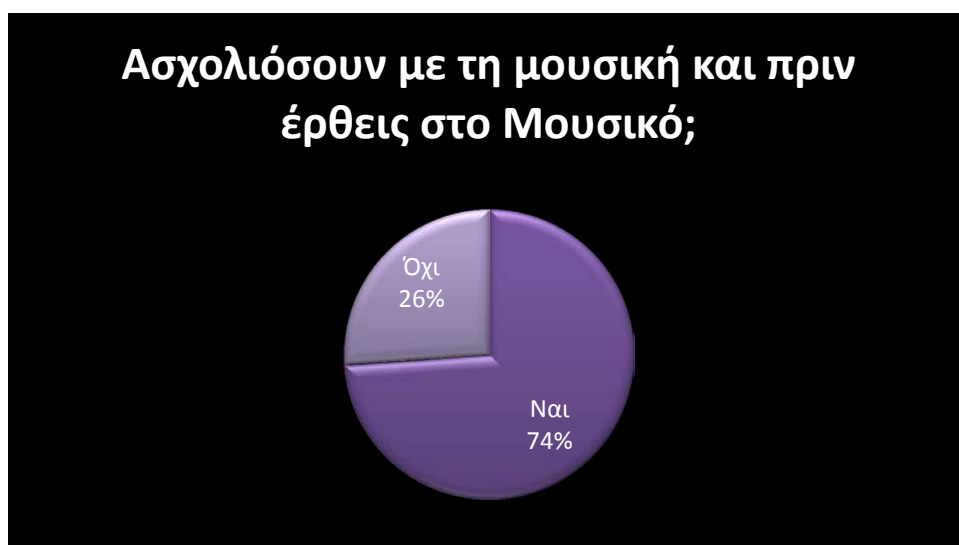
Γράφημα 36:

2.4.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Στη γραφική παράσταση που ακολουθεί, παρουσιάζεται η κατανομή σχετικών συχνοτήτων των ερωτηθέντων μαθητών. Από τα δεδομένα της γραφικής παράστασης διαπιστώνεται ότι το 74% είχε ασχοληθεί με την μουσική πριν αποφασίσει να πάει στο μουσικό σχολείο, ενώ το 26% όχι.

Γράφημα 37:

2.4.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

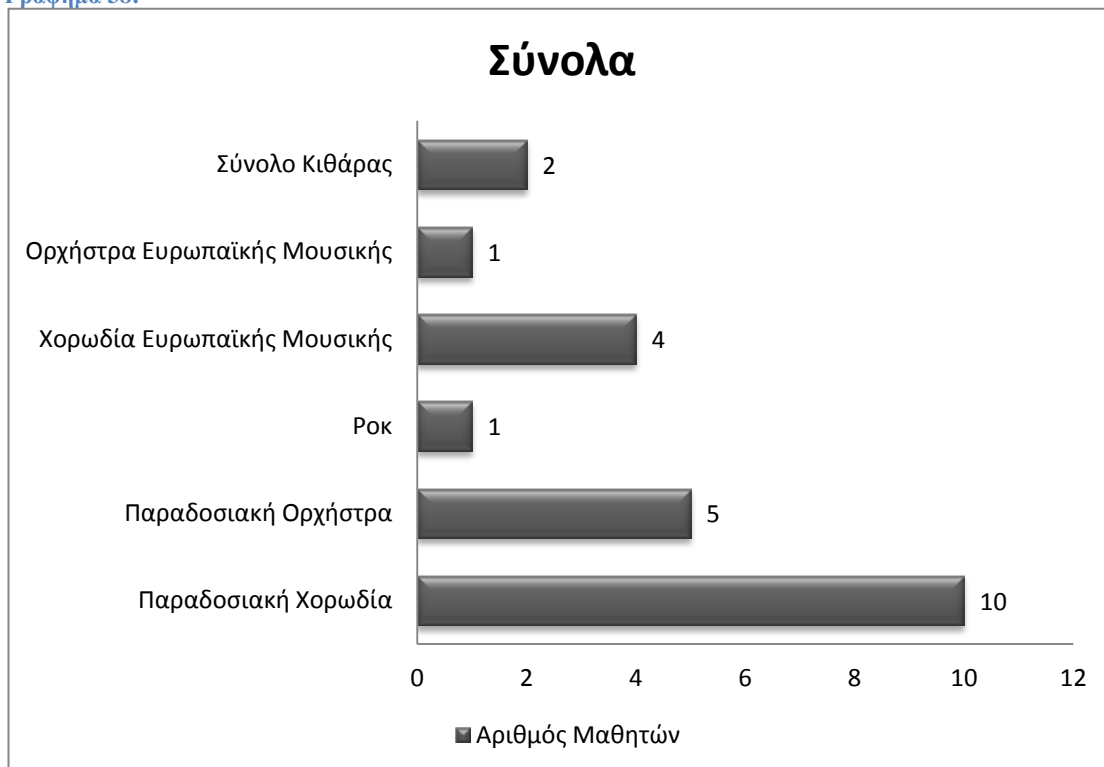
Με βάση το διάγραμμα που ακολουθεί, τα μουσικά σχήματα που υπάρχουν στο μουσικό σχολείο της Λαμίας είναι: σύνολο κιθάρας, ορχήστρα και χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής, σύνολο ροκ μουσικής και παραδοσιακή ορχήστρα και χορωδία⁵².

Από το δείγμα των είκοσι τριών μαθητών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, δεκαπέντε ανήκουν σε σύνολο παραδοσιακής μουσικής (ορχήστρα ή χορωδία), ενώ πέντε σε σύνολο ευρωπαϊκής μουσικής. Τέλος στο σύνολο κιθάρας είναι δυο μαθητές και στο ροκ σύνολο ένας.

---

⁵² Στο μουσικό σχολείο της Λαμίας υπάρχουν επίσης τα εξής σύνολα: βυζαντινή χορωδία, ρεμπέτικο-σμουρνάικο, λαϊκό και πολυφωνικό.

Γράφημα 38:

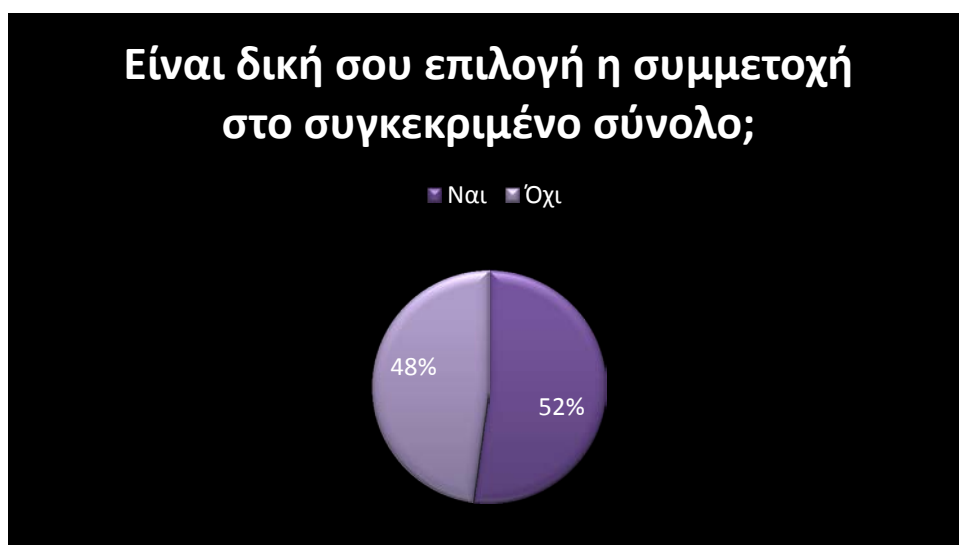

2.4.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Από το κυκλικό διάγραμμα που ακολουθεί μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι οι μισοί μαθητές επέλεξαν οι ίδιοι το σύνολο στο οποίο συμμετέχουν, ενώ οι υπόλοιποι, όχι.

Όπως φαίνεται στις απαντήσεις των μαθητών, τα κριτήρια που οδήγησαν τους καθηγητές στην τοποθέτηση τους στα σύνολα είναι τέσσερα: Το πρώτο αφορά στο όργανο επιλογής των παιδιών, το δεύτερο στο κατά πόσον έχουν τα παιδιά τη δυνατότητα να ενταχθούν σε μια χορωδία, ώστε να γνωρίσουν την ευρωπαϊκή και παραδοσιακή μουσική αντίστοιχα. Το τρίτο κριτήριο αφορά στα παιδιά που δεν έχουν καλή φωνή. Αυτά τα παιδιά τοποθετούνται σε ένα σύνολο που ονομάζεται: παραδοσιακή χορωδία Β'. Τέλος, οι μαθητές υποστηρίζουν πως δε γνωρίζουν ποιο είναι το τελευταίο κριτήριο σύμφωνα με το οποίο έχουν ενταχθεί στο σύνολο τους γι' αυτό και απάντησαν: «Δεν ξέρω, ο καθηγητής με έβαλε».

Γράφημα 39:

2.4.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Η δυνατότητα για περισσότερη ενασχόληση με την μουσική αποτελεί και στο μουσικό σχολείο Λαμίας την πρώτη επιλογή των μαθητών, με ποσοστό πολύ υψηλό (90,48%).

Με ποσοστό 80,95% ακολουθεί η ευκαιρία που παρέχεται στους μαθητές να εξελιχθούν στο μουσικό όργανο το οποίο έχουν επιλέξει.

Οι χρήσιμες εμπειρίες που αποκομίζουν οι μαθητές μέσα από τα σύνολα ως πολύ σημαντικός λόγος φτάνει το 66,70%. Ταυτόχρονα σε υψηλά επίπεδα κυμάνθηκαν και τα ποσοστά εκείνων που δηλώσαν ότι τους δίνεται η ευκαιρία να συνεργαστούν περισσότερο με τους συμμαθητές τους (57,14%).

Το 47,62% των παιδιών δίνει ιδιαίτερη σημασία στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος και στο ρεπερτόριο που θα διδαχθεί σε αυτό.

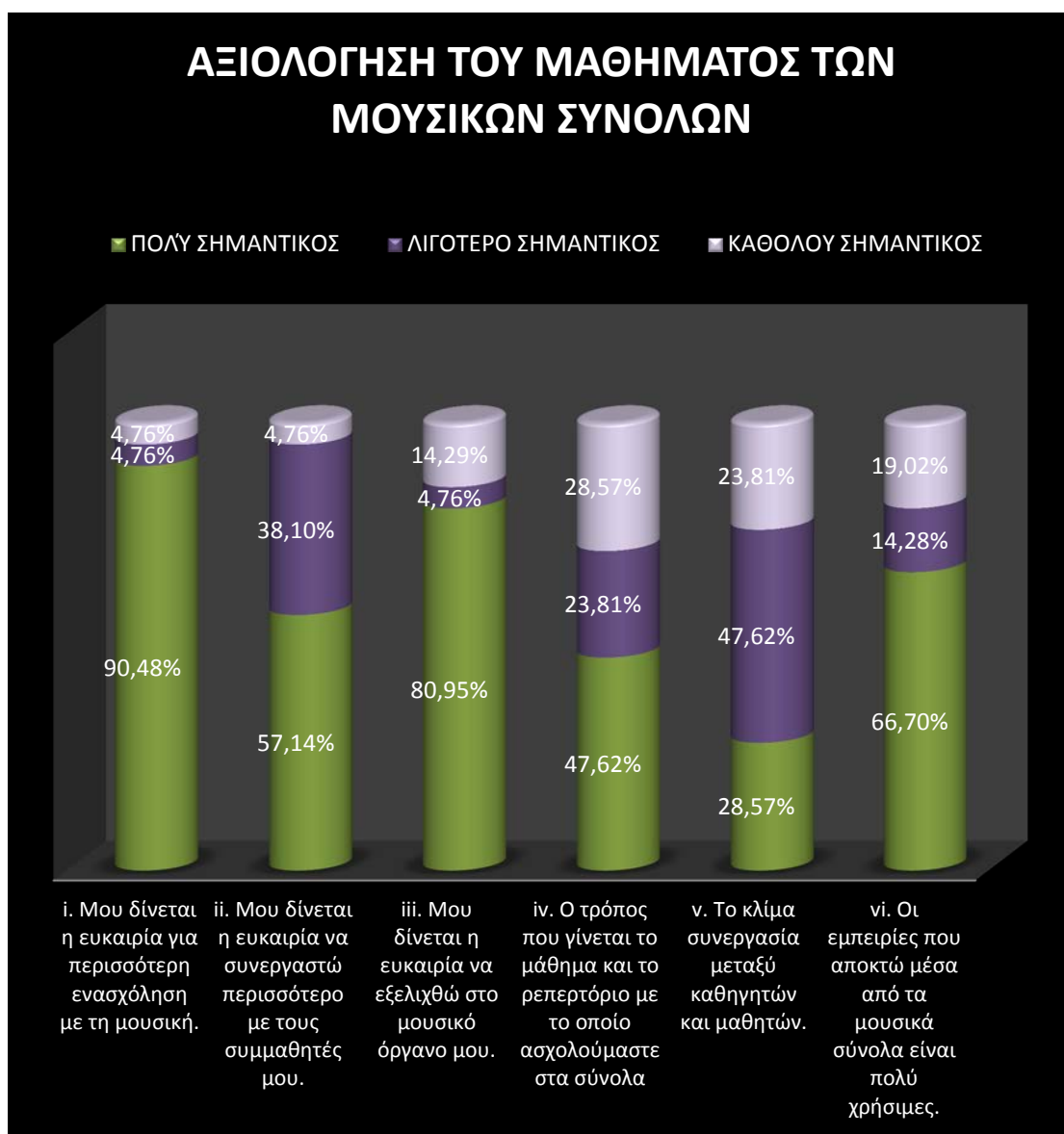
Το κλίμα συνεργασίας μεταξύ καθηγητών και μαθητών από την άλλη, φαίνεται να μην απασχολεί τους ερωτώμενους γιατί έχει το μικρότερο ποσοστό, 28,57%.

Την επιλογή: «κάτι άλλο», συμπλήρωσε μόνο ένας μαθητής, ο οποίος δήλωσε ότι έχει την ευκαιρία να συμμετέχει σε συναυλίες.

Κλείνοντας την υποενότητα αυτή να επισημάνουμε ότι από τους είκοσι τρεις μαθητές που αποτέλεσαν το δείγμα, την ερώτηση αυτή συμπλήρωσαν οι είκοσι ένα.

Γράφημα 40:

2.4.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

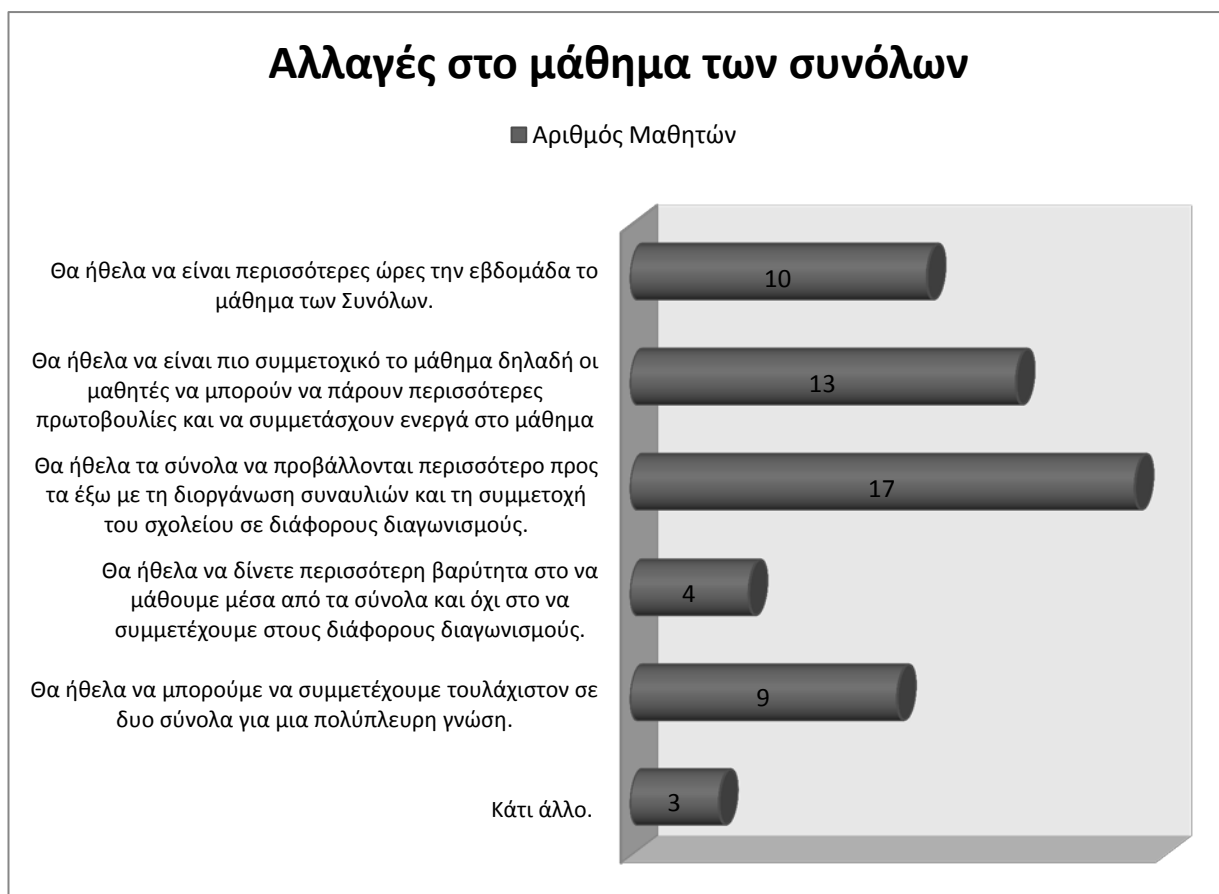
Από το μήκος των τιμών του οριζόντιου κυλίνδρου του ιστογράμματος που ακολουθεί, διαπιστώνεται ότι δεκαεπτά ερωτηθέντοι θα ήθελαν τα σύνολα να προβάλλονται περισσότερο προς τα έξω με την διοργάνωση συναυλιών και τη συμμετοχή σε διαγωνισμούς, ενώ μόνο τέσσερις μαθητές δίνουν περισσότερη βαρύτητα στο παιδαγωγικό κομμάτι του μαθήματος των μουσικών συνόλων. Δεκατρείς μαθητές έχουν την ανάγκη να πάρουν περισσότερες πρωτοβουλίες μέσα στο μάθημα και να συμμετέχουν πιο ενεργά σε αυτό.

Η αύξηση των ωρών του μαθήματος φαίνεται να μην απασχολεί ιδιαίτερα τους μαθητές του συγκεκριμένου σχολείου αφού μόνο δέκα μαθητές την έχουν επιλέξει, ενώ η συμμετοχή σε δυο σύνολα τουλάχιστον έχει επιλεγεί από εννιά μαθητές.

Η επιλογή «κάτι άλλο» έχει συμπληρωθεί από τρεις μαθητές. Ο πρώτος προτείνει οι ώρες των συνόλων να χωριστούν, δηλαδή τις δυο ώρες να κάνουν τα σύνολα που υπάρχουν στο σχολείο, όπως ορίζονται από το υπουργείο και την τελευταία ώρα τα παιδιά να ασχολούνται με τα συγκροτήματα που έχουν δημιουργήσει μόνα τους. Ο δεύτερος ζητά τα παιδιά να μπορούν να εκφράζουν τη γνώμη τους για τα κομμάτια που θα διδαχθούν στο σύνολο, ενώ ο τρίτος θα ήθελε να μπορούσαν να επιλέξουν το σύνολο που θα συμμετάσχουν.

Τέλος να σημειώσουμε ότι η ερώτηση αυτή δεν συμπληρώθηκε από δυο μαθητές.

Γράφημα 41:

2.4.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στο μουσικό σχολείο της Λαμίας, πραγματοποιούνται περισσότερες από τέσσερις εκδηλώσεις το χρόνο, ανοικτές προς το κοινό. Από τα στοιχεία του

γραφήματος που ακολουθεί, προκύπτει ότι δυο μαθητές εγκατέλειψαν αυτή την ερώτηση. Από τους εικοσιένα μαθητές, οι οχτώ συμμετέχουν σε μερικές εκδηλώσεις και οι εννιά σε λίγες. Σε όλες μόνο τρεις, ενώ ένας μαθητής δεν συμμετέχει σε καμία.

Γράφημα 42:

2.4.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μετά την επεξεργασία των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές στην τελευταία ερώτηση της α' ομάδας, προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα. Τα παιδιά επιθυμούν τη δημιουργία ενός χορευτικού συνόλου, το οποίο θα τα βοηθήσει να κατανοήσουν καλύτερα το ρυθμό. Ένα άλλο σύνολο που επιθυμούν να υπάρξει είναι το έντεχνο-λαϊκό, το οποίο θα περιλαμβάνει διαφόρων ειδών όργανα, όπως λαούτο, μπουζούκι, κιθάρα, νέι, μπάσο και ντραμς. Το ρεπερτόριο του συνόλου αυτού, θα αποτελείται από κομμάτια των Μάλαμα, Ιωαννίδη και Παπακωνσταντίνου. Τέλος οι μαθητές προτείνουν άλλα δυο μουσικά σύνολα, ένα έθνικ μέσα από το οποίο θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν άλλους πολιτισμούς και ένα μέταλ.

2.4.9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το μουσικό σχολείο Λαμίας έχει λάβει μέρος στους πανελλήνιους καλλιτεχνικούς αγώνες. Όμως, από το δείγμα των μαθητών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, μόνο τέσσερις έχουν διαγωνιστεί στους καλλιτεχνικούς αγώνες. Από αυτούς οι μισοί δήλωσαν ότι οι προετοιμασίες για τη συμμετοχή στους διαγωνισμούς, πραγματοποιούνται τις ώρες των συνόλων, καθώς και ότι οι αγώνες αυτοί επηρεάζουν τα είδη των συνόλων και το ρεπερτόριο τους.

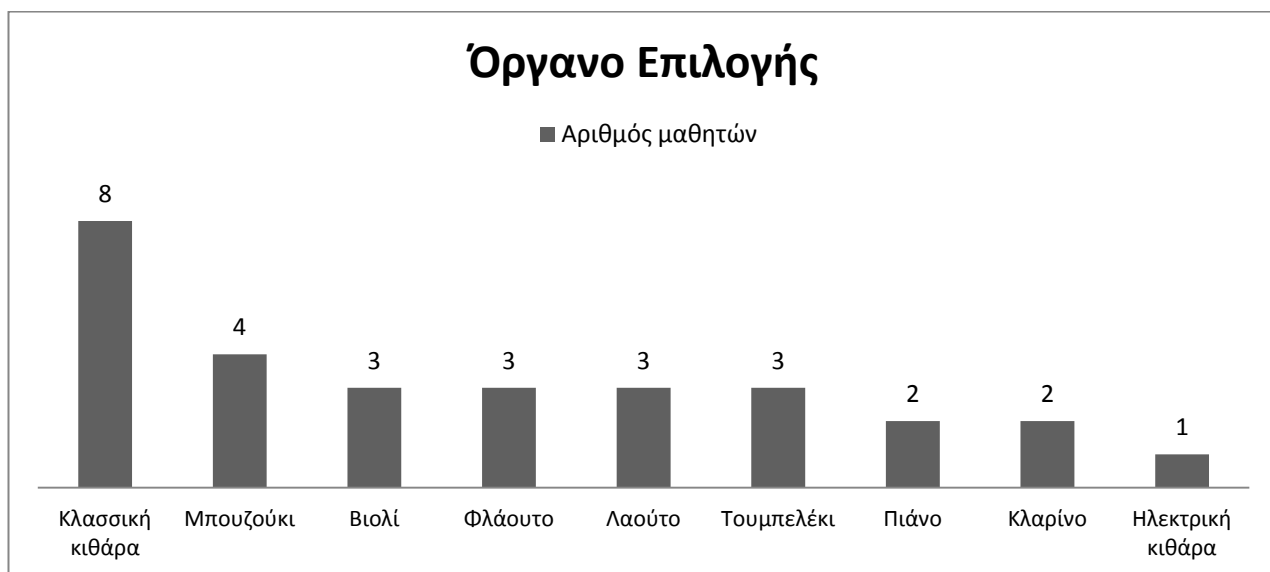
2.5 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Βαρθολομιού

Α.ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 29)

2.5.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Τα μουσικά όργανα που διδάσκονται σε αυτό το σχολείο είναι τα εξής: κλασσική κιθάρα, μπουζούκι, βιολί, λαούτο, τουμπελέκι, πιάνο, κλαρίνο και ηλεκτρική κιθάρα. Ο αριθμός των παιδιών που παρακολουθεί το κάθε όργανο φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Γράφημα 43:

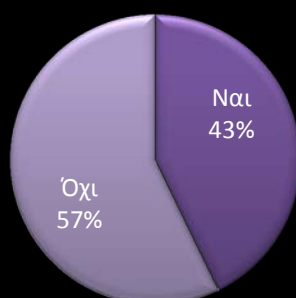
2.5.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Από το κυκλικό διάγραμμα που ακολουθεί μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το 57% των μαθητών δεν είχε ασχοληθεί με τη μουσική πριν φοιτήσει στο μουσικό γυμνάσιο⁵³.

Γράφημα 44:

⁵³ Να επισημάνουμε ότι στο συγκεκριμένο σχολείο δεν πραγματοποιούνται εξετάσεις για την εισαγωγή των παιδιών στην α΄ γυμνασίου, όπως συμβαίνει στα περισσότερα μουσικά σχολεία.
Βλ. Τζένος Δημήτριος, *Η διδασκαλία του ακορντεόν στα Μουσικά Σχολεία*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2010, σελ 16.

Ασχολιόσουν με τη μουσική και πριν έρθεις στο Μουσικό;

2.5.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

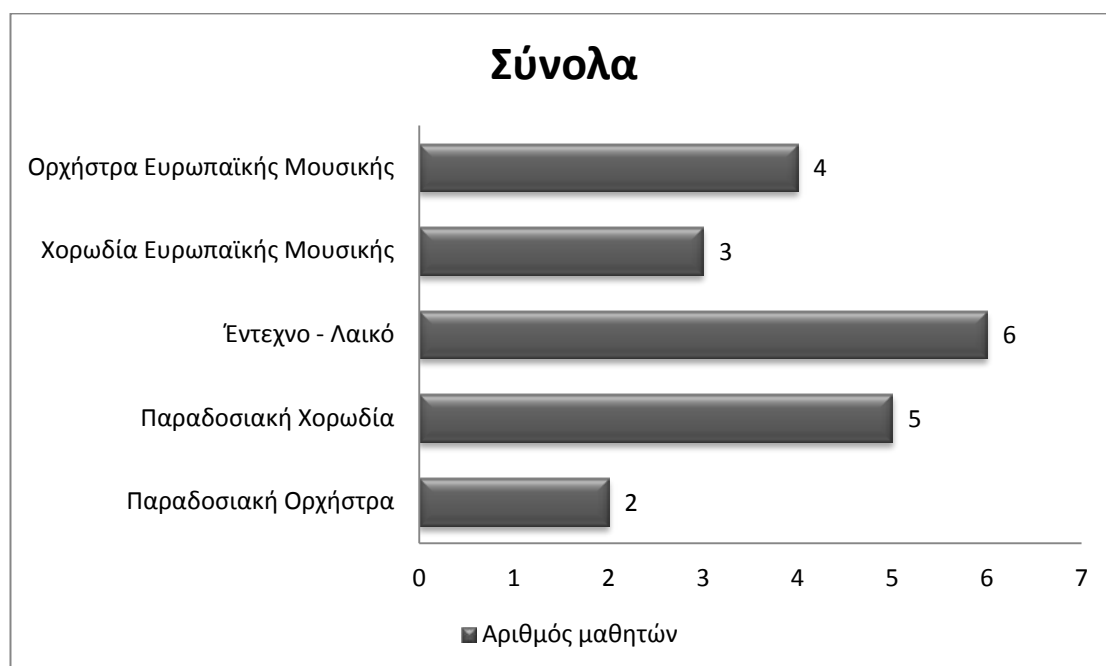
Στο συγκεκριμένο σχολείο, αρκετοί μαθητές συμμετέχουν σε δυο σύνολα. Δηλαδή σ' ένα παραδοσιακό και σ' ένα ευρωπαϊκό. Η κατηγορία ευρωπαϊκό σύνολο, περιλαμβάνει το σύνολο ευρωπαϊκής μουσικής (χορωδία και ορχήστρα) και το έντεχνο-λαϊκό. Όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα, οχτώ από τους είκοσι εννιά (8/29) συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα.

Γράφημα 45:

Οι είκοσι ένα μαθητές που συμμετέχουν σε ένα μόνο σύνολο, έχουν χωριστεί ως εξής: έξι στο σύνολο έντεχνης και λαϊκής μουσικής, επτά στο σχήμα παραδοσιακής μουσικής (χορωδία και ορχήστρα) και άλλοι επτά στο ευρωπαϊκό (χορωδία- ορχήστρα) σχήμα. Τέλος να σημειώσουμε ότι ένας μαθητής δεν απάντησε καθόλου την ερώτηση αυτή.

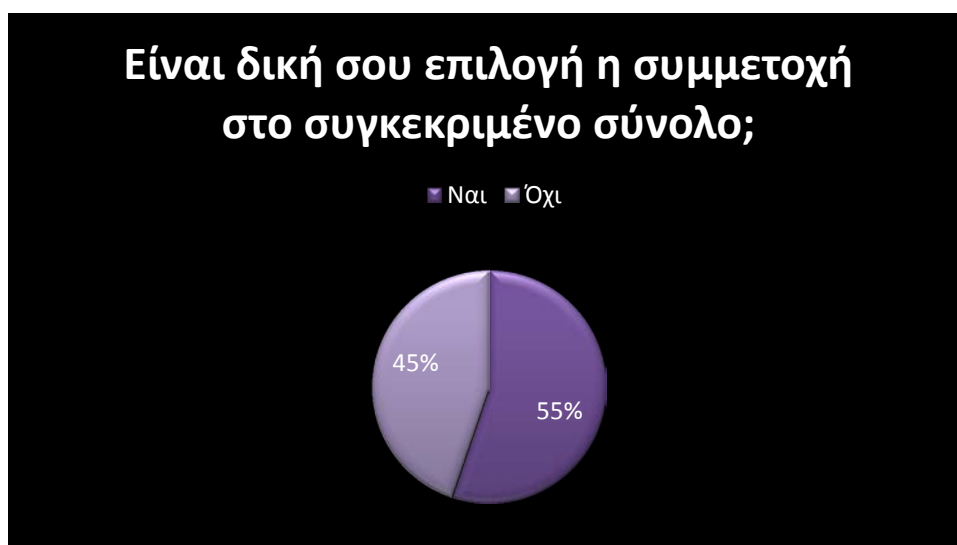
Γράφημα 46:

2.5.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Σύμφωνα με τα παρακάτω αποτελέσματα, ένα μεγάλο ποσοστό των μαθητών δεν επέλεξε το σύνολο στο οποίο είναι ενταγμένο. Οι λόγοι που οι μαθητές θεωρούν ότι επιλέχθηκαν σε κάθε σύνολο είναι δυο: λόγω της φωνής τους και εξαιτίας του οργάνου επιλογής τους (όταν το όργανο που παίζουν είναι απαραίτητο στο συγκεκριμένο σύνολο). Τέλος υπήρξαν και κάποιοι μαθητές που δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν στους λόγους που οδήγησαν τους υπεύθυνους καθηγητές στο να τους συμπεριλάβουν στο εκάστοτε σύνολο.

Γράφημα 47:

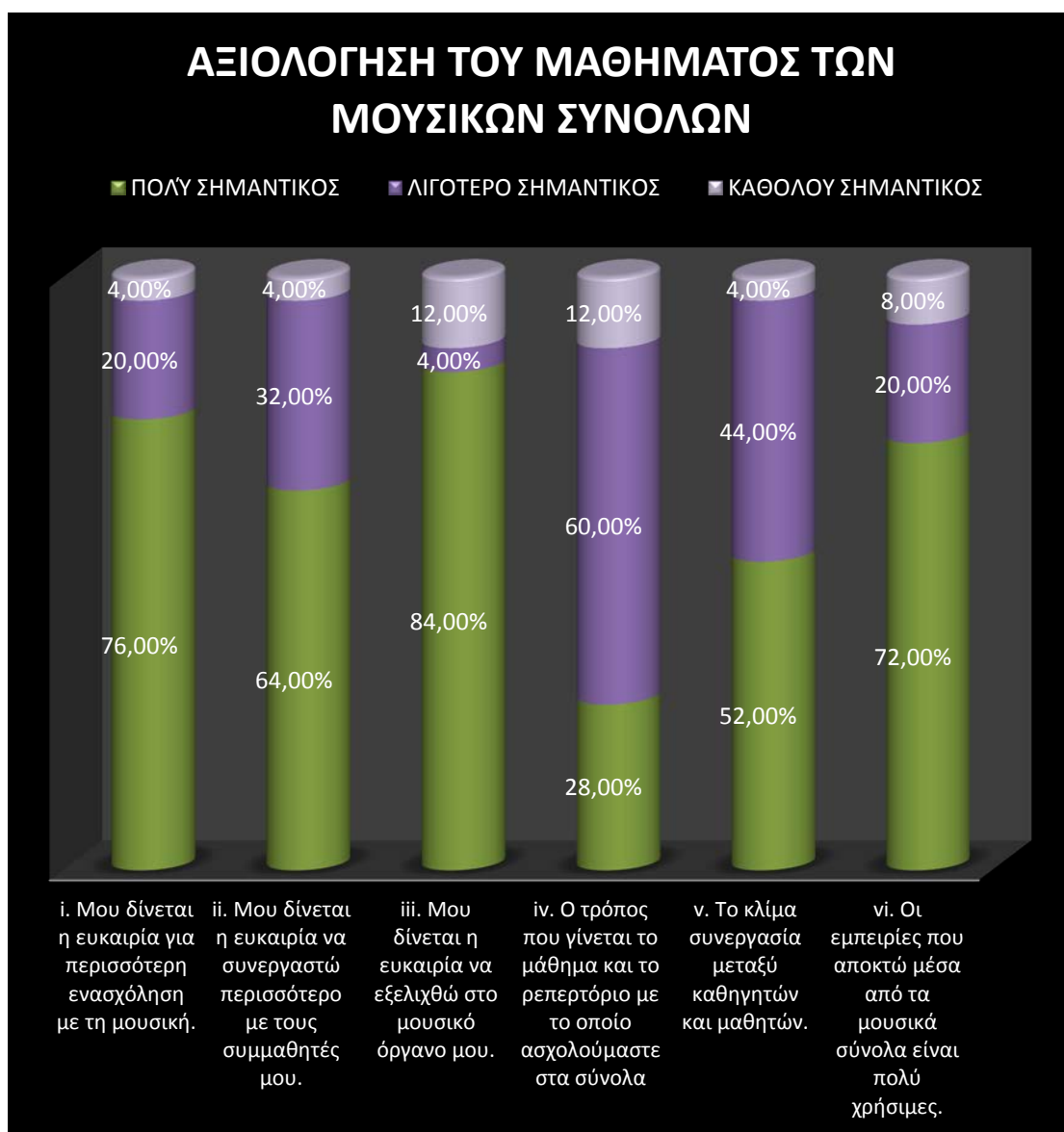
2.5.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Πριν προβούμε στην ανάλυση του παρακάτω διαγράμματος, να επισημάνουμε ότι η ερώτηση αυτή δεν απαντήθηκε από δυο μαθητές. Βλέπουμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος επιθυμεί να εξελιχθεί στο όργανο επιλογής της, μέσα από το μάθημα των μουσικών συνόλων (84%). Στη συνέχεια ακολουθεί η δυνατότητα που παρέχει το μάθημα αυτό για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική, 76%.

Οι χρήσιμες εμπειρίες που αποκτάει κάποιος, έχει επιλεγεί ως πολύ σημαντικός λόγος από το 72% του δείγματος.

Έπειτα ακολουθούν: η ευκαιρία για συνεργασία με τους συμμαθητές και με τους καθηγητές με ποσοστό 64% και 52% αντίστοιχα, και τέλος ο τρόπος διεξαγωγής του μαθήματος και το ρεπερτόριο που διδάσκονται σε αυτό, με ένα μικρό ποσοστό 28%.

Γράφημα 48:

2.5.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Η σημαντικότερη αλλαγή που έχει προταθεί από τους μαθητές για το συγκεκριμένο μάθημα είναι η εξής: η αύξηση των ωρών διδασκαλίας του (23 μαθητές). Η αμέσως επόμενη αλλαγή που επιθυμούν οι μαθητές, αφορά την προβολή προς τα έξω της «δουλειάς» που πραγματοποιείται στο μάθημα. Ενώ υπάρχουν και επτά μαθητές που δεν ενδιαφέρονται για την προβολή του σχολείου μέσα από τις εκδηλώσεις και τις συναυλίες.

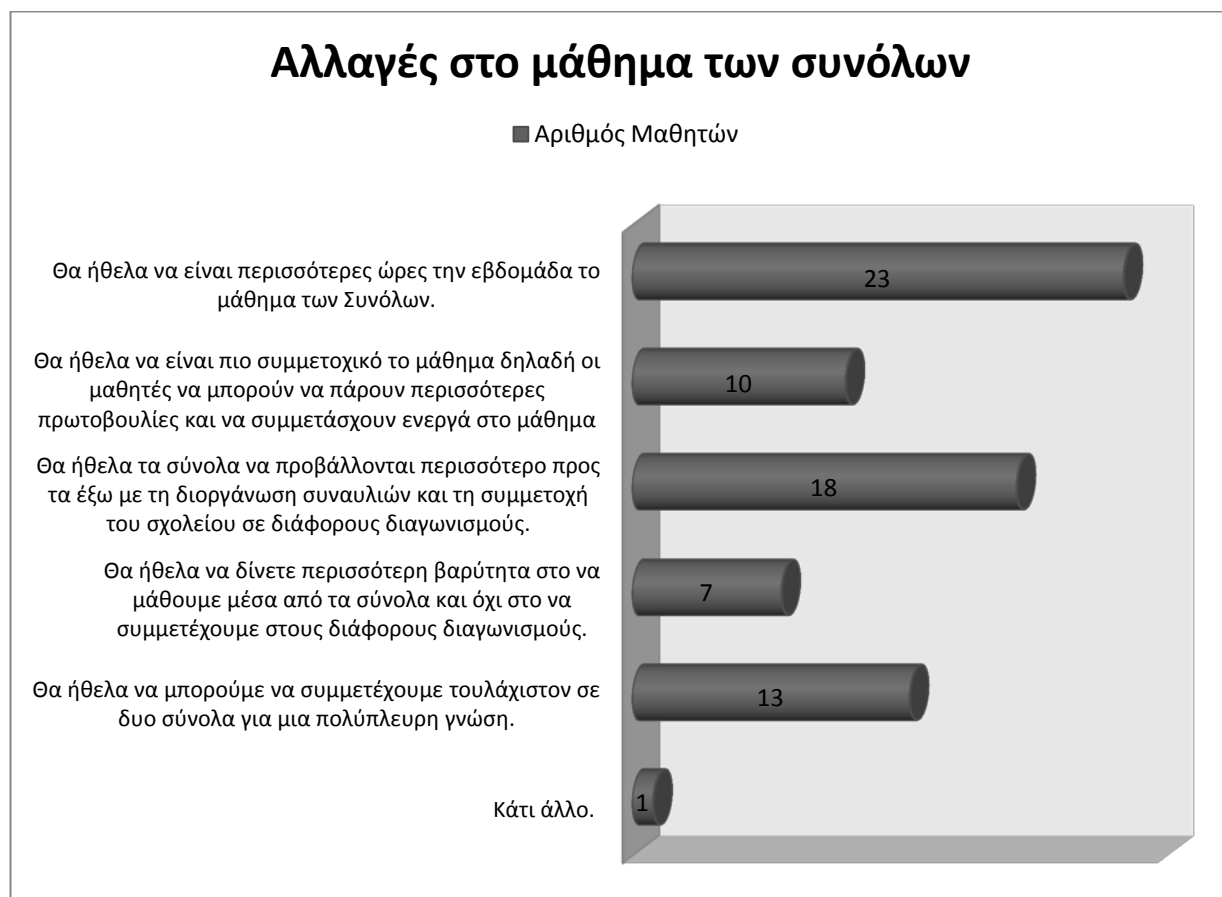
Όσοι μαθητές δεν συμμετέχουν σε δεύτερο σύνολο, στην ερώτηση αυτή δηλώνουν ότι θα ήθελαν να ενταχθούν σε ένα ακόμη (13 μαθητές). Δέκα μαθητές επιθυμούν το μάθημα να γίνει πιο συμμετοχικό και να έχουν την δυνατότητα να

παίρνουν περισσότερες πρωτοβουλίες μέσα σε αυτό, ενώ υπήρξε και ένας μαθητής που δήλωσε ότι όλα τα σύνολα πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα.

Η ερώτηση αυτή βέβαια δεν απαντήθηκε από δυο ερωτώμενους.

Γράφημα 49:

2.5.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στο μουσικό σχολείο του Βαρθολομιού πραγματοποιούνται περισσότερες από τέσσερις εκδηλώσεις το χρόνο. Οι περισσότεροι μαθητές (11) συμμετέχουν σε όλες, επτά σε μερικές, έξι σε λίγες, ενώ τρεις μαθητές δεν συμμετέχουν σε καμία. Τέλος, η ερώτηση αυτή δεν απαντήθηκε από δυο μαθητές.

Γράφημα 50:

2.5.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όπως στα περισσότερα μουσικά σχολεία, έτσι και στο συγκεκριμένο, το σύνολο που κυριαρχεί στις προτιμήσεις των μαθητών είναι το ροκ. Τα όργανα που επιλέγουν για να ερμηνεύσουν αυτό το είδος μουσικής είναι: ηλεκτρική κιθάρα, φλάουτο, μπάσο, ντραμς και πλήκτρα. Κάποιοι μαθητές επιλέγουν κομμάτια από ξένα συγκροτήματα και άλλοι από ελληνικά.

Τα υπόλοιπα σύνολα που επέλεξαν είναι: σύνολο μπουζουκιών, κλασσικής μουσικής και τζαζ, χωρίς όμως να αναφέρουν πληροφορίες για το ρεπερτόριο ή το οργανολόγιο των σχημάτων αυτών.

Β.ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 16)

2.5.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Από το δείγμα των μαθητών του λυκείου που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, τρεις παίζουν μπουζούκι και άλλοι τρεις κλασσική κιθάρα. Το κλαρίνο και το βιολί το έχουν επιλέξει δυο μαθητές, ενώ διδάσκονται επίσης τα ακόλουθα όργανα: ηλεκτρικό μπάσο και ηλεκτρική κιθάρα, κρουστά, πιάνο, λαούτο και φλάουτο.

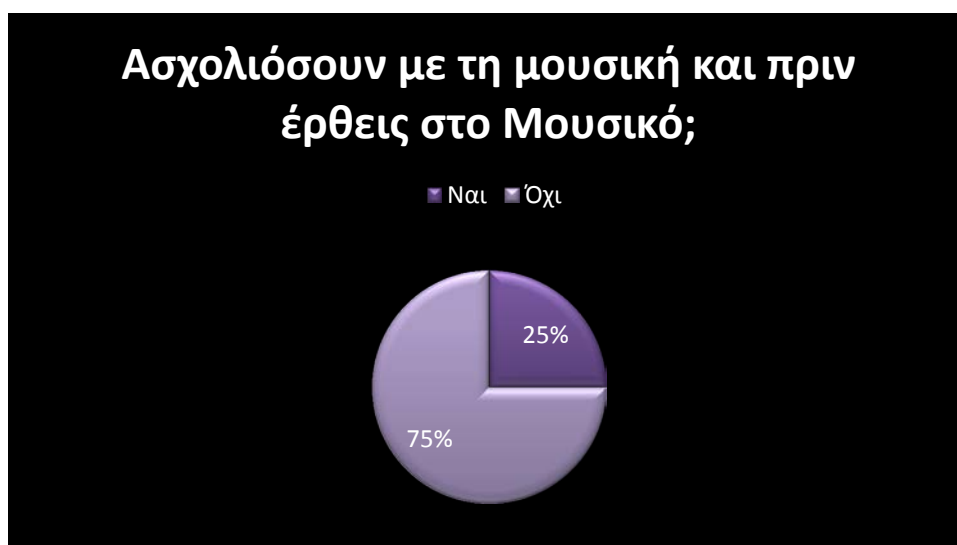
Γράφημα 51:

2.5.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Με βάση την πίτα με τα στατιστικά που ακολουθεί, το ποσοστό των παιδιών που είχε ασχοληθεί με τη μουσική πριν πάει στο μουσικό σχολείο είναι πολύ μικρό, μόνο 25%.

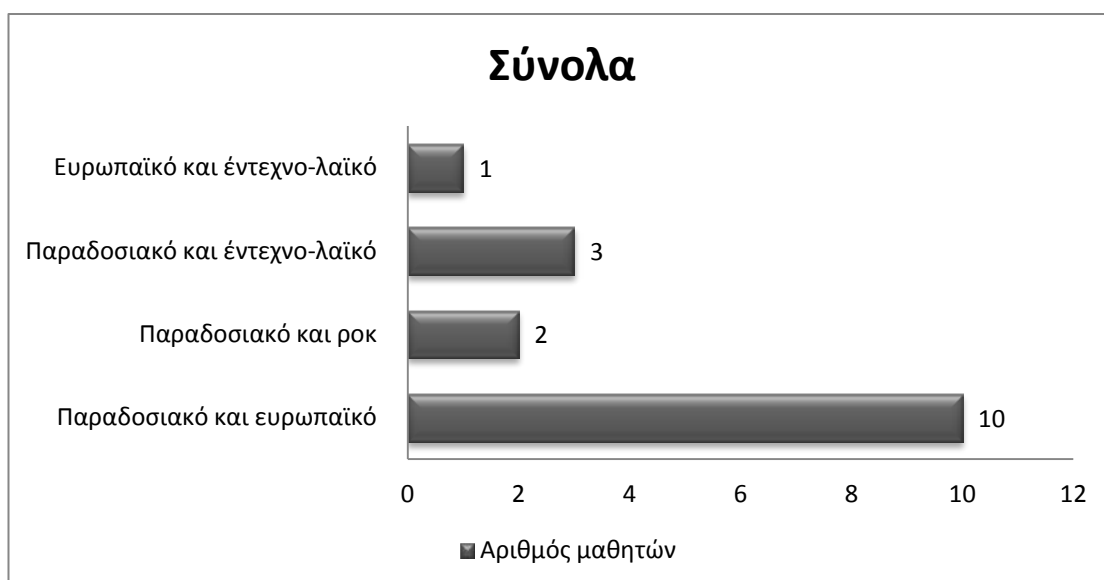
Γράφημα 52:

2.5.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Όλοι οι μαθητές του λυκείου συμμετέχουν σε δυο σύνολα. Επομένως στον παρακάτω πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα σύνολα στα οποία συμμετέχουν οι μαθητές. Η πλειοψηφία των μαθητών συμμετέχει και στο σύνολο παραδοσιακής μουσικής και στο σύνολο ευρωπαϊκής μουσικής (10). Δυο μόνο μαθητές συμμετέχουν στο σύνολο παραδοσιακής μουσικής και στο ροκ⁵⁴ σύνολο, τρεις στο παραδοσιακό και στο έντεχνο-λαϊκό ενώ ένας στο ευρωπαϊκό και το έντεχνο-λαϊκό.

Γράφημα 53:

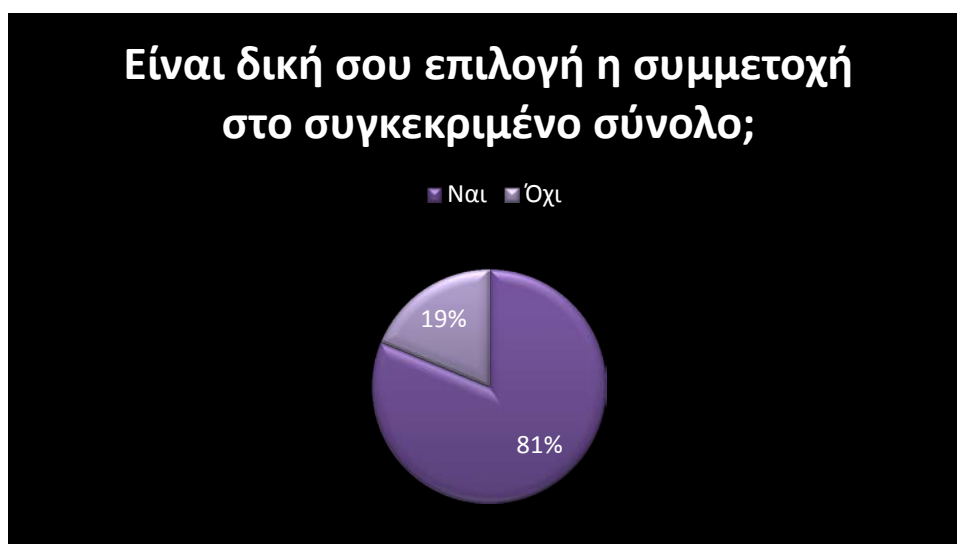

⁵⁴ Στο σύνολο ροκ μουσικής συμμετέχουν μόνο μαθητές του λυκείου.

2.5.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Το 81% του δείγματος δήλωσε ότι έχει επιλέξει το σύνολο στο οποίο συμμετέχει. Όσοι μαθητές δεν είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν ανέφεραν ότι οι καθηγητές τους επέλεξαν γιατί το συγκεκριμένο μουσικό όργανο που παίζουν ήταν απαραίτητο στο σύνολο αυτό.

Γράφημα 54:

2.5.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

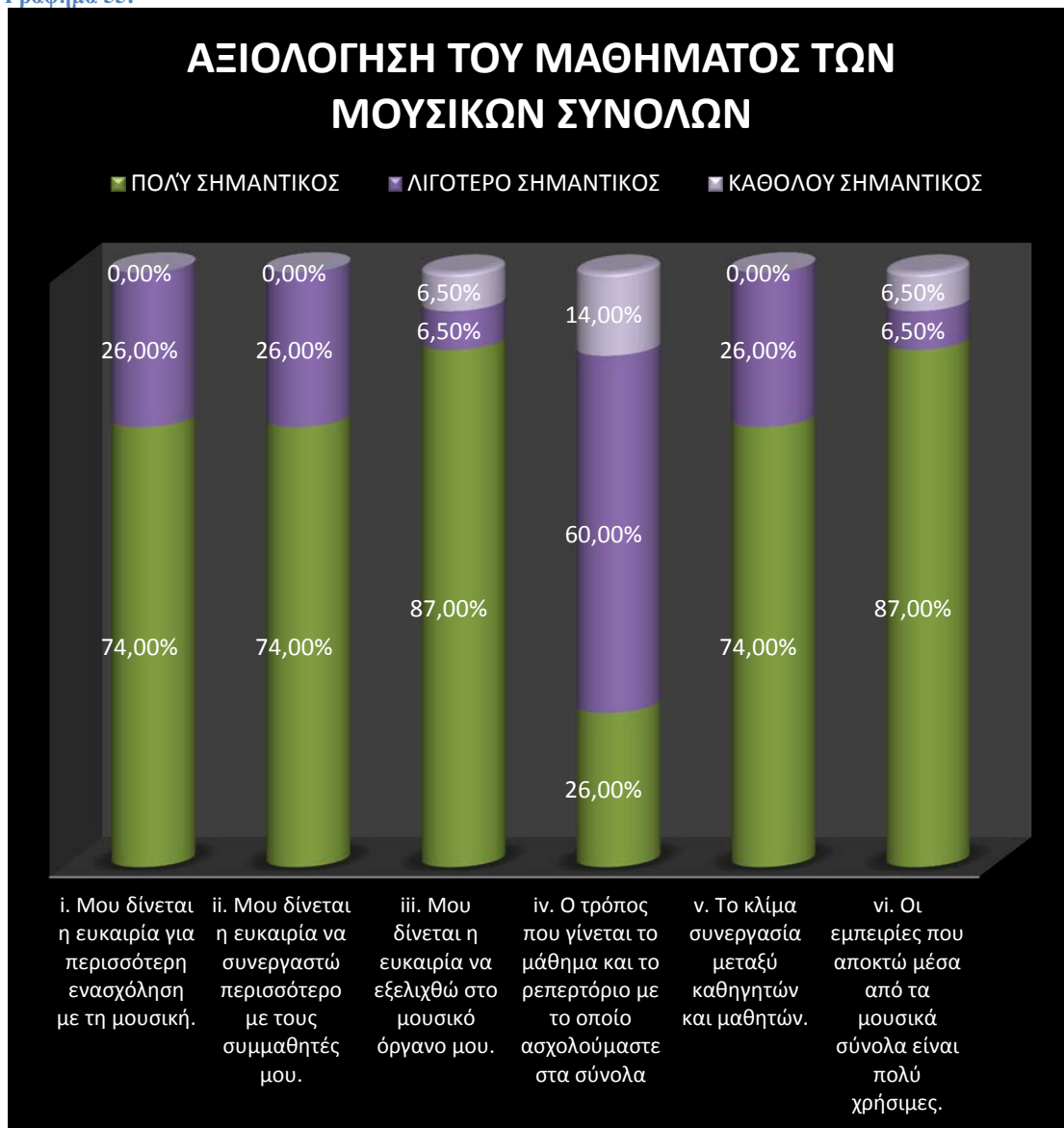
Η δυνατότητα που παρέχεται στους μαθητές να εξελιχθούν στο ατομικό τους όργανο και οι εμπειρίες που αποκτούν μέσα από το μάθημα των μουσικών συνόλων, έχουν επιλεγεί από το 87% του δείγματος.

Έπειτα ακολουθούν οι επιλογές i, ii και ν με ίδιο ποσοστό, 74%. Δηλαδή η ευκαιρία για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική, η ευκαιρία για συνεργασία με τους συμμαθητές τους και η συνεργασία μεταξύ μαθητών και καθηγητών.

Από τη άλλη, ο τρόπος διεξαγωγής του μαθήματος και το ρεπερτόριο απασχολούν μόνο το 26% του δείγματος των ερωτηθέντων.

Κλείνοντας την υποενότητα αυτή, να σημειώσουμε ότι υπήρξε ένας μαθητής που δεν συμπλήρωσε την ερώτηση αυτή.

Γράφημα 55:

2.5.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

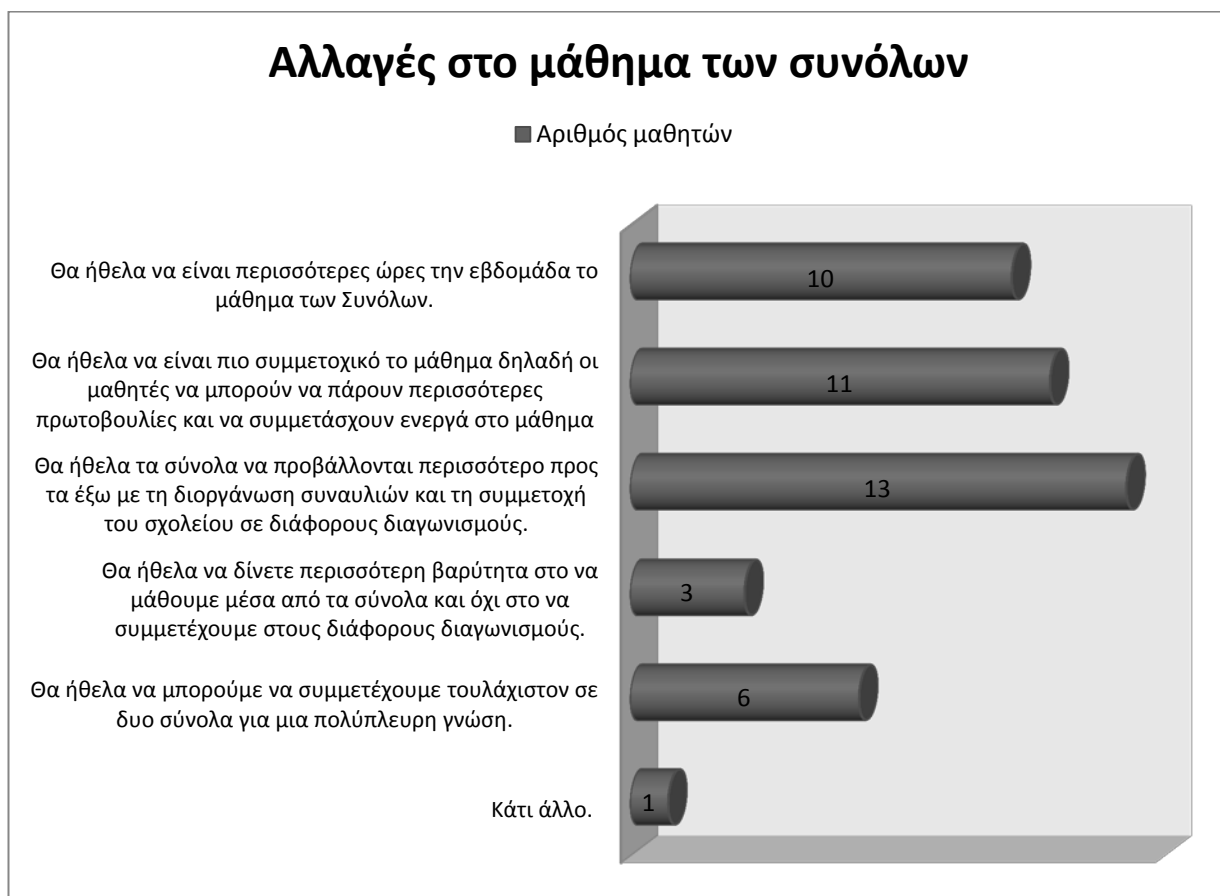
Οι δεκατρείς από τους δεκαέξι (13/16) μαθητές του δείγματος επιθυμούν τα μουσικά σύνολα να προβάλλονται προς τα έξω με την διοργάνωση συναυλιών και εκδηλώσεων. Ενώ οι υπόλοιποι επιλέγουν το ακριβώς αντίθετο.

Η επόμενη αλλαγή που προτείνουν οι μαθητές αφορά την ενεργή συμμετοχή τους στο μάθημα, και την ανάγκη τους για περισσότερες πρωτοβουλίες μέσα σε αυτό (10).

Δέκα μαθητές ζητάνε να αυξηθούν οι ώρες διδασκαλίας του μαθήματος των μουσικών συνόλων, ενώ έξι μαθητές θα ήθελαν να συμμετέχουν σε πολλά σύνολα, για μια πολύπλευρη γνώση.

Τέλος, υπήρξε ένας μαθητής, που επιθυμούσε τα παιδιά να δημιουργούν δικά τους σύνολα.

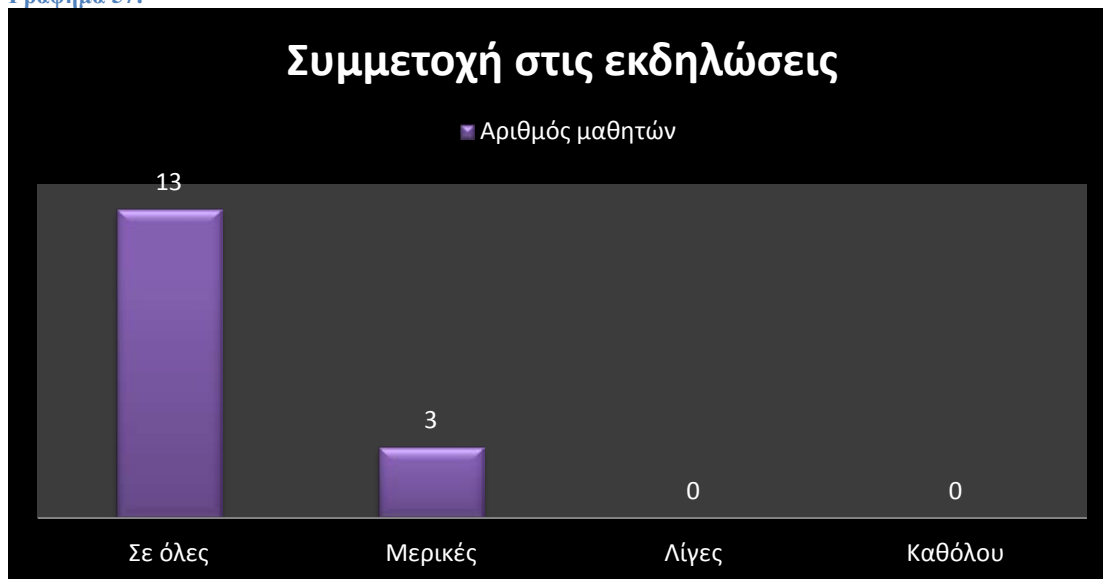
Γράφημα 56:

2.5.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στο μουσικό σχολείο του Βαρθολομιού, πραγματοποιούνται περισσότερες από τέσσερις εκδηλώσεις το χρόνο. Δεκατρείς από τους μαθητές του λυκείου δήλωσαν ότι συμμετέχουν σε όλες, ενώ οι υπόλοιποι τρεις σε μερικές.

Γράφημα 57:

2.5.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αφού έγινε η επεξεργασία των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές, προέκυψαν τα παρακάτω μουσικά σχήματα: ροκ (ελληνικό και ξένο), λαϊκό, βαρύ λαϊκό και μουσική δωματίου. Για το ροκ σχήμα, υπάρχουν μαθητές που έχουν επιλέξει ηλεκτρικές κιθάρες, μπάσο, ντραμς και σαξόφωνο, ενώ άλλοι ηλεκτρικές κιθάρες, φλάουτο, βιολί, σαξόφωνο, μπάσο και ντραμς. Κανείς από τους μαθητές δεν αναφέρει τίποτα για το ρεπερτόριο, εκτός από έναν που επιθυμεί η επιλογή των κομματιών να γίνεται από κοινού από καθηγητές και μαθητές. Όσοι επιλέγουν το ελληνικό ροκ, προτείνουν κομμάτια από τον Παύλο Σιδηρόπουλο και από το συγκρότημα «τρύπες».

Όσον αφορά το λαϊκό σχήμα, οι μαθητές σημειώσαν το μπουζούκι, τη κιθάρα, το αρμόνιο, το μπεντίρ και το τουμπερλέκι ως αντιπροσωπευτικά όργανα αυτού του είδους μουσικής. Από τη άλλη, για το βαρύ λαϊκό, το μπουζούκι, την κιθάρα, τα πλήκτρα και τη ντραμς. Για τη μουσική δωματίου προτείνονται τα εξής όργανα: πιάνο, κλασσική κιθάρα και φλάουτο. Σε αυτά τα σχήματα οι μαθητές δεν αναφέρουν κάτι σχετικά με το ρεπερτόριο.

Τέλος, υπήρξαν και ορισμένοι μαθητές που δε σημείωσαν κάποιο συγκεκριμένο είδος μουσικής ή ρεπερτόριο. Οι μαθητές αυτοί επιθυμούν να δημιουργήσουν δικά τους σύνολα και να παίζουν τη μουσική που τους εκφράζει.

2.5.9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το συγκεκριμένο μουσικό σχολείο έχει συμμετάσχει αρκετές φορές στους πανελλήνιους καλλιτεχνικούς αγώνες και έχει αποσπάσει αρκετά βραβεία και διακρίσεις. Από τους ερωτηθέντες του λυκείου⁵⁵ μόνο τέσσερις δεν έχουν συμμετάσχει στους αγώνες.

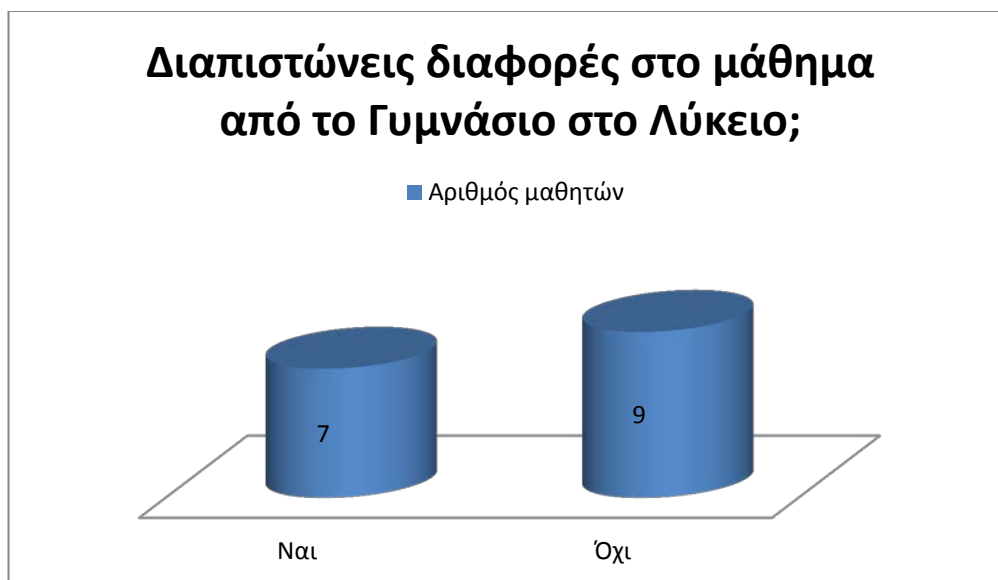
Οι προετοιμασίες για τους καλλιτεχνικούς αγώνες, όπως δήλωσαν οι δέκα από τους έντεκα μαθητές που έχουν συμμετάσχει (10/11), πραγματοποιούνται τις ώρες του μαθήματος των μουσικών συνόλων.

Στην ερώτηση αν οι αγώνες επηρεάζουν τα είδη των συνόλων ή το ρεπερτόριο τους, πέντε μαθητές απάντησαν ότι επηρεάζουν, έξι ότι δεν επηρεάζουν, ενώ ένας δεν απάντησε καθόλου τη συγκεκριμένη ερώτηση.

2.5.10 ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

Με βάση το παρακάτω πίνακα επτά μαθητές διαπιστώνουν διαφορές στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος από το γυμνάσιο στο λύκειο, ενώ οι υπόλοιποι εννιά, έχουν αντίθετη άποψη.

Γράφημα 58:

Οι αλλαγές που διαπιστώνουν οι μαθητές φαίνονται στο παρακάτω διάγραμμα. Πιο συγκεκριμένα, επτά μαθητές αναφέρουν ότι τα παιδιά του λυκείου έχουν πιο

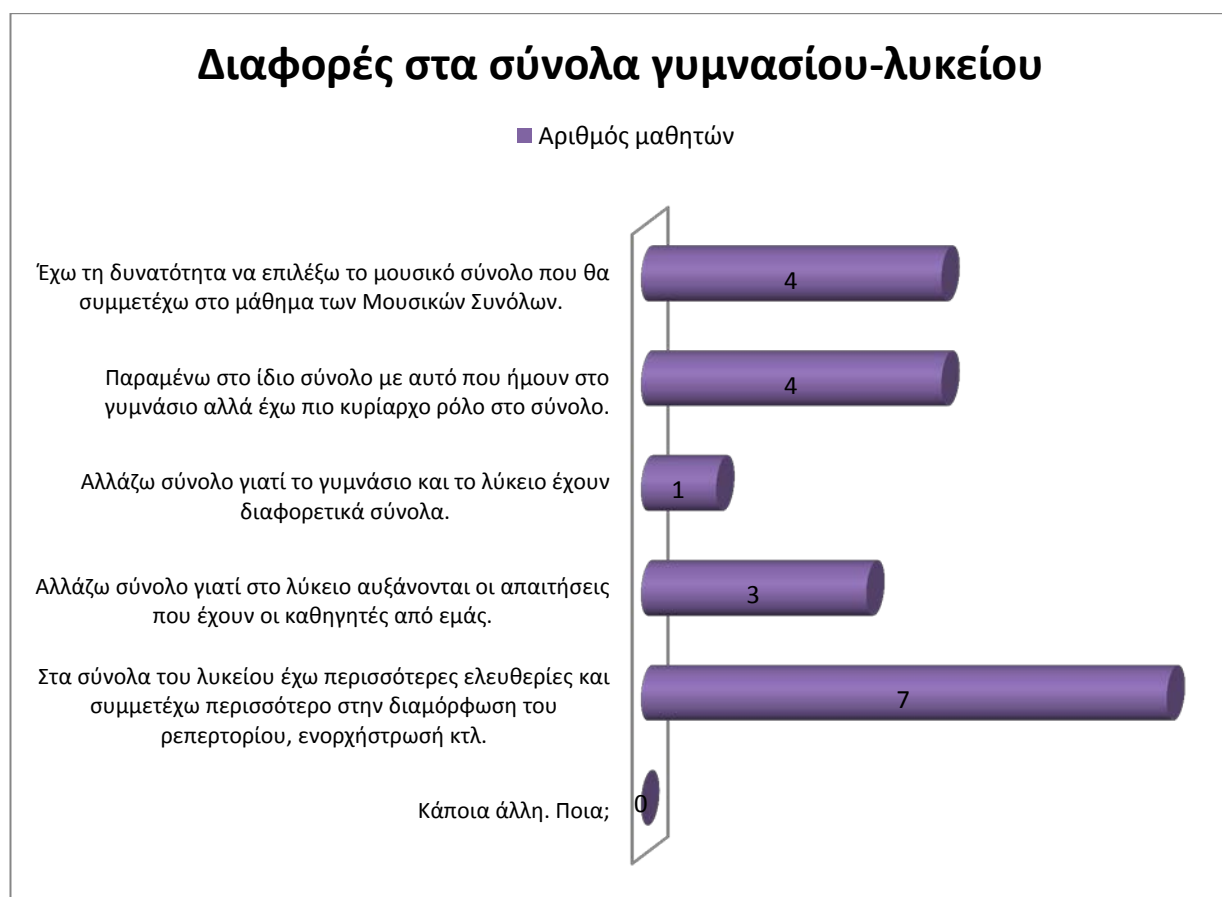
⁵⁵ Στο γυμνάσιο δεν υπήρχε κανένας μαθητής που να έχει συμμετάσχει στους αγώνες, γιατί έχουν σταματήσει να διοργανώνονται.

πολλές ελευθερίες σε ένα σύνολο και συμμετέχουν περισσότερο στη διαμόρφωση του ρεπερτορίου και στην ενορχήστρωση.

Η δυνατότητα να επιλέξουν το σύνολο που θα συμμετάσχουν και η παραμονή στο ίδιο σύνολο, αλλά με τη διαφορά ότι αλλάζει ο ρόλος τους μέσα σε αυτό έχει επιλεγεί από τέσσερις μαθητές.

Τρεις μαθητές δηλώνουν ότι αλλάζουν σύνολο γιατί αυξάνονται οι απαιτήσεις που έχουν οι καθηγητές από αυτούς. Ενώ ένας αναφέρει ότι αλλάζει σύνολο γιατί το γυμνάσιο και το λύκειο έχουν διαφορετικά.

Γράφημα 59:

Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου αναφέρεται στο σκοπό των μουσικών συνόλων και απαντήθηκε μόνο από δέκα μαθητές. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων αναγνωρίζει ως το σημαντικότερο σκοπό των μουσικών συνόλων τη συμμετοχή των μουσικών σχημάτων σε συναυλίες και εκδηλώσεις. Την παιδαγωγική διάσταση του μαθήματος αναγνωρίζουν μόνο τρεις μαθητές ενώ ένας μαθητής αναφέρει ότι σκοπός του μαθήματος είναι η συμμετοχή σε διαγωνισμούς.

Γράφημα 60:

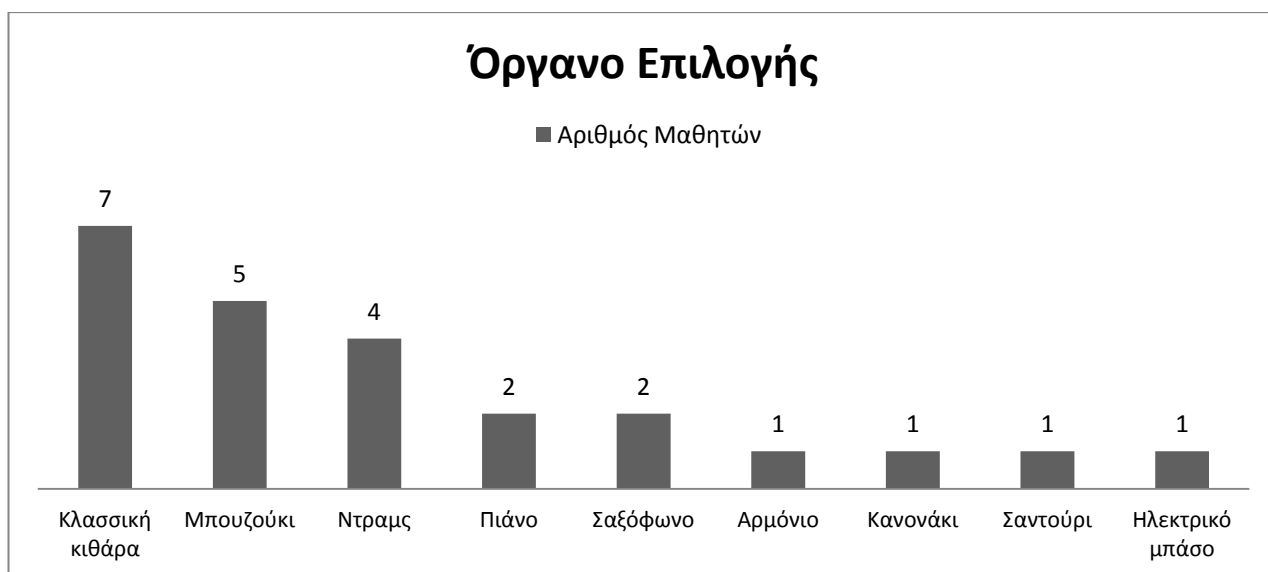
2.6 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Μυτιλήνης

Α.ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 24)

2.6.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Τα όργανα που διδάσκονται στο μουσικό σχολείο της Μυτιλήνης είναι: κλασσική και ηλεκτρική κιθάρα, μπουζούκι, ντραμς, πιάνο, σαξόφωνο, αρμόνιο, κανονάκι και σαντούρι.

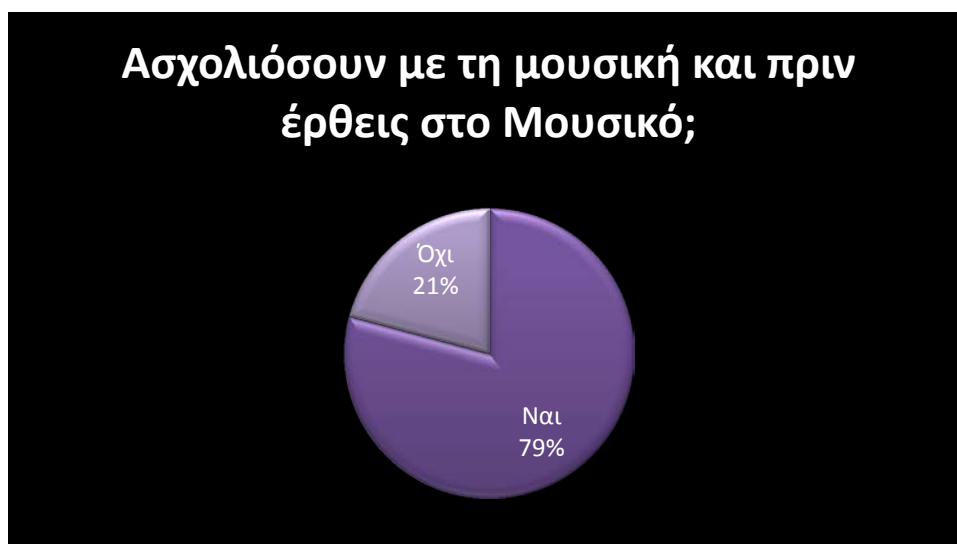
Γράφημα 61:

2.6.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Σύμφωνα με το διάγραμμα που ακολουθεί, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των μαθητών, 79%, είχε ασχοληθεί με τη μουσική πριν δώσει εξετάσεις για να εισαχτεί στη πρώτη τάξη του γυμνασίου.

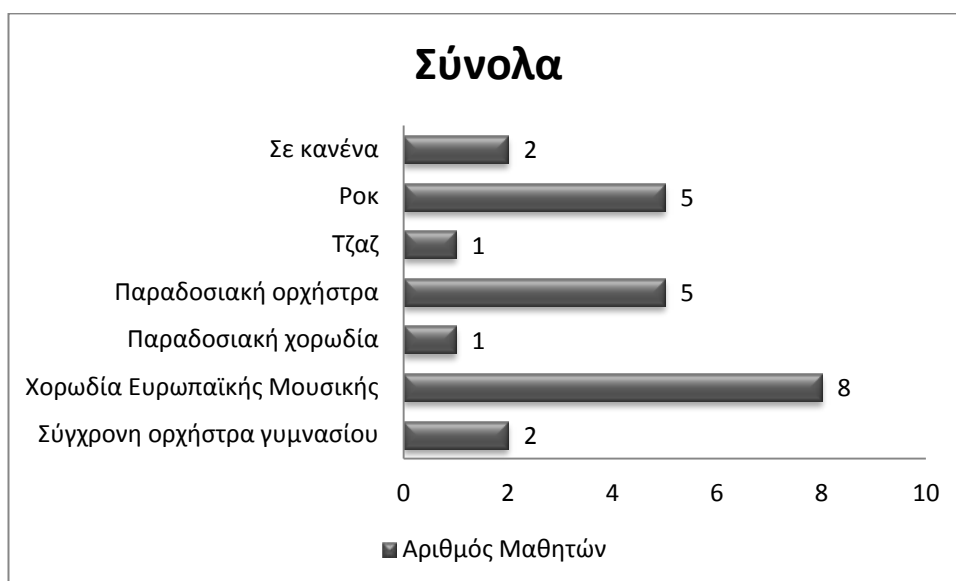
Γράφημα 62:

2.6.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Η πλειοψηφία των μαθητών του δείγματος συμμετέχει στη χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής, η οποία είναι σύνολο αποκλειστικά για μαθητές του γυμνασίου. Στην παραδοσιακή ορχήστρα συμμετέχουν πέντε μαθητές και στο σχήμα ροκ μουσικής άλλοι πέντε. Το σύνολο σύγχρονης μουσικής είναι και αυτό αποκλειστικά για τους μαθητές του γυμνασίου και συμμετέχουν δυο παιδιά. Επίσης υπάρχει παραδοσιακή χορωδία και σύνολο τζαζ μουσικής. Τέλος υπήρξαν δυο ερωτηθέντες που ανέφεραν ότι δεν έχουν τοποθετηθεί ακόμα σε κάποιο σύνολο καθώς το μάθημα των μουσικών συνόλων μόλις που έχει αρχίσει να λειτουργεί.

Γράφημα 63:

Στο συγκεκριμένο σχολείο δίνεται η δυνατότητα και στους μαθητές του γυμνασίου να συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα. Έτσι υπάρχουν παιδιά που συμμετέχουν στη σύγχρονη ορχήστρα γυμνασίου και στη τζαζ, στην παραδοσιακή ορχήστρα και στη τζαζ, στην ευρωπαϊκή και στην παραδοσιακή χορωδία, στη ροκ και την τζαζ, στη σύγχρονη ορχήστρα γυμνασίου και την παραδοσιακή ορχήστρα, και στη ροκ και ευρωπαϊκή χορωδία.

Γράφημα 64:

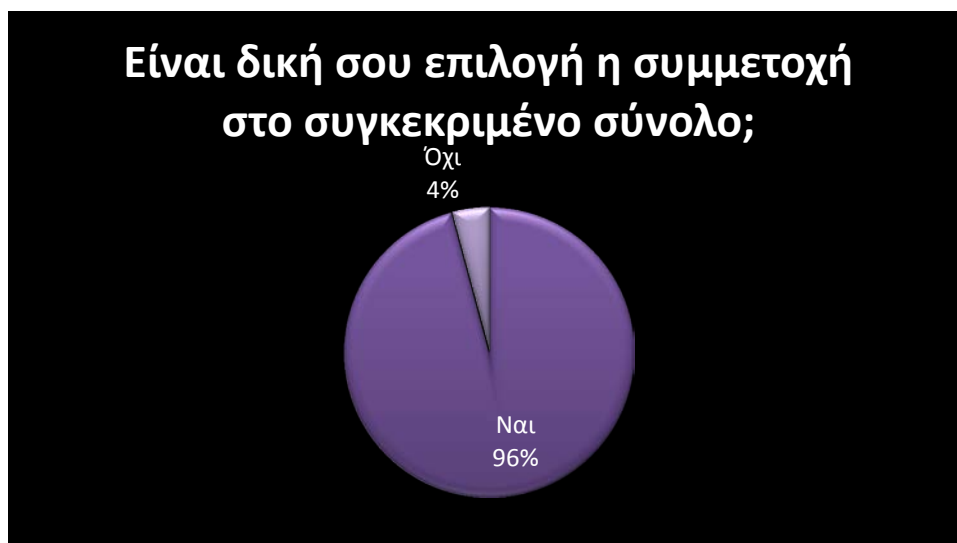

2.6.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Στο μουσικό σχολείο της Μυτιλήνης οι καθηγητές δίνουν τη δυνατότητα τους μαθητές να επιλέξουν σε ποιο σύνολο θέλουν να ενταχθούν. Γι αυτό το λόγο 96% του

δείγματος των μαθητών δήλωσε ότι είναι δική του επιλογή η συμμετοχή του στο σύνολο.

Γράφημα 65:

2.6.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Σύμφωνα με το διάγραμμα που ακολουθεί, όλο το δείγμα των μαθητών έχει ως σκοπό μέσα από το μάθημα των μουσικών συνόλων να εξελιχθεί στο όργανο επιλογής του (100%).

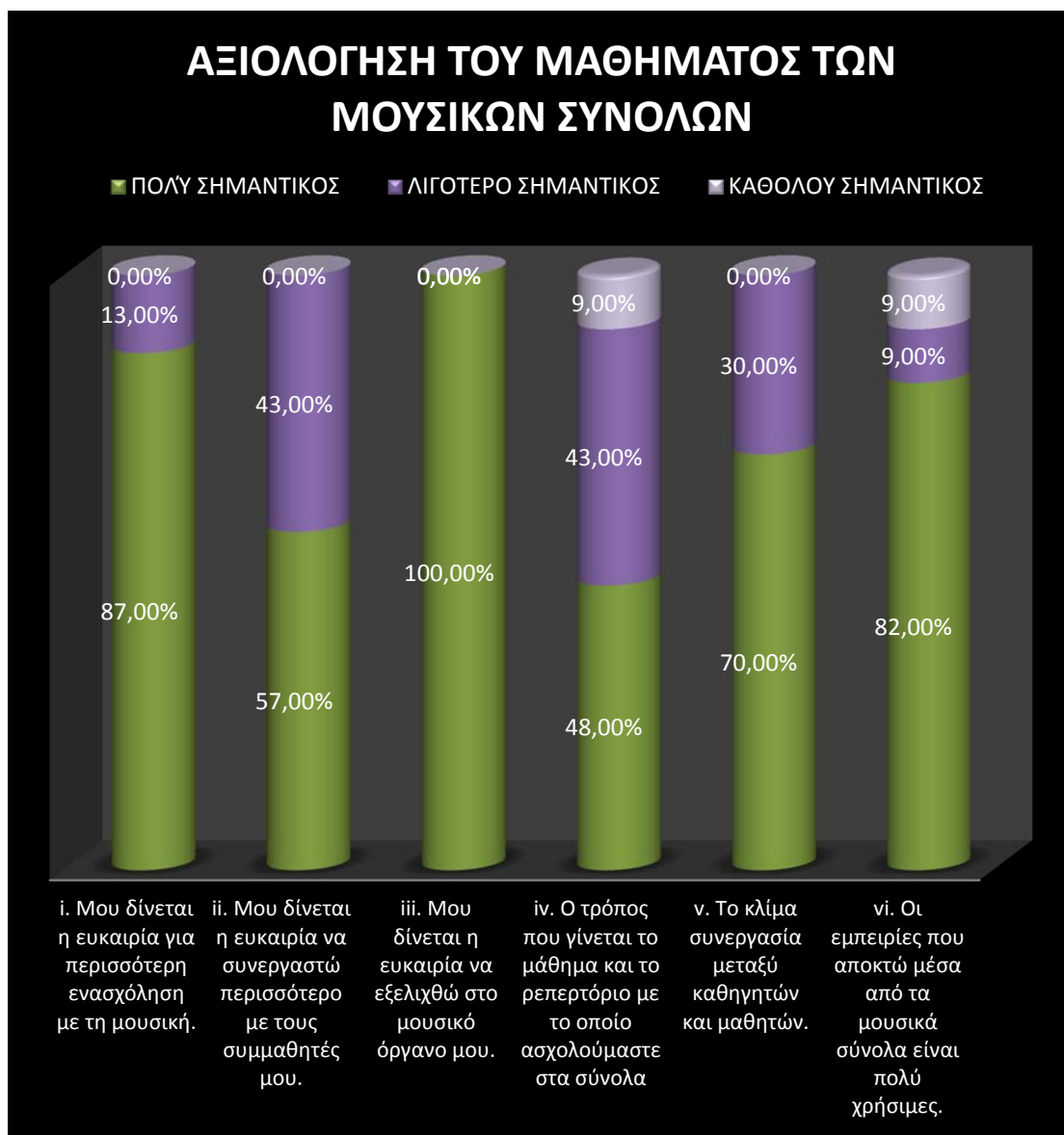
Στη συνέχεια ακολουθεί η ευκαιρία που τους παρέχεται μέσα από το μάθημα αυτό για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική, με ποσοστό 87%. Το 82% ενδιαφέρεται για τις εμπειρίες που αποκομίζει από τα μουσικά σύνολα.

Το κλίμα συνεργασίας μεταξύ καθηγητών και μαθητών έχει επιλεγεί, ως πολύ σημαντικός λόγος από το 70% των μαθητών του δείγματος, ενώ η ευκαιρία για συνεργασία μεταξύ τους μόνο από το 57%.

Το 48% του δείγματος ενδιαφέρεται για το ρεπερτόριο και για τον τρόπο που γίνεται το μάθημα.

Τέλος να επισημάνουμε ότι η επιλογή «κάτι άλλο» συμπληρώθηκε από ένα μόνο μαθητή, οποίος αναφέρει ότι το μάθημα αυτό τον βοηθάει να εξελίξει τη φωνή του και να μάθει να τραγουδάει σωστά⁵⁶.

Γράφημα 66:

2.6.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

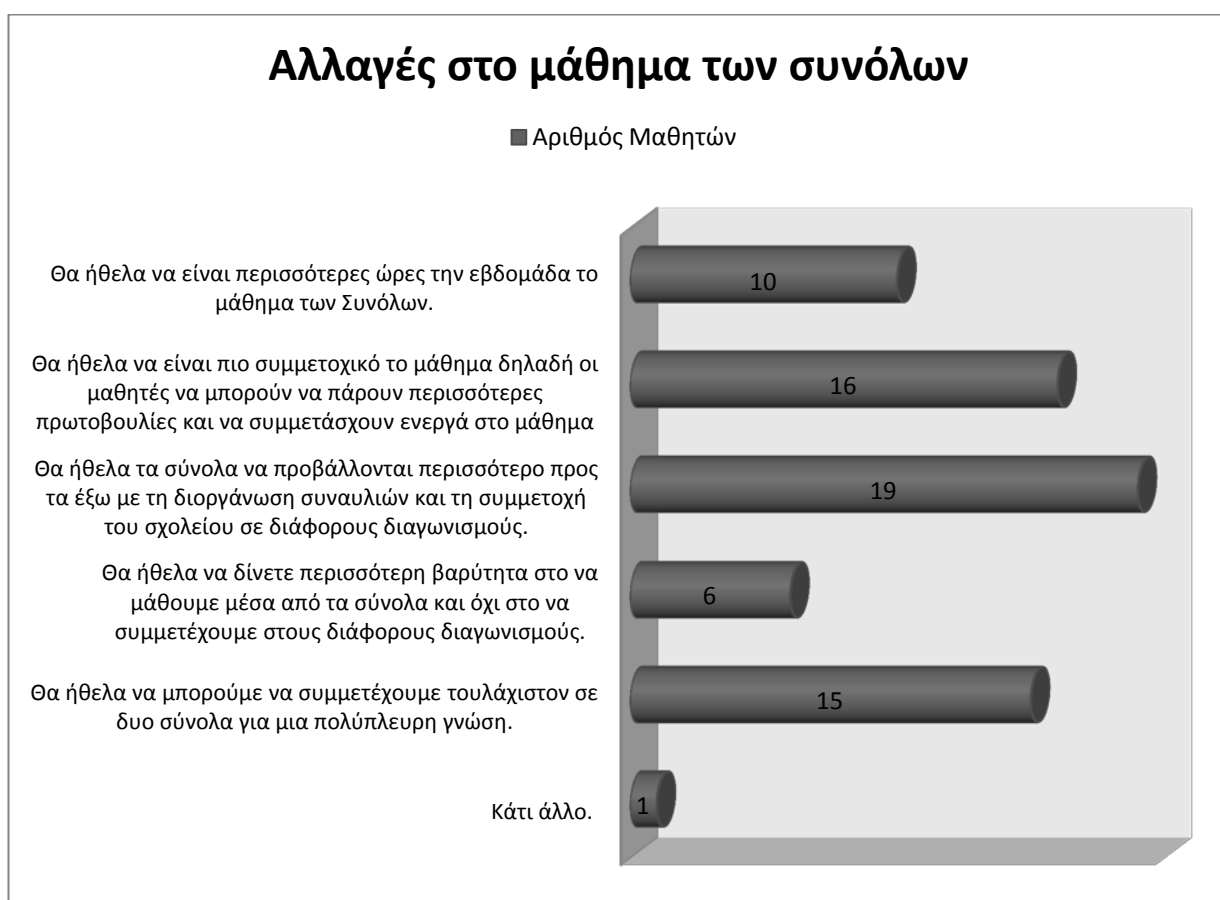
Η σημαντικότερη αλλαγή που προτάθηκε από τους μαθητές, αφορά την προβολή του σχολείου προς τα έξω με τη διοργάνωση συναυλιών και εκδηλώσεων (19 μαθητές). Έπειτα ακολουθεί η επιθυμία των μαθητών για πιο ενεργή συμμετοχή αυτών μέσα στο μάθημα (16 μαθητές).

⁵⁶ Η ερώτηση αυτή δεν συμπληρώθηκε καθόλου από έναν μαθητή.

Δεκαπέντε μαθητές θέλουν να συμμετάσχουν σε πάνω από ένα σύνολα για να αποκτήσουν πολύπλευρη γνώση. Η αύξηση των διδακτικών ωρών απασχολεί μόνο δέκα από τους είκοσι τέσσερις (10/24) μαθητές. Από τη άλλη, η παιδαγωγική διάσταση που προσφέρει το μάθημα αυτό έχει επιλεγεί από έξι μαθητές.

Τέλος, η επιλογή «κάτι άλλο» συμπληρώθηκε από ένα παιδί, το οποίο επιθυμεί να δημιουργηθεί μια προπαρασκευαστική ορχήστρα σύγχρονης μουσικής, όπου θα συμμετάσχουν οι μαθητές της πρώτης γυμνασίου με σκοπό κάποια στιγμή να τοποθετηθούν στη «μεγάλη» ορχήστρα.

Γράφημα 67:

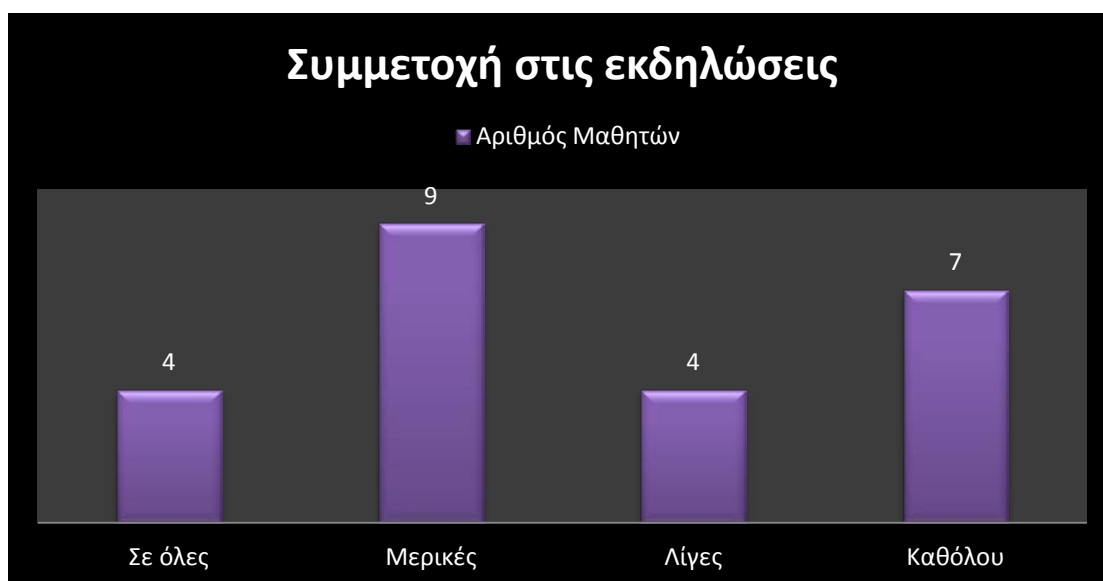

2.6.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στο σχολείο αυτό πραγματοποιούνται εκδηλώσεις τρεις ή τέσσερις φορές το χρόνο. Το δείγμα των μαθητών που συμπλήρωσε τα ερωτηματολόγια ήταν από την πρώτη γυμνασίου και γι' αυτό το λόγο υπάρχουν αρκετοί που δε έχουν συμμετάσχει σε καμία εκδήλωση. Πιο συγκεκριμένα, τέσσερις μαθητές έχουν συμμετάσχει σε όλες, εννιά σε μερικές, τέσσερις σε λίγες και επτά σε καθόλου.

Γράφημα 68:

2.6.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι μαθητές του γυμνασίου, επιθυμούν τη δημιουργία επτά συνόλων. Η πρώτη επιλογή είναι ένα σχήμα που θα παίζει χέβι μέταλ μουσική και θα το απαρτίζουν τα εξής όργανα: ηλεκτρικές κιθάρες, μπάσο και ντραμς. Το δεύτερο σύνολο που επιθυμούν να δημιουργηθεί είναι ρέγκε μουσικής που θα παίζει κυρίως κομμάτια του μπόμπ μάρλεϋ.

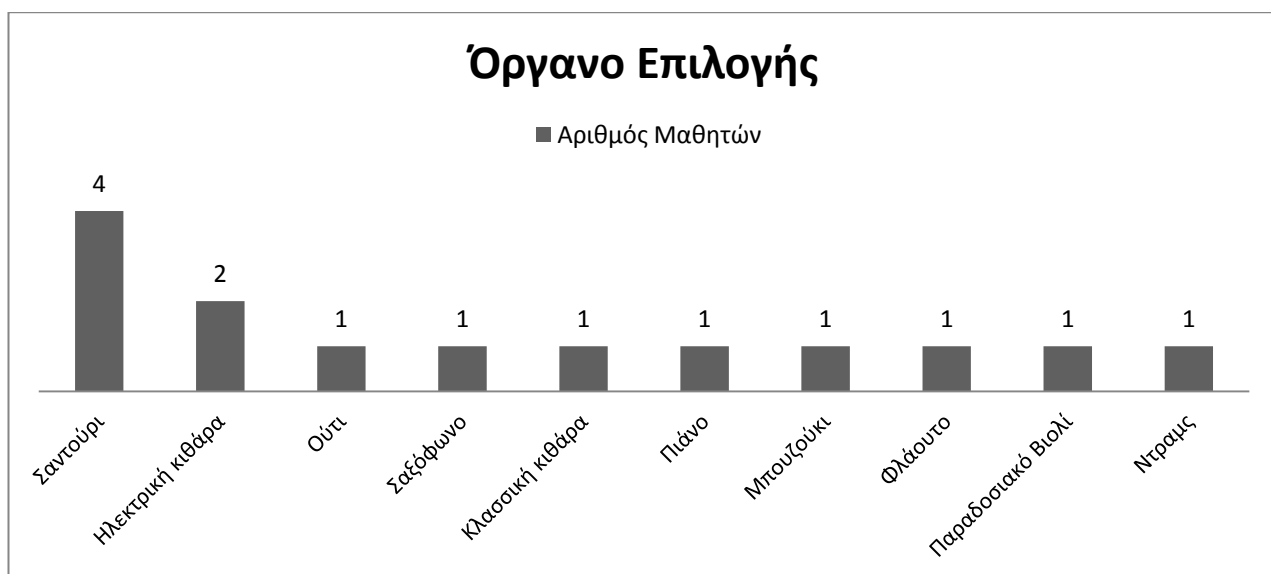
Επίσης τους ενδιαφέρει η δημιουργία ενός ρεμπέτικου σχήματος, στο οποίο θα παίζουν μπουζούκια, μπαγλαμάς και κιθάρα. Εκτός από τα σύνολα μουσικής, επιθυμούν τη δημιουργία θεατρικής ομάδας και ένα σύνολο παραδοσιακών χορών, όπου εκεί θα διδάσκονται χοροί από διάφορες περιοχές, και πολλές φορές την ομάδα αυτή μπορεί να τη συνοδεύει ένα ορχηστρικό σχήμα. Τέλος ζητάνε τη δημιουργία προπαρασκευαστικών συνόλων ροκ μουσικής και του σύγχρονου ορχηστρικού συνόλου που θα συμμετέχουν οι αρχάριοι μαθητές και θα προετοιμάζονται κατάλληλα έτσι ώστε κάποια στιγμή να τοποθετηθούν στις «μεγάλες» ορχήστρες.

Β.ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 14)

2.6.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Η πλειοψηφία των μαθητών του δείγματος έχει επιλέξει ως όργανο επιλογής της το σαντούρι. Δυο μαθητές διδάσκονται ηλεκτρική κιθάρα, ενώ υπάρχουν επίσης μαθητές που παίζουν ούτι, σαξόφωνο, κλασσική κιθάρα, πιάνο, μπουζούκι, φλάουτο, παραδοσιακό βιολί και ντραμς.

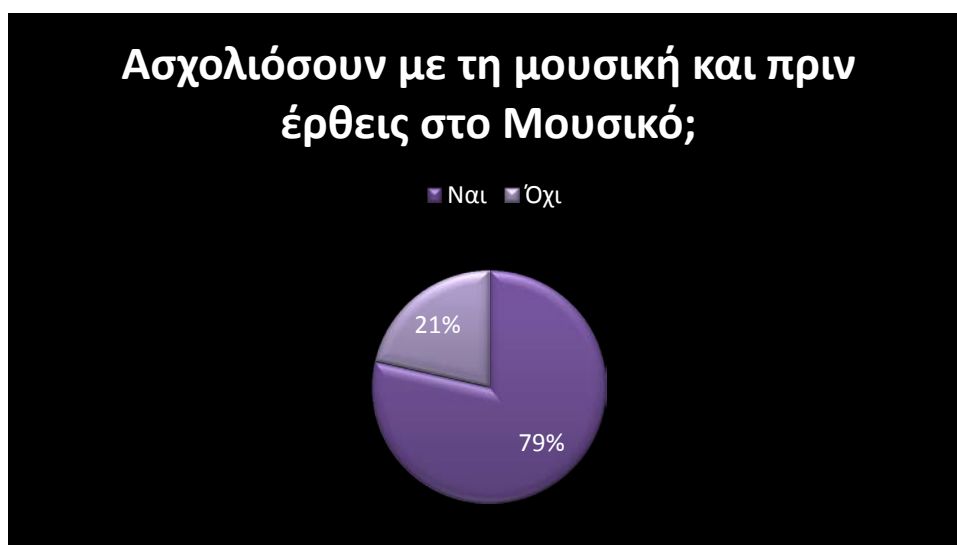
Γράφημα 69:

2.6.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Με βάση την πίτα με τα στατιστικά που ακολουθεί, το 79% των μαθητών του δείγματος είχε ασχοληθεί με την μουσική πριν πάει στο μουσικό σχολείο, ενώ το 21% όχι.

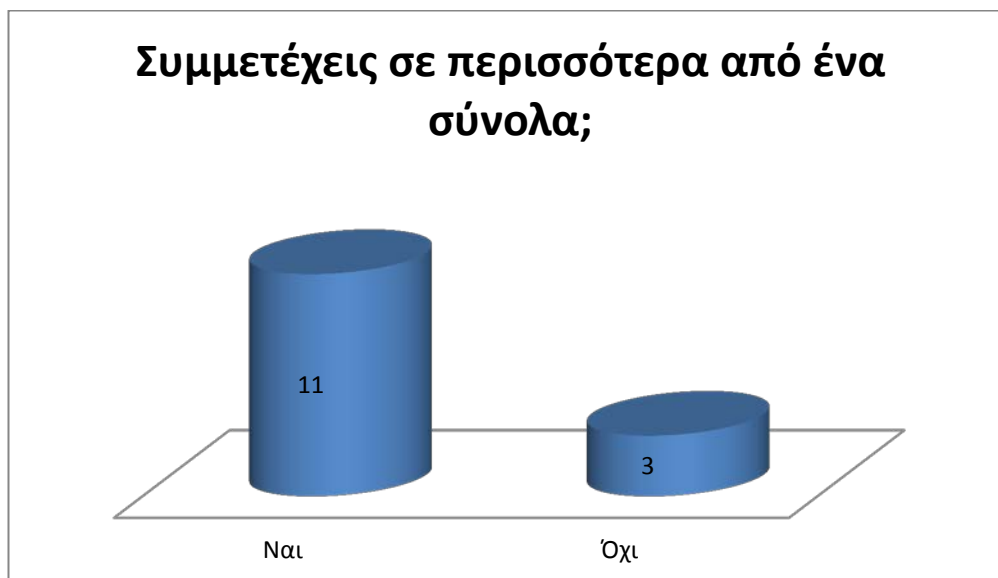
Γράφημα 70:

2.6.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Στο λύκειο, η πλειοψηφία των μαθητών συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα γιατί ο τρόπος με τον οποίο γίνεται το μάθημα των μουσικών συνόλων ευνοεί μια τέτοια λογική. Έτσι έντεκα μαθητές στους δεκατέσσερις (11/14) συμμετέχουν σε δυο σύνολα.

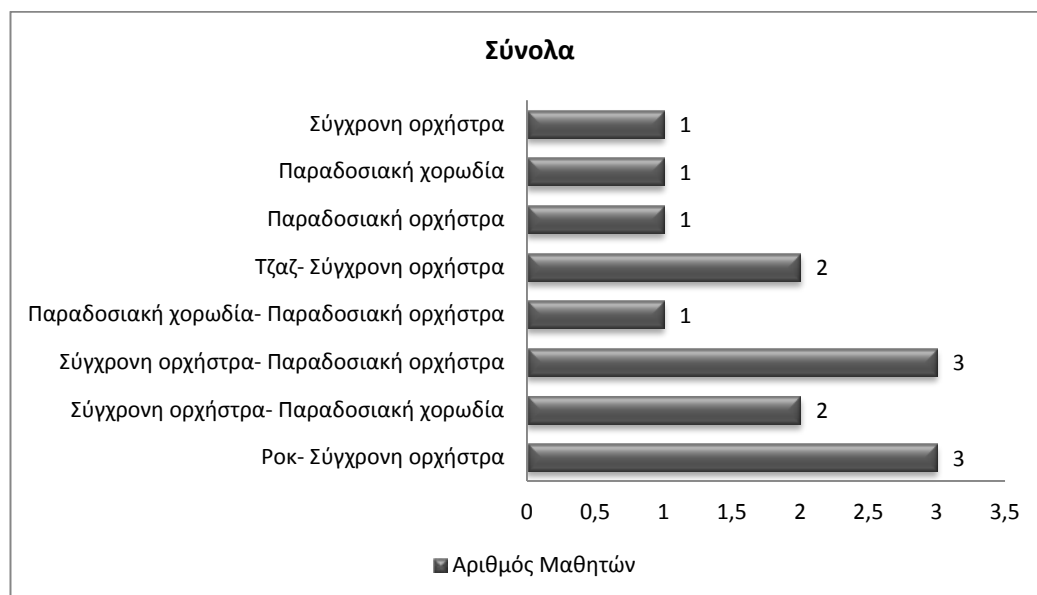
Γράφημα 71:

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά τα σύνολα στα οποία συμμετέχει κάθε μαθητής. Οι τρεις μαθητές που συμμετέχουν μόνο σε ένα έχουν τοποθετηθεί στην σύγχρονη ορχήστρα, την παραδοσιακή χορωδία και την παραδοσιακή ορχήστρα αντίστοιχα. Δυο μαθητές είναι ενταγμένοι ταυτόχρονα στη τζαζ και τη σύγχρονη ορχήστρα και άλλοι δυο στη σύγχρονη ορχήστρα και την παραδοσιακή χορωδία. Έξι

από τους έντεκα ερωτηθέντες που βρίσκονται σε δυο σύνολα έχουν επιλέξει τη σύγχρονη ορχήστρα και το παραδοσιακό σύνολο (χορωδία ή ορχήστρα). Τέλος υπάρχει ένας παιδί που είναι στην παραδοσιακή χορωδία και στη παραδοσιακή ορχήστρα.

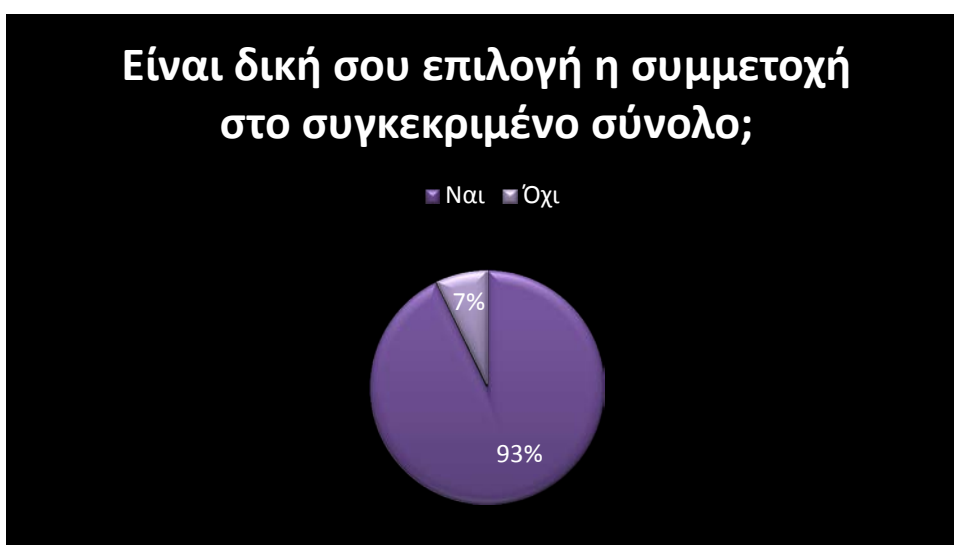
Γράφημα 72:

2.6.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Όπως αναφέραμε και στην ανάλυση των αποτελεσμάτων του γυμνασίου, στο μουσικό σχολείο της Μυτιλήνης, οι εκπαιδευτικοί δίνουν την δυνατότητα στους μαθητές να τοποθετηθούν στο σύνολο ή στα σύνολα τα οποία έχουν επιλέξει. Γι' αυτό το λόγο το ποσοστό των ερωτηθέντων που επέλεξαν το σύνολο τους είναι τόσο υψηλό, 93%.

Γράφημα 73:

2.6.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

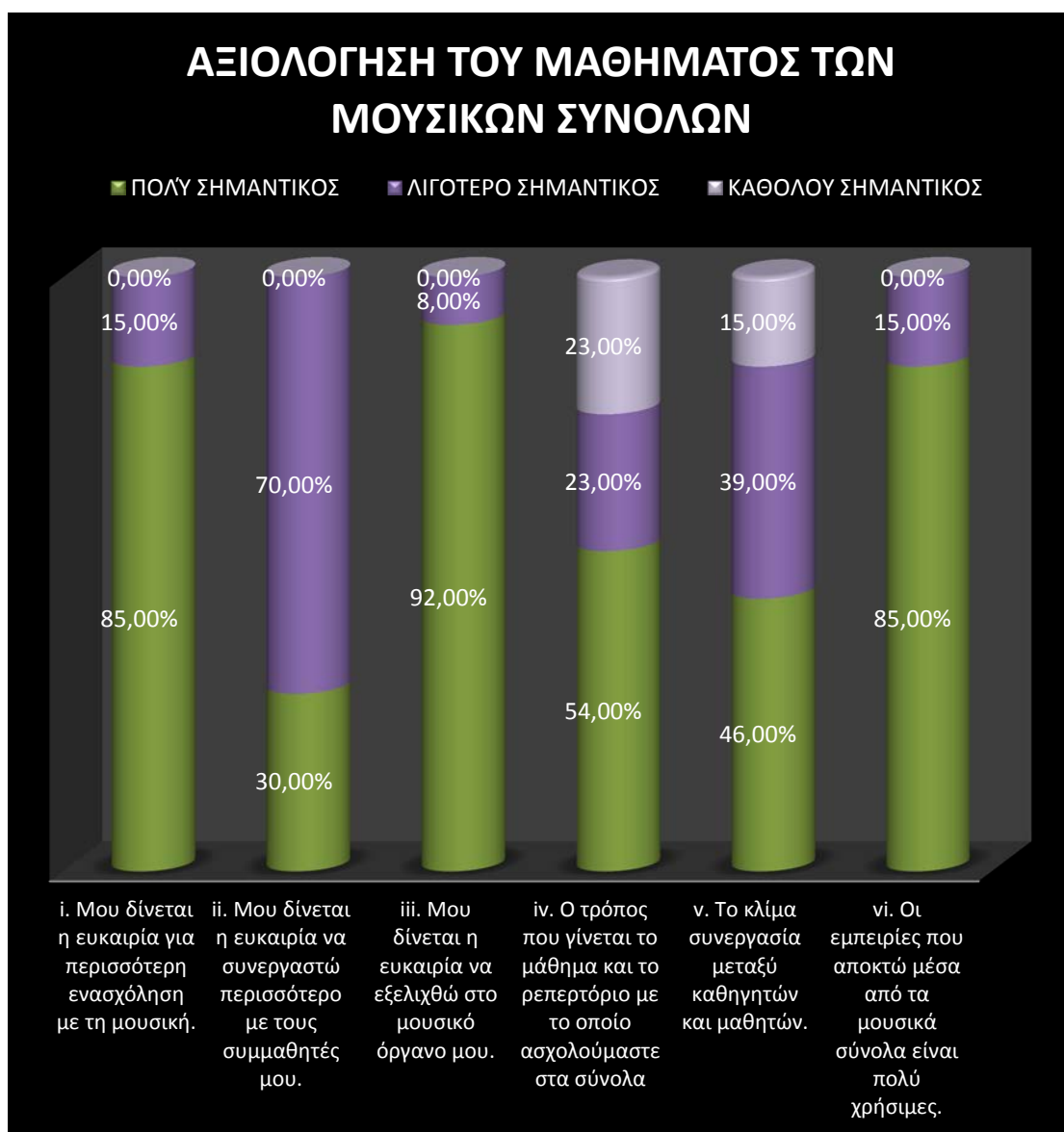
Σύμφωνα με την κατανομή συχνότητας που ακολουθεί, το 92% των μαθητών υποστηρίζει ότι το μάθημα των μουσικών συνόλων του δίνει τη δυνατότητα να εξελιχθεί στο όργανο επιλογής του.

Η ευκαιρία για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική καθώς και οι εμπειρίες που αποκομίζονται μέσα από τα σύνολα ακολουθούν με ποσοστό 85%.

Ο αμέσως επόμενος λόγος στην ιεραρχία είναι: ο τρόπος που γίνεται το μάθημα και το ρεπερτόριο με το οποίο ασχολούνται μαθητές και καθηγητές στα σύνολα (54%).

Το κλίμα συνεργασίας μεταξύ καθηγητών και μαθητών και συμμαθητών δε φαίνεται να απασχολεί τόσο τους μαθητές. Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι η επιλογή «κάτι άλλο» συμπληρώθηκε από δυο ερωτηθέντες οι οποίοι θεωρούν σημαντικά: *«τα συναισθήματα που νιώθει κάποιος όταν παίζει μουσική» και «τη μουσική καλλιέργεια, που δέχεται κανείς μέσα από τα ακούσματα που προσφέρει το μάθημα αυτό».*

Γράφημα 74:

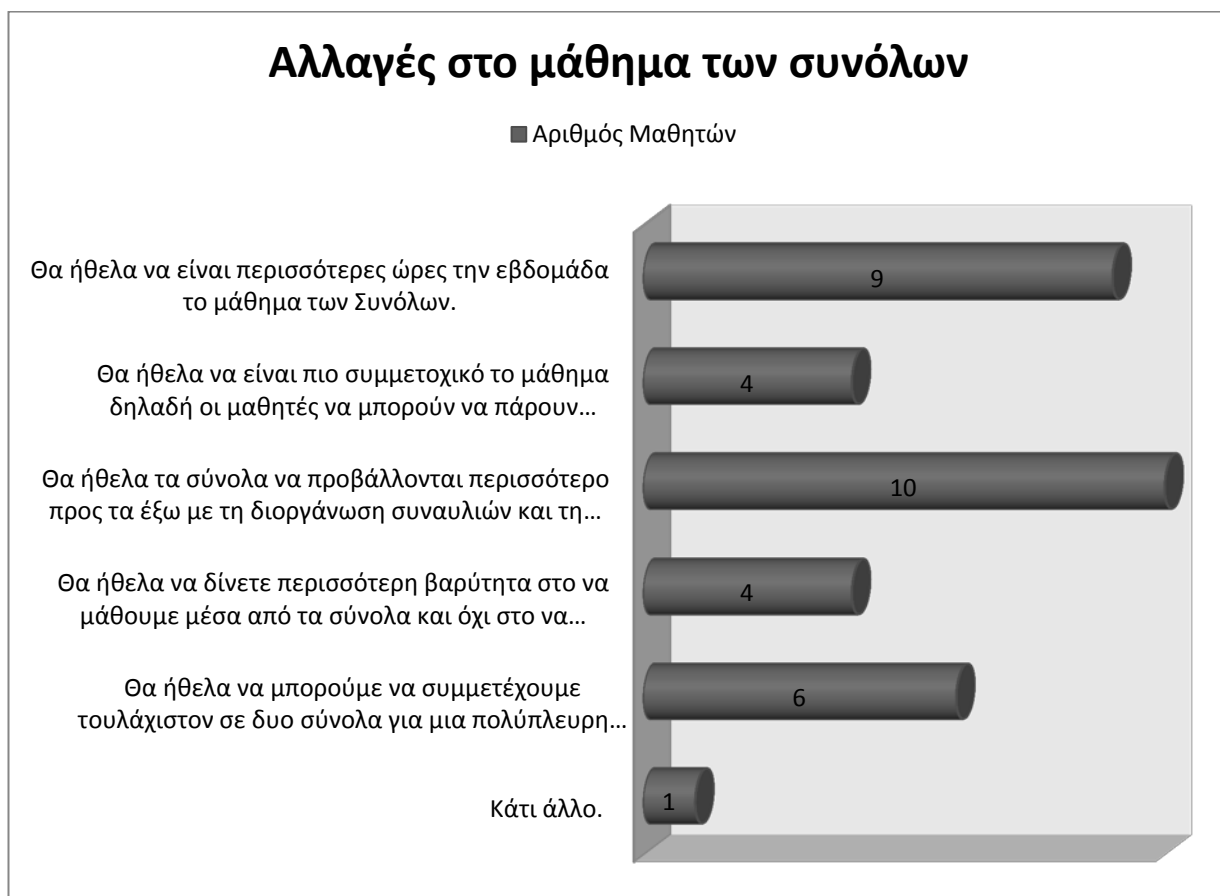
2.6.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Όπως στο αντίστοιχο διάγραμμα του γυμνασίου, έτσι και εδώ η πλειοψηφία των ερωτηθέντων επιθυμεί την προβολή του σχολείου προς τα έξω με τη διοργάνωση εκδηλώσεων. Βέβαια, τέσσερις μόνο μαθητές ενδιαφέρονται και για το παιδαγωγικό κομμάτι που προσφέρει το μάθημα αυτό.

Εννιά μαθητές επιθυμούν την αύξηση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος και έξι θα ήθελαν τη συμμετοχή σε περισσότερα του ενός σύνολα για πολύπλευρη γνώση. Επίσης υπήρξαν και τέσσερις μαθητές οι οποίοι επιθυμούσαν το μάθημα να είναι πιο συμμετοχικό.

Τέλος, ένας μαθητής συμπλήρωσε την επιλογή «κάτι άλλο» και ζητάει να μετράει περισσότερο η γνώμη των μαθητών ως προς την επιλογή των κομματιών.

Γράφημα 75:

2.6.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στο σχολείο αυτό, όπως αναφέραμε και παραπάνω διοργανώνονται τρεις ή τέσσερις εκδηλώσεις το χρόνο. Από τους μαθητές του λυκείου, οχτώ συμμετέχουν σε όλες, πέντε σε μερικές, ενώ ένα παιδί συμμετέχει σε λίγες.

Γράφημα 76:

2.6.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα σύνολα που επιθυμούν οι μαθητές του λυκείου να δημιουργηθούν είναι: λαϊκό σχήμα, σύνολο κέλτικης μουσικής και σύνολο κλασσικής μουσικής. Για το λαϊκό σχήμα πρότειναν μπουζούκια, μπαγλαμά και κιθάρα, ενώ για ρεπερτόριο κομμάτια που τραγουδάει ο Γιάννης Πουλόπουλος. Τέλος για το σύνολο κλασσικής μουσικής πρότειναν τα εξής όργανα: έγχορδα, ξύλινα πνευστά και πλήκτρα.

2.6.9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Από τις τάξεις του λυκείου υπάρχουν πολλοί μαθητές που έχουν συμμετάσχει στους καλλιτεχνικούς αγώνες. Από τα δεκατέσσερα παιδιά τα δέκα (10/14) δήλωσαν ότι έχουν συμμετάσχει έστω και μια φορά στους αγώνες.

Από αυτούς που έχουν λάβει μέρος οι εννιά ισχυρίζονται ότι οι προετοιμασίες για τους αγώνες πραγματοποιούνται στο μάθημα των μουσικών συνόλων, ενώ ένας δήλωσε το αντίθετο.

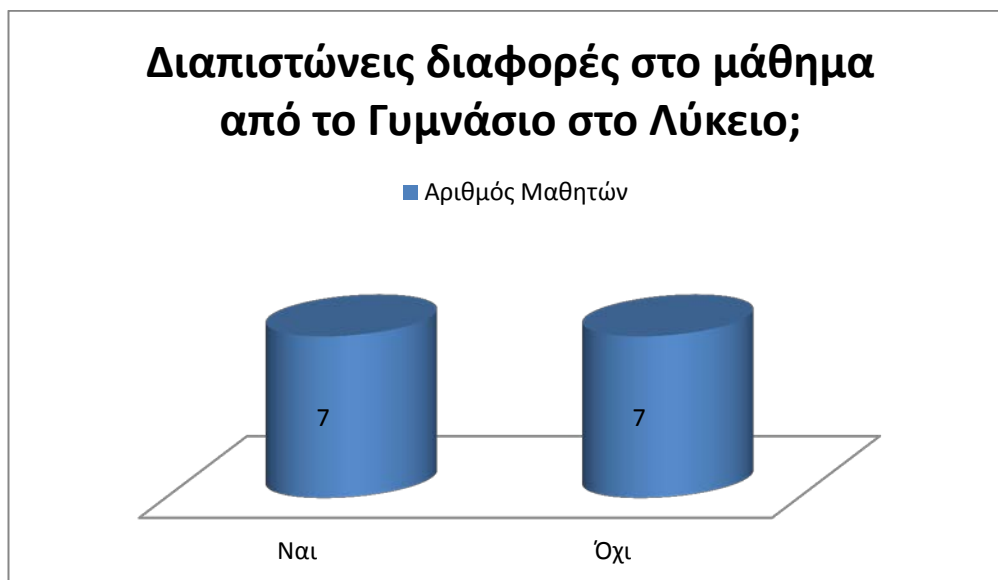
Τέλος οι περισσότεροι μαθητές, εννιά, ανέφεραν ότι η συμμετοχή του σχολείου στους αγώνες επηρεάζει τα είδη των συνόλων και το ρεπερτόριο.

2.6.10 ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα οι μισοί μαθητές του δείγματος διαπιστώνουν διαφορές στο μάθημα από το γυμνάσιο στο λύκειο.

Γράφημα 77:

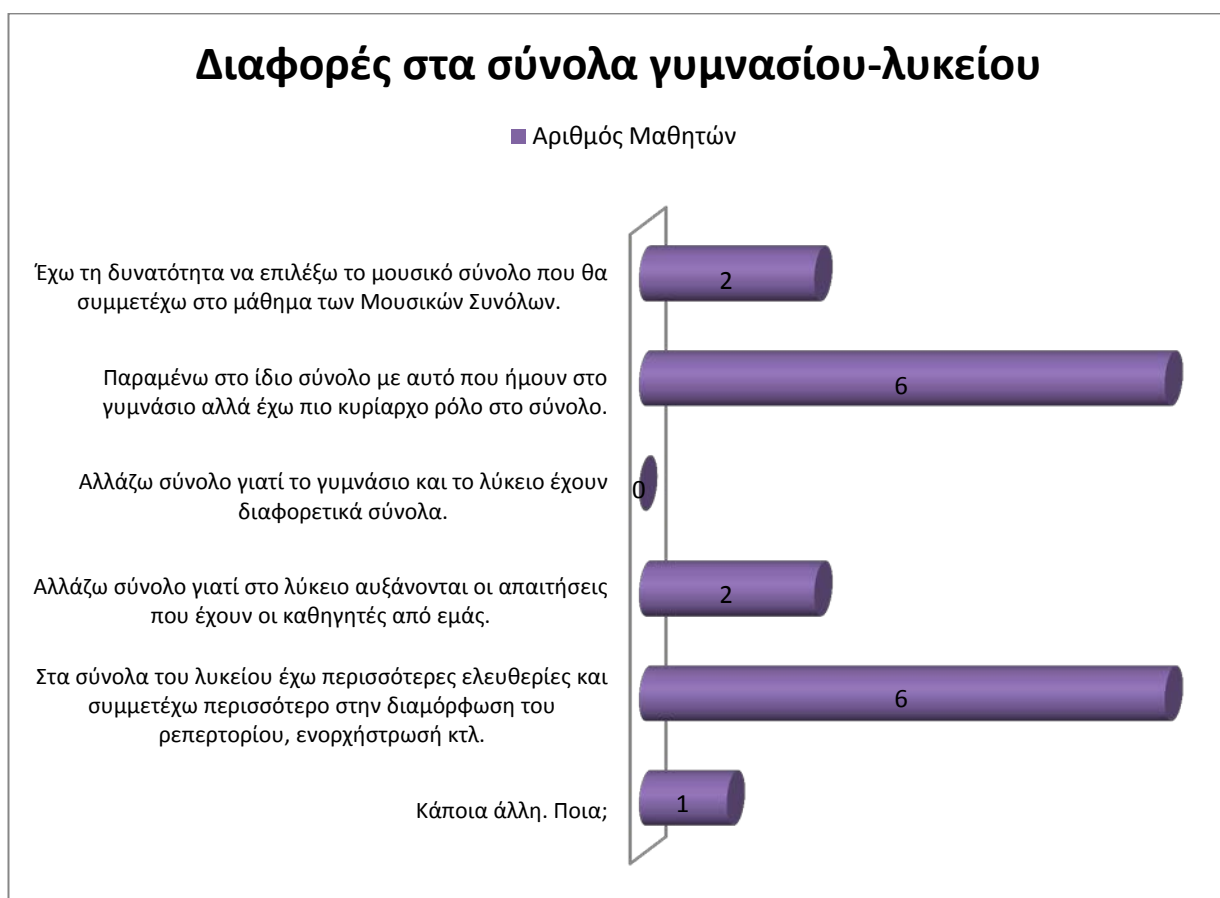

Η πρώτη διαφορά που εντοπίζεται από τους μαθητές, είναι η εξής: οι μαθητές παραμένουν στο ίδιο σύνολο με αυτό που ήταν στο γυμνάσιο, αλλά έχουν πιο κυρίαρχο ρόλο μέσα σε αυτό. Η επόμενη διαφορά είναι ότι στα σύνολα του λυκείου οι μαθητές έχουν περισσότερες ελευθερίες και συμμετέχουν επίσης στη διαμόρφωση του ρεπερτορίου και στην ενορχήστρωση.

Δυο μαθητές αναφέρουν ότι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν το σύνολο στο οποίο θέλουν να συμμετάσχουν, ενώ άλλοι δυο αλλάζουν σύνολο γιατί αυξάνονται οι απαιτήσεις.

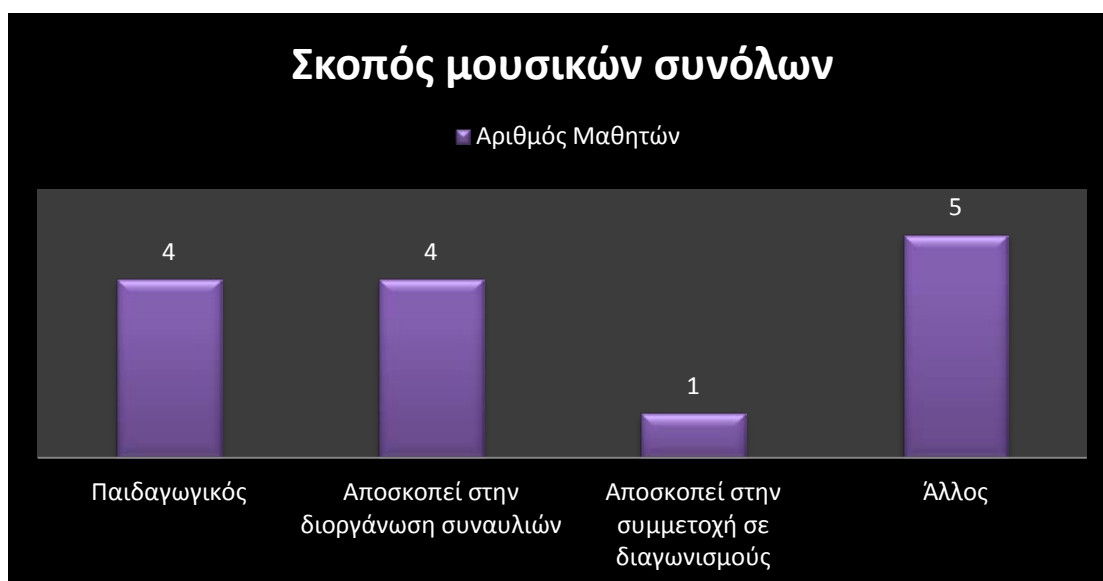
Στην επιλογή «κάτι άλλο» που συμπληρώθηκε από ένα μαθητή, αναφέρεται ότι στο λύκειο το κλίμα συνεργασίας μεταξύ καθηγητών και μαθητών είναι καλύτερο.

Γράφημα 78:

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων στο μουσικό σχολείο της Μυτιλήνης, ολοκληρώνεται με την τελευταία ερώτηση που αναφέρεται στο σκοπό των μουσικών συνόλων. Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα τέσσερις μαθητές αναγνωρίζουν τη παιδαγωγική σκοπιά του μαθήματος, άλλοι τέσσερις θεωρούν ότι ο σημαντικότερος σκοπός είναι η συμμετοχή των μουσικών σχημάτων σε συναυλίες. Ένας μαθητής έχει σημειώσει σαν σημαντικότερο σκοπό τη συμμετοχή σε διαγωνισμούς, ενώ η πλειοψηφία των μαθητών αναφέρει: «μαθαίνουμε να λειτουργούμε ομαδικά και να αποκτήσουμε περισσότερη πείρα στη μουσική».

Γράφημα 79:

2.7 Μαθητές Μουσικού Σχολείου Ρεθύμνου

Α.ΓΥΜΝΑΣΙΟ (Σύνολο μαθητών 10)

2.7.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Τα μουσικά όργανα που διδάσκονται στο συγκεκριμένο σχολείο είναι τα εξής: κλασσική κιθάρα, βιολί, λαούτο, κρητική λύρα, κρουστά, μαντολίνο και τρομπόνι.

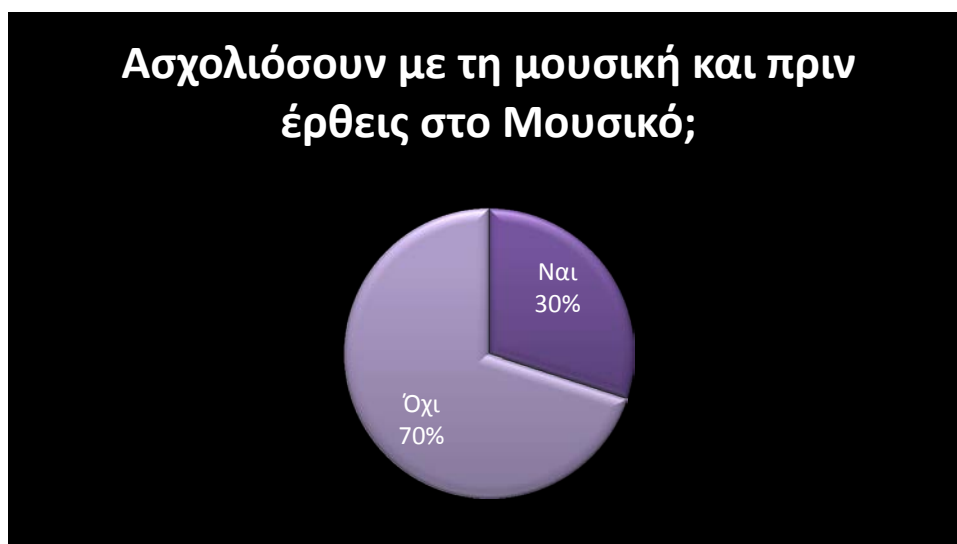
Γράφημα 80:

2.7.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Από το κυκλικό διάγραμμα που ακολουθεί μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το 70% των μαθητών δεν είχε ασχοληθεί με τη μουσική πριν φοιτήσει στο μουσικό γυμνάσιο.

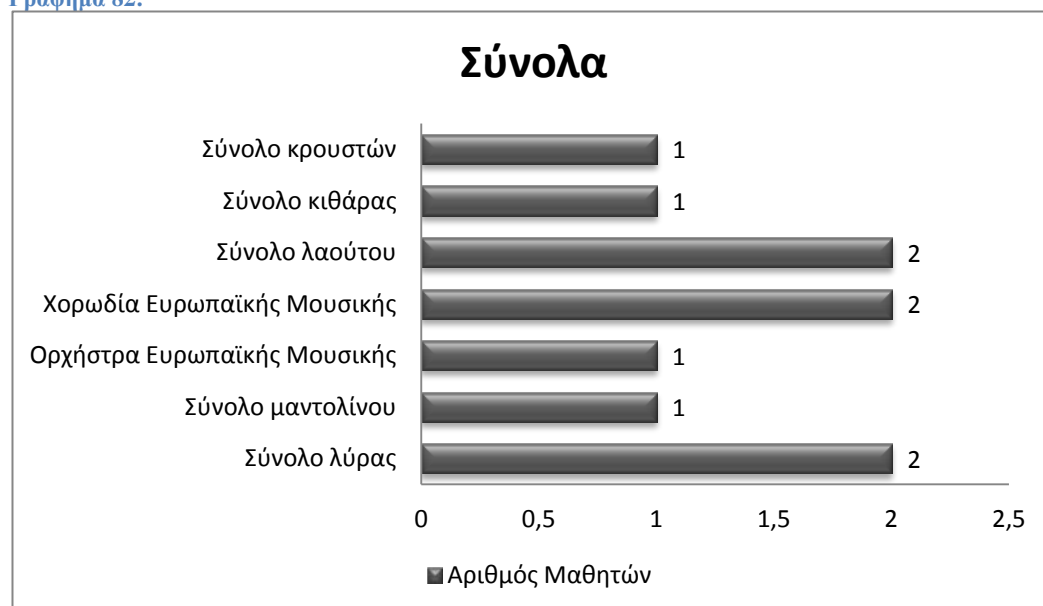
Γράφημα 81:

2.7.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Τα σύνολα που διδάσκονται στο σχολείο σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα είναι: σύνολο κρουστών, κιθάρας, λαούτου, λύρας και μαντολίνου. Επίσης υπάρχει και το ευρωπαϊκό σύνολο με χορωδία και ορχήστρα.

Γράφημα 82:

Από τους μαθητές του γυμνασίου, ένα μόνο παιδί συμμετέχει και σε δεύτερο σύνολο.

2.7.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Όλοι οι μαθητές του δείγματος ανέφεραν ότι είναι δική τους επιλογή η συμμετοχή στο συγκεκριμένο σύνολο.

2.7.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Στο διάγραμμα που ακολουθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρώτη και η πέμπτη στήλη. Παρατηρούμε ότι η δυνατότητα που παρέχεται μέσα από τα σύνολα για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική και το κλίμα συνεργασίας μεταξύ καθηγητών και καθηγητών, έχουν επιλεγεί από όλους τους μαθητές ως οι σημαντικότεροι στόχοι του μαθήματος (100%).

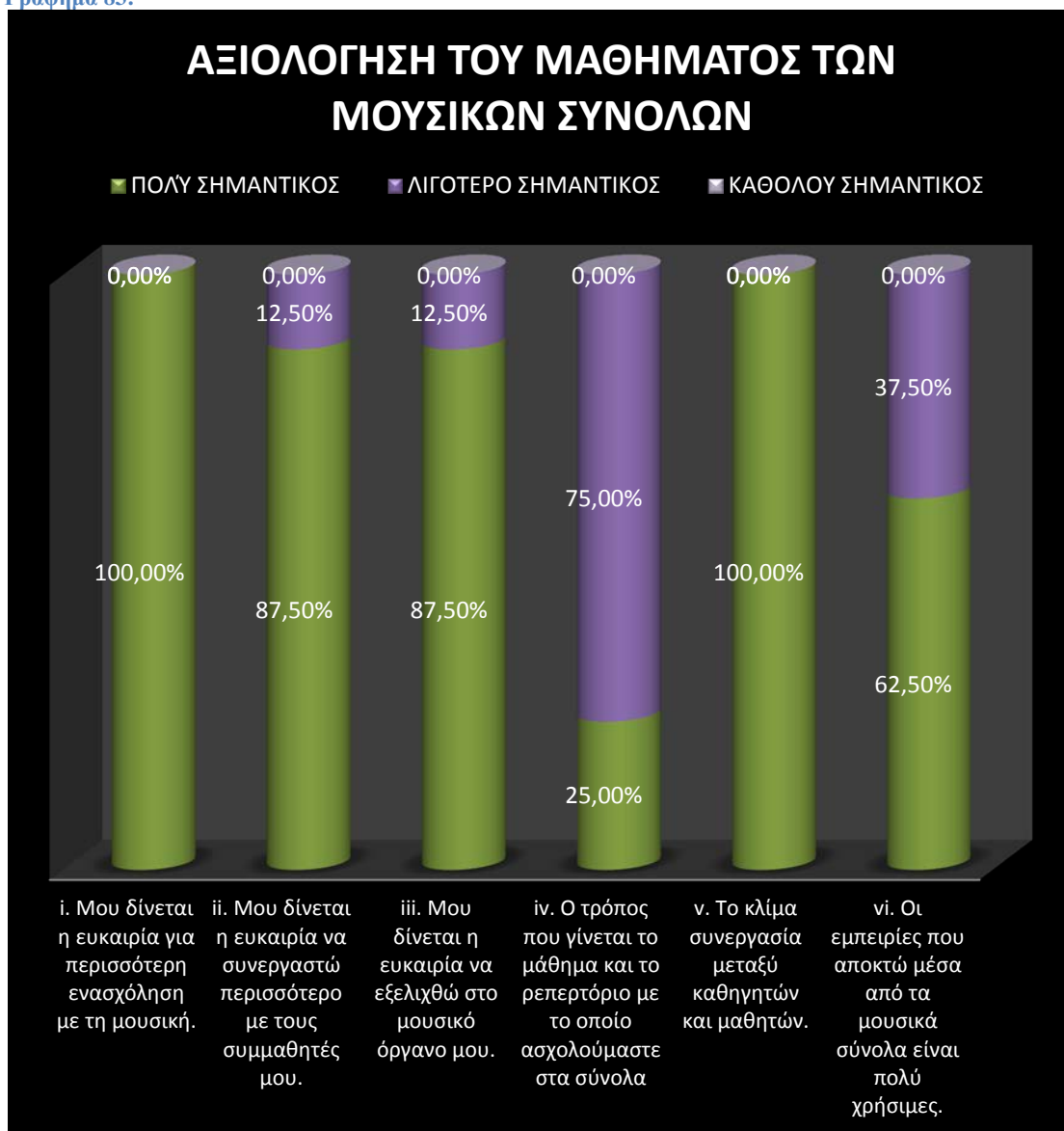
Μετά ακολουθούν με το ίδιο ποσοστό 87,5%, η ευκαιρία για περισσότερη συνεργασία με τους συμμαθητές και η ενασχόληση με το όργανο επιλογής τους.

Οι χρήσιμες εμπειρίες που αποκτούν μέσα από το μάθημα αυτό έχει επιλεγεί από το 62,5% των μαθητών του δείγματος.

Ο τρόπος που γίνεται το μάθημα και το ρεπερτόριο που διδάσκεται στα σύνολα, φαίνεται να μην ανήκει στις προτεραιότητες των μαθητών γιατί έχει επιλεγεί μόνο από το 25% των μαθητών.

Τέλος να επισημάνουμε ότι η ερώτηση αυτή δεν απαντήθηκε από δυο μαθητές.

Γράφημα 83:

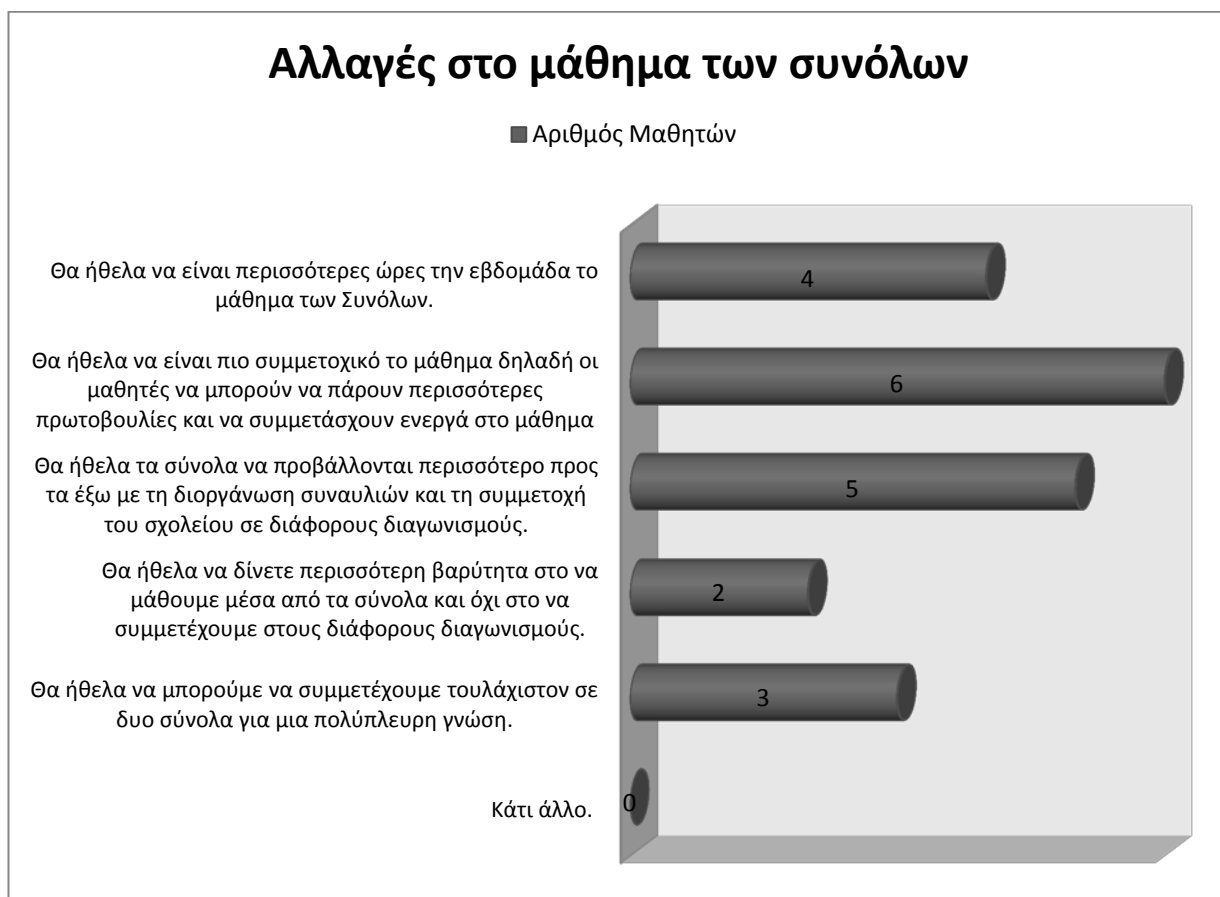
2.7.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Η πλειοψηφία του δείγματος (δηλαδή 6 μαθητές), δηλώνουν την επιθυμία τους να συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα, με τους καθηγητές να τους δίνουν περισσότερες πρωτοβουλίες μέσα σε αυτό.

Πέντε μαθητές επιθυμούν τα σύνολα να προβάλλονται περισσότερο προς τα έξω με την διοργάνωση συναυλιών και τη συμμετοχή του σχολείου σε διάφορους διαγωνισμούς. Αντιθέτως, η βαρύτητα στο παιδαγωγικό κομμάτι που προσφέρει το μάθημα αυτό φαίνεται να απασχολεί μόνο δυο μαθητές.

Η αύξηση των ωρών του μαθήματος έχει επιλεγεί από τέσσερις παιδιά. Τέλος, τρεις μαθητές θα ήθελαν να συμμετέχουν σε τουλάχιστον δυο σύνολα για πολύπλευρη γνώση.

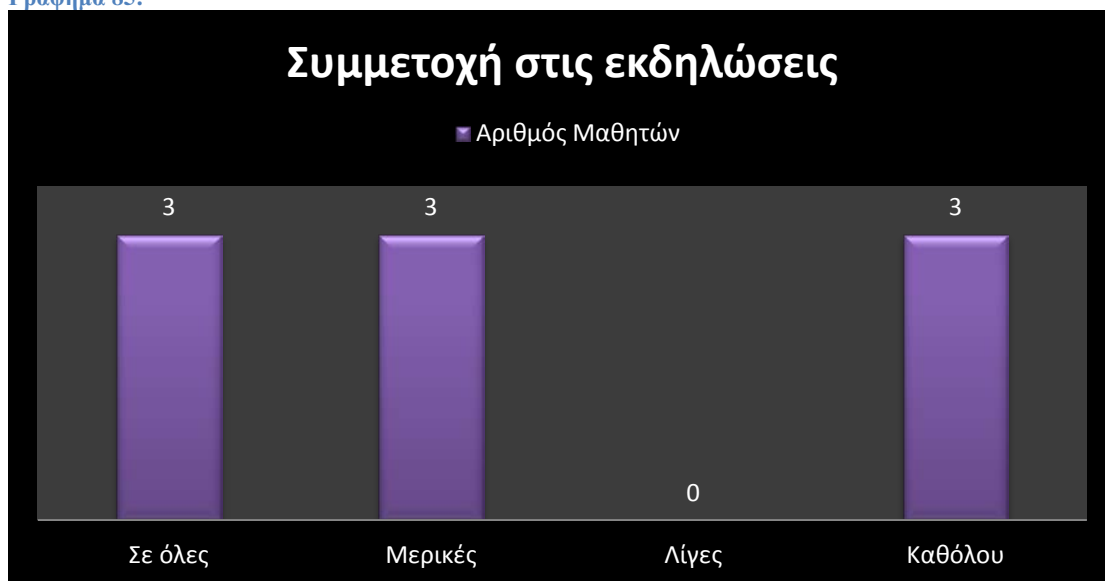
Γράφημα 84:

2.7.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Το συγκεκριμένο μουσικό σχολείο, διοργανώνει περίπου τρεις με τέσσερις εκδηλώσεις το χρόνο. Τρεις μαθητές συμμετέχουν σε τρεις, άλλοι τρεις σε μερικές, ενώ υπάρχουν και μαθητές που δεν συμμετέχουν καθόλου στις εκδηλώσεις του σχολείου.

Γράφημα 85:

2.7.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Έχει γίνει μια πρόταση από τους μαθητές του γυμνασίου, για τη δημιουργία ενός συνόλου τζαζ και ροκ μουσικής. Τα όργανα που έχουν προτείνει είναι: σαξόφωνο, τρομπέτα, τρομπόνι, πιάνο, κιθάρα και κρουστά. Τέλος υπήρξαν και κάποιοι μαθητές που αναφέρουν ότι λείπουν πολλά σύνολα από το συγκεκριμένο σχολείο.

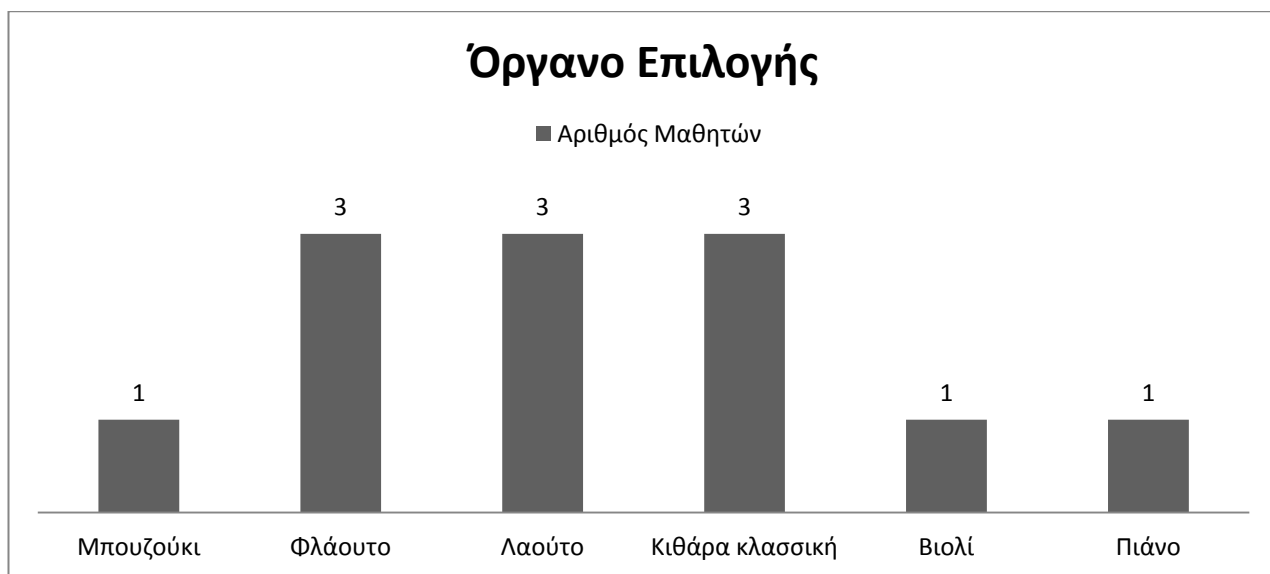

Β.ΛΥΚΕΙΟ (Σύνολο μαθητών 12)

2.7.1 ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Από το δείγμα των μαθητών του λυκείου που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, τρεις παίζουν λαούτο, τρεις φλάουτο και άλλοι τρεις κλασσική κιθάρα. Επίσης διδάσκονται τα ακόλουθα όργανα: πιάνο, βιολί και μπουζούκι.

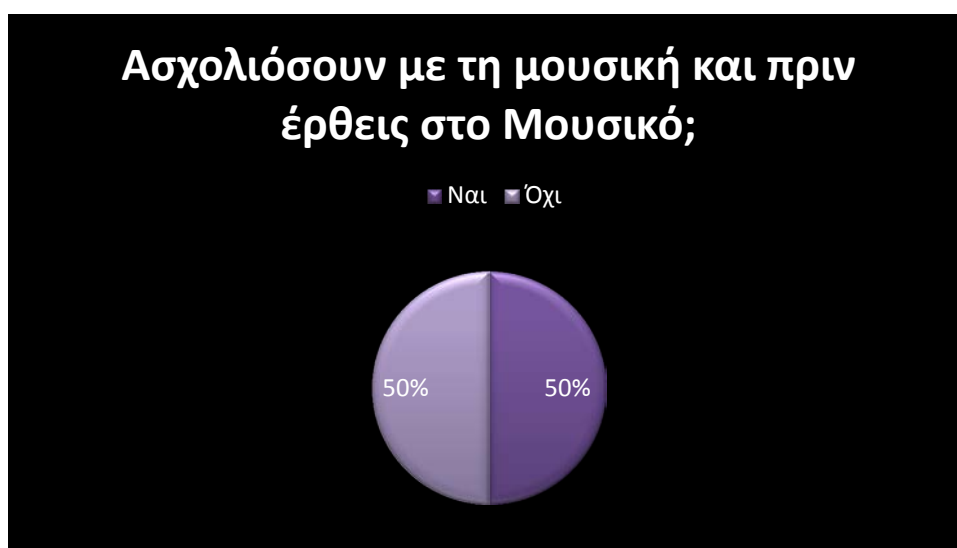
Γράφημα 86:

2.7.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Οι μισή μαθητές είχαν κάποια σχέση με τη μουσική πριν αποφασίσουν να πάνε στο μουσικό σχολείο.

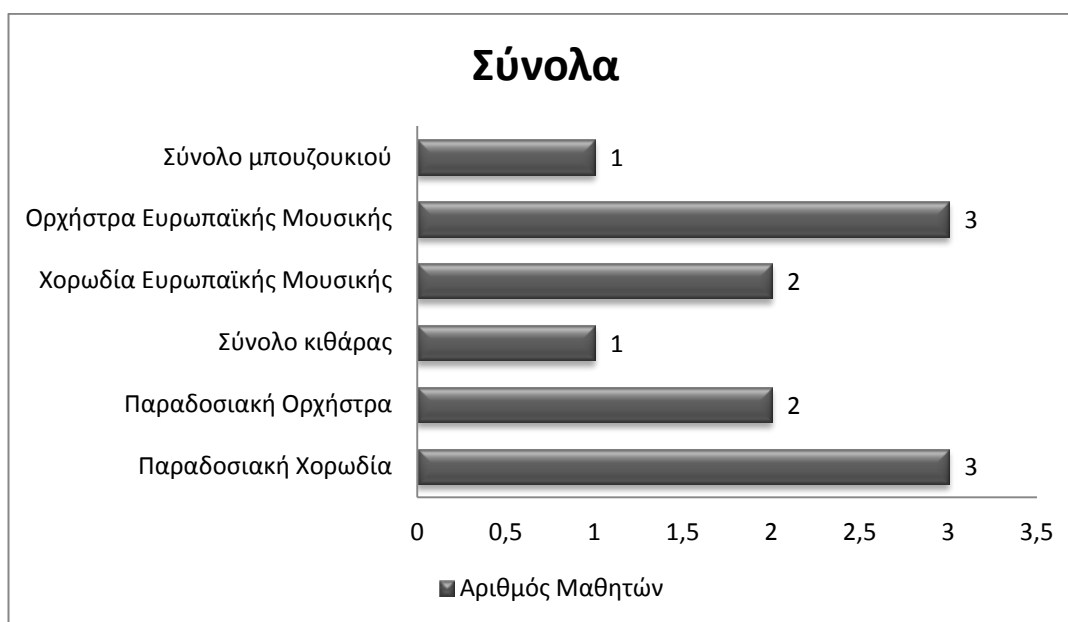
Γράφημα 87:

2.7.3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

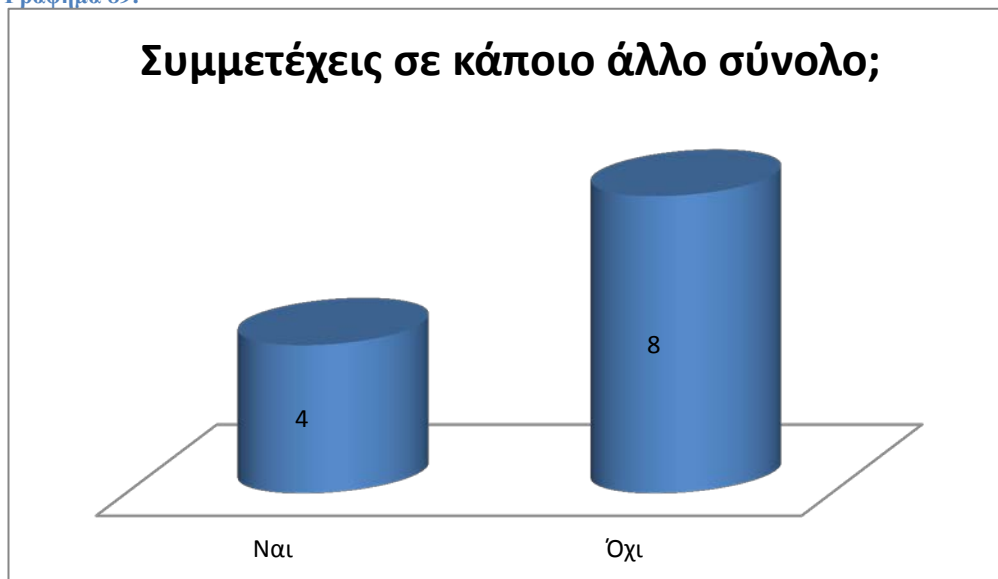
Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα τα σύνολα που παρακολουθούν οι μαθητές του λυκείου είναι: σύνολο μπουζουκιού, κιθάρας, χορωδία και ορχήστρα παραδοσιακής και ευρωπαϊκής μουσικής.

Γράφημα 88:

Υπάρχουν τέσσερα από τα δώδεκα παιδιά (4/12) που συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα. Το πρώτο ανήκει στο σύνολο της ευρωπαϊκής ορχήστρας και παράλληλα στην παραδοσιακή χορωδία. Δυο παιδιά βρίσκονται στη παραδοσιακή ορχήστρα και στο σύνολο χορού, ενώ το τελευταίο στην ευρωπαϊκή χορωδία και την παραδοσιακή ορχήστρα.

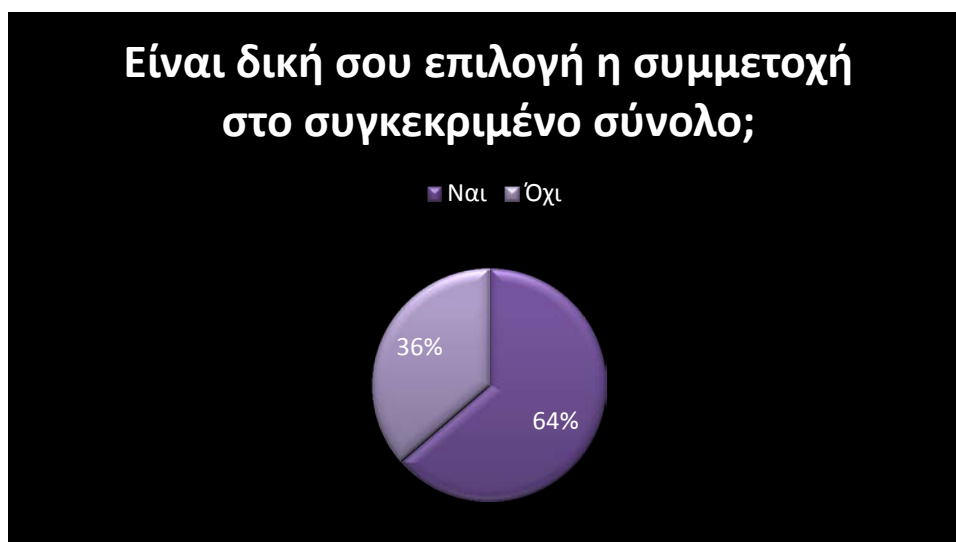
Γράφημα 89:

2.7.4 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Στο λύκειο μόνο το 36% δήλωσε ότι δεν ήταν δική του η επιλογή για συμμετοχή στο σύνολο, σε σχέση με το γυμνάσιο όπου όλο το δείγμα των μαθητών δήλωσε ότι επέλεξε αυτό το σύνολο που συμμετέχει. Οι περισσότεροι μαθητές επιλέχτηκαν με βάση το όργανο επιλογής τους, ενώ ένας μαθητής δήλωσε ότι δεν γνωρίζει για ποιο λόγο έχει ενταχθεί στο συγκεκριμένο σύνολο.

Γράφημα 90:

2.7.5 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

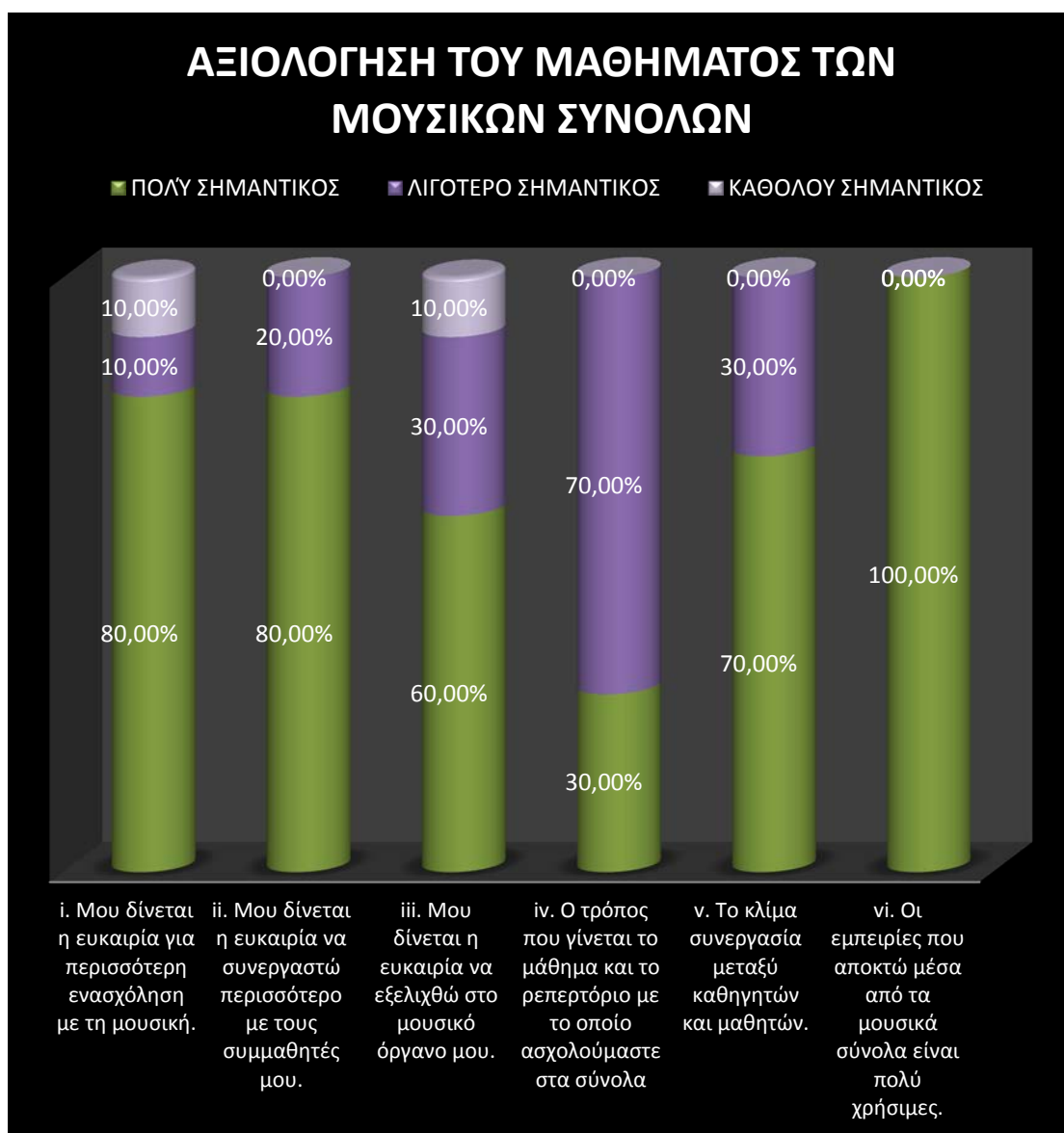
Οι χρήσιμες εμπειρίες που αποκτούν οι μαθητές μέσα από το μάθημα των συνόλων έχει επιλεγεί από όλο το δείγμα των μαθητών, σύμφωνα με το διάγραμμα που ακολουθεί.

Στη συνέχεια ακολουθούν οι επιλογές i και ii, με το ίδιο ποσοστό 80%. Οι μαθητές δίνουν μεγάλη σημασία στην δυνατότητα που τους δίνετε για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική και στη συνεργασία με τους συμμαθητές τους.

Το 70% έχει επιλέξει ως πολύ σημαντικό λόγο το κλίμα συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ καθηγητών-μαθητών, ενώ το 60% εξελίσσεται στο όργανο επιλογή του μέσα από το μάθημα αυτό.

Τέλος το ρεπερτόριο και ο τρόπος διδασκαλίας του μαθήματος φαίνεται να μην απασχολούν ιδιαίτερα τους μαθητές του λυκείου (30%).

Γράφημα 91:

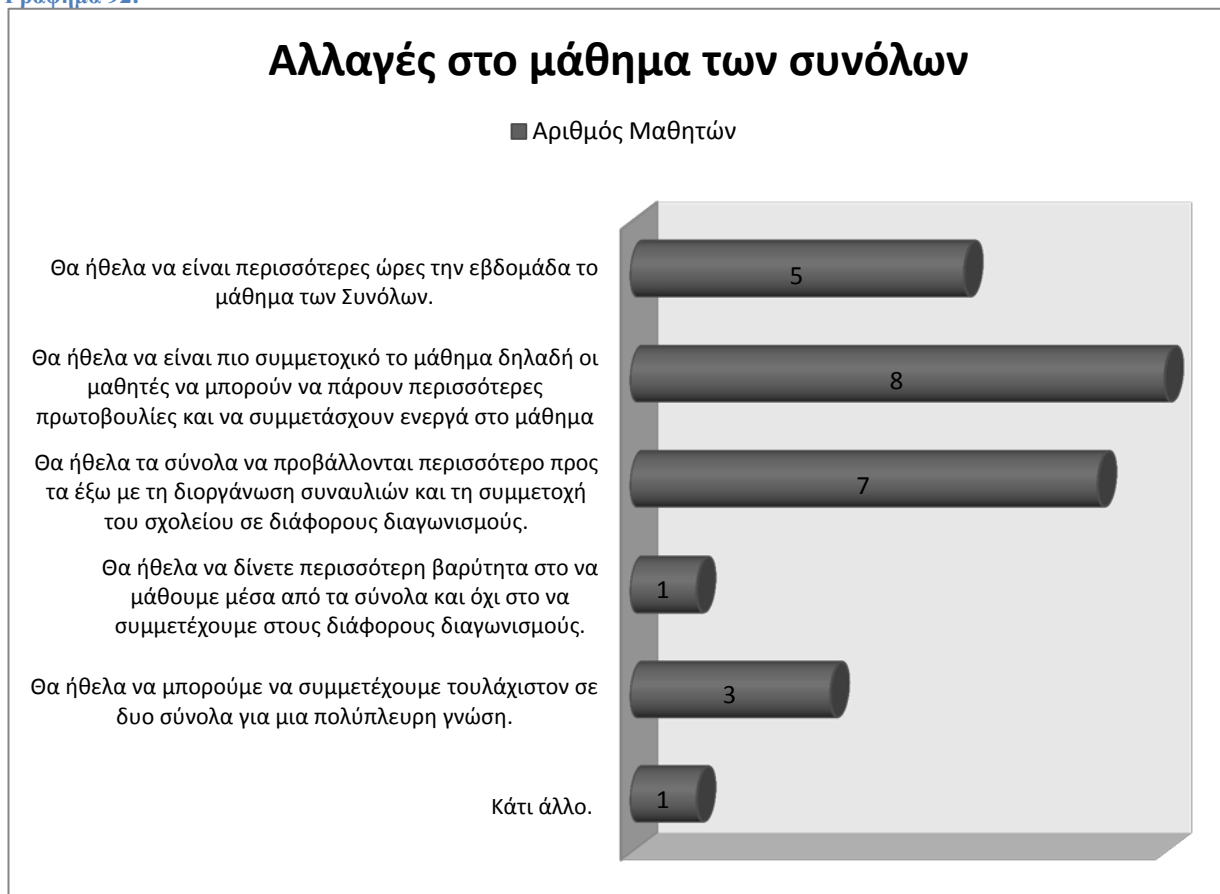

2.6.6 ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων επιθυμεί την προβολή του σχολείου προς τα έξω με τη διοργάνωση εκδηλώσεων. Βέβαια, μόνο ένας μαθητής ενδιαφέρεται για το παιδαγωγικό κομμάτι που προσφέρει το μάθημα αυτό.

Πέντε μαθητές επιθυμούν την αύξηση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος και τρεις θα ήθελαν τη συμμετοχή σε περισσότερα του ενός σύνολα για πολύπλευρη γνώση. Επίσης υπήρξαν και επτά μαθητές οι οποίοι επιθυμούσαν το μάθημα να είναι πιο συμμετοχικό.

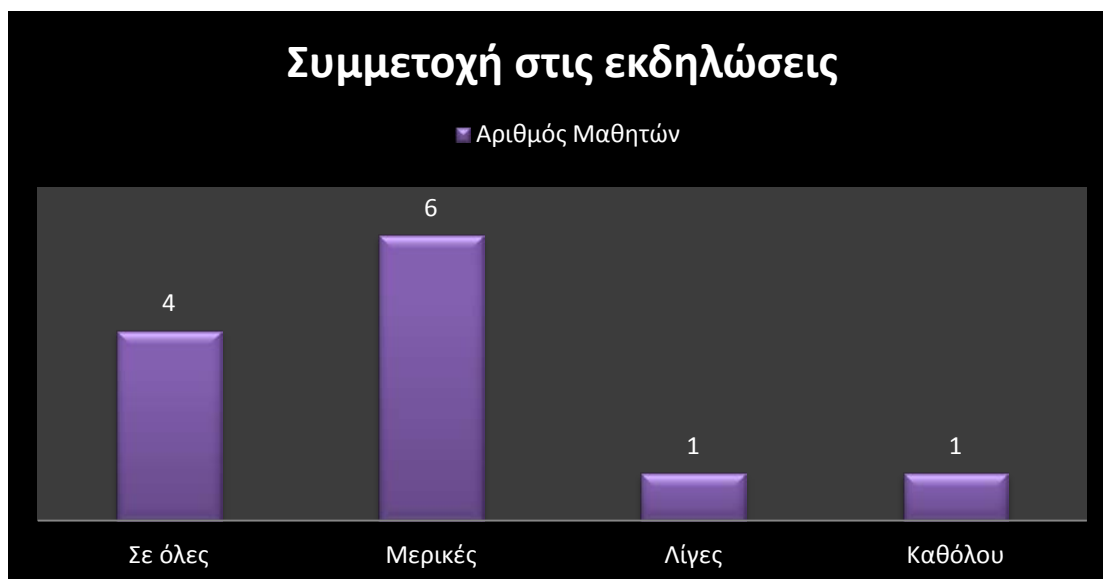
Γράφημα 92:

2.7.7 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Από τις εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο συγκεκριμένο σχολείο έξι μαθητές του λυκείου συμμετέχουν σε μερικές, τέσσερις σε όλες, ένας μαθητής σε λίγες και ένας τελευταίος σε καμία.

Γράφημα 93:

2.7.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κανένας μαθητής του λυκείου δεν καμία πρόταση για τη δημιουργία καινούργιου συνόλου.

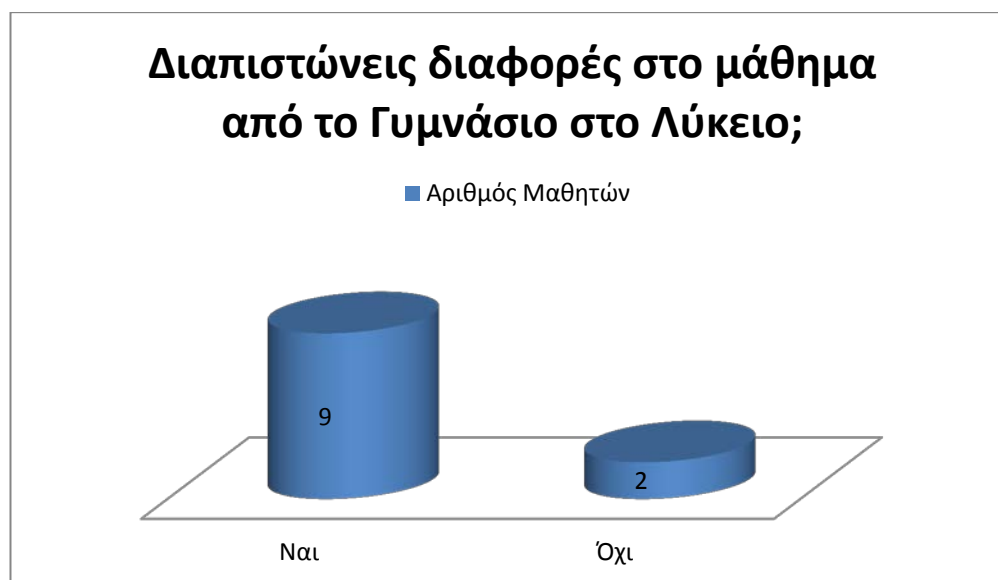
2.7.9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το συγκεκριμένο μουσικό σχολείο έχει συμμετάσχει στους καλλιτεχνικούς αγώνες. Όμως από το δείγμα των μαθητών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, μόνο ένας μαθητής. Ο οποίος δηλώνει ότι οι προετοιμασίες για τη συμμετοχή στους διαγωνισμού πραγματοποιούνται τις ώρες των συνόλων, ενώ οι αγώνες αυτοί δεν επηρεάζουν τα είδη των συνόλων και το ρεπερτόριο τους.

2.7.10 ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα εννιά μαθητές διαπιστώνουν διαφορές στο μάθημα από το γυμνάσιο στο λύκειο.

Γράφημα 94:

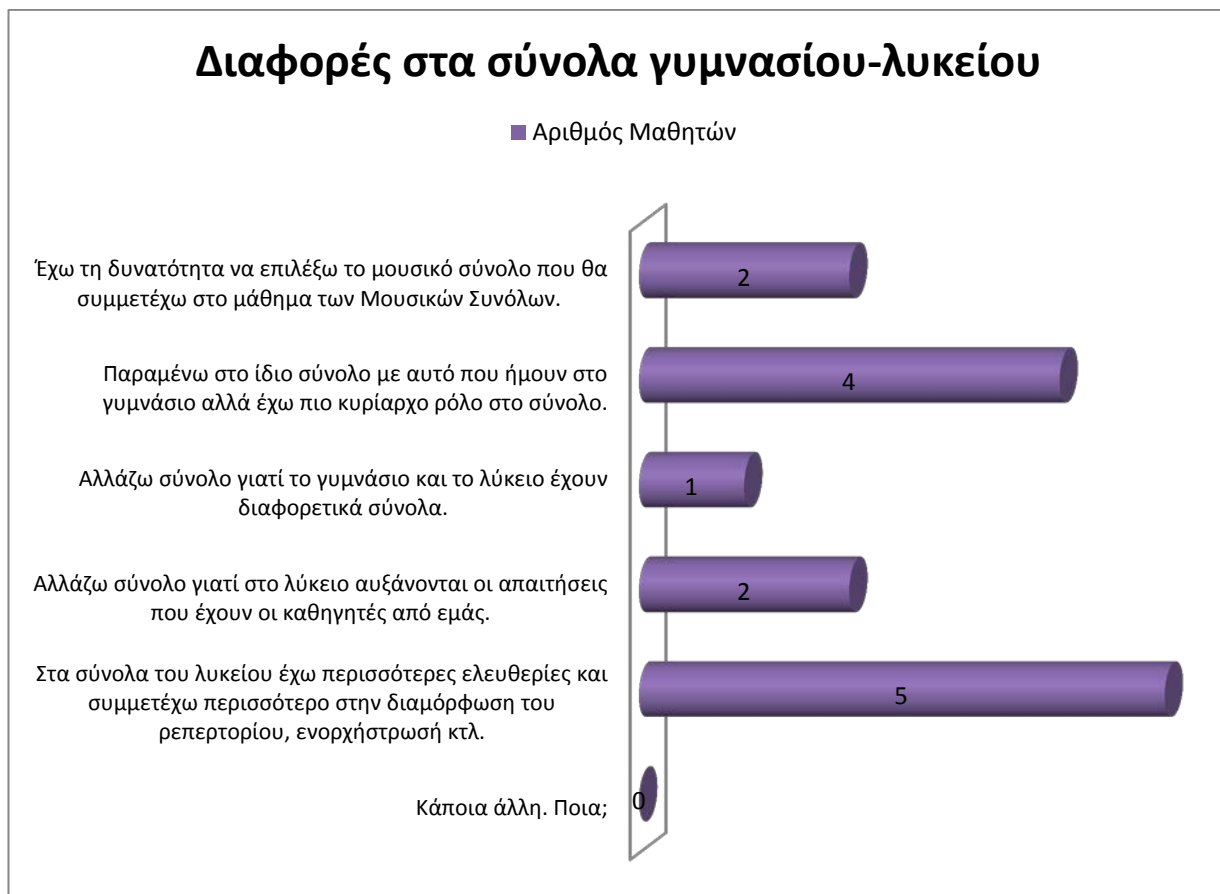

Η πρώτη διαφορά που εντοπίζεται από τους μαθητές είναι η εξής: οι μαθητές του λυκείου έχουν περισσότερες ελευθερίες και συμμετέχουν επίσης στη διαμόρφωση του ρεπερτορίου και στην ενορχήστρωση. Η επόμενη διαφορά είναι ότι οι μαθητές παραμένουν στο ίδιο σύνολο με αυτό που ήταν στο γυμνάσιο, αλλά έχουν πιο κυρίαρχο ρόλο μέσα σε αυτό.

Δυο μαθητές αναφέρουν ότι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν το σύνολο στο οποίο θέλουν να συμμετάσχουν, ενώ άλλοι δυο αλλάζουν σύνολο γιατί αυξάνονται οι απαιτήσεις.

Τέλος ένας μαθητής δήλωσε ότι αλλάζει σύνολο, γιατί το γυμνάσιο και το λύκειο έχουν διαφορετικά σύνολα.

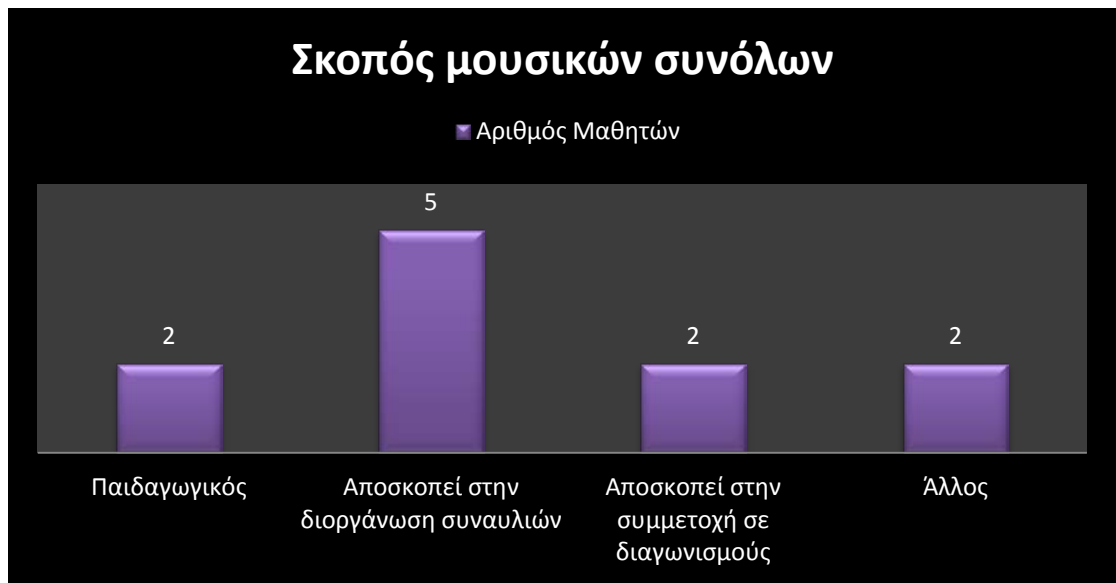
Γράφημα 95:

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων στο μουσικό σχολείο του Ρεθύμνου, ολοκληρώνεται με την τελευταία ερώτηση που αναφέρεται στο σκοπό των μουσικών συνόλων. Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα δυο μαθητές αναγνωρίζουν τη παιδαγωγική σκοπιά του μαθήματος. Πέντε θεωρούν ότι ο σημαντικότερος σκοπός είναι η συμμετοχή των μουσικών σχημάτων σε συναυλίες. Δυο μαθητές σημειώσαν σαν σημαντικότερο σκοπό τη συμμετοχή σε διαγωνισμούς, ενώ δυο παιδιά έχουν επιλέξει τα εξής: «συνεργασία μαθητών», «στοχεύει στην καλύτερη οργάνωση των μουσικών γνώσεων και τη συλλογική συνεργασία και συμμετοχή».

Γράφημα 96:

3.ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

3.1.1 Μουσικό γυμνάσιο Άρτας

Στο μουσικό γυμνάσιο της Άρτας το μάθημα των μουσικών συνόλων είναι τρίωρο και γίνεται κάθε Τετάρτη τις τελευταίες ώρες. Το σχολείο αυτό έχει τυπικά⁵⁷ τα εξής σύνολα: παραδοσιακή ορχήστρα, παραδοσιακή χορωδία, λαϊκό σχήμα και μουσική δωματίου. Όμως στην ουσία υπάρχει ένα σύνολο, «μεικτό» όπως το χαρακτηρίζουν οι καθηγητές, στο οποίο συμμετέχουν όλοι οι μαθητές.

Η επιλογή αυτού του ιδιαίτερου τρόπου λειτουργίας των μουσικών συνόλων, σύμφωνα με αυτά που μας αναφέρει η διευθύντρια του σχολείου, έγινε γιατί ο αριθμός των παιδιών που φοιτούν σε αυτό είναι μικρός, μόλις 33 μαθητές, και γι αυτό δεν μπορούσαν να δουλέψουν όπως τα υπόλοιπα μουσικά σχολεία. Έτσι υπάρχει ένα σύνολο με χορωδία και ορχήστρα.

Όσοι μαθητές μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του συνόλου με το όργανο επιλογής, τους κατατάσσονται στο ορχηστρικό μέρος του συνόλου και οι υπόλοιποι που είναι αρχάριοι, τοποθετούνται στη χορωδία. Η επιλογή αυτή γίνεται από τον υπεύθυνο του συνόλου. Παρόλα αυτά το 62%⁵⁸ των μαθητών θεωρούν ότι επέλεξαν οι ίδιοι, αν θα είναι στην ορχήστρα ή στη χορωδία.

Στο συγκεκριμένο σχολείο, όλοι οι καθηγητές μας διαβεβαιώνουν ότι κανένα παιδί δεν έχει ιδιαίτερο πρόβλημα με το ρόλο που κατέχει μέσα στο σύνολο. Γιατί όπως δηλώνει χαρακτηριστικά ένας καθηγητής: *«Εγώ που μιλάω με τα παιδιά ξέρω ότι δεν έχει κανένας κάποιο πρόβλημα συγκεκριμένο, γιατί θα μου το έλεγε...»*. Αυτό είναι λοιπόν ένα θετικό που έχουν τα μικρά σχολεία, η επικοινωνία δηλαδή μεταξύ καθηγητών και μαθητών.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το σχολείο αυτό είναι η σύνδεση ανάμεσα στο μάθημα των μουσικών συνόλων και στις σχολικές εκδηλώσεις. Όπως έχει αναφερθεί και στο προηγούμενο κεφάλαιο, υπάρχει μια υπουργική απόφαση που υποχρεώνει τα μουσικά σχολεία να πραγματοποιούν δυο εξωσχολικές εκδηλώσεις το χρόνο. Επιπλέον υπάρχουν και οι εκδηλώσεις των «εθνικών εορτών», που πραγματοποιούνται σε όλα τα σχολεία. Έτσι λοιπόν οι παραπάνω εκδηλώσεις

---

⁵⁷ Στην αρχή του σχολικού έτους οι διευθυντές καλούνται να δηλώσουν στο υπουργείο, τι σύνολα υπάρχουν.

⁵⁸ Βλ. κεφ. 2,σελ.20.

καθορίζουν την ύλη του μαθήματος. Δηλαδή τα κομμάτια που διδάσκονται στο μάθημα είναι αυτά που θα παρουσιαστούν στις εκδηλώσεις. Επομένως σκοπός των μουσικών συνόλων είναι να πλαισιώνουν τις «εθνικές εορτές».

Στην επιλογή των κομματιών δεν συμμετέχουν τα παιδιά. Η επιλογή γίνεται από τον υπεύθυνο του συνόλου και δυο μουσικούς που βοηθούν τον υπεύθυνο αναλαμβάνοντας εναλλάξ τη διοργάνωση των εκδηλώσεων. Τα παιδιά όμως έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους για την ενορχήστρωση.

Οι καθηγητές πιστεύουν ότι μέσα από το μάθημα των μουσικών συνόλων ενισχύεται η ομαδικότητα, δηλαδή αναγνωρίζουν στο μάθημα αυτό μια κοινωνική διάσταση, εκτός από την προφανή μουσική, η οποία αναδεικνύει τις δυνατότητες των παιδιών στη μουσική. Μέσα στο σύνολο μαθαίνουν να λειτουργούν σαν ομάδα, σέβονται τους συμμαθητές τους και τους καθηγητές και μαθαίνουν να πειθαρχούν. Μια άλλη αρετή που προσφέρει το μάθημα, είναι η δυνατότητα που δίνεται στους μαθητές να γνωρίσουν άλλα είδη μουσικής που μόνοι τους δεν θα επέλεγαν να «εξερευνήσουν».

Στην προσπάθεια μας να συγκρίνουμε τις προτάσεις που έκαναν οι μαθητές και οι καθηγητές για το μάθημα των συνόλων, διαπιστώσαμε ότι διαφέρουν αρκετά. Γιατί η πλειοψηφία των μαθητών θα ήθελε να δημιουργηθούν σχήματα ροκ και τζαζ μουσικής κυρίως, ενώ οι καθηγητές επιλέγουν το βυζαντινό χορό, τη μουσική δωματίου και την ορχήστρα κλασσικής μουσικής.

Κλείνοντας την υποενότητα αυτή θα αναφερθούμε στις αλλαγές που προτάθηκαν από καθηγητές και μαθητές, για την βελτίωση του μαθήματος. Οι αλλαγές που πρότειναν οι καθηγητές, είναι δυο. Η πρώτη είναι κοινή με μια από τις προτάσεις που έχουν κάνει οι μαθητές και αφορά τις ώρες διδασκαλίας του μαθήματος. Δηλαδή πιο συγκεκριμένα η πρόταση είναι να γίνει το μάθημα των συνόλων τετράωρο και να πραγματοποιείται δυο φορές την εβδομάδα από δυο ώρες. Πράγμα με το οποίο φαίνεται να συμφωνούν και οι δεκαοκτώ από τους τριάντα δυο (18/32) μαθητές του δείγματος. Ενώ η άλλη έχει ως σκοπό να χρησιμοποιηθεί η τεχνολογία μέσα στο μάθημα. Δηλαδή με την χρήση διαδραστικών πινάκων οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν τη μουσική με οπτικοακουστικά μέσα. Τέλος από την πλευρά των μαθητών η σημαντικότερη αλλαγή που θα ήθελαν να πραγματοποιηθεί είναι η διοργάνωση περισσότερων εκδηλώσεων (19/32).

3.1.2 Μουσικό σχολείο Αγρινίου

Η πρώτη ιδιαιτερότητα που εντοπίστηκε στο συγκεκριμένο σχολείο, αφορά τις ώρες διδασκαλίας του μαθήματος των μουσικών συνόλων. Το μάθημα διδάσκεται δυο φορές την εβδομάδα και είναι στο σύνολο του τετράωρου.

Τα μουσικά σύνολα που διδάσκονται στο σχολείο είναι:

- Μαντολινάτα
- Λαϊκό-ρεμπέτικο
- Κλασσικής κιθάρας
- Ορχήστρα παραδοσιακής μουσικής
- Προπαρασκευαστική ορχήστρα παραδοσιακής μουσικής
- Σύγχρονο ελληνικό τραγούδι
- Φιλαρμονική
- Χορωδία Αλθαία
- Χορωδία Ευτέρπη
- Χορωδία παραδοσιακής μουσικής
- Χορωδία βυζαντινής μουσικής
- Ευρωπαϊκά κρουστά
- Παραδοσιακά κρουστά
- Guitar Workshop

Παρατηρούμε ότι εκτός από τα σύνολα που ορίζει το υπουργείο⁵⁹, υπάρχουν και κάποια επιπλέον που έχουν δημιουργηθεί ανάλογα με τις ειδικότητες των καθηγητών όπως για παράδειγμα η μαντολινάτα και το σύνολο κλασσικής κιθάρας ή οι ομάδες παραδοσιακών και ευρωπαϊκών κρουστών.

Για την τοποθέτηση των παιδιών σε ένα από τα μουσικά σύνολα του σχολείου, υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη από την διεύθυνση και από τους καθηγητές.

Η γενική αρχή που είναι κοινή και με το μουσικό σχολείο της Άρτας είναι η εξής: όσοι μαθητές βρίσκονται σε ένα καλό επίπεδο στο όργανο επιλογής τους τοποθετούνται

---

⁵⁹ Βλ. συνέντευξη σχολικής συμβούλου της περιφέρειας ηπείρου.

στις διάφορες ορχήστρες και οι υπόλοιποι στις χορωδίες. Αυτό ισχύει ειδικότερα σε μαθητές της α΄ και β΄ γυμνασίου.

Μια άλλη λογική που ακολουθείται, έχει να κάνει με τις ανάγκες του κάθε συνόλου. Δηλαδή ανάλογα με τους σκοπούς που θέλει να εξυπηρετήσει ο κάθε καθηγητής στο σύνολο του, επιλέγει τα όργανα που του χρειάζονται και τα οποία βέβαια βρίσκονται σε καλό «παιχτικά» επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το σύνολο του σύγχρονου ελληνικού τραγουδιού, στο οποίο ο υπεύθυνος καθηγητής αναφέρει: «*Είμαστε εδώ στο σχολείο, ξέρουμε τα παιδιά από την ώρα που έρχονται μέχρι να φύγουν, και βλέπουμε την πορεία τους, και ανάλογα τις ικανότητες τους, αυτός είναι ο τρόπος.*»

Ένας τελευταίος τρόπος επιλογής των παιδιών είναι η «ακρόαση». Δηλαδή τα παιδιά πριν τοποθετηθούν σε ένα σύνολο καλούνται να παίξουν ή να τραγουδήσουν για να κρίνει ο καθηγητής αν είναι «ικανά» να τοποθετηθούν στο σύνολο του.

Συνήθως τα παραπάνω κριτήρια που μόλις αναφέρθηκαν συνδυάζονται και με την επιθυμία των παιδιών. Γιατί οι περισσότεροι καθηγητές δήλωσαν ότι αν ένα παιδί δεν θέλει να βρίσκεται σε ένα σύνολο, το σύνολο δεν μπορεί να λειτουργήσει σωστά, γι' αυτό το λόγο λαμβάνεται υπόψη και η επιθυμία των παιδιών.

Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται και από τους μαθητές⁶⁰, αφού το 70% των παιδιών του γυμνασίου, θεωρεί ότι είναι δική του επιλογή η συμμετοχή του στο σύνολο, ενώ αντίστοιχα το ποσοστό αυτό στο λύκειο είναι 83%.

Επομένως ο τρόπος που έχει βρει το συγκεκριμένο σχολείο, για να κατατάσσει τα παιδιά στα διάφορα μουσικά σύνολα, φαίνεται να μην δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα τόσο στους καθηγητές όσο και στους μαθητές.

Άλλο ένα κοινό που μπορούμε να εντοπίσουμε ανάμεσα στο σχολείο της Άρτας και του Αγρινίου, είναι η σύνδεση του ρεπερτορίου, που διδάσκεται στα σύνολα, με τις εκδηλώσεις. Βέβαια σε αυτό το σχολείο η αλληλεξάρτηση δεν είναι τόσο καθοριστική, αλλά παρόλα αυτά υπάρχει. Πιο συγκεκριμένα, τη χρονιά που διεξήχθη η έρευνα στο συγκεκριμένο σχολείο ήταν η πρώτη χρονιά στα τόσα χρόνια λειτουργίας του σχολείου, που δεν δόθηκε συγκεκριμένη θεματική, πάνω στην οποία θα δούλευε το κάθε σύνολο. Έτσι οι καθηγητές των συνόλων είχαν τη δυνατότητα να δουλέψουν τελείως ελεύθερα, επιλέγοντας οι ίδιοι την ύλη του συνόλου, χωρίς περιορισμούς.

---

⁶⁰ Βλ. κεφ. 2, σελ. 29,38.

Βέβαια στα περισσότερα μουσικά σχήματα, τα παιδιά δεν συμμετέχουν στην επιλογή των κομματιών ή τουλάχιστον δεν τους δίνεται η δυνατότητα να προτείνουν κάποιο κομμάτι που θα θέλανε να παιχτεί μέσα στο σύνολο. Από τις συνεντεύξεις των καθηγητών προκύπτει ότι μόνο σε δυο σύνολα (σύγχρονο ελληνικό τραγούδι και κλασσικής κιθάρας), δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να προτείνουν κάποιο κομμάτι, ή να βοηθήσουν στην επιλογή του ρεπερτορίου⁶¹.

Αντίθετα, η πλειοψηφία των διδασκόντων, δίνει την ελευθερία στους μαθητές να εκφράσουν την γνώμη τους ως προς την ενορχήστρωση ενός κομματιού. Αυτό συνήθως συμβαίνει σε ορχήστρες μονοφωνικής κυρίως μουσικής που δεν υπάρχει η έννοια της πολυφωνικής ενορχήστρωσης. Δηλαδή για παράδειγμα στη φιλαρμονική και στις χορωδίες ευρωπαϊκής μουσικής, οι πάρτες είναι συγκεκριμένες για κάθε όργανο, ή φωνή αντίστοιχα, και στο μόνο πράγμα που μπορεί να επέμβει κάποιος, μέσα σε ορισμένα πλαίσια, είναι το ύφος.

Στην συνέχεια θα θέλαμε να παρουσιάσουμε κάποιες διαφορές που εντοπίστηκαν μεταξύ των μαθητών του γυμνασίου και του λυκείου για το μάθημα των μουσικών συνόλων.

Από τις απαντήσεις των μαθητών⁶² παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν διαφορετικά μουσικά σύνολα για τους μαθητές του γυμνασίου και του λυκείου. Οι απαντήσεις αυτές όμως δεν συμβαδίζουν με των καθηγητών, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι υπάρχουν συγκεκριμένα σύνολα που συμμετέχουν μόνο παιδιά του λυκείου, γιατί όπως αναφέρει χαρακτηριστικά η διευθύντρια του σχολείου, είναι σύνολα απαιτήσεων. Αυτό σημαίνει ότι τυπικά τα σύνολα είναι κοινά σε γυμνάσιο και λύκειο, αλλά στην ουσία δεν ισχύει αυτό. Γιατί υπάρχουν μουσικά σχήματα όπως η προπαρασκευαστική παραδοσιακή ορχήστρα και η χορωδία Νεφέλη που απευθύνονται αποκλειστικά σε μαθητές του γυμνασίου και αντίστοιχα το σχήμα σύγχρονου ελληνικού τραγουδιού που είναι για μαθητές λυκείου. Επίσης άλλες διαφορές που παρατηρήθηκαν στο λύκειο, είναι η μεγαλύτερη συμμετοχή στην διαμόρφωση του ρεπερτορίου και στην ενορχήστρωση,

---

⁶¹ Η συμβολή των παιδιών στην επιλογή του ρεπερτορίου ή η δυνατότητα των μαθητών να επιλέξουν ορισμένα κομμάτια από ένα ευρύτερο σύνολο που έχει δοθεί από τον εκπαιδευτικό, είναι μια τεχνική που μπορεί να χρησιμοποιηθεί μέσα στο μάθημα των μουσικών συνόλων.
Βλ. Ράπτης Θεοχάρης, *Η χρήση της τεχνολογίας στη διδασκαλία παραδοσιακών μουσικών οργάνων*, Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου, «*Η συμβολή του εκπαιδευτικού στη σχολική πράξη*», ΕΕΜΑΠΕ 2009, σελ. 290.

⁶² Βλ. κεφ. 2, σελ. 48.

καθώς και ο διαφορετικός ρόλος τους μέσα σε ένα σύνολο (αποκτούν κυρίαρχο ρόλο μέσα σε αυτό).

Η ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει το συγκεκριμένο σχολείο στις ώρες διδασκαλίας του μαθήματος των μουσικών συνόλων, δίνει τη δυνατότητα σε κάποια παιδιά να συμμετέχουν σε δυο σύνολα χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Γιατί ακολουθείται η εξής λογική: τη μια μέρα πηγαίνουν στο ένα σύνολο και την άλλη στο άλλο. Έτσι δεν δημιουργούνται ιδιαίτερα προβλήματα και οι περισσότεροι καθηγητές (υπεύθυνοι συνόλου) έχουν προσαρμοστεί σε αυτή τη λογική. Βέβαια δεν παύουν να υπάρχουν και καθηγητές που δεν συμφωνούν και υποστηρίζουν ότι δημιουργείται πρόβλημα στην ομαλή λειτουργία του συνόλου. Πάντως το σημαντικό είναι ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η συμμετοχή ενός μαθητή σε δεύτερο σύνολο είναι δική του επιλογή.

Στη συνέχεια της παρουσίασης του μαθήματος των μουσικών συνόλων στο σχολείο του Αγρινίου, θα επισημάνουμε τις αλλαγές που προτάθηκαν από τους εκπαιδευτικούς για τη βελτίωση του μαθήματος και θα τις συγκρίνουμε με τις αντίστοιχες προτάσεις των μαθητών. Οι καθηγητές δήλωσαν ότι οι ώρες διδασκαλίας του συγκεκριμένου μαθήματος είναι αρκετές, ενώ σχεδόν το 1/3 του συνολικού δείγματος των μαθητών (γυμνασίου-λυκείου), εκφράζουν την αντίθετη άποψη. Η επόμενη πρόταση που έγινε από ορισμένους εκπαιδευτικούς, αφορά τη αποσύνδεση του μαθήματος από τις εκδηλώσεις. Δηλαδή όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο υπεύθυνος καθηγητής του συνόλου της κλασικής κιθάρας: «...πιστεύω ότι πρέπει να έχει ελευθερία ο καθηγητής, δηλαδή να μην μπλέκει τόσο πολύ με εκδηλώσεις και τέτοιες ευθύνες, που συνέχεια πρέπει ένα σύνολο όλο και κάπου να παρουσιάζεται». Ενώ οι μισοί (57%) μαθητές του δείγματος επιθυμούν τη προβολή των συνόλων προς τα έξω με τη διοργάνωση συναυλιών.

Μια άλλη αλλαγή που θα βελτιώνει το μάθημα, αφορά την μεταφορά του μέσα στο ημερήσιο πρόγραμμα. Γιατί το μάθημα αυτό πραγματοποιείται τις τελευταίες ώρες, και όπως αναφέρει ο υπεύθυνος τους συνόλου της μαντολινάτας: «...τα παιδιά είναι λίγο πολύ κουρασμένα από τις πρωινές τους δραστηριότητες». Έτσι προτείνει οι ώρες των συνόλων να τοποθετηθούν κάπου ενδιάμεσα στο ημερήσιο πρόγραμμα.

Μια άλλη επισήμανση έχει να κάνει με τον τρόπο επιλογής των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το μάθημα των μουσικών συνόλων. Γιατί πολλές φορές οι καθηγητές αναλαμβάνουν κάποιο σύνολο προκειμένου να συμπληρώσουν τις απαιτούμενες ώρες

διδασκαλίας τους ανάλογα με το αν είναι μόνιμοι, ωρομίσθιοι ή αναπληρωτές. Έτσι «...πολλές φορές αναγκάζεσαι να επιβάλεις σε κάποιον να κάνει το σύνολο... γιατί πρέπει να γίνει, χωρίς να έχει ούτε τη γνώση, ούτε τη θέληση να το κάνει⁶³».

Στις προτάσεις των μαθητών συμπεριλαμβάνεται και η πρόταση δημιουργίας καινούργιων συνόλων. Τα σύνολα, λοιπόν που επιθυμούν να δημιουργηθούν είναι τα εξής: σύνολα ροκ μουσικής, σύνολο χορού, σύνολο θεάτρου, μουσικοχορευτικό σύνολο, κλασσικό σύνολο και λαϊκό σύνολο. Τα δυο τελευταία σύνολα υπάρχουν ήδη στο σχολείο, αλλά τα παιδιά που τα επέλεξαν είτε δεν ανήκουν σε αυτά, είτε το ρεπερτόριο που διδάσκεται δεν τους αρέσει και προτείνουν κάποιο άλλο.

Κλείνοντας την υποενότητα αυτή θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε το σκοπό του μαθήματος των μουσικών συνόλων μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν οι καθηγητές και οι μαθητές. Οι περισσότεροι καθηγητές, στην προσπάθειά τους να ορίσουν το σκοπό του μαθήματος, έκαναν χρήση της λέξης: ομαδικότητα. Μέσα από τα σύνολα λοιπόν τα παιδιά μαθαίνουν να λειτουργούν σαν ομάδα και να συνεργάζονται με τους συμμαθητές και τους καθηγητές τους.

Ένας άλλος σκοπός, που αναγνωρίζεται και από την πλειοψηφία των μαθητών, είναι η εκπαίδευση που τους παρέχεται μέσα από το μάθημα αυτό. Δηλαδή τα παιδιά μαθαίνουν το ρόλο που πρέπει να έχουν μέσα σε μια ορχήστρα, μαθαίνουν την έννοια της ενορχήστρωσης και τη σπουδαιότητα που κατέχει ο ρυθμός σε ένα σύνολο.

Επιπλέον σε αυτό το κοινωνικό σύνολο, μαθαίνουν να σέβονται ο ένας τον άλλο και να πειθαρχούν στον υπεύθυνο του συνόλου. Τα μουσικά σύνολο βοηθάνε επίσης στην ανταλλαγή συναισθημάτων μέσω της μουσικής.

Ενώ, τέλος, η διευθύντρια υποστηρίζει ότι τα μουσικά σύνολα είναι μια ευκαιρία για προβολή προς τα έξω τόσο της δουλειάς που πραγματοποιούν οι μαθητές και οι καθηγητές μέσα από το μάθημα αυτό, όσο και του σχολείου γενικότερα. Επομένως για όλους αυτούς τους λόγους το μάθημα αυτό θεωρείται το σπουδαιότερο μάθημα στο ωρολόγιο πρόγραμμα των μουσικών σχολείων.

---

⁶³ Βλ. συνέντευξη υπευθύνου της ευρωπαϊκής χορωδίας του μουσικού σχολείου Αγρινίου.

3.1.3 Μουσικό σχολείο Ιωαννίνων

Στο σχολείο των Ιωαννίνων το μάθημα των μουσικών συνόλων πραγματοποιείται δυο φορές την εβδομάδα χωρισμένο σε ένα δίωρο και ένα μονόωρο μάθημα. Αυτός ο χωρισμός δίνει την δυνατότητα στους μαθητές να συμμετέχουν σε δυο σύνολα χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Γιατί όπως αναφέρουν οι καθηγητές τα παιδιά πηγαίνουν την μια μέρα στο ένα σύνολο και την επόμενη στο άλλο. Οι λόγοι που τα παιδιά συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα είναι βασικά δυο: i) τα παιδιά ζητάνε να συμμετέχουν και σε ένα δεύτερο σύνολο ii) οι καθηγητές τοποθετούν τα παιδιά και σε δεύτερο σύνολο για τις ανάγκες του σχολείου. Ο αριθμός των παιδιών στο συγκεκριμένο σχολείο είναι μικρός, οπότε κάποια παιδιά πρέπει να συμμετέχουν σε περισσότερα σύνολα για της ανάγκες του μαθήματος των μουσικών συνόλων.

Πριν προβούμε όμως στην ανάλυση του τρόπου λειτουργίας του μαθήματος αυτού, θα ήταν καλό να απαριθμήσουμε τα σύνολα που πραγματοποιήθηκαν την χρονική περίοδο που διεξήχθη η έρευνα:

1. Ορχήστρα ευρωπαϊκής μουσικής
2. Χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής
3. Ορχήστρα παραδοσιακής μουσικής
4. Χορωδία παραδοσιακής μουσικής
5. Λαϊκή ορχήστρα
6. Ευρωπαϊκά σύνολα
7. Φιλαρμονική
8. Jazz Band

Μια ομοιότητα που διαπιστώθηκε με το μουσικό σχολείο του Αγρινίου, είναι τα κριτήρια επιλογής των παιδιών στα μουσικά σύνολα. Τα παιδιά, προκειμένου να ενταχθούν στην παραδοσιακή χορωδία, τραγουδάνε ένα τραγούδι, για να ελέγξει ο εκπαιδευτικός τις φωνητικές ικανότητες των παιδιών (ένταση-έκταση). Αντίστοιχα, ο υπεύθυνος του ευρωπαϊκού συνόλου επιλέγει τους μαθητές ανάλογα με το επίπεδο που βρίσκονται στο όργανο επιλογής τους. Ενώ, στο σύνολο τζαζ μουσικής: «...τα παιδιά επιλέγονται περιστασιακά, ώστε να μπορούν να περάσουν όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά από αυτό το σύνολο»⁶⁴.

---

⁶⁴ Βλ. συνέντευξη βοηθού καθηγητή, του συνόλου Jazz Band, του μουσικού σχολείου Ιωαννίνων.

Από τις απαντήσεις των καθηγητών δεν μπορούμε να διαπιστώσουμε αν τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν, σε ποιο σύνολο θα ενταχθούν. Γιατί κάποιοι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι η επιλογή γίνεται σε συνεργασία με τους καθηγητές, άλλοι ότι δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να επιλέξουν, αλλά είναι καλύτερο να επιλέγει ο καθηγητής του συνόλου και τέλος υπάρχουν και εκείνοι που αναφέρουν ότι η επιλογή γίνεται καθαρά από τους καθηγητές. Όμως από τις απαντήσεις των μαθητών⁶⁵ φαίνεται ότι το 60% του δείγματος είχε επιλέξει το σύνολο που παρακολούθουσε, τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα.

Οι υπεύθυνοι καθηγητές των συνόλων δίνουν την δυνατότητα στους μαθητές να προτείνουν κάποια κομμάτια, πολλές φορές επίσης και μια συγκεκριμένη εκτέλεση, φέρνοντας μαζί τους ηχητικό υλικό. Παρόλα αυτά το μισό δείγμα των μαθητών, επιθυμούν να συμμετέχουν περισσότερο ενεργά μέσα στο μάθημα, και να τους δίνουν οι καθηγητές περισσότερες πρωτοβουλίες.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στις σχολικές εκδηλώσεις και την άμεση σύνδεση που έχουν αυτές με τα μουσικά σύνολα. Από τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί, διαπιστώνουμε ότι κύριο μέλημα τους είναι να προετοιμάσουν τα παιδιά για την εκδήλωση που γίνεται στο τέλος του σχολικού έτους. Όλη η δουλειά λοιπόν που πραγματοποιείται μέσα σε ένα σύνολο, παρουσιάζεται σε αυτή την εκδήλωση. Λόγο του περιορισμένου χρόνου, κάποιοι καθηγητές δεν έχουν την δυνατότητα να διδάξουν στο μάθημα κομμάτια, τα οποία δεν θα παρουσιαστούν σε κάποια εκδήλωση. Επομένως η επιλογή των κομματιών δεν γίνεται με κριτήρια παιδαγωγικά, αφού κύριος στόχος είναι η πραγματοποίηση εκδηλώσεων.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί του συγκεκριμένου σχολείου, ο σημαντικότερος σκοπός του μαθήματος των μουσικών συνόλων, είναι η ανάπτυξη του πνεύματος της «ομαδικότητας» μεταξύ των μαθητών. Οι μαθητές λοιπόν μέσα στο μάθημα αυτό, μαθαίνουν να συνεργάζονται και η συμμετοχή τους σ' αυτή την ομάδα έχει και μια κοινωνική διάσταση.

Επίσης μέσα στα σύνολα έχουν την ευκαιρία να εφαρμόσουν όσα διδάσκονται στο μάθημα του οργάνου επιλογής τους και επιπλέον να εξοικειωθούν με το είδος μουσικής, με το οποίο ασχολούνται στο σύνολο που έχουν ενταχθεί. Μια άλλη ευκαιρία

---

⁶⁵ Βλ. κεφ. 2, σελ. 55.

που τους παρέχεται, είναι η κατανόηση της αρμονίας και η δυνατότητα αυτοσχεδιασμού (π.χ. στο σύνολο τζαζ μουσικής).

Τέλος, οι καθηγητές δεν έκαναν κάποια πρόταση για την βελτίωση του μαθήματος των μουσικών συνόλων, σε αντίθεση με τους μαθητές που επιθυμούν τη δημιουργία των εξής σχημάτων: έντεχνο, ροκ, μέταλ και ραπ.

3.1.4 Μουσικό σχολείο Βαρθολομιού

Τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα στο συγκεκριμένο σχολείο, το μάθημα των μουσικών συνόλων, ονομαζόταν στο γυμνάσιο μουσικό σύνολο-οργανοχρησία και πραγματοποιούνταν δυο φορές την εβδομάδα και στο λύκειο είχε χωριστεί σε δύο μαθήματα: μουσικό σύνολο (οργάνου επιλογής) και μουσικό σύνολο (μουσικής έκφρασης και δημιουργίας), από δυο ώρες το καθένα. Έτσι υπάρχουν κοινά σύνολα που συμμετέχουν οι μαθητές και του γυμνασίου και του λυκείου που είναι τα εξής: ορχήστρα ευρωπαϊκής μουσικής, χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής, έντεχνο και λαϊκό σύνολο, παραδοσιακή χορωδία και παραδοσιακή ορχήστρα. Ενώ, από την άλλη τα παιδιά του λυκείου συμμετέχουν και σε δεύτερο σύνολο που αποτελείται μόνο από μαθητές του λυκείου (ροκ, έντεχνο- λαϊκό κ.α.).

Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τη τοποθέτηση των παιδιών στα σύνολα, σύμφωνα με τις απαντήσεις των καθηγητών είναι τρία. Το πρώτο αφορά την ηλικία, γιατί υπάρχουν κάποια σχήματα που απευθύνονται μόνο στους μαθητές του λυκείου. Το επόμενο εξετάζει την ικανότητα των μαθητών στη ανάγνωση παρτιτούρας, γιατί όπως αναφέρουν οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που συναντάνε στο συγκεκριμένο σχολείο είναι η αδυναμία των μαθητών στην ανάγνωση παρτιτούρας. Ενώ το τελευταίο αφορά τους μαθητές που τοποθετούνται στις χορωδίες και οι οποίοι πρέπει να είναι «καλλίφωνοι». Βέβαια το τελευταίο κριτήριο είναι αντίθετο με την υπουργική απόφαση που αναφέρει ότι οι μαθητές πρέπει να συμμετέχουν για δυο χρόνο σε κάποιο σύνολο χορωδίας⁶⁶.

Παρόλα αυτά όμως η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δηλώνει ότι οι μαθητές έχουν την ελευθερία να επιλέξουν σε πιο σύνολο θέλουν να ενταχθούν, ενώ άλλοι ότι η επιλογή περιορίζεται στο αν θα τοποθετηθούν σε σύνολο ευρωπαϊκής ή παραδοσιακής

⁶⁶ Βλ. συνέντευξη σχολικής συμβούλου της περιφέρειας ηπείρου.

μουσικής. Η άποψη αυτή των καθηγητών, ότι δηλαδή οι μαθητές επιλέγουν το σύνολο που θα συμμετέχουν δεν συμβαδίζει με τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά του γυμνασίου, αφού το 45%⁶⁷ των ερωτηθέντων αναφέρει ότι δεν επέλεξε το σύνολο στο οποίο έχει τοποθετηθεί, σε αντίθεση με τους μαθητές του λυκείου, όπου εκεί πέρα το ποσοστό είναι μικρότερο (19%)⁶⁸.

Όπως στα περισσότερα μουσικά σχολεία, έτσι και εδώ υπάρχει σύνδεση του ρεπερτορίου που διδάσκονται με τις εκδηλώσεις. Η σύνδεση αυτή είναι πιο έντονη στο σχήμα παραδοσιακής μουσικής, το οποίο έχει αναλάβει να πλαισιώνει τις εκδηλώσεις για τις «εθνικές γιορτές». Στην ευρωπαϊκή χορωδία και ορχήστρα, η επιλογή των κομματιών πραγματοποιείται από τον υπεύθυνο καθηγητή, εκτός και αν έχει δοθεί από τη διεύθυνση μια συγκεκριμένη θεματική, την οποία είναι υποχρεωμένος ο καθηγητής να ακολουθήσει.

Στη μόνη περίπτωση που δε ισχύει αυτό είναι στο μάθημα μουσικής έκφρασης και δημιουργίας. Εκεί υπάρχει περισσότερη συνεργασία μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών ως προς την επιλογή του ρεπερτορίου και την ενορχήστρωση. Δηλαδή όπως μας αναφέρει ο υπεύθυνος ενός τέτοιου συνόλου, υπάρχει περισσότερο η αίσθηση του γκρουπ και η ισότητα μεταξύ των μελών του. Ενώ στο σύνολο έντεχνης και λαϊκής μουσικής, τα παιδιά επιλέγουν τα κομμάτια που θέλουν να παίξουν και ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να κάνει τη ενορχήστρωση.

Στα υποχρεωτικά σύνολα, όπως για παράδειγμα στη χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής οι μαθητές δεν έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν κάποιο κομμάτι, ούτε να συμβάλλουν στην ενορχήστρωση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει η ορχήστρα παραδοσιακής μουσικής, στην οποία οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν κάποιο κομμάτι, αλλά όπως αναφέρει ο υπεύθυνος του συνόλου: *«αν ένα τραγούδι δεν μου αρέσει εμένα δεν το κάνουμε»*. Στη συνέχεια όταν ρωτήθηκε για τη ενορχήστρωση έδωσε την εξής απάντηση: *«στην ενορχήστρωση βοηθάνε καμιά φορά, αλλά μόνο οι καλοί μαθητές»*.

Να επισημάνουμε ότι υπάρχουν και μερικοί μαθητές του γυμνασίου που συμμετέχουν και σε δεύτερο σύνολο. Ο βασικός λόγος που συμβαίνει αυτό είναι γιατί ο αριθμός των παιδιών που φοιτούν στο σχολείο είναι μικρός, επομένως ορισμένοι

---

⁶⁷ Βλ κεφ. 2, σελ. 62.

⁶⁸ Βλ κεφ. 2, σελ 68.

μαθητές πρέπει να συμμετέχουν σε περισσότερα σύνολα για τις ανάγκες του μαθήματος. Βέβαια αυτό δεν αντιμετωπίζεται με κατανόηση από όλους τους εκπαιδευτικούς, γιατί υπάρχουν καθηγητές που αντιδρούν και υποστηρίζουν ότι δημιουργεί προβλήματα στη ομαλή λειτουργία του μαθήματος.

Στη συνέχεια της παρουσίασης του τρόπου λειτουργίας του μαθήματος (μουσικό σύνολο-οργανοχρησία και μουσικό σύνολο- όργανο επιλογή) στο μουσικό σχολείο του Βαρθολομιού, θα αναφερθούμε στις αλλαγές που προτάθηκαν από τους εκπαιδευτικούς για τη βελτίωση του μαθήματος. Οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι οι ώρες πρέπει να είναι περισσότερες γιατί πολλές φορές, προκειμένου να πραγματοποιηθεί μια εκδήλωση, αναγκάζονται να παίρνουν τις διδακτικές ώρες από άλλα μαθήματα, ενώ αν οι ώρες ήταν περισσότερες κάτι τέτοιο δεν θα χρειαζόταν. Στην αύξηση των ωρών, συμφωνούν τριάντα τρεις από τους σαράντα πέντε (33/45) μαθητές γυμνασίου και λυκείου.

Η επόμενη πρόταση που έγινε από ορισμένους εκπαιδευτικούς αφορά την αποσύνδεση του μαθήματος από τις εκδηλώσεις. Γιατί ο καθηγητής πρέπει να έχει την ελευθερία να οργανώσει αυτός το μάθημα του, καθώς επίσης να μπορεί να εισάγει κάτι καινοτόμο μέσα σε αυτό, χωρίς να κατακρίνεται από τους συναδέλφους του ή από τη διεύθυνση. Ενώ μια άλλη αλλαγή που θα βελτίωνε στις συνθήκες, κάτω από τις οποίες πραγματοποιείται το μάθημα, είναι η κατάλληλη κτιριακή υποδομή⁶⁹ (μεγαλύτερες αίθουσες) και η δυνατότητα ηχομόνωσης των χώρων αυτών.

Η υποεπάρκεια αυτή ολοκληρώνεται με τη ανάδειξη του σκοπού του μαθήματος των συνόλων συνδυάζοντας τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Εκτός από τις προφανείς μουσικές γνώσεις που προσφέρει το μάθημα αυτό, όπως «εξάσκηση του αυτιού», ανάγνωση παρτιτούρας και εξέλιξη στο όργανο επιλογής, έχει και κοινωνικά οφέλη. Μέσα από τα μουσικά σύνολα τα παιδιά μαθαίνουν να λειτουργούν καταρχήν ομαδικά και να συνεργάζονται με τους συμμαθητές και τους καθηγητές τους. Επίσης μαθαίνουν να μη «βλέπουν» τους συμμαθητές τους ανταγωνιστικά, να συγχρονίζονται για ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα και να σέβονται το ρόλο που κατέχει κάθε όργανο μέσα στο σύνολο. Όλη αυτή την παιδαγωγική πλευρά του μαθήματος την αναγνωρίζουν πολύ λίγοι μαθητές, αφού οι πλειοψηφία αυτών, βλέπει το μάθημα αυτό σαν μέσο για τη πραγματοποίηση εκδηλώσεων.

---

⁶⁹ Το σχολείο αυτό δεν έχει κτήριο και στεγάζεται σε λυόμενα.

3.1.5 Μουσικό σχολείο Μυτιλήνης

Στο μουσικό σχολείο της Μυτιλήνης όλα τα σύνολα δεν πραγματοποιούνται την ίδια μέρα και ώρα. Δηλαδή για παράδειγμα το σύνολο σύγχρονης ορχήστρας κάνει μάθημα την Τρίτη, ενώ η χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής την Τετάρτη. Η ιδιαιτερότητα αυτή στον τρόπο λειτουργίας του μαθήματος, από τη μία δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να συμμετέχουν σε περισσότερα από ένα σύνολα και από την άλλη οι καθηγητές μπορούν να κάνουν το μάθημα τους χωρίς προβλήματα. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό, δηλαδή που τα παιδιά συμμετέχουν σε τουλάχιστον δυο σύνολα είναι κοινός στα περισσότερα μουσικά σχολεία. Ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν είναι μικρός και έτσι για να λειτουργήσει ομαλά το μάθημα των συνόλων, τα παιδιά οφείλουν να συμμετέχουν σε περισσότερα σύνολα.

Πριν προβούμε όμως στη ανάλυση του τρόπου διεξαγωγή του μαθήματος των μουσικών συνόλων, ας αναφέρουμε τα είδη των συνόλων που δημιουργήθηκαν στο σχολείο, τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα:

- Σύγχρονη ορχήστρα
- Χορωδία παραδοσιακής μουσικής
- Ορχήστρα παραδοσιακής μουσικής
- Χορωδία ευρωπαϊκής μουσικής
- Ροκ σχήμα
- Τζαζ σχήμα

Οι μαθητές δηλώνουν στην αρχή του χρόνου το σύνολο ή τα σύνολα που επιθυμούν να συμμετέχουν και έπειτα όσον αφορά τα ορχηστρικά σύνολα οι καθηγητές ελέγχουν αν πληρούν οι μαθητές τις προϋποθέσεις για να ενταχθούν σε αυτά. Δηλαδή εξετάζουν το επίπεδο που βρίσκονται τα παιδιά στο όργανο επιλογής τους. Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν τα φωνητικά σύνολα, επιλέγουν τα παιδιά μέσω της «ακρόασης». Πιο συγκεκριμένα ο υπεύθυνος της ευρωπαϊκής χορωδίας δήλωσε τα παρακάτω: *«...ακρόαση, αλλά πολλές φορές παρέχει και φιλοξενία σε άτομα που δεν έχουν ιδιαίτερα φωνητικά προσόντα π.χ. σε παιδιά που βρίσκονται στη μεταφώνηση ή παιδιά που έχουν μονότονη φωνή».*

Η ύλη των κομματιών που θα διδαχθεί σε κάθε σύνολο επιλέγεται από τους εκπαιδευτικούς. Ορισμένοι καθηγητές μας αναφέρουν ότι η επιλογή της ύλης που θα

διδασκεί στο μάθημα εξαρτάται από το επίπεδο των μαθητών, ενώ άλλοι επιλέγουν τα κομμάτια ανάλογα με τις εκδηλώσεις. Έτσι σε αυτό το σχολείο από την μια πλευρά υπάρχουν οι εκπαιδευτικοί που έχουν πλήρη ελευθερία στην επιλογή της ύλης που θα διδάξουν στο μάθημα τους, αρκεί το ρεπερτόριο που θα κάνουν να παρουσιαστεί σε κάποια εκδήλωση, ενώ οι υπόλοιποι καθορίζουν την ύλη με βάση μια συγκεκριμένη θεματική ή θεματικές, τις οποίες θα παρουσιάσουν στις εκδηλώσεις.

Σε κάποιες περιπτώσεις οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν κάποιο κομμάτι που θα ήθελαν να διδαχθούν. Όμως δεν τους δίνετε η ελευθερία να εκφράσουν τη γνώμη τους ως προς την εννοχρήστρωση.

Η κυριότερη διαφορά που εντοπίσαμε στο μάθημα αυτό μεταξύ των μαθητών του γυμνασίου και του λυκείου είναι η διαφορά στα μουσικά σχήματα. Με άλλα λόγια η ευρωπαϊκή χορωδία είναι σύνολο αποκλειστικά του γυμνασίου. Επιπλέον άλλες διαφορές που παρατηρήθηκαν στο λύκειο, είναι η μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του ρεπερτορίου και στην εννοχρήστρωση, καθώς και ο διαφορετικός ρόλος τους μέσα σε ένα σύνολο (αποκτούν κυρίαρχο ρόλο μέσα σε αυτό).

Οι μαθητές του λυκείου αναφέρουν ότι μέσα από τα σύνολα μαθαίνουν να λειτουργούν ομαδικά και ότι αποκτούν περισσότερη πείρα στη μουσική. Επίσης αναγνωρίζουν τη παιδαγωγική διάσταση που προσφέρει το μάθημα αυτό, καθώς και το ότι στοχεύει στη διοργάνωση συναυλιών. Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν με τους μαθητές για την ομαδικότητα και τη συνεργασία που προσφέρει το μάθημα αυτό. Επιπλέον αναφέρουν ότι μέσα από τα μουσικά σύνολα μπορούν να αναδειχτούν ταλέντα στη μουσική και «...να οικειοποιηθούν οι μαθητές κάποια ύφη μουσικής που τα αγνοούν...⁷⁰».

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι υπάρχει έλλειψη καθηγητών για τη διδασκαλία του μαθήματος αυτού καθώς και συγκεκριμένης ύλης (βιβλία) από το υπουργείο. Στις προτάσεις λοιπόν που κάνουν για τη βελτίωση του μαθήματος κάνουν λόγο για αύξηση των ωρών διδασκαλίας, πρόσληψη εγκαίρως των εκπαιδευτικών και καλύτερες αίθουσες διδασκαλίας.

---

⁷⁰ Βλ. συνέντευξη υπεύθυνου ευρωπαϊκής χορωδίας, του μουσικού σχολείου Βαρθολομιού.

3.2 Θεατρική και χορευτική ομάδα

Στα πλαίσια του μαθήματος των μουσικών συνόλων μπορεί να ενταχθεί και η δημιουργία μιας θεατρικής ομάδας⁷¹, της οποίας υπεύθυνος να είναι ο εκπαιδευτικός που διδάσκει το μάθημα της θεατρολογίας (θεατρικής αγωγής). Επειδή όμως κάθε σχολείο ανάλογα με τις δυνατότητες τους, προσαρμόζει αναλόγως το μάθημα των συνόλων, όπως διαπιστώθηκε από τα παραπάνω, θα εξετάσουμε ξεχωριστά κάθε σχολείο.

Αρχικά στο μουσικό γυμνάσιο της Άρτας, σύμφωνα με τη συνέντευξη της θεατρολόγου, η θεατρική ομάδα συμμετέχει στις διάφορες εκδηλώσεις του σχολείου χωρίς να υφίσταται ως ξεχωριστό σύνολο, στα πλαίσια του μαθήματος των μουσικών συνόλων. Επίσης τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτή δεν είναι συγκεκριμένα, αλλά αλλάζουν από γιορτή σε γιορτή. Η «δουλειά» της θεατρικής ομάδας πραγματοποιείται κυρίως στο μάθημα της θεατρολογίας και μόνο στις τελευταίες πρόβες πριν από κάθε εκδήλωση, η ομάδα αυτή «χρησιμοποιεί» το τρίωρο μάθημα των συνόλων για να προετοιμαστεί. Επομένως στο συγκεκριμένο σχολείο η θεατρική ομάδα έχει σκοπό να «διανθίσει» μια μουσική εκδήλωση.

Στο μουσικό σχολείο τους Αγρινίου υπάρχει θεατρική ομάδα, η οποία όμως άλλες χρονιές εντάσσεται στα πλαίσια του μαθήματος των μουσικών συνόλων και άλλες όχι. Την χρονιά που πραγματοποιήθηκε η έρευνα δεν είχε συμπεριληφθεί ως ξεχωριστό σύνολο στα μουσικά σύνολα, αλλά ήταν ενταγμένη στα πλαίσια του μαθήματος της θεατρικής αγωγής. Αυτό σημαίνει ότι η θεατρική ομάδα αποτελείται από τα παιδιά του γυμνασίου, γιατί το μάθημα της θεατρολογίας διδάσκεται μόνο στο γυμνάσιο. Οι παραστάσεις που ανεβάζει η θεατρική ομάδα, δεν αποτελούν μέρος μιας μουσικής εκδήλωσης. Διοργανώνονται επιπλέον εκδηλώσεις, στις οποίες η θεατρική ομάδα παρουσιάζει τη «δουλειά» της.

Η θεατρική ομάδα του μουσικού σχολείου των Ιωαννίνων λειτουργεί ανεξάρτητα από το σύνολο. Η ομάδα αυτή επιλέγει κάθε χρόνο και ανεβάζει ένα έργο. Ο διευθυντής του σχολείου όμως αναφέρει ότι αν χρειαστεί η ομάδα αυτή να

---

⁷¹ Αθανασιάς Βασιλείος, *Το παραδοσιακό βιολί στην εκπαιδευτική διαδικασία των Μουσικών Σχολείων της Ελλάδας: Μέθοδοι διδασκαλίας και σύγκριση με τη διδασκαλία του βιολιού της λόγιας δυτικής μουσικής*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα, Μάιος 2011, σελ 23

πλαισιώσει κάποια εκδήλωση, τότε οι πρόβες για αυτήν πραγματοποιούνται την ώρα του μαθήματος των μουσικών συνόλων.

Τέλος, να επισημάνουμε ότι σε ορισμένα σχολεία λειτουργεί και ομάδα χορού η οποία δημιουργείται για να καλύψει τις ανάγκες μιας εκδήλωσης ή μιας θεατρικής παράστασης.

Συμπεράσματα

Η παραπάνω μελέτη των μουσικών συνόλων μας οδηγεί σε μια σειρά από σκέψεις και συμπεράσματα σχετικά με το μάθημα των μουσικών συνόλων.

Τα συμπεράσματα που ακολουθούν σε καμία περίπτωση δεν έχουν οριστικό χαρακτήρα δεδομένου ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε επτά σχολεία και αποτελεί μέρος της συνολικής έρευνας που μένει να διερευνηθεί συνολικά. Ωστόσο, είμαστε σε θέση να αναδείξουμε με βάση την έρευνα που προηγήθηκε κάποια συμπεράσματα.

Το σημαντικότερο συμπέρασμα είναι ότι λόγω της έλλειψης συγκεκριμένης ύλης και καθοδήγησης από το υπουργείο παιδείας, κάθε σχολείο έχει βρει ένα δικό του τρόπο να πραγματοποιεί το μάθημα αυτό. Αυτό συμβαίνει στα περισσότερα μουσικά μαθήματα, αλλά στα μουσικά σύνολα η λογική αυτή εφαρμόζεται στο έπακρο. Έτσι, ο τρόπος που θα λειτουργήσει το μάθημα αυτό, εξαρτάται κυρίως από τη διεύθυνση, τις δυνατότητες του σχολείου, τις ειδικότητες των καθηγητών και το υλικό των μαθητών. Οι διευθυντές είναι συνήθως εκείνοι που καθορίζουν τα είδη των μουσικών συνόλων που θα δημιουργηθούν και ορίζουν μια θεματική πάνω στην οποία θα λειτουργήσει το μάθημα αυτό. Τα είδη των συνόλων είναι συνήθως ένα ευρωπαϊκό και ένα παραδοσιακό σύνολο, αν είναι μικρό το σχολείο και αν όχι, δημιουργούνται και άλλα σύνολα όπως λαϊκό ή έντεχνο ανάλογα με τις ειδικότητες των μουσικών που καλούνται να διδάξουν στα σύνολα. Αφού η διεύθυνση ορίσει τα σύνολα και τη θεματική, στη συνέχεια έρχονται οι καθηγητές και επιλέγουν το σύνολο που θα διδάξουν και τους μαθητές που θα το αποτελούν. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχει μια σειρά ιεραρχίας. Δηλαδή οι παλαιότεροι καθηγητές επιλέγουν πρώτοι σύνολο και μαθητές. Έπειτα έρχεται η σειρά των μαθητών να επιλέξουν το σύνολο που θέλουν να ενταχθούν. Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας οι περισσότεροι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν το σύνολο που θα ενταχθούν.

Συνήθως οι μαθητές που δεν επιλέγουν το σύνολο, τοποθετούνται σε κάποια χορωδία με αποτέλεσμα αυτές να υποτιμούνται καθώς συμπεριλαμβάνουν κυρίως τους μαθητές που είναι αδύναμοι στο όργανο επιλογής τους. Σε πολλά σχολεία συναντήσαμε τη λογική αυτή και πολλές φορές μας το επιβεβαίωσαν και οι καθηγητές.

Ένα κοινό που παρουσιάστηκε σε όλα τα σχολεία είναι η σύνδεση του μαθήματος αυτού με τις εκδηλώσεις καθώς επίσης και η σύνδεση με τους

καλλιτεχνικούς αγώνες που υπήρχαν παλιότερα. Σε άλλα σχολεία η σύνδεση αυτή είναι πιο έντονη και σε άλλα όχι. Συνήθως στα μικρά σχολεία, δηλαδή στα σχολεία με μικρό αριθμό μαθητών εμφανίζεται μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση των συνόλων με τις εκδηλώσεις.

Μια όμως μεγάλη διαφορά που κάνει πιο ξεκάθαρο τον κυρίαρχο ρόλο της διεύθυνσης στο μάθημα αυτό, είναι οι ώρες διδασκαλίας του μαθήματος. Σύμφωνα με το παλαιό νομοθετικό πλαίσιο οι ώρες διδασκαλίας ήταν τρεις. Στα περισσότερα σχολεία αυτό το τρίωρο έσπαγε και το μάθημα πραγματοποιούνταν δυο μέρες. Όμως στο μουσικό σχολείο του Αγρινίου το μάθημα ήταν τετράωρο και μάλιστα χωρισμένο σε δυο δίωρα. Το σίγουρο πάντως είναι ότι όπως και να χωρίζεται το μάθημα, οι καθηγητές πιστεύουν ότι οι ώρες διδασκαλίας του μαθήματος δεν είναι αρκετές και ειδικά τώρα με το νέο ωρολόγιο πρόγραμμα των μουσικών σχολείων.

Σύμφωνα με το υπουργείο, στα πλαίσια του μαθήματος των μουσικών συνόλων μπορεί να συμπεριληφθεί θεατρική ή χορευτική ομάδα. Όμως η θεατρική ομάδα ως ξεχωριστό σύνολο του μαθήματος των συνόλων υπάρχει σε λίγα σχολεία, ενώ η χορευτική ομάδα είναι ανύπαρκτη.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε πιο ειδικά συμπεράσματα που προέκυψαν μέσα από την έρευνα αυτή. Αρχικά αυτό που διαπιστώσαμε είναι η ανάγκη των μαθητών να δημιουργήσουν δικά τους σύνολα και να παίζουν τη μουσική που ακούνε, κάτι που φαίνεται στις αρκετά ενδιαφέρουσες προτάσεις που έκαναν όταν τους ζητήθηκε να εκφράσουν την επιθυμία τους, για τη δημιουργία ενός καινούργιου συνόλου.

Άλλη μια διαπίστωση που έγινε και αφορά τους μαθητές είναι ότι οι καθηγητές παρέχουν περισσότερες ελευθερίες στους μαθητές του λυκείου, τόσο με τη μορφή πρωτοβουλιών όσο και σε θέματα μουσικά, όπως η ενορχήστρωση.

Ένα άλλο θέμα που αναφέρθηκε και απασχολεί κυρίως τους εκπαιδευτικούς αφορά τη σημειογραφία. Ειδικότερα υπήρξε το θέμα της χρήσης ή μη της παρτιτούρας. Αρκετοί εκπαιδευτικοί το θεωρούν απαραίτητο εργαλείο του μαθήματος αυτού, ενώ άλλοι όχι.

Η παρούσα πτυχιακή κλείνει παραθέτοντας ορισμένες προσωπικές προτάσεις για τη βελτίωση του μαθήματος των μουσικών συνόλων, ξεκινώντας από την ευθύνη

που κατέχει το υπουργείο. Η μη ύπαρξη συγκεκριμένης ύλης στο μάθημα αυτό δεν είναι απαραίτητα κακό, καθώς δίνει αρκετές ελευθερίες στους εκπαιδευτικούς να οργανώσουν μόνοι τους το μάθημα τους. Όμως αυτό που είναι απαραίτητο, είναι να οργανώνεται καλύτερα το μάθημα αυτό έτσι ώστε να μην επαφίεται στη διάθεση των διευθυντών ο τρόπος λειτουργίας τους μαθήματος αυτού.

Η επόμενη κατά σειρά σημαντικότητα πρόταση είναι η εξής: . Να αποσυνδεθούν σε ένα μεγάλο βαθμό τα σύνολα από τις εκδηλώσεις και να δοθούν περισσότερες ελευθερίες στους καθηγητές να οργανώσουν χωρίς περιορισμούς το μάθημα τους.

Επίσης οι καθηγητές οφείλουν να σταματήσουν να τοποθετούν τους αδύναμους μαθητές στις χορωδίες όταν δεν έχουν πού αλλού να τους πάνε.

Χρειάζεται επίσης να δημιουργούνται σχήματα μικρά στα οποία κυρίαρχο ρόλο θα έχουν οι μαθητές και απλά οι καθηγητές θα είναι εκεί για να τους επιβλέπουν και να τους καθοδηγούν. Σε αυτά τα σύνολα οι καθηγητές θα πειραματίζονται με είδη μουσικής που θα είναι οικεία στα παιδιά. Το νέο πρόγραμμα τυπικά το προβλέπει αυτό για τους μαθητές του λυκείου, αλλά στην ουσία στα περισσότερα σχολεία δεν εφαρμόζεται αυτό. Βέβαια θα ήταν καλό αυτό να μπορεί να γίνει και με τους μαθητές του γυμνασίου

Τέλος, να υπενθυμίσουμε ότι τα σύνολα εκτός από μάθημα είναι μια ευκαιρία για να παίξουν τα παιδιά μουσική και να εκφραστούν γι' αυτό και έτσι πρέπει να αντιμετωπίζονται!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Ι

1) Για ποιους λόγους επέλεξες το Μουσικό Σχολείο;

Σου δίνονται παρακάτω 12 λόγοι που επέλεξες το Μουσικό Σχολείο τους οποίους πρέπει να τους αξιολογήσεις βάζοντας στο κουτάκι δίπλα από τον καθένα τον αριθμό 1,2 ή 3. (1 αν ο λόγος αυτός ήταν πολύ σημαντικός για σένα, 2 αν ήταν λιγότερο σημαντικός και 3 αν δεν ισχύει κάποιος από τους παρακάτω λόγους ή αν δεν σε επηρέασε καθόλου.) Τέλος μπορείς να προσθέσει και εσύ έναν ή περισσότερους λόγους και να τους αξιολογήσεις πάλι με 1,2,3.

ΕΠΕΛΕΞΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΥΤΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΛΟΓΟΥΣ:			
i. Οι δάσκαλοι ή οι καθηγητές της μουσικής μου συνέστησαν να ακολουθήσω αυτό.		viii. Μου δίνεται η ευκαιρία να ασχοληθώ συστηματικά με τη μουσική δωρεάν.	
ii. Μέσα από κάποιο ενημερωτικό φυλλάδιο δινόταν θετική εικόνα για το σχολείο και μου άρεσε η ιδέα.		ix. Το σχολείο αυτό έχει περισσότερο κύρος.	
iii. Κάποιο συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο φοιτούσε και ήταν ευχαριστημένο.		x. Πιστεύω ότι στο σχολείο αυτό οι σχέσεις καθηγητών και μαθητών είναι καλύτερες.	
iv. Οι γονείς μου το επιθυμούσαν και με παρότρυναν.		xi. Η μεταφορά στο σχολείο με λεωφορείο και το ωράριο λειτουργίας βολεύει εμένα και τους γονείς μου.	
v. Το σχολείο αυτό είναι κατάλληλο να με προετοιμάσει για το επάγγελμα που θέλω να ασκήσω.		xii. Μου παρέχεται δωρεάν σίτιση.	
vi. Είναι μια ευκαιρία να συνδυάσω τη γενική με την μουσική παιδεία.		xiii. Για κάποιο άλλο λόγο. Ποιο;	
vii. Πιστεύω ότι σ ένα τέτοιο σχολείο έχω τη δυνατότητα να αποκτήσω πιο ολοκληρωμένη μόρφωση.			

2) Ποιο είναι το όργανο επιλογής σου στο σχολείο;

.....

3) Ασχολιόσουν με την μουσική και πριν έρθεις στο Μουσικό;

Ναι

Όχι

- 4) i. Σε ποιο σύνολο συμμετέχεις; .....
- ii. Συμμετέχεις σε περισσότερα από ένα σύνολα; (Αν ναι γράψε απλά το όνομα του) .....

5) Είναι δική σου επιλογή η συμμετοχή στο συγκεκριμένο σύνολο;

Ναι

Όχι

6) Αν όχι, με ποια κριτήρια πιστεύεις ότι εντάχθηκες στο συγκεκριμένο σύνολο;

.....

.....

.....

7) Σου δίνονται παρακάτω κάποιες επιλογές. Χαρακτήρισε της με τους αριθμούς 1,2,3 όπως έκανες και στην ερώτηση 1. Επίσης στο τέλος μπορείς πάλι να γράψεις κάτι δικό σου και να το χαρακτηρίσεις.

i. Μου δίνεται η ευκαιρία για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική.		v. Το κλίμα συνεργασία μεταξύ καθηγητών και μαθητών.	
ii. Μου δίνεται η ευκαιρία να συνεργαστώ περισσότερο με τους συμμαθητές μου.		vi. Οι εμπειρίες που αποκτώ μέσα από τα μουσικά σύνολα είναι πολύ χρήσιμες.	
iii. Μου δίνεται η ευκαιρία να εξελιχθώ στο μουσικό όργανο μου.		vii. Κάτι άλλο. Ποιο;	
iv. Ο τρόπος που γίνεται το μάθημα και το ρεπερτόριο με το οποίο ασχολούμαστε στα σύνολα			

8) Αν μπορούσες να αλλάξεις κάτι στο μάθημα των Μουσικών Συνόλων τι θα άλλαζες; Βάλε X δίπλα σε κάθε πρόταση που συμφωνείς.

i. Θα ήθελα να είναι περισσότερες ώρες την εβδομάδα το μάθημα των Συνόλων.		iv. Θα ήθελα να δίνετε περισσότερη βαρύτητα στο να μάθουμε μέσα από τα σύνολα και όχι στο να συμμετέχουμε στους διάφορους διαγωνισμούς.	
ii. Θα ήθελα να είναι πιο συμμετοχικό το μάθημα δηλαδή οι μαθητές να μπορούν να πάρουν περισσότερες πρωτοβουλίες και να συμμετάσχουν ενεργά στο μάθημα.		v. Θα ήθελα να μπορούμε να συμμετέχουμε τουλάχιστον σε δυο σύνολα για μια πολύπλευρη γνώση.	
iii. Θα ήθελα τα σύνολα να προβάλλονται περισσότερο προς τα έξω με τη διοργάνωση συναυλιών και τη συμμετοχή του σχολείου σε διάφορους διαγωνισμούς.		vi. Κάτι άλλο. Ποιο;	

9) Πόσο συχνά πραγματοποιούνται εκδηλώσεις ανοιχτές προς το κοινό στο σχολείο σου;

.....

Συμμετέχεις:

Σε όλες	Μερικές	Λίγες	Καθόλου

10) Έχεις να προτείνεις ένα θέμα για το μάθημα των Μουσικών Συνόλων που δεν υπάρχει ακόμα στο σχολείο σου; Αν ναι τι σύνολο θα ήταν αυτό; Μπορείς να γράψεις δυο λόγια γι αυτό; Δηλαδή ποιο θα ήταν το ρεπερτόριο του συνόλου καθώς και τα όργανα που θα το αποτελούσαν.

.....
 .....
 .....
 .....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΙΙ

Φύλο: Α

Κ

Α' ΟΜΑΔΑ:

1) Ποιο είναι το όργανο επιλογής σου στο σχολείο;

.....

2) Ασχολιόσουν με την μουσική και πριν έρθεις στο Μουσικό;

Ναι

Όχι

3) i. Σε ποιο σύνολο συμμετέχεις; .....

ii. Συμμετέχεις σε περισσότερα από ένα σύνολα; (Αν ναι γράψε απλά το όνομα του) .....

4) Είναι δική σου επιλογή η συμμετοχή στο συγκεκριμένο σύνολο;

Ναι

Όχι

5) Αν όχι, με ποια κριτήρια πιστεύεις ότι εντάχθηκες στο συγκεκριμένο σύνολο;

.....
.....
.....
.....

6) Στην πίσω σελίδα σου δίνονται κάποιες επιλογές.. Χαρακτήρισε της με τους αριθμούς 1,2,3. Επίσης στο τέλος μπορείς να γράψεις κάτι δικό σου και να το χαρακτηρίσεις.

1: αν ο λόγος αυτός ήταν πολύ σημαντικός για σένα

2: αν ήταν λιγότερο σημαντικός

3: αν δεν ισχύει κάποιος από τους παρακάτω λόγους

i. Μου δίνεται η ευκαιρία για περισσότερη ενασχόληση με τη μουσική.		v. Το κλίμα συνεργασία μεταξύ καθηγητών και μαθητών.	
ii. Μου δίνεται η ευκαιρία να συνεργαστώ περισσότερο με τους συμμαθητές μου.		vi. Οι εμπειρίες που αποκτώ μέσα από τα μουσικά σύνολα είναι πολύ χρήσιμες.	
iii. Μου δίνεται η ευκαιρία να εξελιχθώ στο μουσικό όργανο μου.		vii. Κάτι άλλο. Ποιο;	
iv. Ο τρόπος που γίνεται το μάθημα και το ρεπερτόριο με το οποίο ασχολούμαστε στα σύνολα			

7) Αν μπορούσες να αλλάξεις κάτι στο μάθημα των Μουσικών Συνόλων τι θα άλλαζες; Βάλε X δίπλα σε κάθε πρόταση που συμφωνείς. (Το iii και iv είναι αντίθετα οπότε θα επιλέξεις ένα από τα δυο.)

i. Θα ήθελα να είναι περισσότερες ώρες την εβδομάδα το μάθημα των Συνόλων.		iv. Θα ήθελα να δίνετε περισσότερη βαρύτητα στο να μάθουμε μέσα από τα σύνολα και όχι στο να συμμετέχουμε στους διάφορους διαγωνισμούς.	
ii. Θα ήθελα να είναι πιο συμμετοχικό το μάθημα δηλαδή οι μαθητές να μπορούν να πάρουν περισσότερες πρωτοβουλίες και να συμμετάσχουν ενεργά στο μάθημα.		v. Θα ήθελα να μπορούμε να συμμετέχουμε τουλάχιστον σε δυο σύνολα για μια πολύπλευρη γνώση.	
iii. Θα ήθελα τα σύνολα να προβάλλονται περισσότερο προς τα έξω με τη διοργάνωση συναυλιών και τη συμμετοχή του σχολείου σε διάφορους διαγωνισμούς.		vi. Κάτι άλλο. Ποιο;	

8) Πόσο συχνά πραγματοποιούνται εκδηλώσεις ανοιχτές προς το κοινό στο σχολείο σου; (Κύκλωσε τις σωστές απαντήσεις.)

- i. λιγότερες από δυο φορές το χρόνο
- ii. δυο φορές το χρόνο
- iii. 3-4 φορές το χρόνο
- iv. περισσότερες από 4 φορές το χρόνο

Συμμετέχεις:

Σε όλες	Μερικές	Λίγες	Καθόλου

9) Έχεις να προτείνεις ένα θέμα για το μάθημα των Μουσικών Συνόλων που δεν υπάρχει ακόμα στο σχολείο σου; Αν ναι τι σύνολο θα ήταν αυτό; Μπορείς να γράψεις δυο λόγια γι αυτό; Δηλαδή ποιο θα ήταν το ρεπερτόριο του συνόλου καθώς και τα όργανα που θα το αποτελούσαν.

.....
.....
.....
.....

Β' ΟΜΑΔΑ

Α. Έχει συμμετάσχει το σχολείο σου σε κάποιον μουσικό διαγωνισμό ή στους Πανελλήνιους Μαθητικούς Καλλιτεχνικούς Αγώνες;

Ναι

Όχι

Β. Εσύ έχεις λάβει μέρος σε κάποιο διαγωνισμό ή στους Αγώνες;

Ναι

Όχι

Γ. Οι προετοιμασίες για τις παραπάνω δραστηριότητες γίνονται τις ώρες των Μουσικών Συνόλων;

Ναι

Όχι

Δ. Η συμμετοχή του σχολείου στους διαγωνισμούς ή στους Καλλιτεχνικούς Αγώνες επηρέαζε καθόλου τα είδη των συνόλων που δημιουργούνται ή το ρεπερτόριο τους;

Ναι

Όχι

Επιπλέον ερωτήσεις για τους μαθητές του Λυκείου

I. Διαπιστώνεις διαφορές στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος των Μουσικών Συνόλων από το Γυμνάσιο στο Λύκειο;

Ναι

Όχι

II. Αν ναι, επέλεξε μια ή περισσότερες από τις παρακάτω επιλογές βάζοντας X στο κατάλληλο κουτάκι.

i. Έχω τη δυνατότητα να επιλέξω το μουσικό σύνολο που θα συμμετέχω στο μάθημα των Μουσικών Συνόλων.		iv. Αλλάζω σύνολο γιατί στο λύκειο αυξάνονται οι απαιτήσεις που έχουν οι καθηγητές από εμάς.	
ii. Παραμένω στο ίδιο σύνολο με αυτό που ήμουν στο γυμνάσιο αλλά έχω πιο κυρίαρχο ρόλο στο σύνολο.		v. Στα σύνολα του λυκείου έχω περισσότερες ελευθερίες και συμμετέχω περισσότερο στην διαμόρφωση του ρεπερτορίου, ενορχήστρωσή κτλ.	
iii. Αλλάζω σύνολο γιατί το γυμνάσιο και το λύκειο έχουν διαφορετικά σύνολα.		iv. Κάποια άλλη. Ποια;	

III. Ποιος νομίζεις ότι είναι ο στόχος του μαθήματος των Μουσικών Συνόλων;

α) Παιδαγωγικός

β) Αποσκοπεί στην διοργάνωση συναυλιών

γ) Αποσκοπεί στην συμμετοχή σε διαγωνισμούς

δ) Άλλος .....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Σύνολο:

Ειδικότητα:

1. Πως γίνεται η επιλογή των παιδιών στα διάφορα σύνολα;
.....
.....
.....

2. Τα παιδιά μπορούν να επιλέξουν το Σύνολο στο οποίο θέλουν να ενταχθούν;
.....
.....
.....

3. Με ποια κριτήρια επιλέγονται τα είδη των ΜΣ (υπάρχει κάποια υπουργική απόφαση);
.....
.....
.....

4. Πως γίνεται το μάθημα των Συνόλων. Μια σύντομη περιγραφή των τριών αυτών ωρών.
.....
.....
.....
.....

5. i) Το μάθημα αυτό προϋποθέτει μελέτη στο σπίτι ή όλη η δουλειά γίνεται μέσα στο μάθημα;
.....
.....

ii) Τα κομμάτια τα μαθαίνουν τα παιδιά τις ώρες του οργάνου ή στο μάθημα της βυζαντινής;
.....
.....

6. Συμβάλλουν τα παιδιά στην επιλογή των κομματιών, τη διασκευή τους ή την οργάνωση μιας συναυλίας;
.....
.....
.....

7. Υπάρχουν παιδιά που ανήκουν σε περισσότερα από ένα σύνολα; Για ποιους σκοπούς γίνεται αυτό; Έχει αποτέλεσμα;
.....
.....
.....

8. Ποια είναι η γνώμη σας για τους Καλλιτεχνικούς Αγώνες; Έχετε συμμετάσχει σε αυτούς;

.....
.....
.....

9. Ποιος ο σκοπός του μαθήματος των Μουσικών συνόλων;

.....
.....
.....

10. Κάποιες προτάσεις που θα συντελούσαν στην καλύτερη λειτουργία του μαθήματος των μουσικών συνόλων;

.....
.....
.....

ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ (72137/Γ7/28-06-2011)

ΘΕΜΑ : Μεταβατικό Ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων των τάξεων Α΄, Β΄ και Γ΄ Μουσικών Γυμνασίων και Α΄, Β΄ και Γ΄ Γενικών Μουσικών Λυκείων

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ

1. Καθορίζουμε το μεταβατικό ωρολόγιο πρόγραμμα των τάξεων Α΄, Β΄ και Γ΄ των Μουσικών Γυμνασίων ώστε να ισχύσει από το σχολικό έτος 2011-12 ως εξής:

Α΄ ΤΑΞΗ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

A. Μαθήματα Γενικής Παιδείας

- 1.Θρησκευτικά : 1
- 2.Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (2+3) : 5
- 3.Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (3+2) : 5
- 4.Ιστορία : 2
- 5.Μαθηματικά : 4
- 6.Βιολογία : 1
- 7.Γεωγραφία : 1
- 8.Ξένη Γλώσσα
  - α) Αγγλικά : 2
  - β) Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά ή Ισπανικά: 2
- 9.Φυσική Αγωγή : 2*
10. Πληροφορική: 1
11. Αισθητική Αγωγή
  - α) Καλλιτεχνικά : 1
  - β) Ιστορία Τέχνης : 1
  - γ) Θέατρο : 1

Σύνολο ωρών : 29 ώρες

B. Μαθήματα Μουσικής Παιδείας

- 1.Ευρωπαϊκή Μουσική - Θεωρία και Πράξη : 2
- 2.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική - Θεωρία και Πράξη : 2
- 3.Κριτική Μουσική Ακρόαση : 1
- 4.Χορωδία : 2
- 5.Μουσικό Σύνολο - Οργανοχηρσία : 2
- 6.Υποχρεωτικά Μουσικά Όργανα
  - α) Πιάνο : 1
  - β) Ταμπούρας ή άλλο τοπικό παραδοσιακό όργανο αναφοράς : 1

7.Ατομικά Όργανα Επιλογής : 2

Σύνολο ωρών : 13 ώρες

Τελικό σύνολο ωρών: 42 ώρες

Β΄ ΤΑΞΗ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

A. Μαθήματα Γενικής Παιδείας

- 1.Θρησκευτικά : 1
- 2.Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (2+3) : 5
- 3.Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (2+2) : 4
- 4.Ιστορία : 2
- 5.Μαθηματικά : 4
- 6.Φυσική : 2
- 7.Χημεία : 1
- 8.Γεωγραφία : 1
- 9.Ξένη Γλώσσα
  - α) Αγγλικά : 2
  - β) Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά ή Ισπανικά : 2
10. Φυσική Αγωγή : 2*
11. Πληροφορική : 1
12. Αισθητική Αγωγή:
  - α) Καλλιτεχνικά : 1
  - β) Θέατρο : 1

Σύνολο ωρών : 29 ώρες

B. Μαθήματα Μουσικής Παιδείας

- 1.Ευρωπαϊκή Μουσική - Θεωρία και Πράξη : 2
- 2.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική - Θεωρία και Πράξη : 2
- 3.Ιστορία της Μουσικής : 1
- 4.Χορωδία : 2
- 5.Μουσικό Σύνολο - Οργανοχρησία : 2
- 6.Υποχρεωτικά Μουσικά Όργανα
  - α) Πιάνο : 1
  - β) Ταμπουράς ή άλλο τοπικό παραδοσιακό όργανο αναφοράς : 1
- 7.Ατομικά Όργανα Επιλογής : 2

Σύνολο ωρών : 13 ώρες

Τελικό Σύνολο ωρών: 42 ώρες

Γ΄ ΤΑΞΗ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

A. Μαθήματα Γενικής Παιδείας

- 1.Θρησκευτικά : 1
- 2.Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (2+2) : 4
- 3.Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (2+2) : 4
- 4.Ιστορία : 2
- 5.Μαθηματικά : 4
- 6.Φυσική : 2
- 7.Χημεία : 1
- 8.Βιολογία : 1
- 9.Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή : 1
10. Ξένη Γλώσσα
  - α) Αγγλικά : 2
  - β) Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά ή Ισπανικά: 2
11. Φυσική Αγωγή : 1
12. Πληροφορική : 1
13. Αισθητική Αγωγή:
  - α) Καλλιτεχνικά : 1
  - β) Θέατρο : 1

Σύνολο ωρών : 28 ώρες

B. Μαθήματα Μουσικής Παιδείας

- 1.Ευρωπαϊκή Μουσική - Θεωρία και Πράξη & Εισαγωγή στην Αρμονία : 3
- 2.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική - Θεωρία και Πράξη : 2
- 3.Ιστορία της Μουσικής : 1
- 4.Χορωδία : 2
- 5.Μουσικό Σύνολο - Οργανοηρησία : 2
- 6.Υποχρεωτικά Μουσικά Όργανα
  - α) Πιάνο : 1
  - β) Ταμπουράς ή άλλο τοπικό παραδοσιακό όργανο αναφοράς : 1
- 7.Ατομικά Όργανα Επιλογής : 2

Σύνολο ωρών : 14 ώρες

Τελικό Σύνολο ωρών : 42 ώρες

2. Καθορίζουμε το ωρολόγιο πρόγραμμα των τάξεων Α΄, Β΄ και Γ΄ των Μουσικών Ενιαίων Λυκείων ως εξής:
Α΄ ΤΑΞΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

A. Μαθήματα Γενικής Παιδείας

- 1.Ελληνική Γλώσσα:
  - α) Αρχαία Ελληνική Γλώσσα & Γραμματεία : 5
  - β) Νέα Ελληνική Γλώσσα : 2
  - γ) Νέα Ελληνική Λογοτεχνία : 2
- 2.Θρησκευτικά : 1
- 3.Ιστορία : 2
- 4.Μαθηματικά :
  - α) Αλγεβρα : 2
  - β) Γεωμετρία : 3
- 5.Φυσικές Επιστήμες:
  - α) Φυσική : 3
  - β) Χημεία : 2
  - γ) Βιολογία : 1
- 6.Ξένη Γλώσσα : 2
- 7.Φυσική Αγωγή : 1

Σύνολο ωρών : 26 ώρες

B. Μαθήματα Μουσικής Παιδείας

- 1.Αρμονία : 2
- 2.Ανάπτυξη Ακουστικών Ικανοτήτων **: 1
- 3.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική : 2
- 4.Ιστορία της Μουσικής : 1
- 5.Υποχρεωτικό Μουσικό Όργανο: Πιάνο 1
- 6.Ατομικό Όργανο Επιλογής : 1
- 7.Μουσικό Σύνολο (Οργάνου Επιλογής) : 2
- 8.Μουσικό Σύνολο (Μουσικής Έκφρασης και Δημιουργίας) : 2
- 9.Εφαρμογές Πληροφορικής στη Μουσική : 1

Σύνολο ωρών : 13 ώρες

Γ. Ερευνητική Εργασία Project *** : 3 ώρες

Τελικό σύνολο ωρών: 42 ώρες

Β΄ ΤΑΞΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

A. Μαθήματα Γενικής Παιδείας

- 1.Θρησκευτικά : 1
- 2.Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία : 2
- 3.Νεοελληνική Γλώσσα : 2
- 4.Νεοελληνική Γραμματεία: 2
- 5.Ιστορία : 2
- 6.Μαθηματικά : 2

- 7.Γεωμετρία : 2
- 8.Φυσική: 2
- 9.Χημεία : 2
- 10. Βιολογία : 1
- 11. Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς : 1
- 12. Α' Ξένη Γλώσσα : 2
- 13. Φυσική Αγωγή : 1

Σύνολο ωρών : 21 ώρες

Β. ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ 7 ΩΡΕΣ

Α) Θεωρητική κατεύθυνση Υποχρεωτικά ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- 1.Αρχαία Ελληνικά Κείμενα : 4
- 2.Αρχές Φιλοσοφίας : 1 (*Δεν είναι πανελλαδικά εξεταζόμενο
- 3.Λατινικά : 2

Β) Θετική κατεύθυνση Υποχρεωτικά ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- 1.Μαθηματικά : 3
- 2.Φυσική : 2
- 3.Χημεία : 2

Γ) Τεχνολογική κατεύθυνση Υποχρεωτικά ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- 1.Μαθηματικά : 3
- 2.Φυσική : 2
- 3.Τεχνολογία Επικοινωνιών : 2

Δ. Μαθήματα Μουσικής Παιδείας 11 ΩΡΕΣ

- 1.Αρμονία: 2
- 2.Ανάπτυξη Ακουστικών Ικανοτήτων **: 1
- 3.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική : 2
- 4.Μορφολογία : 1
- 5.Ατομικό Όργανο επιλογής : 1
- 6.Μουσικό Σύνολο (Όργανου Επιλογής) : 2
- 7.Μουσικό Σύνολο (Μουσικής Έκφρασης και Δημιουργίας) : 2

Σύνολο ωρών : 11 ώρες

Α. Μαθήματα Επιλογής 2 ΩΡΕΣ (1+1)

- 1.Αρμονία 1
- 2.Ανάπτυξη Ακουστικών Ικανοτήτων ** 1
- 3.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική 1
- 4.Ατομικό Όργανο Επιλογής 1
- 5.Επεξεργασία μουσικού κειμένου με Η/Υ 1
- 6.Οργανολογία Ελληνικών Παραδοσιακών Οργάνων**** 1
- 7.Οργανολογία Μουσικών Οργάνων Συμφωνικής Ορχήστρας **** 1
- 8.Στοιχειώδεις αρχές ηχοληψίας 1
- 9.Ελεύθερο Σχέδιο 1
- 10. Στοιχεία Αστρονομίας και Διαστημικής 1
- 11. Ιστορία Κοινωνικών Επιστημών 1
- 12. Εφαρμογές Υπολογιστών***** 1
- 13. Γραμμικό Σχέδιο 1
- 14. Β' Ξένη Γλώσσα 1

Τελικό Σύνολο ωρών: 42 ώρες

Γ' ΤΑΞΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Α. Μαθήματα Γενικής Παιδείας

- 1.Θρησκευτικά : 1
- 2.Αρχαία Ελληνική Γλώσσα & Γραμματεία : 1
- 3.Νεοελληνική Γλώσσα : 2
- 4.Νεοελληνική Γραμματεία: 2
- 5.Ιστορία : 2
- 6.Μαθηματικά και Στοιχεία Στατιστικής : 2

- 7.Φυσική : 1
- 8.Βιολογία : 1
- 9.Κοινωνιολογία : 2
- 10. Α΄ Ξένη Γλώσσα : 2
- 11. Φυσική Αγωγή : 1

Σύνολο ωρών :17 ώρες

B. ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ 12 ΩΡΕΣ

A) Θεωρητική κατεύθυνση Υποχρεωτικά ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- 1.Αρχαία Ελληνικά : 5
- 2.Νεοελληνική Λογοτεχνία : 3/2
- 3.Λατινικά : 2/3
- 4.Ιστορία : 2

B) Θετική κατεύθυνση Υποχρεωτικά ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- 1.Μαθηματικά : 5
- 2.Φυσική : 3
- 3.Χημεία : 2
- 4.Βιολογία : 2

Γ)Τεχνολογική κατεύθυνση Υποχρεωτικά ΜΑΘΗΜΑΤΑ

I Κύκλος Τεχνολογίας και Παραγωγής

- 1.Μαθηματικά : 5
- 2.Φυσική : 3
- 3.Χημεία - Βιοχημεία : 2
- 4.Ηλεκτρολογία : 2

II Κύκλος Πληροφορικής και Υπηρεσιών

- 1.Μαθηματικά : 5
- 2.Φυσική : 3
- 3.Ανάπτυξη εφαρμογών σε Προγραμματιστικό Περιβάλλον : 2
- 4.Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών : 2

Γ. Μαθήματα Μουσικής Παιδείας

- 1.Αρμονία : 4
- 2.Ανάπτυξη Ακουστικών Ικανοτήτων **1
- 3.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική 2
- 4.Ατομικό Όργανο Επιλογής 1
- 5.Μουσικό Σύνολο (Όργανου Επιλογής) 2
- 6.Μουσικό Σύνολο (Μουσικής Έκφρασης και Δημιουργίας) 2

Σύνολο ωρών : 10 ώρες

Γ. Μαθήματα Επιλογής 3 ΩΡΕΣ (2+1)

- 1.Αρμονία και Ανάπτυξη Ακουστικών Ικανοτήτων ** 2
- 2.Αρχές Οικονομικής Θεωρίας 2
- 3.Ιστορία της Τέχνης 2
- 4.Ιστορία των Επιστημών και της Τεχνολογίας 2
- 5.Ατομικό Όργανο Επιλογής 1
- 6.Στοιχεία Αντίστιξης 1
- 7.Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική..... 1
- 8.Εφαρμογές Υπολογιστών***** 1
- 9.Οργανολογία Ελληνικών Παραδοσιακών Οργάνων **** 1
- 10. Οργανολογία Μουσικών Οργάνων Συμφωνικής Ορχήστρας **** 1
- 11. Εφαρμογές μουσικού λογισμικού 1
- 12. Σχέδιο Αρχιτεκτονικό 2
- 13. Β΄ Ξένη Γλώσσα 2

Τελικό Σύνολο ωρών 42 ώρες

Η ισχύς της παρούσης αρχίζει από το σχολικό έτος 2011-2012 .

Με την έναρξη ισχύος της παρούσης καταργούνται οι διατάξεις της υπ' αριθμ. 92987/Γ7/15.9.2005 Υπουργικής Απόφασης «Ωρολόγιο Πρόγραμμα των μαθημάτων των τάξεων Α', Β' και Γ' Μουσικών Γυμνασίων και Α', Β' και Γ' Ενιαίων Λυκείων» (ΦΕΚ 1332/τ. Β'/21.9.2005) όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 97831/Γ7/12.8.2009 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 1731/τ. Β'/20.8.2009).

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΤΑΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	19
ΓΡΑΦΗΜΑ 2: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	20
ΓΡΑΦΗΜΑ 3: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	20
ΓΡΑΦΗΜΑ 4: ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	21
ΓΡΑΦΗΜΑ 5: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΑΛΛΟ ΣΥΝΟΛΟ	22
ΓΡΑΦΗΜΑ 6: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	23
ΓΡΑΦΗΜΑ 7: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	24
ΓΡΑΦΗΜΑ 8: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	26

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΡΙΝΙΟΥ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 9: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	288
ΓΡΑΦΗΜΑ 10: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	29
ΓΡΑΦΗΜΑ 11: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	30
ΓΡΑΦΗΜΑ 12: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΑΛΛΟ ΣΥΝΟΛΟ	31
ΓΡΑΦΗΜΑ 13: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	31
ΓΡΑΦΗΜΑ 14: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	333
ΓΡΑΦΗΜΑ 15: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	34
ΓΡΑΦΗΜΑ 16: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	35

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΡΙΝΙΟΥ (ΛΥΚΕΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 17: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	37
ΓΡΑΦΗΜΑ 18: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	38
ΓΡΑΦΗΜΑ 19: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	39
ΓΡΑΦΗΜΑ 20: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΑΛΛΟ ΣΥΝΟΛΟ	39
ΓΡΑΦΗΜΑ 21: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	40
ΓΡΑΦΗΜΑ 22: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	41
ΓΡΑΦΗΜΑ 23: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	42
ΓΡΑΦΗΜΑ 24: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	43
ΓΡΑΦΗΜΑ 25: ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ;	44
ΓΡΑΦΗΜΑ 26: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 27: ΣΚΟΠΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	46

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 28: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	47
ΓΡΑΦΗΜΑ 29: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	47
ΓΡΑΦΗΜΑ 30: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	48
ΓΡΑΦΗΜΑ 31: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΑΛΛΟ ΣΥΝΟΛΟ	48
ΓΡΑΦΗΜΑ 32: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	49
ΓΡΑΦΗΜΑ 33: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	50
ΓΡΑΦΗΜΑ 34: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	51
ΓΡΑΦΗΜΑ 35: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	52

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΜΙΑΣ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 36: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	53
ΓΡΑΦΗΜΑ 37: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	54
ΓΡΑΦΗΜΑ 38: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	55
ΓΡΑΦΗΜΑ 39: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	56
ΓΡΑΦΗΜΑ 40: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	57
ΓΡΑΦΗΜΑ 41: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	58
ΓΡΑΦΗΜΑ 42: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	59

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟΥ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 43: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	60
ΓΡΑΦΗΜΑ 44: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	61
ΓΡΑΦΗΜΑ 45: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	61
ΓΡΑΦΗΜΑ 46: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	62
ΓΡΑΦΗΜΑ 47: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	63
ΓΡΑΦΗΜΑ 48: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	64
ΓΡΑΦΗΜΑ 49: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	65
ΓΡΑΦΗΜΑ 50: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	66

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟΥ (ΛΥΚΕΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 51: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	67
ΓΡΑΦΗΜΑ 52: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	68
ΓΡΑΦΗΜΑ 53: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	68
ΓΡΑΦΗΜΑ 54: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	69
ΓΡΑΦΗΜΑ 55: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	70
ΓΡΑΦΗΜΑ 56: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	71
ΓΡΑΦΗΜΑ 57: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	72
ΓΡΑΦΗΜΑ 58: ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ;	73
ΓΡΑΦΗΜΑ 59: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	734
ΓΡΑΦΗΜΑ 60: ΣΚΟΠΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	75

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 61: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	75
ΓΡΑΦΗΜΑ 62: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	76
ΓΡΑΦΗΜΑ 63: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	77
ΓΡΑΦΗΜΑ 64: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΑΛΛΟ ΣΥΝΟΛΟ	77
ΓΡΑΦΗΜΑ 65: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	78
ΓΡΑΦΗΜΑ 66: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	79
ΓΡΑΦΗΜΑ 67: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	80
ΓΡΑΦΗΜΑ 68: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	81

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (ΛΥΚΕΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 69: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	82
ΓΡΑΦΗΜΑ 70: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	83
ΓΡΑΦΗΜΑ 71: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	83
ΓΡΑΦΗΜΑ 72: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 73: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 74: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	86
ΓΡΑΦΗΜΑ 75: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	87

ΓΡΑΦΗΜΑ 76: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	88
ΓΡΑΦΗΜΑ 77: ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟ;	89
ΓΡΑΦΗΜΑ 78: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	90
ΓΡΑΦΗΜΑ 79: ΣΚΟΠΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	91

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 80: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	91
ΓΡΑΦΗΜΑ 81: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	92
ΓΡΑΦΗΜΑ 82: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 83: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	94
ΓΡΑΦΗΜΑ 84: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	95
ΓΡΑΦΗΜΑ 85: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	96

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ (ΛΥΚΕΙΟ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 86: ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	9797
ΓΡΑΦΗΜΑ 87: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	997
ΓΡΑΦΗΜΑ 88: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	9898
ΓΡΑΦΗΜΑ 89: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΑΛΛΟ ΣΥΝΟΛΟ	99
ΓΡΑΦΗΜΑ 90: ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΟΛΟΥ	9999
ΓΡΑΦΗΜΑ 91: ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	101
ΓΡΑΦΗΜΑ 92: ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	102
ΓΡΑΦΗΜΑ 93: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	102
ΓΡΑΦΗΜΑ 94: ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟ;	103
ΓΡΑΦΗΜΑ 95: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	104
ΓΡΑΦΗΜΑ 96: ΣΚΟΠΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ	105

Βιβλιογραφία

- Κυριαζικίδου Παναγιώτα, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Θεσμικό πλαίσιο και σχολική πραγματικότητα*, εκδόσεις παρατήρηση, Θεσσαλονίκη 1998
- Ράπτης Θεοχάρης, *Η χρήση της τεχνολογίας στη διδασκαλία παραδοσιακών μουσικών οργάνων*, Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου, «*Η συμβολή του εκπαιδευτικού στη σχολική πράξη*», ΕΕΜΑΠΕ 2009, σελ. 287-292
- Ράπτης Θεοχάρης, *Η διδασκαλία παραδοσιακών μουσικών οργάνων*, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «*Μάιος Μουσικής Μέθεξης*», Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2009
- Χασιώτης Κωνσταντίνος, *Ίδρυση και λειτουργία των Μουσικών Σχολείων στην Ελλάδα. Προβλήματα και προοπτικές με βάση το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο*, Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της Πανελλήνιας Ένωσης Γονέων των Μουσικών Σχολείων στην Ξάνθη, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Μουσική & Παιδεία- Αναδρομή, αξιολόγηση και προοπτικές*, Ξάνθη 2007, σελ. 109-121
- Γεωργούλη Στέλλα, *Μουσικά Γυμνάσια 1988-2007 – Γιατί μας αρέσουν*, Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της Πανελλήνιας Ένωσης Γονέων των Μουσικών Σχολείων στην Ξάνθη, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Μουσική & Παιδεία- Αναδρομή, αξιολόγηση και προοπτικές*, Ξάνθη 2007, σελ. 72-75
- Πέτρου Ευανθία, *Μουσικά Σχολεία: το γλυκύτατο βάσανο*, Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της Πανελλήνιας Ένωσης Γονέων των Μουσικών Σχολείων στην Ξάνθη, *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα: Μουσική & Παιδεία- Αναδρομή, αξιολόγηση και προοπτικές*, Ξάνθη 2007, σελ. 122-129
- Ulrich Michels, *Άτλας της Μουσικής (Α) {μτζφ. Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής & Ακουστικής (I.E.M.A.)}*, Φίλιππος Νάκας, Αθήνα 1994

Μεθοδολογίας:

- Παρασκευόπουλος Ν. Ιωάννης, *Μεθοδολογία Επιστημονικής έρευνας*, τόμο β', Αθήνα 1993
- Ευαγγελόπουλος Σπύρος, *Πειραματική Παιδαγωγική με στοιχεία στατιστικής. Μεθοδολογία και μέσα επιστημονικής έρευνας*, εκδόσεις Δανιά, Αθήνα 1987
- Ανδεαδάκης Νικόλαος- Βάμβουκας Μιχαήλ, *Οδηγός για την εκπόνηση και τη σύνταξη γραπτής ερευνητικής εργασίας σεμιναριακής, πτυχιακής, διπλωματικής*, εκδόσεις Ατραπός

Πτυχιακές:

- Αθανασιάς Βασίλειος, *Το παραδοσιακό βιολί στην εκπαιδευτική διαδικασία των Μουσικών Σχολείων της Ελλάδας: Μέθοδοι διδασκαλίας και σύγκριση με τη διδασκαλία του βιολιού της λόγιας δυτικής μουσικής*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα, Μάιος 2011
- Ακρίβος Βασίλειος, *Το νομοθετικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας των Μουσικών Σχολείων στην Ελλάδα η περίπτωση του Μουσικού Σχολείου Λαμίας*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2011
- Μαμασούλας Γιώργος, *Το Μουσικό Σχολείο Αγρινίου. Παρελθόν και παρόν ενός σχολείου- προβλήματα και προοπτικές ενός θεσμού*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2006
- Τζένος Δημήτριος, *Η διδασκαλία του ακορντεόν στα Μουσικά Σχολεία*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2010
- Τσιπουρίδης Γιώργος, *Η διδασκαλία του κανονιού στα Μουσικά Σχολεία της Ελλάδας*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2007
- Χαριζόπουλος Χαριζάνης, *Μέθοδοι διδασκαλίας των παραδοσιακών κρουστών στα μουσικά σχολεία της Ελλάδας*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2007
- Ψωμόπουλος Αλέξανδρος, *Η διδασκαλία των παραδοσιακών μουσικών οργάνων στο μουσικό σχολείο Αλίμου*, πτυχιακή εργασία στο ΤΛΠΜ, Άρτα 2010

Υπουργικές Αποφάσεις:

- Υ.Α.: Γ2/950/27-3-96
- Υ.Α.: 97831/Γ7/12-8-2009
- Υ.Α.: 72137/Γ7/28-06-2011

